

Proteus ofte minne-beelden verandert in sinne-beelden

<https://hdl.handle.net/1874/37104>

PROTEVS
OFTE
MINNE-
BEELDEN
VERANDERT
IN
SINNE-
BEELDEN
DOOR
J. CATZ.

PROTEUS
of the
Minne-beelden
Genündert
IN
Sinne-beelden
Tot Rotterdam
By Pieter van der Raafberge
Vedroetcooper An. 1627
Met Privilegie vtor 15. Jaren.

Aen den Verstandighen Leser

Op de

TITEL-PRENT.

Siet hier het woefte Bosch, en alle tamme dieren,
Siet hier de gansche lucht een naeckten Ionghen vieren,
Siet hier de Valle-wissh en al het gladdē vee
Te midden inden brant te midden inde zee.
Siet hier de menschen selfs wyt alle verre landen,
Wyt Noorden, daer het vriest, en wyt de dorre stranden,
Siet hier den swarten Moor, den geylen Indiaen,
Een yeder bid om strijt een blinden lekker aen.
Siet alderhande volck, siet vrouwen, knechten, heeren,
Siet boer en edelman haer malle tochten eeren:
En of al dees of geen wat plomper gaet te werck,
Sy hebben allegaer het eyghen oogb-gemerck;
Sy dienen al gelijk sy dienen haere lusten,
Het sy in onsen ringh, of in de verre kusten,
Het vier het dertel vier is over al gemeen,
De dieren met den mensch die woelen onder een.
Ach! soo ons dom verstant niet hoogher wort gedrevers
WVy leyden al te mael een onvernustich leven,
WVy gaen een blinden wegh naer ons het vlees gebied,
En van de waere lust, en weet de Ziele niet.
Op op ghy Menschen-kint, klimt tot de wijze Reden
Op op ghy Christen-mensch klimt tot de reyne Seden:
Want die niet op en stuyght wyt krachte vanden Geest,
Leeft niet als voor het vlees gelijk een ander beest.

INHOVT VAND E PRIVILEGIE.

E Staten Generael der vereenichde Nederlanden hebbē geconsenteert ende geōtroycert, consenteren ende oōtroyceren midt desen Ian Pieterfz vander Venne Letter ende Konst-drucker woonende tot Middel-burch, ende Adriaen Pieterfz vander Venne Schilder ende Teyckenaer woonende inden Haghe Ghebroeders, dat syluyden voor den tijdt van vijftien laeren naest comende alleene inde vereenichde Provincien sullen doen drucken ende uyt geven de Emblemata ende by-wercken vande Heer Iacob Cats. Verbiēdende allen ende een yghelicken Inghesetenen van dese landen het voorfz werc binnen den voorfz tijt van vijftien Iaren directelic ofte indirectelic, int geheel ofte deel, int groot ofte cleyne, in eenigerley tael te doen nae drucken vercoopen en uyt geven ofte elders nae gedrukt inde vereenigde Provincien te brengen, vercoopen ofte uyt te geven; sonder consent vande voorfz Ian ende Adriaen Pieterfz vande Venne; by verbeurte vande selve naegemaecte exemplaren, ende daer en boven vande somme van ses hondert gulden soo menichmael als bevonden sal worden desen contrarie gedaen te sijn, so wel by den vercooper als by dē Drucker te verbeuren: t' appliceren den derdendeel daer vā tot behouff vande Officier die de calagne doen sal, het twēde derdendeel tot behouff vande armen. ende het resterende derdendeel tot behouff vande voorfz Ian en Adriaen Pieterfz vande Venne. Gedaen ter vergaderinge vande hoochgemelte Heeren Staten Generael in s'Graven-Haghe den xxij. Marty 1625. was geparapheert,

ANTHONIS DE RODA *ut.*

Noch laeger stont.

Ter ordonnantie vande selve

J. VAN GOCH.

VVy ondergeschreven hebben over gedraghen ende getransporteert dragē over en transporteren by desen aen Sr. Pieter van VVaef-berge het Oōtroyc vande Hog. Mog. Heeren Staten Generael in date den xxij. Marty. 1625 voor soo veel aengaet den Druck vande Emblemata vande Heer Cats, mette by-wercken vandien. Actum den 26 Iuly 1626.

VWas onderteekent

ADR: V: VENNE.

Catarina van Gein Wed. ende Boelhouster
van Ian Pieterfz vander Venne.

Eerentfeste Achtbare wijfe Voorsienige seer discrete
 Heeren, Mijne Heeren Schoutet Burgermeesteren Sche-
 penen Raden ende Regeerders der wijt vermaerde
 Coop-Stadt tot

ROTTERDAM.

L hoewel dat de loffelijcke ende
 Heerlijcke Conste der Poësie, heden ten
 daghe van vele Rijmers seer sehandelijc-
 ken mis bruyct wort door het makē ende
 wtgeven van ydele, wereltsche, vleesche-
 lijcke ende oncuysche gedichten, waer
 door dat de menschē tot de sonde gekit-

telt, eū in alle vuile ontuchtige gedachtē gevoet eū gestyft wor-
 den, waer door dat ooc den toorn Godts tegen desen Landen
 ende de Ingesetene van dien ontsteken vvort, naer het getuych-
 enisse des Apostels Pauli Ephes. 5. cap *En laet u lieden van niemant
 verleyden met ydele woorden, want om dese dingen wille koomt den toorn
 Godts over de ongehoorsame kinderen:* Soo is het nochtans datter ooc
 andere gevonden vvorden, die als Christelijcke Poëten, dage-
 lijcx in het licht geven sodanige Poëmata ende Gedichten die
 daer dienen tot nootlakelijcke stichtinge, en die selfs voor een
 God salige ziele aengenaem sijn om te hooren. Onder de vvcl-
 ke dat geensins de minste en is *de Achtbare, Hoochgeleerde ende God-
 vruchtige Heere Jacob Cats*, dit niet alleen is een sin-rijc, suyver
 ende volmaect Poët in onse Nederduytsche tale, maer daer be-
 neven ooc stichtelic, als *die niet anders en bedenēt nochte en spreekt dan
 tgene dat warachtich is, dat eerlijc is, dat gerechtich is, dat reyn is, dat lief-
 selijc is, ende dat wel luyt.* Phil. 4. cap. Gelijc dat claerlijc blijcken

can

can vvt dit syn boec gheintituleert *Proteus ofte Minne-beelden ver-
andert in Sinne-beelden*; tot vvelckers loff ende prys vvy niet en
vwillen seggen, *Nam vino vendibili non opus est suspensa hederæ*,
dat is, goede vvaer die priist haer selven, alleen soo eygene ic het
seluige uvve Achtb. Voor. gants onderdanichlijcken toe, op dat
het onder de vleugelē van uvve Acht. Voor. patrocinie te veyli-
ger soude mogen rusten, biddende dat het uvve Ach. Voor. (ooc
om des Autheurs vville) met een gunstige ooge gelieven te ont-
fangen.

De Almachtige God Acht. Vo. Heeren vville uvve Acht. Vo.
regeringe ende persoonen met tijdelijcke ende gheestelijcke se-
geningen overgieten Amen. Desen 2. Marty, 1627.

Vve Achtb. Voor. onderdanige dienaer,

JAN SVVELINCK.

AENSPRAECKE

Tot den leser,

Op de gheleghentheyт vande veranderinge in desen
nieuwen druck,

DE Sinne-beelden, gunstige leser, die wy
voor desen onse lants-lieden hadden toe-geeygent,
comen van nieuws wederom aen den dagh; Maer, so
wel ten aensiene vande gedichten als vande gestalte
sels, vry al wat verandert. Wat de gedichten aengaet, nademael
de selve zijn gevveest onse eerstelingen inde Nederlantsche tale,
ende mitfdien vry vvat rau uyt de penne gevallen, ghelijckmen
gemeenlijck siet dat meest in alle dingen het eerste een roer-om-
vvil vvesen, soo hebben my de selve al over lange gantsch tegen
de borst gevveest, devvyle ick die bevont in het lesen niet onge-
lijck te zijn de raders vande karren, die over een deel on-effene
straet-steenen vvorden voort-geruct, moerende mitfdien som-
vvylen veerdig toeschieten, somvvylen, na een harden schock,
onbevvegelyck blyven staen. Derhalven hebbe ick goet gevon-
den by gheleghentheydt van desen nieuven druck den leser die
moeyelyckheyt quijt te maken, ende de Nederlantsche gedich-
ten soo te versmeden, dat die sonder horten op eenen eenpari-
gen voet gelesen mochten vvordē. Wat de gedaente van 'tvverc
belangt, vvy meynen verstaen te hebben dat by sommige lesers

(?) eenige

eenige van dese boucken gevonden worden, die, even soo verre
 als het eerste deel sich verstrekt, opte snede al vry wat afgesleten
 ende ontverwet zijn, maer inde vordere deelen noch versien en-
 de nieu; het welcke wel mochte een teyken wesen dat het eer-
 ste deel rakende de jonckheyt ende hare saken, met neerstigheyt
 mochte doorlesen zijn, maer dat middeler tijt de vordere stuc-
 ken onghemoeyt ende in haer wesen zijn gebleven; het vvelck
 wy vvillen opnemen mogelijk daerom geschiet te vvesen, ver-
 mits het den haestigen leser te moeyelijc is gevveest de gedich-
 ten op yeder beelt slaende inde volgende deelen na te gaen soec-
 ken, ofte om dat misschien de selve hem soo smakelijc niet en
 mogen zijn gevveest als het eerste; ofte om andere redenen den
 leser bekent; hoe het zy, vvy hebben geraden gevonden onsen
Protens ooc die veranderinge aen te doen, dat vvy in desen druc
 de drierhande uytlegginghe te samen by een beelt achter den
 anderen hebbben gevoug, op dat by dien middel de drievoudi-
 ge veranderinge den haestigen leser dadelijc ter handt mochte
 vvesen, sonder met nasoucken synen tijt te verslijten; gelijc vvy
 ons dan geerne in alle bochten verstellen om eenen yegelijcken
 (so veel doenlijc is na ons gering vermogē) te gemoete te gaen
 en vernøegen te gevē, tot syner beter onderrichtinge; Ende de-
 sen evenvel onvermindert hebben vvy goet gevondē de oude
 voor-reden in hare vveerde te laten, ende hier benevens te doen
 vougten, op dat yemant over ons eerste oog-merck een naerder
 onderrichtinge begeerende, de selve aldaer soude moghen vin-
 den; ofte, soo misschien eenig drucker het voorschreven vver-
 eens vveder tot sijn eerste gedaente soude vvillen brengen dat
 hy sulcx dan tot sijn vvel-gevallen soude connen doen. Tot be-
 sluyt so is ons gediensstig versouc aen den goet-gunstigen leser,
 dien

dien misschien t'eeniger tijt dit bouck in handen soude mogen vallen, ten eynde hy gelieve de moeyte te nemen, en sich niet te laten verveelen onse drierley veranderinge op haer ordre na te lesen, soo vermits sulcx hem dienstig can wesen om eygentlijk ons vvit in dit vverc te mogen begriipen, als om alle schielicke na-gedachten (die misschien uyt het lesen van het eerste deel in hem souden mogen ontstaen zijn) te versetten ende af te vverren. Over maeltijdt plach vvcl yemant na het eten van eenige groene fruyten een dronc goeden ouden vvijns te nemen om de mage tegens sodanige rauvvicheden te verstercken, ende meerder cracht, om die vvcl te verdouvvven, aen te brengen. Doet hier het selve, goedertieren leser, ende gebruyct de leste deelen van onse verdraeyinge even soo gelijc de paerden hare leste deelen, dat is, hare steerten doen, te vveten, om de muggen, vliegghen, ende andere stekende gedierten die hun hier en daer op het lijf sitten en prickelen, vande huyl te jagghen, ende alsoo in ruste te mogen blyven. Meer en vvilden vvy u voor desen rijt niet segghen, leser, latende de reste tot u eyghen bedenckinge, ende ons vorder ghedragghende tot de eerste ende oude voor-reden, die hier naer is volghende.

Voor-reden ende verklaringhe over het ooghmerck des schrijvers, in dit werck.

Ndien ghy in jock, niet al spel en soeckt, leser, maer gesint zijt hier wat te vinden, datter niet en schijnt te wesen; so staet stille: want eer ghy voortgaet, wouden wy u geerne over het opschrift van dit boecxken, ende ons wit dat wy daer in voor hebben, een weynich berichts doen 't is billick dat een yeder zy tolek ende vertaelder sijnder woorden. De Griecken als mede de Latynen, de Griecken hier in volghende, hebben dese maniere van schryven *Emblemata* genaemt: den oorspronck van welck woort ick niet voor en hebbe hier na te spooren. Maer so my yemant vraecht wat *Emblemata* inder daet zijn? dien sal ick antwoorden, dattet zijn stomme beelden, ende nochtans sprekende: geringe saecken, ende niet te min van gewichte: belachelijcke dingen, ende nochtans niet sonder wijsheyt: In dewelcke men de goede zeden als met vinghers wysen, ende met handen tasten kan, in dewelcke (segg' ick) men gemeenlijck altijt meer leest, alser staet: ende noch meer denckt, als men siet: geen onbequaem middel (naer ons gevoelen) om alle leerfame verstantden, met een sekere vermakelijckheyt, in te leyden, ende als uyt te locken tot veelderley goede bedenckingen, yder na sijn gelegenthey; hebbende in sich een verholen kracht van behendighe bestraffinge der innerlijcker ghebreken van yeder mensche, dwinghende dickwils (al-hoe-wel sonder schamperheyt, ende alleenlijck in't gemeen daer henen geset) by gelegenthey van de voorgestelde beelden ende de korte uytlegginge daer by gevoecht, den genen, die sich by gevolge van dien op sijn zeer voelt geraeckt te zijn, al stil swygende, en in sijn eenicheydt, schaemroot te werden; siende sijn innerlijcke feylen, uytterlijcken voorgestelt, ende hem selven, of ten deele ofte in't geheel levendich afgemaect. Om welcke redenen wille wy niet ongevoegelijcken hebben geacht, naer te volgen het gevoelen der gener, die *Emblemata*, in onse tale *Sinne-beelden* meynen genoemt te moeten werden: ofte, om datmen door het uytterlijcke beelt eenen innerlijcken sin te kennen is gevende, ende dat mitdien, niet so seer het beeldt, als den sin, uyt het beelt onstaende, bedenckelijck is; ofte, om dat dese maniere van schryven, boven andere, sonderlinge de sinnen der menschen is afbeeldende, ende voor oogen stellende; werdende daerom, als by uytneementheydt, *Sinne-beelden*, ofte der sinnen afbeeldinge genaemt.

Dan

Dan yemant sal misschien sîck verwonderen , ja onbetamelijck oordeelen (ende dat niet sonder redenen) dat wy de mallicheden der jonckheydt gevoegt hebben , niet alleenlijck met de leere der zeden , maer oock selfs met hooger ende stichtelijcker bedenckingen . En sonderlinge dat wy de sotheden der jeugt de eerste plaetsen in dit werck hebben vergunt . Dese tegenworpinge sal oorfaecke geven het wit ende ooghemerck , dat wy ons in dese oeffeninge hebben voorgestelt , den gunstigen leser cortelijck te ontdecken . Derhalven willen wy wel rondelijck bekennen dat 't eerste deel van dit boeckken meest is geweest het uytworpsel van onse blinde jonckheydt , dewelcke , door de gewoonelijcke genegentheden van die jaren , mitsgaders door eenige lust tot de dicht konste gedreyen zijnde , hadde nu ende dan soo eenige minnelijcke *Sinne-beelden* , dat is , geckelijcke invallen , daer henen gestelt ; welcke ten dien tyde by ons (als in andere saecken als doen besich zijnde) aen d'een zijde geleeydt , ende nu wederom , in 't doorsien van eenighe oude papieren , ons in de handt ghevallen wesende . hebben , door oversien van de selve , als in een spieghel ontdeckt , hoedanich den vorigen stant onser onbesuyfder jonckheydt is geweest , ende , by gelegentheydt van die bedenckinge , gemerckt de groote vriendelijckheydt des goeden Gods 'onswaerts , onse herten in dier voegen geopent hebbende , dat wy de ydelheydt der dommer jeught nu niet alleenlick als met handen tasten , maer oock metten gemoede verfoeyen kunnen .

Dese onvermindert (midts wy nu vande becommeringe onses vorighen staets , door Gods sonderlinge goedertierenheydt onlast waren) hebben ten selven tyde in ons gevoelt , ick en weet niet wat vernieuwinge vande vermaeckelijckheydt die wy wel eertijds tot de dicht conste in ons hadden gespeurt ; waer door wy allencxkens verlocht , ende als soetelijck verleydt wesende , zijn verweest geworden , om naer gelijkmaticheyt onser jegenwoordige gelegentheyds , de ydele *Minne-beelden* onser jonckheydt tot *Sinne-beelden* van stichtelijcker bedenckingen , t' onser oeffeninge te gebruycken . om alsoo door dese maniere van schryven , als een beworp ende afbeeldinghe vanden wonderbaren ende veranderlijcken loop des menschelicken levens in dit werck te vertoonen , ende alsoo mijn selven ende andere aen te wyzen hoemen uyt een domme jeucht , tot een gesette manheydt , ende van daer tot een stichtelicke ouderdom , behoort te klimmen ; om alsoo , by middel van een pryselicke veranderinge , sijn vorige genegentheden t'elcken in beter als te versetten ; mitsgaders (gelijcenen te voren dapper ende vierich is geweest tot de hittige begeerlickheden ende harts-tochten der wulpscher jonckheydt) de scherphedyt ende hevichedyt der selver te verkeeren t'elcken tot een beter eynde , niet rustende

tot datmen ghevoelt, by vergelijkinghe van sijn voorgaender maniere van leven, datmen op gelijcke hoochte van stichtelijcke gesetheyt is geklommen. gelijkmen te voren inde ydelheyt der jonckheyt is geweest: wettende alsoo onse sweerden (om soo te spreken) int landt der Philistinen (*1. Samuel 13. 20.*) halende sterckte selfs by onse vyanden, ende opweckende de kracht der volgende deuchden, door vergelijkinge vande hevicheyt onser voorgaende ghebreken: en door dien middel eyntelijck, gelijk wy eertijts als dienstknechten der lichtveerdicheyt genegen zijn geweest tot ydelheyt, onse leden te begeeven tot dienstknechten der sedicheyt, tot oprechtheyt, ende alsoo niet meer *naer menschelijcke begeerlijckheden, maer naer Gods wille den tijt die noch over is te leven* (*1. Pet. 4. 2*) Dan alsoo de jeugt onser eenwen wel meest (God betert) so verre is vervallen, dat alleen een stichtelijck opschrift van eenich boeck ghenoechsaem is om 't selve hun uyt de hant te slaē, ende als een tegenheyt ende afkeer daer van te doen hebben, sonder dat de selve schijnt de moeyte te willen nemen om het vorder inhouden van 't selve t'ondersoecken, als in hun teere ooren niet anders konnende verdragen als soo eenich soet-galmende geliyft van (ick en weer wat) lief koosende klinck-dichten: Soo hebben wy, de meepsheyt van dese te gemoete gaende, het opschrift ende stant van dit boecxken na der selver gelegentheyt soo wat gevoecht, ende ten dien eynde op't eerste blat van 't selve gedaen stellen een afbeeldinghe van een naect kint, de werelt dragende, met een pijl en boog inde hant, ende voorts in alles so afgericht, dat uyt des selfs gestaltenisse eertijts de blinde oudtheyt, ende ten huydigen daghe de malle jonckheydt het selve voor der minnen Godt soude begroeten; daer by voegende de rechte hovelingen tot sodanigen hof dienende, te weten alderley slach van jonge lieden, al by paren daer ontrent swevende, als manschap ende trouwe haren overheer aanbiedende: latende mede de selve gedaente in eenige van de eerste sinne-beelden haer vertoonē, om alsoo den inganck ende stant deses boecx so voor te stellen, als of achter den selven niet anders als een prieel der minnen en ware schuytende. Even-wel nochtans, om tot ons voornemen te geraecken, so haest onse lesers d' eerste plaetse van dit boecxken zijn voor-by geleden, hebben wy, al 'tghene dat te voren meest al niet anders en scheen te zijn als soo wat schielijcke invallen van belachelijcke minne-beelden, by nieuwe beduydinge (behoudende even-wel, om redenen voren verhaelt, de selve beelden; verandert tot tweederley sinne-beelden; treckende yedere der selver in het tweede deel tot een borgerlijcke berichtinge, ende stracx daer na in het derde deel tot een stichtelijcke bedenckinge, om also (het eene een aenleydinge zijnde tot het andere; aenden desen, terwylē hy meent

das

dat alles is van een ende de selve stoffe, aenden genen, terwijl hy begeerich is te sien hoe dit ofte dat op eenen nieuwen ende beteren sin wert geduydet) de genooderen van sodanige meepsche lesers, die geen vaste spijs en kunnen verdragen, met een gheoorloft, ja vriendelijck, bedroch eyntelijck wech te leyden, ende te vervoeren daer de selve ten eersten ingange, noyt en hadden gemeynt te komen. Niet anders dan gelijkmen de kinders, tot haer eyghen voordeel, somtijts bedriecht, wannermen de selve het bitter, doch gesondt, worm-kruyt met suycker, ofte andere soetheydt bedeckt, onghevoelijck ende ongemerckt in't lijf krijgt. VVant nadien 'tmeere deel van dese teere lesers immers soo alwaerdig is, als de walgende siecken, dewelcke men de geneefdrancken niet anders als onder 'tdecksel van yet wes dat sy geerne etē of drincken en kan ingeven; soo diende (naer ons gevoelen) dese etter-buyl niet dan met een vliem (om so te spreken) gesneden te zijn, op dat de selve niet eer den steeck van de genees-meester, als het bedorven bloedt daer uyt vloeeyende, michtsgaders haer eygen vuylicheyt mochten gewaer werden.

Ey lieve 'tgaeter huydens daegs soo; de werelt wil bedrogen zijn: Godt gave dat de saecken altijt soo mochten uytvallen dat de genen die bedrogen wert, meer voordeels uyt het bedroch, als de bedrieger selfs, quame te trecken; gelijk wy hier verhopē ende vastelijck (door Gods genade) vertrouwen te sullen gheschieden.

Middeler tijt so geven wy dese onse meyninge, en hoedanig de stoffe van dit werck zy, in het opschrift van het eerste deel, en den aert van elck stuc, in het opschrift vā yder in bysonder, den verstandigen leser genoegsaem te kennē, niet alleenlijc door 'tveranderen vande sinne-beelden ende vande gestaltenisse des ghenes die in yder opschrift de werelt draegt, (die int eerste deel is de kinderlijcke minne-God, in 't tweede de rechtmaticheyt, ende in het derde de Godsdiensticheyt) maer sonderlinghe door twee sinne-beelden in de onderste hoecken van yder opschrift gedaē stellē, alles op dat wy met het selve, daer mede wy de jeugt meynē te treckē tot het lesen van dit boeckken, alle andere van yper bedenckinge niet en soudē schijnen voorby te willen wijzen, en daer van te vervreemde. Wy hebben dan tot dien eynde int beginsel van het eerste deel doe afbeeldē een vegebondē apotekers pot, dewelcke, alhoewel van buytē niet anders en schijnt te vertoonē als so wat beuselingē van bloemkens, sottkens, en dier gelijcke vissevasen, tot vermaec alleen vanden voor-by-gaenden man (so 't schijnt) daer henē gestelt: evenwel nochtans geopenē en naerder ingesien wesende, wert bevondē van binnē vervult te zijn met goede en heylsamen genees-kruyden, aen de overzyde hebbē wy doen afbeelden een wijfel, en so wat pepers, die daer in wert gestooten, welcken peper alhoewel van buyten geheel swart, mismaect, en vol rimpels wesende, niet seer ongheleyck en is onse wicken, en misdien het slechste van alle grāē-wruchtē, evenwel nochtans gestootē zijnde, vervult de omstanders

met een aenghename reucke. Willende met sulcx, als voorseydt is te kennen gheuen, dat al-hoe-wel 'tjegenwoordich boecxke ten eersten aen-vange sodanich sich laet aensien, als ofte 'tselvede niet anders en ware behelsende als enckele drift, ydelen schuym, en, ick en weet niet wat, gront sop door de hitte der derteler jonckheyt wyghtwasemt, dat evenwel 'tselve (d'uytwendige schorste wat afgedaë en alles in naerder acht by den billickten leser ghenomen wesende) zijnen schyn gantsch ongelijck, ende met eene van goede bedenckinge niet geheel ontbloot, bevonden en sal worden. Waer toe oock dient het Latijnsche opschrift op 'teerste blat deses boecx gestelt, te weten, SILENVS ALCIBIADIS, ghelijck de gene die dese maniere van spreken verstaen, redene daer van connen gheuen. In de twee onderste hoecken van het opschrift des tweeden deels, sal de leser vinden eerst eens ambacht-mans water-pas; ende ten tweeden, een sonne, ghelijckelijck ende de rijpende wijn-druyven soeticheyt, ende den bedorven wijn (beyde door de sonderlinghe werckinge haerder stralen) suericheyt aenbrengende: Door het water pas ende des selfs beweginghe, haer voegende naer den grondt daer het selve opghestelt is den gemeenen loop des burgerlijcken levens, onder een goede ende rechtmaticke overheydt, sich wel ende burgerlijck hebbende: met eerlijcke luyden omme gaende, eerlijck wanaelende, ende in teghendeel van beyde recht anders sich aenstellende: ende door de tweederley crachten der stralen der sonnen, de eygen aert der rechtmaticheyt (beloovende de goede, ende straffende de quade) willende af-beelden, wesende de eygen stoffe in dat deel te verhandelen. Int beginsel van het derde ende laetste deel hebben wy, tot inleidinge ende openinghe van 'tselve, doen stellen eerst den Elephant aen de opgaende sonne met ghebogen knien eere bewysende, ende in dat groote licht des selfs grooter schepper, als met verflaghenheit ende ootmoet, aenbiddende, (het welck dat beest wytter aert na 't seggen van geloof weerdighe schryvers, gewoon is te doen) hebbende ghemeynt daer mede aen te wijzen de vernederinghe die den mensche, hoe groot hy oock zy, schuldich is aen de uytnemende voortreffelijckheyt van de onbegrijpelycke Godheyt. Ten tweeden hebben wy ter selver plaetse aen de over-zyden doen af-malen des kuypers vier-yser, belettende dat het vier daer in vervatet niet daer henen lancx der aerden soude legghen muffen, maer met een clare ende helle flamme opwaerts soude styghen, tot dienste van zijnen werck-meester; daer mede voor hebbende aen te wijzen onsen Christelijcken plicht in dit leven, ende met eene te verhooren dat de Godsdiensticheyt de eenige middel zy om het Goddelijck vier onser Zielen wyt den leegen stof deser aerischer dinghen ten hemelwaerts op te druyven, ten dienste van dien grooten werck-meester die dit alderwonderlijckste wat (waer van hemel, aerde, ende zee als duyghen zijn) soo meesterlijcken isamen heeft ghevoecht, ende in een verknocht (hem zy lof van eeuwichheit tot eeuwichheit) begrijpende, inde voorseyde drie onderscheyde stucken een afbeeldinge (als gheseydt is) van den loop des menschelijcken levens, ende met eene de ghestaltenisse des menschen selfs.

Des menschen leven meynen wy bequamelijck afghedeylt te connen werden in drie deelen; inde Ionckheyt, die wy toe-vongen het eerste Bouck: Inde Manheyt, die wy aenwijzen

aenwijfen in het tweede ſtuck; In den Onderdom, dien wy toepaffe, v het derde deel Den menſche ſelfs aenmercken wy drieſins; Eerſtelijck, voor ſoo veel de ſelven is een redelijck dier, in ſich hebbende een aengheborn gheneghenthey, tot verbreydinge ende uytſettinge ſynes aerts, gheſtadelijck hellende tot de ghewenſchie vereeninghe mette ghene ſonder de welke de heydeniſſe der voortelinghe niet en wert uytgevoert: welke gheneghenthey de oude onder aen heydenen (gewoon zijnde de menſchelycke haristochten te vergoden) Cupido hebben geheeten, ende tot een God verheven: wiens beelt wy om redenen hier voren verhaelt) als de werelt dragende, hier voren hebben doen ſtellen; en met deſen menſche zijn wy beſigh in't eerſte ſtuck. Ten tweeden, ſien wy den menſche aen voor ſoo veel hy een gheſellich dier is, ende in't burgherlijck leven onderlinghe met andere menſchen in heuſheydt ende vriendelijckhey omme gaet, na'trecht aller volcken. Ende deſen menſche roeren wy aen int tweede boeck. Ten derden, beſchouwen wy den menſche voor ſo veel hy door een ſonderlinge genade Gods aſgeſondert van den gemeenen hoop ende loop des werelis, in Ieſu Chriſto door de werckinghe des heyligen Geests, by middel des geloofs voor een kint Gods is aenghenomen: van den welcken wy ſpreken int derde deel. Ende alſo eender van ons deſe drievoudighe genegentheden in ſich beſpeurt, ſo pongen wy dit jeghenwoordich boeckken daer toe te doen ſtrecken dat wy in den natuerylijcken menſche matelijck, in den burgherlijcken menſche rechtveerdelijck, in den Chriſtelijcken menſche Godſalichlijck metten Apoſtel mochten leven Welcke drie veranderende genegentheden wy den leſer willen by dit boeck voorſtellen, hebben daerom 'iſelve mede den naem van PROTEVS ghegheven, den waerom weten alle de ghene die ſo wat inde ghedichte der oude gheleſen hebben.

Ondertuſſchen en can ick niet voorgoet aennemē, dat ſommige deſe oeffeninge, als nieuwe vondē, ende als geen exempel hebbende in de heylige ſchrift, poogen te verwerpē: want de ſulcke antwoorde ick cortelijck, dat deſe maniere van ſchryven, beyde out ende ſchriftmatich is. V Vil yemant tot beveſtinge van ſulcx, in Godes woort, ſien een uytnemende ende in alle ſijn leden gantsch volmaeckt ſinne-beelt, aerdichlijck, na alle de reghels van de cunſte afgericht, ende dat niet ergens bezydens weeghs in eenige geringe ſake daer heen geſtelt, maer regel-recht van God ſelfs, in der alderweerdichſte ſtoffe des nieuwē testaments, afgedaelt, ende als van den hemel neder ghelaten? die ſlae zijn oogen met aendacht op het linnen laken in ſich behelſende alle viervoetige wilde, kruypende dieren, ende gevogelte des hemels, Petro by een ſonderlinge openbaringe uyt den hemel verioont, met 'tbyvoegſel van de ſtemme, *Slachtet ende etet*, af-beeldende de groote heydeniſſe van de roepinghe der Heydenen: ende neme met eene de moeyte hier in te onderſoecken de vijf eyghenſchappen, die *Paulus Iovius* ende andere in een volmaeckt ſinne-beelt zijn vereyſchende, hy ſal alle de

selve soo volcomelijck daer in ontdecken als in eenich sinne-beeldt dat by yemant vande alder-ervarenste in dese oeffeninge, oyt is voorgestelt geweest: Ende in gevalle yemandt meer plaetsen inde H. Schrift begeerich is te sien, sinne-beelden behelsende ofte de sinne-beelden seer na by comende, die mercke aen *1. Petr. 2, 22. Ies. 1, 3. Ierem 8, 7.* ende verscheyden andere, al van *honden, seughen, ezels, ossen, oyevaers, kranen, swaluwen, tortelduyven,* ende diergelijke onredelijcke dieren leerstukken werden ontleent, ende den menschen toeghepast, weseñde 't selve een rechte eygenschap van sinne-beelden, gelijk yder een, die maniere van oefeninge eenichsins verstaende, kennelijck is. Ende indien men de saecke wat naerder wil insien wat zijn doch alle de schaduwē des lootschen Godtsdienst anders geweest als enkele sinne-beelden, dewyle de selve zijn gheweest voorbeelden Christi, ofte des selfs rijcx? de gesichten der Propheten, sonderlinge van Ezechiel ende Daniel; het hooge-lied Salomonis, de openbaringhe Iohannis, en watter inden woorde Godes meer is van sodanige stoffe, heefte niet in allen deelen veel eyghenschappen den sinne-beelden seer nae by comende? Eyntlijck, gunstige leser, bidden wy u, niet te willen misduyden, dat wy de selve beelden ende ghelijckenisse beyde ende tot menschelijcke invallen, ende tot Goddelijcke bedepkingen 'tgeheele werck door onverscheydelijck hebben gebruyct, en dat oock somwylen met strydige veranderingē, 'twelek mischien yemant mochte oordeelen heet ende cout uyt eenen mont gheblasen te zijn: want boven 't gene wy hier voren als int voorby gaen, hier toe geseyt hebben, is aen te mercken, dat wy dese spelende vryheydt in 't schrijven, niet bestaen en hebben, sonder klare ende uytgedruchte voorschriften: derhalven inde heylige schrift ons naergelaten, inde welke niet selden een ende de selve sake, na ten goeden, ende dan ten quaden, in gelijckenisse wert getogen, ende dat met niet minder verscheyden heyt, ja strijt, van verdraeyinge als wy ergens in dit werck hebben gebruyct. *Vat isser doch regel rechter tegens den anderen gekant als Christus ende de duyvel? de behoeder, en den verderver? ende nochtans werden beyde de selve, onder de ghelijckenisse van een leeu, inden woorde Godts duydelijck voorgestelt, (Open. 5. 5. 1. Petr. 5. 69.) wat isser vyandelijcker teghens den anderen strijdende, als de sonde en de genees dranck teghens de selve namentlijck de leere des Euangeliums? ende nochtans worden beyde de selve onder de gedaente des suer. deesems ons voorgedragen; (Math. 13 33. 1. Cor. 5. 7.) Sien wy niet onder de gelijckenisse eens diefs beyde, ende den ontrouwen, ende verkeerdelijck insluypenden harder, ende den rechtvoerdigen rechter Christus selfs, inde schrift afgebeeld? (Open. 16. 14. Mat. 24. 44.) Sien wy niet onder de gedaente van de slange inde bybelsche schriften, den duyvel, en des selfs doode-*

lijck

lijck vergif, ende met eene den genen die de slange den kop vertreden heeft, voorgestelt? (*Genes. 3. 1. Open. 20. 2.*) Yemant segge my nu ofmen oock breeder soude connen gaen weyen, ofte mettē verstande vryelijcker door gelijckenissen connen uyt springen, als inde voren verhaelde, en andere plaetsen, die inde H. Schrift te vinden zijn, is gedaen. Al het welcke nochtans, overmits de verscheyden eygenschappen alleschepselen ingeboren, niet alleenlijk sonder aenstoot van yemant, maer selfs met vermakelijckheydt des geestes, by alle billicke verstanden can ende behoort te werden aengenomen. Middeler tijt ist te verwonderen, door wat verdorvenheyt onses aerts, ofte listicheyt des duyvels, het bykomt, dat de mensche altijd veel meer oore ende harte leent, ende open heeft tot, ick en weet niet wat, geexmaren ende kackerlacken, als tot eenige slichtelijke betrachtinge. Men ondervint, God beiet, by dagelijcksche ervarentheyt dat onse gemoederē in't verhandelen vande alderweerdigste saken geheel slap ende slaperig, ja dom ende onverstandig zijn. Ende, in tegendeel van diē, op het gewag vā aertsche, geringe, ende geensins aensienlijke dingē, dapper ende wacker inde weere zijn: dese, gelijc alle andere onse gebreckelijckheden, de Heere, onse Saligmaker Christus, grondelijc wel kennende, t'elcken by-naest als hy yet sonderlinckx t'onser salicheyt dienende wi i voorstellē, en vangt sijn redē niet aen met eenige hooge ofte hemelsche maniere van spreckē; maer gebruyct veeltijts als tot een inleydinge sijner leeringe, eenige gelijckenissen van gemeene ende slechte dingē ontleent: ende sijn toehoorderē by dien middel tot aendacht verweckt hebbende, klimt daer na van het cleyne mostaert zaet, tot den grooten Hemel, ende van een belachelijck kinder-spel, niet alleenlijk tot mannelijcke, maer Goddelijcke beschouwinge, (*Matth. 11. 16. Luc 7 32.*) Nu wel aen dan (om niemant met al te langhen voor-reden te verveelen) ghy dese ofte die wulpsche jongelinck, die de ydele wafemen uwer jeugt met den stadigen deckmantel van liefde weet te bekleeden, ende, met al te vermetelickē maniere van spreken, uwe eygen lusten, u, ende andere tot Goden opgerecht hebt, soo wanneer ghy in't eerste deel van dit boeckē misschien vinden sult uwe maniere van spreken hier ende daer soo wat ingevolgt te zijn. Ey lieve, en misduydet onse meyninghe niet. sulcx dient alleenlijk tot weder-inroepinghe van uwe verdwaelde sinnē: dewyle wy niet voor en hebben als eensdeels ons selven te oefsenē inde veranderinge, daer wy u hier voren af seyden, andersdeels om andere, die 't begheeren mochten onser ghedachten wat mede te deyen, misschien of daer door aen yemandt, door d'inceeldinge der jonckheydt noch wanlustich zijnde, de smake mochte werden verweckt tot het nutten van berer ende gesonder spysē, die den selven, te vooren door verkeerde lusten vervoert zijnde, niet en woude ghenaken; 'twelck wy verhopē sullen geschieden, soo ghy aen den

buyte-kant van desen onsen toegesloten apotekers pot niet en blijft hanghen, maer den selven openende, de geneeskruyden daer in verborgen uwe bedeckte gebreken gaet toe: eygenen. Of wy tot beyde de voorseyde eynden geraken sulen en weten wy niet; dit weten wy, dat door Gods genade by gelegentheydt van dese oeffeninge in ons ontstaen is een vast voornemen, om met alle mogelijke neersticheyt, dagelijcx so lanck so meer, te trachten tot veranderinge ende vernieuwinge onses gemoets ende levens in Iesu Christo, den goeden God die sulcx weet ende werckt, die onse ende eens yders harte ende nieren doorsiet ende kent, vordere in ons het goede werck by hem daer in begonnen: den selven goedertieren God ende Vader geven wy ons ende al het onse over, aennemende also een stil ende geruft ghemoet, ende den selven voor besluyt, van harten biddende te willen geven dat dese onse oeffeninge voort en voort mach uytvalen tot sijns heyligen naems eere, beteringe des schrijvers, ende stichtinghe des lesers. Leest dan wie ghy zijt *aendachtelyck*, verstaet *ghesondelyck*, oordeelt *beusselyck*, en vaert wel.

I. C. A. T. S.

Misce sultitiam consilij brevem.

AD LECTOREM,

De fine hujus opusculi.

PRÆFATIO.

SI in lusu non merè ludicra, & à puero, què exhibemus, non nimis puerilia exspectas; at quippiam hìc reperire, quod vix aliquis ibidem quæsierit, tibi est animus, mi lector, siste te paulisper in hoc vestibulo: antequam enim ulterius progrediaris, habeo quod de titulo hujus libelli, deq; instituti nostri ratione paucis te præmoneam. Interpretè unumquemque adhibendum esse ei quod dixit, scripsitve, æquum judicant, qui æqui. Græci primo, deinde latini, græcos imitati, genus hoc scriptionis Emblemata indigitârunt; cujus ego verbi originem aliis indagandam ut relinquam, nominisq; anxiam disquisitionè ut omittam, atque ex re ea describam, pronuntio Emblemata, scitè exhibita, mutas imagines esse, quæ tamen loquantur: levia videri, quæ tamè pondus habeant: ridicula apparere, cum non sint insipida: deniq; plus aliquid plerûq; in his legi, quam sit scriptû; plus cogitari, quam sit lectû. At mirabitur fortassis nonnemo, ut præter decorû, stomachabitur nos lubricæ istius ætatis, nescio quas, ineptias nò tantû solida morali sapientiæ, verû etiam sacris meditationibus conjunxisse, resque adeo diversas, & ut primâ fronte videtur, cõtrarias in unum quasi fasciculû colligasse. Cui obiectioni ut satisfaciam, paucula de consilio huc in re meo, & de scopo opusculi huius venia, bone lector, tecum differendi mihi sit. Primo quidem primam emblematû istorum partè è turbido juventutis nostra astu emanasse ingenue fateor: Illa enim cum, agnato isti ætati affectu, ad poëticas sirenes & illecebras illarum subinde abriperetur, emblemata aliquot amatoria, id est, ineptias iuveniles, subinde chartis ille verat: quæ, cû aliis ejus generis exercitationibus, superveniètes aliæ occupationes tum temporis è manibus ut deponerem, adegerunt: eadè illa cum mihi nuper, veteres quasdam chartas evolventi, in manus incidissent (ac id quidem cum iam singulari Dei

opt. max. beneficio a prioris vita molestius paulum respirare capissem) Videbar, ea relegendò, me ipsum qualis fueram, id est, adolescentulum juvenilibus affectibus sursum, deorsum miserè agitatam satis graphice ibi depictum videre. Senti nihilominus interea igniculos, nescio quos, amœniorum istorum studiorum in me, velut resuscitari, atq. ut poëta, . . . Agnovi veteris vestigia flammæ. Quo pristini affectus dulci lenocinio mihi ipsi paulatim ereptus cum forem, cepi in animũ inducere ut, exercendi hunc ipsum atque instruendi gratiã, juvenilia illa & amatoria emblemata poetico lusu pro re natã variarem, & in robustioris ætatis meditationes magis viriles tam morales, quam sacras, transfunderem: Videbar enim isto modo ludendo nõ vanam humanæ vitæ imaginẽ me & mihi ipsi, & aliis, exhibiturũ esse; si præsertim hominem, triplici libello, triplici modo oculis exponerem; ut naturalẽ, ut civilem, ut christianũ. Operi itaq. accingimur, & juventutem nostram, mi lector, id est hominis istius naturalis genuinam effigiem in propagationem sui propendentem (quod nature proprium esse quis ignorat?) atq. ita coloribus suis depictã, primo libello damus. Cur enim talem me fuisse diffitear? ille vitia sua fateri metuat, qui etiã nunc in illis versatur: somniũ, ait ille, narrare vigilãtis est. Hominis civilis, id est socialis, in mutuo hominũ consortio viventis, secundo exhibemus. Hominis christiani, id est, verã fide imbuti, lineas aliquot tertio demũ libello ducimus. Et hæc quidẽ retextis utrobq. iisdem iconibus; cũ ob alia, tũ ob hoc, ut homini (tametsi corporis externã formam retineat) interiores animi facultates mutandas esse, mihi aliisq. persuadeam; doceamq. quo pacto è turbida & fluctuanti illa juventa, ad sedatũ virilis ætatis robur, & inde in gravem & exemplo reliquis ætatibus futuram senectutẽ, laudabili volubilitate, nobis sit transeundũ, & identidem ad meliora ac altiora sit enitendũ, eousq. dum solida ac genuina gravitas eundũ locũ in animis nostris obtinuerit, quem ibidem inanis levitas vanitasq. juveniliũ animorũ (comparatione prioris & presentis vitæ inter sese instituta) antea obtinuisse cõscia mens uniusque dicetabit; atque ita tandem vitæ uniuscujusque nostrũ ratio, non amplius corruptis humanis affectibus, sed divina volũtati in toto mancipetur.

Cum verò juventutis nostræ pars non minima eò prolapsa sit, ut vel honestior aliquis & ad gravitatem compositus libri titulus eundem legenti fere soleat e manibus excutere, atque adeò ab ulteriori lectione, tanquam præjudicio gravatum lectorem, deterrevit, nec enim, ut videtur, tenera plurimorum aures aliud præterquam molliuscule lascivientium poetarum versiculos ferre possunt) e re visum nobis titulum & externam libelli faciem captui istorum dare: eamque ob rem cura vimus frontem ipsam & imagines aliquot effigis poetici Cupidinis aliisque amatoris ineptius obduci, ut ne quis delicatulus, in hac forte incidens, aliud hic præterquam melimela, merasque Veneris & Adonidis delicias latere suscipietur, atque istâ ratione ad ulteriorem operis lectionem, tanquam ad escam palato suo congruentem, nepos quavis invitari possit. Fraudem itaque facio, mi lector, sed, ut spero, omnibus innoxiam: nam & blandis nutricibus alumnos suos tali ferè modo, & cum bono ipsorum, fallere satis solenne est, cum nimirum deliciis puerilibus dissimulatas amari medicaminis succos ipsis propinant, & ut ille,

..... Prius oras pocula circum

Contingunt dulci mellis flavoque liquore.

Sicut & chyrurgum novaculam spongiâ tectam mamilla regia virginis (dum vicissim lenire & purgare se simulat) feliciter impegisse memoria proditum est. Quod genus fraudis non licitum modo, sed & amicam esse quis non fateatur? Iterùm, dum in hoc essem totus ut adolescentulos amicâ fronte, id est, amano & juvenilibus oculis blandienti titulo allicerem; verebar ne graviores severiorisque supercilii viros, tam ridiculo & fatili in ipso limine proposito spectaculo, ab opere hac arcerem, atque ita, contrarium dum vitarem, in contrarium impingerem: opera pretium visum fuit ei malo tacito, & non omnibus aequè exposito, remedio occurrere. Librum hunc eam ob rem obscurâ, & non ubique obviâ, inscriptione Silenum Alcibiadis indigitavi: quid autem ea totumque deinceps velit opusculum, duorum emblematum ad titulum appositione, lectori non vixis rudi satis indicavi. Que hic sigillatim explicare, quid opus? hoc volo, libellum hunc, tametsi eundem de summa (quod ajunt) cute ridiculum quis, & præter juveniles nugas in se nihil habentem, facile damnet; multo tamen altum esse propius intuenti, quam summo habitu in oculos intuenti, quam summo habitu in oculos incurdat; licet enim prior libellus, quem liberior nostrâ juvenus effudit, amatoria tantum tractet amatoricè tamen, id est, stolidè & insulse multa ibi non tractari, sed inspersam ferè ubique moralis doctrinæ saltem aquam lector

animad.

animadvertet: praesertim vero si doctorum istos flores, quos ornandi & nos explicandi gratiâ adiecimus, subinde consulere non gravetur. Invenies alibi jocos, & fatcor, sed ut impossibile absque coloribus pingere, ita juvenutis mores describere, aut hominem naturalem dare, sine ictis: nec, aliter agendo, ageremus, id quod agimus. Evocabunt isti torpentes animos è marcore, ut speramus, viamque sternent ad meliora, eoque ducent mentem juvenilem, idque sensim, quò per sese timuisset ascendere. Res ipsa loquitur, homines, ut plurimum, cum res tractantur arduae, graves, imò & sacrae, jacere animis ac dormire; ad res verò ludicras, pueriles ineptias, tricas, apinas, vigilare, torporem excutere, aures animumque arrigere. Fudit hoc, qui nihil non videt, unigenitus Dei filius, Salvator Christus, non latuit sanctos, non fugit doctos: qui omnes, quoties ad populum dicendum, quotiesque auditores ad attentionem excitandi vel revocandi; artem arte regentes, a rebus levibus & plebeis ferè suas isagogas mutuare in more habent. Nonne Christum a lusu puerili, a grano sinapis, & similibus ordiri quidem, at gravi demum & divino epilogo perorare in historiâ Evangelicâ saepe videmus? Similia Paulum & alios viros sanctos factitasse, ethnicorum nempe poëtarum versiculos sanctissimis divini verbi mysteriis inseruisse, auditorum gratiâ, quis ignorat? Inter doctorum exempla lepidum illud Demosthenis, cui cum Athenis, causam capitalem defendenti, auditores parum attenti obstreperent, paulisper jam nunc, inquit, mihi aures praebete, rem novam & auditu jucundam in medium prolaturus sum. Ad quae verba cum ilicò altum silentium summaque auditorum attentio exstitisset. Invenis quispiam inquit, asinum conduxerat, rerum quiddam Athenis Megaram deportaturus, in itinere verò cum vehementi ardore solis infestaretur, nec umbraculi copia uspiam esset, tandem bestiam radiis solaribus opponens sub asino, ut aërum effugeret, resedit: ibi agaso obiestari, factum controvertere, bestiam depellere, asinum ut iter, non ut umbram faceret locatum dicere. Alter ex adverso, ius asino utendi fruendi pro arbitrio toto locationis tempore sese habere: quid multa? de verbis ad verbera, & demùm in literas res deducta est. His dictis, omnibus summâ animorum attentione exitum rei expectantibus, discessum quantum quidem videbatur, parabat; renitentibus contra Atheniensibus, & ut reliquam fabula partem adderet, flagitantibus; ibi ille, itanè inquit, narratio de asini umbrâ vobis cordi, seria audire opera pretium non videtur? Iam desinam, si prius idem aut simile in aurem insusurravero iis qui, ubi oculo alacri & exporrectâ fronte, primam huius opusculi partem evolverint, in ulterioribus, tanquam apes amissa aculeo, torpere incipient. Tu, si me audias, Lector, & te ames, canonem hunc animo inclusum ut geras sit cura, Non esse separandam caudam à capite c. Majores de Baptist. Vale.

A E N D E

Zeeusche Ionck - vrouwen :

GHESCHREVEN

*Gheduerende den voorleden stil-stant van**VVapenen.*

GHy zeeus en soet geslacht ; ghy Venus lantsgenooten,
 (Want Venus is wel eer oock uyter zee gesprooten)
 Ghy die met Venus hebt het eygen vaderlant,
 Het eygen geestich oogh, en minnelick verstant,
 Ionck-vrouwen, aerdich volck, die met verholen crachten
 Een onbekenden brant ontsteect in ons gedachten,
 Die, met u soet gelaet, en lodderlick gesicht,
 Een droeve ziel geneest, een treurich hart verlicht ;
 Aen u comt dit geschenck, een beelt der ganscher eerden,
 Dat Venus sone bout, en Venus hout in weerden ;
 Aen u comt dit geschenck, de gansche werelt-kloot,
 Die al haer voetsel raept alleen vvt uwen schoot ;
 Aen u comt dit geschenck ; in u leyt doch verborgen
 Een ander vaderlant, dat eenmael schier of morgen!
 Sal toonen sijnen glans hier in het aertsche dal
 Als ons het duyfter graf gevangen houden sal.
 Dit kint, dit wonder kint, comt naer u toe gestreken,
 Want 'theeft u (soo het schijnt) wat sonderlinx te spreken ;
 Het comt u seggen aen, in ronde zeeusche tael,
 Al vvatter omme gaet in Venus gulden sael.

(;) (;) (;)

Het

Het heeft, door slim bedrogh, my desen bouck ontdragen,
 Want tis van overlanch vol alderhande lagen
 Tis jonck, maer efter fel; het spot met onse smart,
 Ach! die nu steelt mijn bouck ont stal wel eer mijn hart.
 Laest, als de gulde son was inde zee gedoken;
 Soo quam het dertel wicht my in een droom bestoken,
 My docht wel, aen sijn ooghen aen sijn stueren mont,
 Dat hem het grilligh hooft niet al te wel en stont.
 Waer (sprack hy) sijt ghy nu waer sijt ghy trage Zeeuven?
 Hier voormaels vvaert ghy klouck en onversaechde leeuven,
 Doen ghy eens voor het lant ginght setten lijf en goet,
 En deed' het Zeeusche diep vermeereren door het bloet;
 Doen vvas u Jonckheyt rap, doen haelden uvve gasten
 De vlaggen vanden spriet, de vvimpels vande masten,
 Doen vvoondet ghy in zee, en, meer als sy ghestoort,
 Hebt menigh hondert man gellingert over boort.
 Maer nevens u maetroos en menigh duysent helden,
 Was hier noch ander volck dat vroomheyt conde melden,
 Dat nieuwe deuntjens songh, den vyant als te spijt;
 Tis vvaer, het gingh vvat rauvv, maer soo vvas doen de tijt.
 Siet! alsser oorlogh vvas, doen vontmen hier Poëten,
 En, nu hier Vrede vvoont, soo is de kunst vergeten;
 De vverelt is verkeert: daer Mars vervveet een liet,
 Vermagh de soete min, vermagh daer Venus niet?
 Hoe! is het geestigh volck uyt Zeelandt vvegh getogen?
 Of sal de bloet-hont Mars yet boven ons vermoghen?
 Neen, ronde Zeeuven, neen; al heeft de krijgh u lant
 In vryen staet gebracht het is door ons gemant.

Waer

Waer Venus nedervalt can Mars daer staende blijven?

Kan Mars daer immermeer een vrome daet bedrijven?

Voor my, ick segghe neen. Geen lant en can bestaen,

Indien men Venus rijck vvil onder laten gaen.

Siet! Mars leyt nu in slaep, maer coomt hy eens t'ontvvaken

Wat sal het korfel hoeft doch inde vverelt maecken

So ic mijn boogh ontspan? gevvis ten is maervvint,

So Mars door mijn beleyt geen nieuuvvestof en vint.

De trommel plagh de Jeught tot oorlogh op te vvecken,

Laet nu een soet gedicht de teere sinnen trecken

Tot Venus soeten krijgh, daer noyt het vinnich loot,

Daer noyt de felle spies een vryer heeft gedoot.

Het lant is uytgheput door al te lange krijgen,

Laet nu een soeter lucht op dese custen sijgen,

Laet nu eens vvederom te rechte zijn ghebracht

Dat Mars eens nedersloegh, door zijn vervvoede macht.

Gaet let eens met verstant op onse nae-gebueren,

En vvat een grooten volc is binnen hare mueren,

Besiet vvat Hollant doet, en hoe het queeken can;

En hoe het neeringh trect, en menigh duysent man:

Besiet hoe dat het vvast door al sijn gantsche leden,

En hoe hot over al vergroot sijn rijcke steden,

Besiet eens boven al vvat gronden dat het leyt,

Waer door het alle daegh vvort verder uytgebreyt.

De vondén altemaeldie hier toe mogen strecken.

En vvil ic voor het volc niet al te verr' ontdekken;

Een moet ic evenwel hier brengen aenden dagh

Om dat het dese kust te nutte comen magh,

In Hollant is een volck dat met een aerdich jocken,
 Dat met een soet gedicht een yder vveet te locken,
 Tot ick en vveet niet vvat, tot onbekende min,
 Die sluypt dan in het brein, en neemt de geesten in.
 Daer singt *Heyns*, onse vrient, al vvat de soete Griecten
 Gedreven door de cracht van mijn gesvvinde vviecken
 Oyt schreven voor de Jeucht; en dringt de Vryers aen
 Meer als oyt eenigh geeft te Romen heeft gedaen,
 Daer is een geestigh *Hoofst*, dat met sijn harders-klachten
 Doet yder, die het hoort, nae soet geselschap trachten;
 Hier by comt *Bredero*, die joct in boersche tael,
 En trect tot mijnen dienst de Nymphen al te mael.
 Noch zijnder over al veel soete toouer-pennen
 Die tot de sachte min de rauvve jeught gevvennen;
 Siet daer een goeden vont, vvaer door het vader-lant
 Geduerich vvort gebout, en op een nieu gemant.
 Maer segt eens, Zeeuvven, segt, vvat is hier oyt geschreven
 Dat ymant tot de min een spore mochte geven?
 Ic vveet doch evenvvel dat hier geen kunst ontbreect,
 Maer tis verholen vier dat onder d'assen steect.
 Ic vveet dat Zeelant is een vvinckel van verstanden,
 Maer vvat daer ymant dicht dat houtmen inde banden;
 De nacht bedect het vverc, en niemant mach het sien;
 Maer hiet ic Venus kint ten sal niet meer geschien.
 Ic vveet dat onder u zyn veelderhande saecken
 Die ooc een stege maegt vvel gaende souden maecken,
 Ey laet dan u gesangh eens comen aenden dach:
 Maer vvaerom bid ic doch, daer ic gebieden mach?

Langt hier wat dienstich is voor onse jonge dieren;
 Dit sprack hy, en met een soo greep hy mijn papieren,
 Hy bontse mette pees van zijnen boogh te hoop,
 En seyde; Vaert nu wel, en steldet op den loop.
 Wat wasser om te doen? eylaes ic moestet lijden,
 Ic dacht in mijn gemoet ic wil den lekker mijden;
 Ic vreefde sijn gevveer, dat, schoon al isset cleyn,
 My dicmael heeft geraect tot aen het innigh breyn.
 Daer streec de jongen heen, met al mijn oude stucken,
 En gingh het meerendeel in haesten laten drucken;
 Hy vougder platen by, en ooc sijn eygen beelt,
 Waer door hy menichmael de jonge sinnen steelt.
 Doch, naer ic vvas bedaert, en hy nu wegh gevlogen,
 Doen riep ic over luyt, de lekker is bedrogen;
 Want of hy schoon al greep vvt zijn geheele macht
 Ten salder vry niet sijn gelijc hy heeft gedacht,
 Want mits hy besigh was om diep enough te tasten,
 Soo nam hy dingen met die hem toch niet en pasten,
 Hy meynde gans het bouck vvas voetsel aende min,
 Maer neen, vriendinnen, neen; daer schuyt vvat anders in.
 Men vinter niet alleen de malle jeught beschreven,
 Daer is ooc nutte leer, tot al het vorder leven;
 Want naer het apen-spel van Venus dertel vvicht,
 Soo gaet het tvveede deel tot aen den zeden-plicht;
 Het derde leit den gront om hooger op te rijfen,
 En gaet de reine siel tot haren Schepper vvijfen,
 Verfoeit de losse vvaen, en, door een stil gesucht,
 Klimt vvt dit nietich stoff tot boven inde lucht.

Ghy fiet dan hier een vverck, dat dryder hande dingen
 Komt toonen aen het volck, en in de werelt bringen,
 Ghy fiet een selfaem boeck dat eerst den vryer speelt
 Maer dat haest rijper wort, en beter vruchten teelt.
 Daer is een seecker tijt voor alle jonge lieden
 Om aen een lieve maeght haer gunst te mogen bieden;
 Daer is een seecker tijt wannneemen koten magh,
 Maer 'tis oock eenmael tijt te laten dat bejagh.
 Al staet daer Venus soon hier op het boeck gesneden,
 Van yder een gestreelt, van yder aengebden,
 Soo ghy het evenwel in alle deelen leeft,
 Ghy sulter stoffe sien die Venus brant geneest;
 Ghy sulter stoffe sien ten goede vande zeden,
 Ghy sulter stoffe sien tot voetsel van gebeden?
 Het dertel kint bewoont alleen maer d'eerste sael,
 Ghy dan of leestet niet, of leestet al te mael.

DANIE-

DANIELIS HEINSII

IN

Emblemata Clariss. Consultissimique

VIRI

D. JACOBI CATZII JCI.

EPIGRAMMATION.

Vidit & ingentem mirata est Itala tellus
 Alciatum, tanti mente superba viri:
 Seu tonat, & leges facundo edisserit ore,
 Seu Themidis dignum numine condit opus.
 Hunc quoque ludentem, sed seria, vidit, & illi
 De lusu palmam, sed sapiente, dedit.
 Alciati curas & seria vicerat antè
 Catzius; ad lusus nunc & amœna venit.
 Hic quoque, sed triplici palmam sermone meretur,
 Ut rer sit victor, qui semel ante fuit.

Ad

Ad Amplissimum Consultissimumque Virum
D. Iacobum Catzium J. Crum. Cognatum suum, & Po-
pularem super Emblematis ab ipso editis.

Quis novus in nostras oras transmissus Apollo
 Ambrosium canit ore melos? qua Belgica Suada
 Detinet attonitas divino carmine mentes
 Vel brutas tractura feras? non suavius olim
 Orpheus in sylvis, nec in equore lusit Arion.
 Quid mihi, quid Grajos Pallas Tritonia Vates
 Objicis, aut Latios extollis Roma Poëtas?
 Non cedit tibi Belga catus, nec littore Deli
 Sit licet; Ægeæ nec natus in equore, nusquam
 Catzium antiquo concedit præmia sæclo.
 Discite nostrates quantum quoque nostra leporis
 Lingua ferat, quos illa favos, quod fundere nectâr
 Possit, & ut facili flectat modulamina metro.
 Blandum Naso canit, blando fluit ore Catulli
 Musa salax, miscet varijs prudentia flaccus
 Verba jocis, vitiumque vaser perstringit amici.
 Bucolicis insignis oves, oviumque magistros
 Theiocritus dum pascit agris lepidissima fundit
 Carmina, & omnigenæ genium depingit amica.
 Omnibus infidi passim cantatur amoris
 Ingenium crudele, procax, furiale, bilingue,
 Lege, modo, ratione carens, tacitoque meatu
 Jlliniens Paphio fallax sua toxica fuso.

Vos ego Pierides testor quod Graciatota,
 Et Latium, totusque Helicon confederit uno
 Pectore, & hac nostrâ Paphiæ ludibria gentis
 Incipiat jam voce loqui, dum stringit in artum
 Catzius obscuro tectos Emblemate sensus
 Scaldi Pater, nostras qui præter laboris ovas,
 Illius, atque meæ prima incunabula vita,
 Phænici gratare tuo, tantoque superbus
 Plaude viro, celebremque tui cane raris alumnum,
 Qui quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid mors,
 Castius, & melius docto Nasone recenset.
 Mattiaci miramur opus, miramur acumen,
 Et linguæ nostratis opes, Veneresque Pelasgas,
 Et latias, & quodcumque utrobique leporem est
 Posse suo nostros resonare idiomate Belgas.
 Illa Dionæe mollissima corcula sectæ
 Carmina docta stupent, nequeunt se explere legendo
 Insidias quas nectit amor pharetratus amori:
 Hic etiam quod discat habet prudentia solers,
 Et civis præcepta capit, sic molle Diones
 Excipit officium rigidi censura Catonis:
 Moxque alias iterum in formas mens virvida Catæ
 Versa sacros aperit sensus; tabulisque sub iisdem
 Casta Venus, divina fides, prudentia prostant.
 Scilicet in triplices (hæc vitæ tempora nostræ)
 Etates partitur opus: Pars prima juventæ
 Gaudia, & imbelles argutè taxat amores:
 Altra sapit, monitisque virum civilibus implet

(:) (:) (:) (:)

Virgineos

Virgineos desueta iocos: Pars tertia canos,
 Granda: vumque senem studijs caelestibus ornat.
 Hac canit, haec docto ore sonat, neque lingua Poëta
 Sufficit una, triplex sua format acumina sermo,
 Et Belga, & Gallus loquitur, mediusque superbit
 Romani decor eloquij. Bene praemia vati
 Sunt data, & emeritâ circumdata tempora fronde.
 Nos quoque virtutum, Catxi, levis umbra tuarum,
 Ire tuas etiam in laudes, & dicere grates
 Cogimur, & facili tibi vota rependere. Versus.
 Donec amor geminos in mundo nectet amantes,
 Donec amor morum, vitaque adolebit honesta,
 Donec amor pietatis erit venerabilis orbi,
 Atque hominum variâ referentur imagine castus,
 Vives & vivent istis tua carmina sacris,

Adrianus Hofferus.

D. IACOBVM CATSIVM

Poetam insignem.

I ngenij dotes raras mirabitur illi C
 A rdua mens tanti, queis nobis docta camen A
 C urabit studio vigilantem emblemata rara u T
 O mnes sic superet, Musarum gratia vel quez S
 B landa fa-vet: merito tollunt ad sidera doctz I
 V ndiq; perge tuo tot vates vincere vers V
 S olus eos inter Phæbus velut ipse sedebi S

Anagramma

VISV CATOS CIBAS.

Epigramm.

Sunt multa multorum virum
 Doctorum in orbe emblemata
 Insignia, & clarissima:
 Sed unus hic in omnibus
 Præclarus eminet viris
 Ut Phæbus inter cæteras
 Musas & ingenitata
 Emblemata indicant tui.
 Quibus CIBAS VISV CATOS
 O dulcis ille gustus omnibus
 Videntibus, legentibus
 VISV CIBAS CATOS, quibus
 Tam grata præbes fercula
 Macte ergo VISV qui CIBAS
 CATOS CIBAS VISV, & datur
 IACOBVS en his CATSIVS.

Ioannes Arcerius.

Ad

(;) () (:) (:) 2

Ad Amplissimum Ornatissimumque
VIRUM

IACOBVM CATZIVM I. Ctm.

Hominem triplici Emblemate graphice
experimentem.

A *Mphitryomiades cluet inclytus, unam animam quod*
Exuerit triplici corpore Geryonis:

Te quantò major, CATSI cate, adorea lustrat,

Qui triplici corpus unum animas animâ?

Scilicet hoc potior Genij vis enthea nervis,

Hâc mactus veterum robora summa præis.

Artibus utque alijs & nervis præconia captant,

Sic graphicis surgant artibus illa tibi.

AD EVNDEM.

Q *Vi ludens, tetricas ut demat pectore curas;*
(Quas consultor ei curia quasque parit)

Erudit, & triplici conformat pectora gnome;

Quæ genus omne hominum promouisse valet.

Seria quanta dabit, quantâ dabit indole digna,

Si vacuus nervos tenderit ingenij!

L. M. P.

J. Lyrens.

AV

AV TRES-DIGNE
 d'Honneurs & Bon-heurs, le Tresdocte
 SIGNEVR
 IAQVES CATS, I. C.

Sonnet Encomiastique

Sur les EMBLEMES tripliques.

Mon Dieu m'ayant osté mon loisy de jadis
 (Quand je rendoiz Angloiz du BARTAS & sa race)
 l'avoiz ja dict adien aux dames de Pernasse;
 Pour mieux m'accommoder a ceux a qui je suis.
 Mais, non-obstant ce vœu, me retenir ne puis
 De maintesfoiz mirer, & admirer la grace
 Des chantres grave-gayz, dont la voix haute-basse
 Tire de Terre au Ciel les bien-nayz beaux Esprits.
 Tel, tel es tu, mon doux-docte-divin de CATS,
 Qui, en fin medicin, sucrant, dorant tes doses,
 Fais avaller aux tiens saines & saintes choses,
 Dont, sans cest art, grand part taster ne voudroit pas,
 Pourtant, si bien meslant avec le doux l'utile,
 Triple Laurier j'appendis a ton tri-lingue stile.

Iosuah Sylvester.

(:) (:) (:) (:) 3

Act

Aen den Hoochgeleerden

D. IACOB CATS,

Op het Boeck van zijn Konst-rijcke

SINNE-BEELDEN.

Van de welke zijn gunst mijn een vereert heeft.

BEn ick O CATS! deeerst, die ghy dit Boeck vereert?
 Soo sal ick zijn deeerst, die daer uyt wert gheleert
 Te sien de feylen die ick in mijn groene jaren
 Bedreven heb, die zot, doch nimmergeyl en waren
 En styghen hooger op, verjaghen wulpsē Min,
 En halen in zijn plaets, d'eerwaerde Reden in:
 Die sal den nevel, door haer glans, wel doen verdwijnen
 Van jonge domme leucht. Dan sal ick niet het schijnen
 Van vele dingen, (daer het meer deel van de Lien
 Haer aen vergapen) maer het ware Zijn, eens sien
 Dan sal noch Hoop, noch Vrees, 't gemoet niet meer onstellen,
 Begeert' van Rijckdom, Stzet noch Eerfucht, my niet quellen.
 Ist niet belachens weert, dat d'arme Mensch soo waeret,
 En slobt, en slooft, en sweet, om onnut overvloet?
 Ist niet beschreyens weert, dat menich wel sou wagen
 Goet, bloet, la Ziel, om een dienstbare kroon te dragen?
 Dits Redens eerste les: en als ick die wel ken;
 Soo salse voorts gaen, en mijn leeren wie ick ben.
 Meesterse, doet u best! Maeckt (bid ick) my af keerich
 Van Ondeucht en tot Deucht, heel neerstich en begeerich
 Maeckt dat ick niet met miin selfs, en al de VVerelt spot,
 En stell, voortaan alleen miin hart, en hoop op God,

Anna Roemers

GHE-

31

GHEDICHT

Ter eeren van den hooch geleerden
D. IACOB CATS,
 op sijne Konst-rijcke
SINNE-BEELDEN.

DE Minn' end' haer natuer, haer eyghen schap end' krachten;
 Des Borghers schult end' plicht; end' sedenrijck betrachten;
 'tVermaken van de Ziel, de wegghen naer om Hoogh;
 Stelt ons dit kunst-rijck Boeck, in Dicht end' Prent voor d' oogh.
 Dies ghy o' jeughdich Volck, in't minnen onerwaren,
 Verraden van u oogh', bedrogghen van u jaren,
 Wien, door een domme kracht, Natuer ghevoelen doet,
 Veranderingh' van sinn vernisselingh' van bloet;
 End' ghy ghesetter Volck, die met verstant end' reden,
 Naer wijsheys Euen-naer, dijn paden wilt betreden,
 Dien tot behout end' heyl, de Borgherlyjcke wet,
 Alsrecht-snoer van u doen end' laten is gheset;
 Ghy oock o' heyligh Volck, ghenomen wyt veel wolcken,
 Die steets, met hert end' sin, gaet dringghen door de wolcken,
 Tot in den Hemel toe, die't werelt: Doen veracht;
 Om dat u ziel, hier naer, een beter Goet verwacht;
 Komt hier, komt alle dry, en brengh't yetst tot vereeringh',
 Van hem, die Dicht end' Prent, een yder stelt tot leeringh';
 Koont hant aen hant, end' eer hem al u leven gheeft;
 Die, tot vermaeck end' leer, dit Boeck gheschreven heeft.

Ter eeren van den selven.

Die tot vermaeck end' leer, Dry dingghen heeft beschreven,
 De Minn', de Borghet plicht, end' t' Gheesteliicke Leven;
 Wie wenscht hem niet, met my Dry dingghen tot sijn loon?
 De Min-vrucht, Borgher-eer, end' Gheestelijcke kroon.

IAC. LVYT. I. C.

KLINCK

KLINCK-DICHT,

Op de drie-sinnighe

SINNE-BEELDEN

Vanden Hooghgeleerden ende Achtbaren

HEERE

D. IACOB CATS.

HOe in des weerelts loop den mensch sick heeft te draghen,
 VVijst ons dit aerdich werck met Dicht en Beelden aen,
 En hoemen van't begin ten eynde toe moet gaen,
 Om God, en oock den mensch in alles te behaghen.
 Eerst, hoe een jonck ghesel met konste sal bejaghen
 Sijn Lief, sijn tweede ziel, sijn vreught, sijns harten lust,
 En, om sijn hevich vyer met eer te sien geblust,
 Hoe hy't met heus bescheyt een aerdich dier sal vraghen.
 Maer wonder boven al!) een en het selve beelt,
 Een en de selve stof (merckt hoe de Geest hier speelt)
 Leert ons een Borgher-plicht, en oock Godsalich leven.
 VVel aen dan! hier is spijs waer 'med' kan zijn ghevoet
 De *Min*, het *Burger-recht*, en 't *Christelyck ghemoet*;
 Dies wy, *ô groot verstant*; dry-dobbel lof u geven.

S. de Smaef.

GHE-

G H E D I C H T

33

Ter eeren den hoochgeleerden

D. I A C O B C A T S.

Op fijn konft-rijcke

S I N N E - B E E L D E N

GHelijck den Medecyn aerdsinnich doet bereyden
 Syn bitter-heelsaem kruyt, met een verfoeten schyn,
 Om, door een vroed bedrogh, den siecken aen te leyden
 Tot den bequamen wegh, als die onwillich zijn:
 Soo gaet den wyfen **C A T S** ons onghetemde jaren
 Aen-voeren tot de tucht, door't lock-aes van de Min,
 En brengt de wyfe deught, die qualijck was te paren
 Met de bloet-rijcke jeught, vermomt en sluypend' in;
 En leert, met aerlich dicht, hoe met verloop van tyden
 De Minn' tot Eeren-sucht, de Eer tot Gods-dienst klimt;
 En hoe de Desticheyt en Geylheydt t'samen stryden,
 Hoe dat den laetsten stant, den eersten over glimpt,
 Ten was gheen dertel vier, 'twelck hem heeft aenghedreven
 Te beelden in t'begin vrou Venus, of haer kint,
 Maer door een hoogher Vier gheprickelt, heeft beschreven
 Hoe dat de liefde Gods de vvereltseh' overvint,
 Als hy in dicht, en prent, seer konft-rijck vveet te malen
 En drucken onsen aert en onse seden af
 Wel driemael dobbel eer moet hy te recht behalen,
 Die *Zeelant*, op een dagh, een kleyne *Weerelt* gaf.

L. *Peutemans*.

OP

(:) (:) (:) (:) (:)

OP DE DRIE BOECKEN
 der
 SINNE-DICHTEN ende BEELDEN
 vanden hooghgeleerden Heere
 IACOB CATS, I. C.

Vilt ghy een Venus sien, een Venus die van boven
 By d' Oude wert gheseyt, te zijn ghekomen af,
 Vrania ghenaeamt, een die eerst wetten gaf,
 Entoomen in de Min, van yder een te loven;
 Vilt ghy sien Venus Kint, maer 't beste van de twee
 Die Venus heeft ghebaert, dat wacker, eerbaer, Maetje,
 Dat met een soet ghelaet en met een aerlich praetje
 Vel beylt (dat heeft het noch behouden van der zee)
 Maer 't beylt in eerbaerheyt: den and'ren is een lekker
 Die niet en weet dan quaet, en rechte ghytery,
 Hy tacketeylt te veel, hy jockt en scherft te vry,
 Is yemant wat besmeurt, hy maect hem driemaet gecker.
 Dees' is van ander stof. Of wildy gaen wat voort,
 En mercken hoe bequaem de Leer van goede zeden
 U hier wert voorgestelt, met beelden en met reden,
 Neemt in de hant dit werck, ghy vintet alsoo 't hoort.
 Terwijl den arghen Mensch met al sijn kromme sronghen,
 Der Volcken ampt en plicht verdonckert en verblauwt,
 En 't rechte zeden-snoer aen hondert stucken knauwt,
 En heeft van 't Burghers-recht al vry wat afghedronghen;
 Soo gaet u desen Boeck seer heerlijk stellen veur,
 Hoe wy met eeren by den and'ren sullen leven,
 Hoe veel men aen de Eer of Baet-sucht moeten gheven;
 Hoe wy in vreught ghestelt zijn sullen en ghetreur.
 Termijlen 't dollen Volck 't rijck Lucifers weer bouwen,

En willen weten meer, als die haer't weten gheeft,
 En willen sien, dat God voor ons verborghen heeft,
 En nemen in veel meer als 't hart hun kan verdouwen.
 Siet hier dit kloeck verstant, dat ruckt met sijn ghedicht
 Ons harten op en leert al stichtelijcker saken;
 En gaet ons in den geest, met troost en heyl vermaken,
 En doet ons heffen 't hoofst nae 't alder hooghste licht.
 Men heeft tot heden toe ghekneutert en ghekeven,
 Off Zeclant oock wel sou wytbrenghen een Poët,
 En tot op desen dagh niet veel men noch en weet,
 Die in de Poësy den gheest om hoogh doen sweven,
 Maer nu is ons ghebreck ghebetert met ghemin:
 Een isser ons als drie, driebobbel is ons eere,
 Ghy vint in sijn Ghedicht, Vreught, Deught, en heylsaem leere,
 Heyl in de ziel, en Deught in 't le-ven, Vreught in Min.

I. Hobius.

TOT DEN LESER.

VVilt ghy op eenen dagh doorsien ons gantsche leven,
VVilt ghy, met een gesicht, des werelts loop verstaen,
VVilt ghy, een langhe tijt, in 't korte sien beschreven,
VVilt ghy, met eenen stap, het aertrijck omme-gaen,
VVilt ghy met kleyn beslagh, veel dingen onderfoecken,
VVilt ghy, der menschen aert, haest kennen in 't gemeen:
VVat hoeft ghy les of school, of veelderhande boecken?
 Leest maer dit eenigh werck, hier isset al by een.

I. F.

A R G U M E N T U M.

A Nna, rudem justi dum *Phyllida* sentit amoris,
 Et paphijs vacuum pectus habere dolis,
 Fræna nimis laxas petulantibus, inquit, ephebis;
 Est opus vt monitis erudiare incis.
 Virginis officium castique Cupidinis artes
 Nos amor, & brumæ ter docuère novem.
 Me duce carpe viam, ne te malus auferat error,
 Dedaleâ Veneris regia fraude latet.
 Talia dum memorant, alternaque carmina dicunt,
 Non procul a thalami limine, dicta noto.
Phyllis amore novo, stimulisque agitata iuventæ,
 Incipit ingenuo sic prior ore loqui.

A Ne voyant *Phyllis* d'un Juste amour esmeue
 Et avoir le cœur franc sans fraude ny sans dol
 Elle luy dit tu lasche a ton amour le vol
 De vers les Iuvenceaux par les rays de ta veue,
 Il faut prendre conseil de moy en cest affaire
 Certè il te faut servir de mes enseignemens
 Pour scavoir de l'amour les saintz gouvernemens
 Depuis vingt & sept ans je scay ce qu'il faut faire
 Guide toy selon moy de peur d'estre trompée.
 Et d'estre en un destroit ou en mauvais chemin
 Car on en voit plusieurs du jour au lendemain,
 Lesquelles sont bien tost prises a la pipée.
 Ce pendant qu' Anne parle & discours en ce point
Phyllis pleine d'amour l'interrompt tout a l'heure,
 Et parle la première aupres de sa demeure
 D'une gaye façon se mettant bien a point.

(a)

PHYL.

DVm geminas nuper, per tecta paterna, columbas
 Conspicio dulci jungere rostra sono,
 Palmaque forte subit, sterili miserabilis umbrâ
 Suspirat socium dum procul esse marem,
 Moxque, vel aspectu cari propiore mariti,
 Ridet, & agricolam fertilitate beat;
 Alma Venus, dixi, moriar nisi nubere dulce est.
 Et loquor, & tacito pectore ierpit amor.
 Arboribus suus ardor inest, sua flamma volucris,
 Æstuat umbrosi per juga montis aper,
 Cæruleo quod amet, non deficit in æquore pisci,
 Cur fugiat teneras sola puella faces?

A Insy que je vois ces jours par ma fenestre
 Deux colombes voler se joignant doucement.
 Sur un palmier tout verd fort amoureusement
 Se baisant bec a bec multipliant leur estre
 Je juray par venus que cest chose louable,
 Que se bien marier, l'amour aussi soudain
 Me transperce le cœur de sa puissante main,
 Et la couche d'Hymen me faict fort agreable
 Tout ce qui est ca bas en amour se contente
 Les arbres vont aymant, aussi font les oyseaux
 Et les sangliers des bois & les poissons des eaux.
 Moy fille sans amour je suis triste & dolente.

ANNA.

ERgo maritali dare te juvat ora capistro ?
 Idque rosas, demens, & melimela putas ?
 Si miseris superest mortalibus vlla voluptas,
 In gremio torvi non latet illa viri.
 Nassa tori vinclis, & squammea turba juventæ,
 Si memini, priscis assimulata fuit:
 Libera vimineos gens certat inire recessus,
 Capta parat toto corpore nixa fugam.
 Conjugium votis nova virginis expetit ætas,
 Inque torum pueri prima libido ruit:
 Vix tamen illa viri gremio calet, ille puellæ,
 Cum piget, & vacuos optat vterque lares.

IL faut donc se lier, par loy de mariage
 Puis que lon croit cela plus doux que le miel
 Et quon ne cognoist pas combien ont de fiel
 Tous les mal mariez, cest ce qui descourage,
 Je fais comparaison aux poissons qui dans londe
 A la nasse sont pris en jovant allentour
 Entrant à qui mieux mieux mais cherchant le retour,
 Demeurent enfermez dans ceste cage ronde.
 Ainsi chacun se veult marier à lenvie
 Et croit que cest l'effect d'un plaisir arresté,
 Mais qui y a passé l'hiver & un esté,
 Il voudroit bien avoir en liberte sa vie.

P H Y L L I S.

A nna, licet genus acre virûm, thalamosque laceffas,
 Me tamen vrit Amor, me tamen virget Hymen.
 Este procul vidui morosa silentia lecti,
 Non mihi virginitas, nomen inane, placet.
 Tota cohors Anatum, volucris si mascula desit,
 Languet, & obscuro murmure stagna secat:
 Adde virile decus, facies venit altera rerum;
 Totaque festivis plausibus vnda sonat.
 Cum peregrè pater est, friget focus; anxia mater
 Luget, & ancillæ, pro dape, pensa ferunt.
 Barba domus columen: me me iuvat esse mariti:
 Triste, cubans vacuo bella puella toro.

A nne quoy que tu blasme aux nouveaux mariez
 Le plaisir qu'on y prend, pour tant l'amour m'alume.
 De ses feux, chaleureux, mon cœur est sur l'enclume,
 Et resent de l'Hymen, nulle coups à crevez.
 Les canars qui sur l'eau seavent avironner
 Ne s'esjoir-vissent point si l'ny à quelque maste
 Ainsy la jeune fille presque mourante & pasle,
 Ne peut sans un mary au plaisir s'addonner,
 Comme la famille est sans le pere affusée
 Le royaume sans Roy, la nef sans conducteur
 Sans maistre le valet, l'orphelin sans tuteur,
 Ainsy meurt sans amy la fille mal rusée.

ANNA

ANNA.

Conjugij fi, virgo, tibi tam dira cupido,
 Huc saltem placidâ non nisi mente veni.
 Flamma nimis vehemens, quam feruida suscitât âtas,
 Legitimi tædis non erit apta tori.
 Arte faber strictisque faces moderatur habenis,
 Ut magè jungendis flamma sit apta cadis.
 Hujus ad exemplum, rapidos compeſce furores,
 Turpiter, huc illuc, ne tuus ignis eat.
 Ante cave Veneris præbere clientibus aures,
 Quam sit propositi conscia facta parens:
 Illa patri referet, cui res erit ardua curæ,
 Illius arbitrio stetque cadatque gener.

Phyllis si d'un mary tu as donc tant envie
 N'en prend point pour le moins que d'un esprit posé
 Et qu'après que ton feu se sera reposé,
 Qui est trop alumé lors que tu es ravie.
 Comme le tonnelier pour joindre ses tonneaux
 Scait enfermer le feu ainsy à son exemple,
 Empesche tes fureurs & si bien le contemple
 Que ton feu n'aille point par les montz & les vaux
 A pas un amoureux ne preste donc l'oreille,
 Que ton pere ou ta mere n'en soient bien consentans
 Car cest pour demeurer ensemble plusieurs ans,
 Pour un si long marchè faut que tu te conseille.

(a) 3.

PHYLL-

PHYLLIS.

T Vne velis clarâ me poscere voce maritum?
 Non faciam; pudor hoc, virginitasque vetant.
 Virgo tribus lustris vbi tres supet addidit annos †
 Nonne fat est? quid me dicere plura jubes?
 Aspicias Automaton, celeres quod denotat horas,
 Et gracili longum dividit axe diem,
 Murmura nulla ciet; sed quid velit, indice monstrat:
 Quam decet ingenium virginis istud opus!
 Virgo licet taceat; pro virgine nubilis ætas
 Exigit, & patrem, vel sine voce, monet:
 Orapetunt, rosæque genæ, tumidæque papillæ,
 Soluitur in tacitas tota puella preces.

† Ex Aristot. sententia Lib. 7. Polit. Qui mulieres optimè elocari putat circa ætatem annorum octodecim.

Q Voy Anne pense tu que d'une voix haultaine,
 Je demande un mary je ne le feray pas
 Iendurerois plutost. Mille fois le trespass
 Car ma virginite de crainte est toute plaine
 Et puis si j'ay passe quinze ans avec trois
 Scait on pas que je suis fort propre au mariage
 Et que je suis idoine à faire bon mesnage,
 Nature nous à prend assez les douces lois
 Lesquelle marque assez dessus le quadrant l'heure
 Sans faire retentir de la monstre le son
 Ainsy mon corps ornè d'amoureuse facon
 Monstrent qu'il faut changer du pere la demeure.

PHYLLIS.

PHYLLIS.

PAlmes humi simulac popriâ radice tenetur.
 Hæc alio nobis vitis alenda loco est
 Vinitor exclamat; jam jam dabit ipsa racemos,
 Vt dabitur laxo luxuriare solo.
 Sunt mihi quæ possunt geminos nutrire papillæ,
 Quique valent partum sustinuisse sinus.
 Et mea virginitas roseo testata colore †
 Me jam, non matris, sed jubet esse viri.
 Omnia signa mihi, quæ nubilis exigit ætas,
 Sed queror officij non meminisse patrem.
 Me juvat ergo rudis partes supplere parentis,
 Id mihi, vel scripto jure, licere ferunt.

† Modesta allusio ad Tertulliani dictum, qui de muni licitum fuisse scribit, penes Israël, virginem nuptui tradere post contestatam sanguine virginitatem.

A Pres que la vigne est en terre enracinee
 De long temps on transplante un joly rejetton
 Donc à mon tien vermeil, à mon double teton
 Lon veoit que jay besoing d'estre plus loing plantee,
 Ma padeur ne veult plus que ma mere me garde,
 Jay besoing d'un mary pour consoler mon cœur
 Celuy lan seul porra de moy estre vaincœur
 Lequel me cherira ainsi que sa mignarde
 Tout ce qui me desplaiſt cest que mon rude pere
 Ne sen veult sou venir il manque a son devoir
 Puis qu'un gentil mary desire de m'avoir,
 Par droit il mest permis coraignant le vitupere.

ANNA.

Quæ prohibet dixisse pudor, fecisse licebit?
 Verbaque cum fugias facta probare potes?
 Nulla puella sapit, quæ præbet amantibus aurem,
 Dum nescit generum quem velit esse parens.
 Ducimur alloquio, quo nos vocat ardor amantis,
 Utque redire iuuet postea, nulla via est.
 Sera fuga est Ceti, quem cuspis adunca fefellit,
 Cum faciles aditus bellua stulta dedit.
 Difficile est uncas removere Cupidinis hamos,
 Ut semel in tenero corde resedit amor.
 Ergo parens quid ames deliberet, ante calores,
 Arbitrium capti nullus amoris habet.

CE que la honte empesche l'effect le faict paroistre
 En nosant preferer, en ce faict tout de bon
 La pucelle qui brusle manque de la raison
 Mais aimant sottement elle se faict cognoistre
 Elle est par les propos finement attrapée
 Ainsi que le poison se prend a l'amecon,
 Car en prestant l'oreille a un jeune garcon.
 Elle est comme loyseau surprise à la pipée
 Mais le pis qui y est, cest qu'apres le naufrage
 On a beau souspirer on ne recouvre point
 La chasteté perdue ou l'honneur qui nous point
 De femme on ne revient jamais au pucelage.

ANNA.

N Il properare juvat, properando fugabis amorem,
 Odit amans promptas in sua vota manus.
 Non placet huic hominum generi sine sanguine palma,
 Quodque cupit, subito non cupit esse suum.
 Cum, domino culpante moras, cita cæna paratur,
 Lixa vafer lento tunc rotat orbe veru;
 Quo que minus properat, magis hoc rubet igne ferina,
 Quæ celeri rapitur turbine, cruda manet,
 Si qua veru doctâ versare Cupidinis arte
 Virgo velit, tardas debet habere manus.
 Si properas properare cave; mora calcet amanti est:
 Quæ properat Veneris dulce retardat opus.

Q Ve sert de se haſter car on chaffe lamour
 Allant trop promptement, lamoureux ne veut eſtre.
 Si bruſquement preſſe mais il veut recognoiſtre
 Si lon luy fait valoir un ſi heureux ſejour
 La palme ne ſe donne avant que le combat
 Du chef victorieux ne ſoit à bonne iſſue
 Il faut que de longtems l'amicie ſoit cogneue,
 Plus la fille eſt tardive & plus elle a deſ bar.
 La fille qui par trop ſon amant precipite
 Moins elle a de plaſir car il n'eſt en bon point
 Et ſ'elle met la main trop toſt ſoubs ſon pourpoint,
 N'eſtant comme il voudroit ſouvent il ſe deſpite.

(b)

ANNA

A D laqueos dum sponte venit, nil vincula stringunt;
 Quæque capi cuperet non capietur avis:
 Sed dare terga parat, tunc denique fila coibunt;
 Atque iterum quoties hæc stetit, illa labant.
 Si qua prior petijt, dignam tulit illa repulsam:
 Turpe petens mulier turpe puella rogans.
 Si qua capi gaudet, fugiat; fuga dulcis amanti est,
 Acrius illa docet poscere, si qua negat
 Pectora difficilis flagrantius vrit amica.
 Basia luctanti rapta dedisse iuvat.
 Grata vitis magis est fera, cum fugit ocior euro,
 Quam prostrata solo cum jacet ante canes.

Q V and l'oiseau vient au lacqz, le licol ne le serre
 Mais quand il veut fuir lors le lien l'enferre
 La fillette qui veut le fait d'amour gouster,
 Doit tousiours simuler de s'en vouloir oster.
 Car plus elle fuira & plus on la desire,
 Ace qui est aisé jamais l'amant n'aspire.
 Puis cela n'est pas beau ou a femme ou a fille,
 De demander d'amour la volupté gentille.
 Les baisers refusés semblent beaucoup plus doux,
 On ayme celle la qui se met en courroux.
 Et qui en refusant pourtant se laisse prendre
 Il fault donc sagement ces doux refus apprendre.

PHYLLIS.

A Nna, quid hoc sibi vult? quænam sua gaudia demens
 Abnuat? atque, animo quod petit, ore negat?
 Præteritos votis frustra revocabit amores
 Dura nimis juveni si qua puella fuit:
 Dum favet, & læto ridet Venus aurea vultu,
 Quæ bona fert, avidâ sunt capienda manu:
 Cauta Fulix, summo dum ludit in æquore piscis
 In prædam celeri dexteritate ruit:
 Ista verecundis avis est imitanda puellis
 Mollia qui captat tempora, victor abit:
 Fronte capillatum magno cole numen honore,
 Hoc tu si fugia, te Venus ipsa fugit.

Q Voy Anne que dis tu quelle sorte refuse
 Les plaisirs qui luy sont presentement acquis
 Quelque fille voyant un amoureux exquis,
 Le perdra en voulant vers luy user de ruse.
 Ce pendant que Venus demy front serain nous rit
 Il faut cœuillir d'amour la douce recompense
 Laquelle quelque fois fuit lors que lon y pense.
 Et moins on la retient que plus on la poursuit,
 Ainsy comme l'oiseau qui du hault de lair mire
 Le poison l'esgayant presque au dessus de lean
 Le prend fort a propos ainsi l'amour si beau.
 A nous aimer pour lors promptement nous attire.

PHYLLIS.

DVm Rosa flore novo, folijsque recentibus halat;
 Invida spinoso cortice recta latet;
 Quin, pueri, cohibete manus: rubus asper in illâ est;
 Qui legit hanc tenero pollice, vulnus habet:
 Mox tamen illa dabit parulo se flore videndam,
 Et fluet, & duro sub pede pressa gemet.
 Dulce puella procis primæ sub flore iuventæ,
 Hoc demùm lepidus tempore gaudet amor.
 Si qua diu virgo est, vix virgo videtur amanti;
 Quæque dies partem virginitatis habet.
 Dum novus ergo vigor præstat dare nomen amori,
 Sæpe puella negat, quod dare vellet anus.

Lors que la roze sent toute fraische fleurie,
 Son agreable odeur sur son tige picquant
 La delicate main qui s'en vient la cueillant,
 Se picque jusque au sang dont a peine est guarie,
 Mais si tost quelle est hors du rige accoustumè,
 Elle tombe aussi tost & est toute flestrie,
 La vierge ayant perdu ce tresor est marie,
 L'Amour au premier feu est par trop alumè.
 Mais quoy faut nonobstant se donner en jeunesse
 Ce que fille on refuse on le perd en viellese,
 A ce jeu si commun & prendre l'amoureux,
 Comme l'occasion se prend par les cheveux.

ANNA.

Altius, ut video, maris hoc mihi marmor arandum est,
 Ergo libet laxo pandere vela sinu.
 Si dedicisse juvat partes in amore puellæ,
 Instruat hæc oculos, virgo, tabella tuos
 Rete vides, non quod manibus vaser attrahit auceps,
 Sed quod avis motu de primit ipsa suo:
 Capta sit, an capiat, vix, qui videt ista, viator
 Dixerit in volucrem lina coacta ruunt.
 Virginis effigies sit ut hæc in amoribus opto
 Ne cadat impulsu quin cadat acta proci,
 Pande plagas, licet hoc, sed non tamen attrahe casses,
 Si lapis, hinc auceps præda sit ipsa sibi.

IL faut donc discourir de l'amour plus au large,
 Et estendre plus loing vos filez amoureux :
 Mais fillette aprenez que ces plaisirs heureux,
 Donnent aux imprudentz une cruelle charge.
 Ainsi que la perdrix au filez se va prendre
 Par son sot mouvement & son vol indiscret,
 C'est en quoy vous pouvez apprendre ce secret.
 De partir a propos pour en saison vous rendre.
 Si quelque bon garçon riche en biens apparens
 Vous recherche il est temps de se rendre facile,
 Mais si quelque badin, faut estre difficile
 Et croire le conseil de vos sages parens.

(b) 3

ANNA.

ME propiora tibi dare si documenta requiris,
Hæc cape, nec castis plura licere puto.

Nocte Pharus vastum radios dispergit in æquor,

Vt ratibus monstret per vada qua sit iter.

Flamma quidem portum denuntiat esse propinquum.

Nulla tamen nautis obvia flamma venit,

Nauta tuum est dare vela notis mare tundere remis,

Falleris, exspectas dum ferat ignis opem.

Si facies comitem te perneget esse Dianæ

Cultus & à Vestæ clamet abesse foris, †

Hoc fatis esse reor: vocet ignis ad ostia puppem,

Optatos studeat nauta subire sinus.

† Virgines vestales si mundi ritibus uterentur viros, non sacra curare credebantur ideoque sacris abstinere jubebantur, ut de minutia vestali tradit Livius & alij.

Tout ainsi que le Phare esclaire aux matelotz
Sans partir toutefois de sa place ordinaire

Il jette ces rayons pour les pouvoir attirer

Mais le feu neantmoins demeure en son enclos.

La flamme montre assez que le port est prochain,

Pourtant le nautonier ny touche de sa main.

La fille ne se doit donc si fort avancer

Et vers les amoureux sottement se pousser.

C'est aux jeunes garçons de chercher les pucelles

Et de les requerrir fort amoureusement

En se laissant couler vers leur sein doucement,

Ainsy que vers le port abordent les nacelles.

PHYLLIS.

CEdo, nocet si virgo procis se deferat vltro,
 Tu tamen id patri nonne licere putas ?
 Crede mihi, rardis id calcar amantibus addit,
 Sunt quibus oblatâ virgine cæpit amor.
 Sponte duci phrygio natam pater ipse latinus
 Obtulit, oblatam troicus hospes amat.
 Hæc tamen, hæc alijs tractanda negotia mandat,
 Si sapit, & doctâ se tegat arte pater:
 Per tacitas melius geritur res ista latebras,
 Aptius in multis hic movet, alter agit.
 Sic ave fallit avem, rerum velut inscius auceps,
 Nec minus occulto retia fune trahit.

ANne je te l'accorde & c'est la verité
 Que si la fille s'offre aus amans delle mesme
 Elle tesmoigne alors une follie extrefme,
 Et un amour lascif rempli de vanité.
 Mais je crois bien pourtant que mon pere peut bien
 Me bien tost marier si le faiçt se presente
 Et me peut bien heurer & rendre trescontente,
 Me donnant un mary, ce sera pour mon bien.
 Quelques uns ont aymé lors qu'on leur à offert
 Une sage pucelle & peut bien en cachette
 Attirer un amant un pere bien apris
 Et le mettre aux filletz de la belle Cypris,
 Sa fille luy donnant pour heureuse retraicte.

ANNA

ARs tua cauta quidem, sed non secura pericli,
 Tunè putas tutos posse latere dolos?
 Falleris, infœlix, corrupto vivimus ævo;
 Fraus apud astutos nec latet vlla diu,
 Adde quod oblatâ vix gaudeat vllus amicâ,
 Quippe recurva cibus æta subesse timet,
 Dum Priamus natam nuptum dare tentat Achilli,
 Nil agit: & tristi fronte repulsus abit,
 Nil pater hîc tentet, nisi nota sit antè voluntas,
 Illius, in tacitâ quem tibi mente petit;
 Auribus explorat glacialia marmora vulpes,
 Quæ nisi firma satis, callida sistit iter.

VRayment a ce jeu la ta finesse est subtile
 Mais non sans grande peur & sans mal accident
 Car le bien aprestè que lon juge evident,
 Quelque fois disparoist & est nul & futile.
 Ce qu'on offre a quelqu'un est par fois mesprisè,
 Ce dequoy l'on jovit on en fait peu de comte
 Puis estant refusè on emporte la honte.
 Il faut donc en ce point estre bien advisè.
 Qu'un pere donc ne soit si prompt & si hastè
 D'offrir son cher soulas, sa fille bien aymée,
 S'il n'aperçoit qu'elle a devant l'ame charmée.
 Du futur amoureux, ou il sera gasté.
 Ainsi que le renard qui sin preste l'oreille
 Sur l'estang tout glacé voir s'il oira du bruit
 Pour passer seurement puis comme bien instruit,
 Marchant a pas contez de passer s'appareille.

ANNA.

PAucula de cultu, quia pars quoque cultus amorum,
Accipe virginis iussa tenenda choris.

Culta placent lepidis (modus hic tamen adsit) ephehis,
Mundicijs satis est si foveatur amor:

Optat amans dare dona tui potiora parentis,
Cum posito cultu virginis, vxor eris;

At tibi colla videns regalibus abdita gemmis,
Grata quæ nostri muneris, inquit, erit?

Vidi ego nobilior quæis vestis abegit amantes,
Territa gemmarum luce iuventa fugit.

Lampadis immodico sic disperit ardor olivo,
Sic nimio languens stello sole jacet.

Touchant le vestement (car c'est une partie,
De l'amour aussi bien) fault que je t'amoneste
Il fault modestement te tenir & honeste.

Sans tant estre affectée & pleine de folie.

Celuy qui te recherche aura contentement

s'il voit en ton habit de l'honneur convenable,

Puis tu seras beaucoup vers iceluy aymable

s'il te voit habillée sans fard & sagement

Car celle qui par trop sur elles curieuses

Se veste de satin de perles & joyaux,

Sont reduittes en fin aux labours & travaux,

De riches devenant pauvrettes malheureuses.

(c)

ANNA.

Vir gravis, in cœnâ patri dum nuper adestet,
 Protulit hæc animo dicta notata meo.
 Perfica cum florent, nihil est formosius illis,
 Sordidius contrâ, flore cadente, nihil.
 Fit plerumque situ, fit squallida sordibus vxor,
 Excoluit formam sâ qua puella nimis.
 Pergit, & ornandi quo tanta licentia? dixit,
 Quis furor est, totos se coluisse dies?
 Forma nocet miseris nimis ambitiosa puellis,
 Anxia de cultu, vix erit apta thoro.
 Cura cui vultus incuria sæpe mariti est,
 Quæ speculo gaudet, non amat illa colum.

VN homme bien sensé chez mon pere soupant
 Luy dict fort sagement ce dicton remarquable
 Quand la pesche florit rien n'est plus delectable,
 Mais quand la fleur en chet rien n'est de plus puant.
 La fille quelque fois pour se vouloir farder
 Est odieuse a c'il qui de pres la contemple
 Et si donne aux voisins un fort mauvais exemple,
 Et pensant l'avancer fait l'amour retarder.
 La beauté nuit par fois aux trop ambitieuses,
 Qui consomment les jours a se vouloir parer
 Et aux Roines souvent se veulent comparer,
 Elles sont aux amans tousiours pernicieuses.

ANNA.

SI tibi forte parens, vt ames, laxavit habenas;
 Jamque tuo juvenis captus amore gemit;
 Igne licet caleas, ne sit manifestus amanti,
 Quid placidâ semper fronte videnda venis?
 Aurea lux Phœbi, post nubila, gratior orbi est;
 Dulcior a rapidis quæ strepit aura notis,
 Ardor abit, flaccescit amor, torpetis amantes,
 Dum nimium vobis stulta puella favet.
 Viva superfusis calx fervet, & æstuat undis,
 Et simili flammâ excitat arte faber.
 Disce negare, viget puer aliger arte negandi,
 Dura placent Veneri, vulnere crescit amor.

SI ton pere d'aimer t'a le pouvoir lasché
 Et que quelque amoureux souz ta beaute gemisse
 Quoy que tu l'aimes bien que pour luy tu languisse,
 Que ton feu soit pourtant souz la cendre caché,
 Apres l'obscurité la clarté est plaisante
 Le Zephir est plus doux apres les tourbillons
 Apres le calme feu, des amoureux bouillons,
 La mediocrité les amoureux contente.
 Tout ainsi que la chaux plus elle est arrousee
 Lette plus gros bouillons avant que s'amertir
 On ne peut de l'amour d'une fille partir,
 Si en ces aëtions on la voit bien posée.

Rixa licet subeat, nihil est, mihi crede, pericli;
 Mira loquor, tenero lis in amore valet.
 Incedens numerat vestigia pauca retrorsum
 Histrio, cum doctâ fortius arte salit.
 Quoque magis neruum retrahit ipse Cupido,
 Altius hoc pueros missa sagitta ferit.
 Prævia pugna duces, lis prævia jungit amantes
 Arctius idque sui Cypria Martis habet.
 Adde quod & calidas incendere profuit iras,
 Ut videas quantâ bile tumescat amans.
 Ira dabit juvenem patulo tibi corde videndum,
 Vix aliquis mentem, cum subit illa, tegit.

*IL arrive en amour quelque propos fascheux
 Quelque propos menteur la querelle est utile
 Quelque fois en amour comme un boufon qui grisle
 Feignant ce reculer c'est pour avancer mieux.
 Ainsy que Cupidon plus retire la corde
 De son arc bien bandé c'est pour fraper plus fort
 L'ire des vrayz amans, est plus grande concorde,
 Quand ilz ont recognu de leur ire l'effort.
 Il est de se fascher, en amour necessaire
 Pour cognoistre l'humeur dt tous les deux partis
 On voit le naturel des grands & des petits
 Par les difficulter qui se trouvent contraires.*

PHYLLIS.

DVra nimis tua iussa puto ; Venus aurea clamat
 Mitia Matthiacas regna decere nurus :
 More Sabinarum frontem caperare severam
 Et nisi dura loqui si qua puella velit,
 Illa fero teneros procul ore fugabit amantes,
 Et melius duri militis vxor erit.
 Molliter idalijs recubare fuētus in vmbrijs
 Non didicit Veneris tristitia ferre puer.
 Adde quod & fragiles tantum gerit ille sagittas,
 Adde quod æternas non habet ille faces.
 Si nimis emungas , perit igis , & æmula soli
 Flamma tenebroso pressa vapore jacet.

ANne vostre leçon est dure & mal plaisante
 Venus veut la douceur & les motz delicatz,
 Cupidon se delecte & y prend ses esbatz,
 Car on ne peut aymer la fille mal contente.
 Quelq' une qui auroit e' este rigueur cruelle
 Ces motz injurieux chasseroit les amantz
 Et leur rendroit les cœurs plus durs que diamantz,
 Et seroit d'un soldat quelque femme rebelle
 Car qui de durs propos picque trop son amant
 Resemble celuy la qui mouche la chandelle
 De trop pres' il esteint & chasse promptement
 La flamme qui nous luit & sa lumiere belle.

DIce age blanditias, fer basia, funde falernum,
 Sparge rofas, avidis da melimela procis;
 Protinus infœlix (nec enim modus vllus amanti est)
 Protinus audaci sub pede pressa gemes.
 Est Faba quæ, gracili modo fas hæfisse bacillo,
 Pergit in aërias ambitiosa vias.
 Nec tetigisse sat est fastigia summa Fæclo,
 Vltèrius gyro luxuriante ruit.
 Exit in immensum temerarius ardor amantum,
 Et quamvis tolères plurima, plura petunt,
 Nec satis his vel totus amor. Sua furta sodali
 Si narrare nefas, non placet ipsa Venus.

OR bien dis des beaux motz & donne des baisers
 A tous les amoureux versez leur du meilleur
 Et jette des roziers les rozes en vigueur.
 Et ce qui est plus doux donne leur a milliers.
 Vn peu de temps apres tu seras negligée
 Et mise soubz les pieds avec vn grand mespris
 La febue qui du pied d'un baston avoit pris,
 Le surpasse a la fin quand elle est errigée.
 L'ardeur d'un fol amant demeure insatiable
 Que si vous endurez au jourd'huy quelque tour
 Il vous fera du pis tousiours de jour en jour
 Plus vous suporterez moins luy sèrez aymable.

ANNA

Hinc neque pollicitis, neque tu moveare querelis,
 Nec gemitu faciat cor tibi molle puer;
 Nonne vides? tremuit acta noto, similisque precanti,
 Dum spirat, tremulum flectit arundo caput;
 At simul ac desævit hiems, assurgit in altum;
 Nullaque supplicij signa prioris habet.
 Crabo raras ac mella colit, dum spirula condit,
 Cum ferit, amissâ cuspide, fucus abit.
 Supplicat omnis amans, & dat bona verba puellæ;
 Dum negat, & calidas respuit illa preces;
 At fremet, & teneræ conuitia dicet amicæ,
 Vt semel optatâ gaudia nocte tulit.

Garde toy de fleschir pour les belles promesses
 Ou pour les pleurs menteurs d'un amant simulé
 Qui s'est sur le rozeau trop vacillant moulé,
 Car de telz amoureux trompent bien leur maistresses.
 Quand le vent le plus fort contraint les abaisser
 Ilz courbent doucement, au fort de la tempeste
 Mais le vent appaisé ilz relevent la teste,
 Et d'un plus grand orgueil ilz se veulent hausser.
 Tout amant veult fleschir sa dame par priere
 Quand elle faiet refus & quelle l'esconduit
 Mais sil vient seulement a coucher une nuit,
 Avec elle il la rend moins que sa chambriere.

ANNA

VT sine labe fluat primi tibi temporis ætas,
 Auris ad obscœnos sit tibi clausa iocos,
 Hi, pubes lasciva parat cum bella pudori,
 Prima dionæi tela nepotis erunt.
 Ergo vbi nequitas aliquis, vocæne pudendas
 Ansus erit stultâ garrulitate loqui,
 (Arridere nocet) vultus oppone severos,
 Et matronali verba timenda sono.
 Serpere si patiare, notat piger atria limax,
 Soluitur in liquidas qui sale sparsus aquas.
 Voce tona, nec parce minis, dum scurra iocatur,
 Protinus impuro desinet ore loqui.

A Fin de purement passer ton aage tendre
 Ferme l'oreille aux motz lesquelz sont vicieux
 Et a la chasteté, meschantz & odieux,
 Fuis en l'occasion pour ne les point entendre.
 Donc quand quelqu'un dira quelque propos vilain
 N'en ris aucunement, mais d'un regard severe
 Fasche toy sagement & point ne le revere,
 Monstre luy ta rigueur n'attens au lendemain.
 Le limacon gluant passans par quelque lieu
 Laise sa bourbe sale a mesure qu'il passe,
 Mais si on luy respand du sel par le milieu,
 Il fond tout aussi tost & en pure eau s amasse.

IVdice me præstat tædas celerare jugales,
 Conjugium statio fida pudoris erit.

ANNA.

AT patet insidijs levis & properata voluntas,
 Decipitur propero qui vorat ore cibum.
 In scrobe tecta latet visco maculata papyrus,
 Cum palamedæam rustice fallis avem,
 Delitię volucrum medio jacet esca cucullo,
 Quam properans rostro dum malè captat avis
 Mox oculos lento premit illita carta veneno:
 Ridet, & in prædam læta caterva ruit.
 Fallitur, & totam fit fabula justa per urbem,
 Credulus ignotofiquis amore petit.

Selon mon jugement il vaut donc mieux celer,

Que de me marier je nay aucune envie

Et que ma chasteté ne me soit point ravie,

C'est le meilleur moyen pour me bien consoler.

ANNA.

Mais vous avez pourtant la volonté portée,

Aux appats cauteleux des hommes de ce temps

Qui pour avoir la fleur de vie beau printemps,

Scavent bien comme il faut que soiez emportée.

Ainsi que les oyseaux sont pris par le cornet,

Pensant prendre le grain qui est dedans le creux

Mais on leur bouche bien ou l'on creve leur yeux.

Quand l'oyseleur leur faist un englué bouet.

Ainsi celuy qui est trompé en amourette,

Est mocqué d'un chacun & ne le pense pas

Cela cause par fois la mort & le trespas,

Estant ainsi deceue la jeune fillette,

(d)

ANNA

SI te fortè nepos aliquis, non dignus amari,
 Ambiat, a castâ sit procul ille domo.
 Nec veniat, quamvis mens est tibi ludere tantùm,
 Sæpe vel in lusu capta puella perit.
 Ingenij dum quidquid habet depromit amator,
 Miscet & alterno mollia verba sono,
 Amplexuque dato luctantia basia carpit,
 Basia virgineis insidiosa choris,
 Corda subit sensim non intellecta Dione,
 Perque sinum tacitis passibus errat Amor.
 Dum canit, inque vicem sua carmina fistula reddit,
 Non expectatis cassibus hæret avis.

SI quelque balladin ou bien quelque muguet
 Vient pour te visiter, chasse le de bonne heure
 Et ne permetz jamais qu'en ta maison demeure,
 Ou il te trompera & tu seras du guet.
 Tu diras je ne veux jouer avecques luy,
 Mais c'est pour eschaper quelque petit espace
 Escoutant ses propos froide comme la glace.
 Pour passer la tristesse & pour charmer l'ennui.
 Loyseleur sçait fort bien en jouant de sa fluste
 Comme il faut attraper les petitz oisillons
 A la chandelle aussy bruslent les papillons,
 Car ceux que l'on surprind en ce point on affuste.

PHYLLIS.

CUr neget amplexus, & abhorreat oscula virgo?
 Non pudor his, rosei non perit oris honos;
 Basia virgineis quis credat obesse labellis
 Ingenuus tenero quæ tulit ore puer?
 Libat Apis violas, & basia figit achanto,
 Oraque plena favis in sua tecta refert;
 Non tamen hinc violæ, non hinc marcescit achantus,
 Utque fuit, roseus perstat vtrique color.
 Virgo, notas juvenis quas presserat ore protervo,
 Abuit; & facies, quæ fuit antè, redit.
 Si licet opposito de lumine sumere lumen,
 Invida cur juveni basia virgo neget?

Pourquoy refusera la fille debonaire
 A un jeune garçon un baiser savoureux
 Pourquoy ne jouvira d'un toucher amoureux,
 Pour mieux l'entretenir & luy pouvoir complaire
 La mouche a miel va bien savourer sur les fleurs
 Le pur de son miel sans qu'elle soint gastés
 Ny sans que leurs beautéz soient aultrement ostes
 N'estant point leur odeur encor moins leurs couleurs.
 Ainsy la vierge peut baiser fort librement
 Ou se laisser baiser cela ne luy peut nuire
 Cela peut seulement a aymer plus l'induire,
 Mais on ne peche point pour tel atouchement.

Basia nil teneris data posse nocere puellis,
 Nil tactus cupidi blanditiasque proci,
 Haud mihi quis vano persuadeat ore poëta;
 Tactus, & ipsa latens basia virus habent.
 Purpureos digitis, Hospes, ne tange racemos,
 Tractari manibus non amat iste color.
 Iste color, color esse recens, decor integer uvæ,
 Intactę genium virginitatis habet.
 Sint procul amplexus, procul oscula, dulce venenum,
 Ah! faciunt longas pressa labella notas.
 Utquę domum rediens faciem lavet undique virgo,
 Altior in tacito pectore menda latet.

Qui me pourra jamais cela persuader,
 Que d'un homme lascif le baiser qui trop presse
 Ne demeure marqué sur sa jeune maistresse,
 Qui pourroit sagement tel amant evader.
 La marque luy demeure empreinte sur la ioue
 Et quelque autre rougeur, que le teint naturel
 Tout ce qui est forcé jamais ne semble tel,
 Puis tel fait tout a bon lequel dit qui se ioue.
 L'on sçait le plus souvent qu'au toucher le poison
 Peut bien faire mourir quoy que point on y pense
 Tel pense en un baiser trouver sa guarison,
 Qui laisse dans son cœur la mort pour recompense.

ANNA.

Non vitium tantum, sed quæ vitiosa videntur,
 Hæc quoque, si sapias, hæc quoque, Virgo, fuge;
 Nec satis esse puta quod sis tibi conscia recti,
 Tunc quoque cum mens est integra, fama perit,
 Saucia nux aliquâ si parte putamina perdat,
 Postea, quidquid agas, semper hiatus erit.
 Si pereat miseris semel integra fama puellis,
 Lædaturûe lacer virginitatis honos;
 Tu licet inde velis famæ sarcire ruinam,
 Non iterum veniet qui fuit ante decor.
 Obducas licet vsque cutem, manet vsque cicatrix;
 Vtque tegas, semper vulnere vulnus habent.

LE vice seulement vous ne debuez cherir
 Mais ce qui semble aussi mal fait en apparence
 Car combien que l'on ayt fort bonne conscience,
 La renommée peut par faux raport perir.
 Si la noix une fois perd sa coque premiere
 On ne peut par apres du tout la reparer
 Il demeure tousiours quelque faulte a parer.
 Et n'est joincte a l'instant ny de mesme maniere
 Ainsi si une fois les pucelles sans crainte
 Laisent perdre le bruit de leur integrité
 On doutera aussi de leur pudicité,
 Quand bien elle viroient tout ainsi qu'une sainte.

(d) 3

ANNA.

ERgo verecundis sit cura, laborque puellis,
 Turpia ne possit garrula fama loqui.
 Hic ego, quos deceat scopulos vitare, docebo;
 Tu mea non duro dicta reconde sinu.
 Principiò tibi turpe puta dare munus amanti,
 Sit procul a castâ virgine larga manus.
 Is cui parua dabis, credet maiora daturam;
 Pauca licet dones, cætera sumet amans.
 Adde quod ostendens cuiuis tua munera, dicet,
 Hæc dedit ardoris pignora ferre sui.
 Ignis, vbi paulum pinguedinis eijcit olla,
 Irruit, & totas depopulatur opes.

Vous filles qui a-vez l'honneur recommandable
 Pour empescher l'effort des langars venimeux
 Et les vanteurs amantz qui ont l'esprit fumeux.
 Eviez l'occasion qui vous rend redoutable.
 Pensez que de d'onner c'est chose mal seante
 Aceluy qui se rend amoureux de vos corps
 Car si la fille donne on soupconne pour lors,
 Qu'a garder chasteté elle est trop inconstante.
 Dailleurs celuy qui prend de la main d'une fille
 Croit que c'est la ferveur de l'amour qui l'espoint
 Et quand la greffe sort de la povelte en ce point,
 Le feu dissipe tout & la po-velle se grille.

ANNA.

N Il dare sponte subit, magis accipiendo perimus ;
 Noster avaritiæ crimina sexus habet :
 Hinc sumus imbelles, quæque omnia tela repellat,
 Protinus, accepto munere, victa jacet.
 Argenti natat æs ferrumque per æquora Vivi,
 Sola subit niveos aurea massa sinus.
 Quo nequeat penetrare chalyps, admittitur aurum;
 Testis erit Danaës turris ahena mihi.
 Cede chalyps, aurum de virginitate triumphat ;
 Hei mihi vis fulvo quanta colore latet !
 Fortè pudicitiam ferro dedit vna, sed auro
 Innumeræ patulos exhibuère sinus.

L Es filles de leur gré ne donnent pas souvent,
 Mais plutoſt en prenant elle perdent leur force
 Les amantz ſcarvent bien uſer de telle amorce,
 Et les font tresbucher plus viſte que le vent.
 Deſſus le viſ argent le feu nage & l'airain,
 Ainſy l'or ſur le ſein des filles les plus blanches
 Le demy ſeint d'argent leur bat deſſus les hanches.
 Et ſe l'aiſſent tromper du jour au lendemain.
 L'or donc peut triompher de la virginité
 Le fer a triomphé d'une ſeule Lucreſſe
 Mais par l'or on a veu perir mainte maiſtreſſe
 En livrant en public leur plus rare beauté.

ANNA.

CVra sit ergo tibi, si sit tibi cura pudoris,
 Adonis avidas abstinuisse manus.
 Nonne vides? vt nudus Amor (sic pingitur aptè)
 Nil præter pharetram, telaque pauca gerat:
 Nil pretium quo condat habet. Deus odit amantes
 Qui Veneris turpi munere, munus emunt.
 Non adamas tanti est, non gemma, nec aurea torques,
 Non tyriæ vestes, vilis vt esse velis.
 Iniectos admisit hians quia concha lapillos,
 A cancro patulæ diripiuntur opes.
 Muneris accepti mens conscia mollis amanti est,
 Nullaque pro casto bella pudore gerit.

A Te soing si tu veulx conserver ton honneur
 De ne prendre aucun don & de n'estre goulue
 Ou autrement tu es en train d'estre pollue.
 Par celuy qui sera ton plus libre donneur.
 Vois tu pas que l'amour est peint tout nud de corps,
 Et qu'il na vestement aucun sur sa charnure
 Son arc & son carquois il a bien pour parure,
 Mais il na point de sac pour mettre des tresors
 L'huiſtre qui a la perle enclose en sa coquille
 Se voit du cancre affreux promptement devorer,
 L'honneur & les presens ne peuvent pas durer
 Ensemble pour garder la pudeur d'une fille.

ANNA.

Parua videbuntur, quæ nunc dabo iussa, puellis;
 Parua quidem fateor, sed tamen apta legi.
 Fronde levi juvenes jactoque laceffere malo
 Conveniens castis moribus esse nego.
 Flore latebat Apis (res hîc ea digna relatu est)
 Hanc videt, & tenero pollice virgo petit;
 Nec mora, nec requies: tandem ferit illa puellam:
 Huic tumet infestâ cuspide læsa cutis.
 Virgineam quid crabo manum petis improbe? clamat,
 Ludimus, & mens te lædere nulla fuit.
 Dum pueros lusu lasciva puella laceffit,
 Sæpe tumor vexat corpora, sæpe timor.

CE que je te diray semble fort peu de chose
 C'est bien peu il est vrai mais propre a recognoistre,
 Qu'en se pensant jover sans aucun mal accroistre
 A un vif moucheton caché dans une rose.
 La fillette luy met son doigt a descouvert,
 Il laisse l'esguillon la margue & la pointure
 Et luy enfle ie doigt luy faisant ouverture,
 Si qu'elle ne peut pas dormir sur son lit vert.
 Ainsi quand en jouvant une fille lascive,
 Attaque les garçons de rioteux propos
 Les garçons trop subtilz corrompent leur repos.
 Et leur rendent le ventre enflé comme une grive.

(e)

ANNA

Non ego laudârim Nasonis vbique libellos,
 Ille vagos cupiat virginis esse pedes :
 Ille nurus latias curvis errare theatris
 Iuffit, & in medio crura movere foro.
 Iudice me, castas mos dedecet iste puellas,
 Iudice me, non est virginis istud opus :
 Per fora turpis amor furit, & Venus; este, puellæ,
 Este domi, vobis est facer iste locus.
 Nec facile a spinis innoxia vellera servat,
 Per vepreta vago dum pede fertur ovis,
 Nec facile ingenui retinet monumenta pudoris,
 Sæpe dionæo juncta puella gregi.

O Vide naura point de par moy de louvange
 Qui veult que les pieds soient des vierges trop mouvans.
 Pour aller ça & la les cuiffes remuans.
 Aux mouvemens lascifs cela est trop estrange,
 Selon mon jugement cela est mal seant
 D'estre par les marchés par les places publicques
 C'est ou l'amour lascif traficque ses pratiques.
 Et ou l'on veoit courir les filles de neant.
 Chastes fault demeurer seurement en serrées,
 En travaillant tousiours dedans vostre maison
 Sans vous extravaguer en manquant de raison.
 Comme par les buissons les brebis esgarées.

PHYLLIS.

Egône perpetuis damnata puella tenebris
 Debeat æternùm delituisse domi ?
 Sit satis imperio duræ gemuisse magistræ,
 Et ferulæ molles supposuisse manus :
 Nunc animis vigor est, & nos jubet vrbe vagari
 Mobilis, & toto qui volat orbe, puer.
 Nec fera profuerit ; Venus ostia pandit amanti,
 Cum gemit ad claufas mæsta puella fores.
 Carceris impatiens vult libera colla Cupido,
 Tu quoque colla pater libera liber amas.
 Servando nova musta, perit servando puella :
 Mitia regna mero, virginibusque placent.

FAudra donc demeurer dolente en la maison,
 Et estre pour tousiours de tenebre obscurcie
 Il faut donc que tousiours la fille se soucie.
 De s'enfermer a part dedans quelque prison.
 C'est assez endurer deffoubz une maistresse
 Qui nous fait travailler avecques chastiment
 Il faudroit donc n'avoir aucun resentiment,
 Pour vivre malheureuse en si grande detresse.
 Ainsi que le tonneau remply de vin nouveau,
 Brise & jette les fonds de c'il qui le reserre
 Ainsi libre je sors plus on me fait la guerre,
 Et je romps les liens sorte comme un taureau.

(c) 1

PHYE

Castaneas non antè nuces torrete, puellæ,
 Quam pateat tenui vulnere fissa cutis :
 Si qua fuit, solido quæ cortice sustinet ignem,
 Dissilit, & rauco tecta fragore quatit.
 Torua verecundo quæ pectora claudit amori,
 Quas Veneri pœnas, quas dabit illa sibi!
 Æstuat, & calidam nequit exhalare iuventam,
 Clauditur æternùm si qua puella domi:
 Mox tamen erumpens laxis bacchatur habenis,
 Plusque retenta diu flamma fragoris habet.
 Vidi ego, quod licitis erat impenetrabile flammis,
 Turpiter obscœno pectus amore rapi.

S *Vous faictes rotir les marons dans le feu
 Sans leur fendre la peau tout a coup la rupture,
 Rend un bruit esclatant qu'il semble (je vous jure.)
 Que la maison se rompt & que ce n'est pas jeu.
 La fille qui enferme avec tant de contrainte,
 L'amour dedans son cœur quelle endure de mal,
 Qui pourroit empescher un si brusque animal.
 Car plus on la maistrise & moins elle a de crainte.
 Ce que l'on leur permet elles ne le font pas,
 Ce que l'on leur deffend plus elles le desirent
 Aux plaisirs prohibez c'est ou plus elle aspirent,
 Quand bien elles devroient endurer le trespas.*

ANNA.

N On mihi propositum est vinclis arcere puellas,
Sola vagos fuerat inhibere pedes.

PHYLLIS. At cuivis aurem dare me tua iussa vetabant

Anna, vir ergo mihi qualis habendus erit?

ANNA. Nube gravi, mea Phylli, viro cui mascula virtus

Mente dionæos expulit antè jocos;

Nube viro, cui dia Themis, cui ridet Apollo;

Ille tibi, vitæ pervada, pandet iter:

Nam si fortè rudi, rudis ipsa, jugère marito,

Qui thalami subeat munia, neuter erit.

Iunge dua, vtcunque voles, sine lumine tædas;

Semper erit piccâ nocte sepulta domus.

ANNA. **M** *On intention n'est de contraindre les filles,
Avecques des liens, mais de n'aller courir
En differentz endroitz pour sotte discourir.
Comme celles qui sont oysives, inutiles.*

PHYLLIS. *Mais vous me deffendez de parler a aucun,
Qui sera le mary a qui pourray complaire
Anne conseille moy comment en telle affaire,
J'auray commodement mon plaisir oportun.*

ANNA. *Phyllis prend pour mary un sage personage,
Qui est comme un flambeau pour chacun esclairer,
Autrement tu pouras trop de mal esperer.
Avec un mal apris, on passe mal son aage.*

PHYLLIS.

T Vnè sophum toruâque aliquem de stirpe Catonis
 In tenerè cupias virginis ire sinus?
 Tunè virum quem luce forum, quem nocte libelli
 Sollicitant, thalamo posse vacare putas?
 Dum volet ille sui defendere jura clientis,
 Jura tori nullus, qui tueatur erit.
 Ingenium Magnetis habet Toga, pondera rerum
 Attrahit, & faciles nescit amore jocos.
 Jura tori, non jura fori, mihi discat amator,
 Non ego solliciti tangor amore viri.
 Hunc volo, qui facilis, qui nil, nisi basia, doctus;
 Hunc volo, cui nostro nil sit amore prius.

P Ensez vous que je vueille un des sage de grece,
 Ou bien quelque amoureux du tige de Caton
 Pour bien aymer ne faut en avoir ce dicton,
 Que quelqu'un bien gaillard tout remply d'allegresse.
 Vn homme trop pensif qui estude aux lois,
 Qui a le livre en main n'est pas propre a la couche
 Ce qui rend la plus part leur femme tant farouche,
 C'est que leur amitié ne vault pas une noix.
 Je veux un amoureux qui son propre a baiser,
 Et au plaisir requis de la mere Cyprine
 Qui membrasse a deux bras qui baise ma poitrine,
 Et qui mon fen bruslant puisse bien appaiser.

PECTORE (quis furor est?) tu nil nisi basia volues,
 Munia cum sacri sunt obeunda t hori?
 Fœda faceffe Venus! res est veneranda maritus:
 Turpe voluptati nomen abhorret Hymen.
 Non aliquis (mihi crede) nepos, Venerisue satelles
 Aptus erit castæ scepra tenere domus;
 Memnonis effigiem, plerique sequuntur amantes,
 Sole micante boant; hoc abeunte, silent.
 Dum tuus ille Paris primo furit actus amore,
 Basia mille feres, basia mille dabis
 At simulac stolidi deferbuit æstus amantis,
 Protinus emeriti militis vxor eris.

Quelle fureur se voit dedans ton cœur empreinte
 Ne vouloir que baiser au saint lit nuptial,
 De faire la Venus, ou faire le cheval.
 N'est l'effect d'un mary ou d'une femme sainte.
 Quelqu'un qui a servi tout le temps de sa vie,
 C'est fier a Venus remply de saleté,
 Iceluy ne pourra jamais en verité.
 Servir d'un vray mary a sa femme asservie,
 Car au commencement ce ne sera qu'audace.
 Que baisers, que soubris ce ne seront que jeux,
 Rien que lascivitez ce ne seront que jeux.
 Mais la fin se verra remply de fallace.

DVm Cephalus nimio rutilæ facis ardet amore,
 Luminaque in caro lumine fixa tenet,
 Non piscatores humilis non rostra carinæ,
 Non acui cultros in sua damna videt.
 Dum Domineꝛ frontem, dum sideris instar ocellos
 Respicit infano captus amore puer,
 Aut humeros barbamque sui miratur amantis,
 Aut levibus gaudet stulta puella iocis,
 Omne latet vitium, nihil vltiora morantur;
 Solaque si liceat basia ferre, fat est.
 Cum Venus insanos tentigine iungit amantes,
 Separat infaustum sæva Megæra torum.

Pendant que nuitamment le poisson ne contemple,
 Que l'estat radieux du flambeau allumé
 Il est par le couteau du pecheur entamé,
 Et est endommagé tu y doibs prendre exemple.
 Ainsi lors qu'un garçon imbecille regarde,
 Seulement la beauté, ou du front ou des yeux
 Le sot amour s'en rend bien tost victorieux.
 Et devoir nettement ce qu'il ayme le garde.
 La fille en mesme humeur qui seulement admire,
 La barbe ou la grandeur de son fol amoureux
 Pense qu'ilz seront trop estimez & heureux,
 Mais venant a l'effect n'a ce qu'elle desire.

ANNA.

Ambrosium latè rosa, tunc quoque spargit odorem
 Cum fluit, aut multo languida sole jacet.
 Stultus amor formæ est, labatis, veniente senectâ,
 Non secus ac putri sub trabe fidit opus.
 Adde quod & febres minuunt, & cura decorem;
 Et totidem causis cessat amare puer.
 Firmius ingenium est, ipsisque nitescit ab annis,
 Et causas pro se mille favoris habet.
 Non tibi canities veteris festigia flammæ
 Auferet, aut rugæ finis amoris erunt,
 Si jungare viro, cui mens, magis ore, refulget;
 Illa vel extremos perstat ad vsque dies.

La roze esvanovic est en plus grande odeur,
 Ou bien quand le soleil luy darde sa lumiere
 Ainsi le beau viellard de sa forme premiere,
 Retient le teint vermeil & sa belle couleur.
 Mais l'amour en est sot ainsy qu'un charpentier,
 Qui en un bois pourri veut faire son ouvrage
 Quand il a descouvert il en perd le courage.
 Voyant le deshonneur proche de son mestier.
 La veillesse pourtant n'oste du sol amour
 Du temps qui est passé le vestige ou la marque
 Au contraire elle esmeut & plus fort nous embarque.
 Mais la force luy manque en fin de jour en jour.

(f)

ANNA.

SI qua tui tibi cura, seni ne nube, puella,
 Ne jaceas viduo frigida nupta thoro.
 Si qua tibi veniet, veniet tibi posthuma proles;
 Cuique negat cari mors genitoris opem.
 Aut, si fortè patri numerosior exstitit heres,
 Garrula quod de te fama loquatur habet.
 Labitur interea teneri tibi flosculus ævi,
 Dumque gemis, vitæ pars melioris abit.
 Cur hedera annosam complexibus implicat vlmum?
 Ve miseræ ! perit hæc, cum magis illa viret.
 Illa quidem ramos abit ambitiosa per omnes,
 At ficcis arbor stat miseranda comis.

Situ as quelque soing de te bien marier,
 Garde bien d'un viellard prendre la peau ridée
 Ou bien tu te verras en ton amour bridée.
 Et par les amoureux promptement decrier.
 Car si c'est pour l'esper d'avoir bien des escus,
 Tu seras des petis & des plus grands la fable,
 Ce pendant que tes ans se coulent comme sable.
 Et que ton vieil mary est cassé & perclus.
 Tout ainsi que le lierre qui enferme un viel orme,
 Plus il verdoye autour & plus l'orme est seché
 Ainsi a la fille est le viellard attaché.
 Mais ce mariage est ridicule & enorme.

ANNA.

CEdite Pivigni; nunquam bene virgo noverca est:
 Quid tibi cum viduo, bella puella, viro?
 Donet Hymen socij communia pignora lecti,
 Illa tibi pignus virginitalis erunt,
 Ingentem tenerâ quid figis in arbore ramum
 Inviso quem jam pondere mala gravant?
 Poma caduca fluent, calathis indigna coloni,
 Inque pari damno ramus, & arbor erit.
 Si sapis, arboribus ramum, sine prole, marita,
 Poma sub autumnum sic magis apta feres.
 Quin age, dum viridi turgent in cortice gemmæ,
 Nil, nisi communes, arbor adoptet opes.

Hommes veuf desja d'une femme premiere
 Laissez la vierge en paix cela ne convient pas
 Car la fille est pour vous un trop friand repas,
 A un veuf ne sied bien, beauté singuliere,
 L'hymen veut que chacun recherche son semblable,
 A fin de mieux jouvir de leur virginité
 Car sur un jeune tige un viel rameau planté.
 Chargé de fruitz fait cheoir tout l'arbre & si l'acable.
 Il faut donc prudemment sçavoirer aparier,
 Les amantz en saison de jeunesse amoureuse,
 Leur automne en sera lovable & fructueuse.
 Heureux celuy qui peut se fort bien marier.

(f) 2

PHYL-

PHYLLIS.

IAm tua iussa placent : auri tamen actus amore
 In thalamum genitor me iubet ire senis.
 Ecquid agam ? nec enim mihi tota pecunia tanti est,
 Ut vetuli conjunx principis esse velim.

ANNA.

Si pater indigno te subdere colla marito
 Fortè velit, nullâ vox tibi lite sonet.
 Virginis arma preces : rigidum prece flecte parentem,
 Non aliâ durus vincitur arte pater.
 Quod truculenta nequit, frons hoc præstabit amica,
 Obsequium, non vis, pectora dura trahit.
 Pineæ verberibus nux inconcussa resistit,
 Illa tamen, placido victo calore, patet.

PHYLLIS.

Maintenant tes discours ma chere Anne me plaisent,
 Mon pere tout esois me veut a un viellard
 Donner mal a propos, de me plaindre il est tard.
 Mais quand prince il seroit ses escriz me desplaisent.

ANNA.

Si ton pere Phyllis te veut assubjectir
 A un viellard chenu il n'y faut consentir.
 Ne parle aucunement jamais ne ty accorde,
 Jette nulles sanglotz jettè nulles souspirs
 Regarde tristement faitts retentir tes cris,
 Ton pere te fera, en fin misericorde.
 Comme la pomme au feu souvre la cache du pin.
 Ainsi par la douceur tout se fait a la fin.

ANNA.

ANNA:

Iam sumus in portu, soluenda que zona puellæ est;

Hic quoque, de multis, pauca monenda mihi.]

Infitor agnatos excindit in arbore ramos,

Omnis adoptivum germen ut humor alat.

Fundit illa vagos animo deturbet amores,

Germina legitimi si qua calor amat.

Protinus ut junxit tibi ræda pudica maritum

Unicus ille tibi mente fovendus erit.

Non congerro vetus tua postmodò tecta frequenter,

Nec juvet, innuptæ qui comes ante fuit.

Anxia nec matris, nec sit tibi cura sororis;

Alterius succor ne bibat alter amor

Fallor ? an occurrunt hîc plura notanda puellis

Quas socio primùm fœdere iunxit Hymen.

Quæ proprijs quondam vergebat in aëra ramis

Planta, peregrinâ non nisi fronde viret :

Vertice truncato iam non sua, germina monstrat,

Quodque suum non est sustinet arbor onus.

Arbitrio, nova nupta, tuo desiste moveri;

Certa tibi vitæ norma maritus erit.

Ille dabit leges, quas non aversa sequêris;

Si sapis, his succos pectoris adde tui.

Obsequium sint regna tibi; parendo gubernas:

Sensibus alterius disce, puella, regi.

Plus habet Infitio, memori quod mente recondas,
 Inferere preceptis hæc quoque, nupta, tuis.
 Cedit honor ramis, succi tamen arbor origo est;
 Et decus hoc, ex se quod dedit, alter habet.
 Si fortasse tuâ rutilent a dote penates,
 Arcula cum modico sit gravis ere viri.
 Pone supercilium, bona nec tua laudibus effer;
 Inque viri lateat nomine tota domus,
 Turpiter, hæc mea sunt, mulier furibunda reclamationat,
 Ah! nunquam proprias scœmina jactet opes.
 Lex dominos rerum pronuntiat esse maritos,
 Idque viri juris, quâ patet orbis, habent.

Plura locuturas strepitus, quem fortè ciebam,
 Terruit; Anna, prior dum capie aure sonum,
 Hic aliquis latet error, ait, satis ista, superque.
 Dixerat, & roseo desijt ore loqui.

FINIS.

SINNE
ENDE
MINNE
BEELDEN.
VAN
J. CATZ.

Ortus cuncta suos repetunt, matremq; requirunt;
Grater. in Sentent. Ethico-polit.

*Amantis anima in corpore haud vivit suo.
Nam simul esse cupit, quod simul ante fuit.*

Virgil.

*... Est mollis flamma medullas
Interea, & tacitum vivit sub pectore vulnus.*

VRaecht yemant hoe het komt dat alle jonghe sinnen
Haer snellen uyster aert, haer stellen om te minnen,
Die kapp' een ael in tweeën, en staen een weynigh stil,
En sie hoe yder stuck sich weder voeghen wil.
God heeft eens vanden man een ribbe wegh genomen,
En daer is voor den man een vrouwe van ghekomen:
Siet hier uyt rijst de min, en al haer soet bedrijf,
Het lijf wil naer het deel, het deel wil naer het lijf.

Quod perdidit, optat.

Foemineum socio sumpsit de corpore corpus
Qui mare, qui verbo condidit astra, Deus:
Inde furor juveni, teneris calor inde puellis,
Inde thori socium feminae que petit.
Quid mirum, Iudenes? in pristina fata reverti,
Atque iterum fieri quod fuit, optat amans.
Anguillam si forte seces, salit illa per herbas,
Et satagit jungi, quo fuit ante, loco.

La part veut son entier.

VEUS tu sçavoir, Amy, pourquoy la douce rage
Nous pousse par amour au port de mariage?
Escoute la raison, l'amant qui est blessé
Se veut unir au corps, dont il est desmembré.

AL kapt een staele-bijl den palingh inde leden,
Al is hem schoon de kop ten vollen afghesneden,
Noch springht hy om end om, hy wispelt op den block,
En, schoon de dood ghenaeckt, het schijnt hem enkel jockt.
Daer zijnder in het landt die, in haer oude daghen,
Noch dertel willen zijn, en malle liefde draghen;
Maer al haer sot ghelaet en is maer enkel waen,
Want naer een korten tyd het mallen heeft ghedaen.

Incassum furit.

Vel caput anguilla strictus licet auferat ensis,
Illa tamen lacero corpore pulsat humum,
Illa tamen caudâ non desinit usque moveri,
Illa, licet vitâ deficiente, salit.
Haec tibi verba senis sic luxuriantis imago,
Cui furit in tremulo corpore dirus amor:
Ach! miser est, quicumque senex juvenilia tractat,
Et moriens, mortis se tamen esse negat.

La fin de vie ne veut folle.

L'Anguille faict des sauts, bien que la pauvre beste
Au corps soit mutilée, & n'aye point de teste.
O Sot va t'en mourir, ne faicte plus l'amant;
C'est chose sans raison un vieillart folastrant.

INCASSVM FVRIT.

Sunt certa rerum tempora,
Sunt & animorum motibus
Vicesque crebrae sub polo,
Quae stant caduntque singula.

Non indecorum modo, sed & pernitiosum seni lascivire, praesertim in amoribus. Indecorum; nihil enim tam ridiculum quam si homo tremulus, canus, edentulus vel (ut ille) passus rugosior Eva, juvenum more amatorem agat. Pernitiosum; usus enim & rationes Physica clamant hominem senem, juvenulam in amoribus habentem, calido & humido privari, adeo ut brevi tota ista militia sine gloria defunctus, hoc Epitaphium mortuus viatori exhibeat;

Occidit amando
Excepit tepido quae mea membra sinu.
quanto melius Abrahams uxor; Postquam vetula facta sum, inquit, num mihi voluptas? Quin tu potius quisquis es, mi Senex,
Pueris haec sacra relinque,
& cum Sophocle mihi effare; Bona verba, o Viri, liber iam factus sum, & ab inclementibus istis ac furiosis dominis atatis beneficio aufugi; vel cum Sapiente Habrao,
Quin ipsa fert dies modum
Amplexibus, & ut nauseet
Quis expetita ad oscula.

Alle dingen en voeghen niet tot aller tijde. 'Tis niet alleen onbetamelijck, maer oock schadelijck voor een bedaecht man, sich over te gheven aen de ontijdighe malicheden van Vrouwen liefde. Onbetamelick; want niet so geckelick als dat yemant de Kerck-hof bloemen al reede inmenichte op het hoofd dragende, noch met dwaesheden der Ionckheyt besigh is. Schadelijck, want beyde reden ende ervarentheyt leeren ons, dat soo yemant met een bevende hant een eerst-outluykende Roofjen derf af plucken, dat hy de lucht daer van niet en sal kunnen verdraghen, maer veel eer den kuch daer van op de borst krijghende, wort int ghetal van Venus Martelaren overgheschreven, ende verdient, so doende, dit oft dierghelijcke Graf schrift,

Die my omvingh in harex schoot
Die heeft nyt liefde my ghedoot.

Hoe veel beter seyde Sara; Sal ick met veel lust omgaen nu ick out ben?

Wel aen dan, goet out Man, wie ghy wesen moeght, set jonghe lieden dien handel over, ende seght met Salomon; Inden armomenen heeft zijnen tijd, en verre daer van zijn, des ghelijcx.

Quand on est jeune, on aime en fol:
Quand on est vieil, qui aime est fol.

Corn. Gallus.

Turpe seni vultus nitidi; vestesq; decorae
Atque etiam est ipsum crimen amare senem:
Crimen amare jocos, crimen convivio, cantus,
O miseri! quorum gaudia crimen habent.

Lijt, sonder spijt.

K Apt vry een Ael in tween, hy sal noch efter springhen,
Hy sal met alle macht de leden omme-wringhen,
Hy trotst, oock even dan, hy tert den harden noot,
Hy leeft, ghelijck het schijnt, te spijte vande doot.
Ghy, als een hoogher macht wort teghen u ghedreven,
Soo lijtet met ghedult; waer toe het teghen-streven?
Sijght neder in het stof, en toont een buychsaem hert,
Want die onwilligh lijt, die lijt te meerder smert.

Nil juvat obniti?

Anguillam si mucro secet, si dividat ensis,
Illa repercussam corpore plangit humum,
Illa furit moriens, seseque in pulvere versat,
Et tacitæ non vult succubuisse neci.
Quid juvat obniti, cum te fors dura fatigat,
Vel rumpit properam de Tribus una colum?
Fleste caput, tacitoque latus permitte dolori,
Non totus miser est, qui miser esse potest.

*As torment nécessaire,
Rien, que souffrir & taire.*

NE prens avec regret les maux de ceste vie,
Car regrimber ne sert, quand nous le ciel chastie;
Abbaïsse toy plustot, avec un humble cœur,
Qui souffre par despit augmente son malheur.

NIL

Inter signa hominis verè renovati præcipuo loco numerandus animus humilis, ac patiens calamitatum & injuriarum, nec enim pertinax ac refractarius quispiam Christo sese cogitationes subdidisse pro explorato unquam habere potest. At quorsam, precor, hic pervicacia? afflictionibus sanè Deus vel exercet, vel probat, vel corrigit, vel honore afficit suos, utpote in hoc similes eos faciens ipsi Filio. Clementissimus enim Pater ex altâ providentia speculâ quid unicuique nostrum conveniat planè ac plenè cognoscit, & quod convenire novit, accommodat. miserabile verò remedium est, obnitendi studium, & plorandi lassitudo; cum melius Dei timor hisce medeatur: is enim ad divinam voluntatem & paternam affectionem, tanquam ad sacram anchoram, confuziens, non patientiam solum, sed & gaudium, imò & gratiarum actionem, ex ipsis afflictionibus producit; non secus ac medicus ex viperis Theriacam, adeò ut, tanquam triumphans, pleno ore tandem exclamet, *Via crucis, via lucis.*

Tis een vande bysonderste ken-teyckenen eens vernieuwden ghemoets, datmen in sich ghevoele een nedrighe verdraechsaemhey in alderley besoeckinghe, ons regel recht van God toegheschickt, ofte door middel van de menschen aenghedaen, ghelijck in het tegendeel van dien een morrende ende teghensrevende onverduldicheydt niet anders en kan verstaen worden uyt te wijsen als een soodanigh herte dat noch sijn ghedachten niet en heeft ghevanghen ghegeven onder de ghehoorsaemhey Christi.

Maer, ô lieve, waer toe hier een stetge onverdraechsaemhey? nae dien de goede God de sijne plagh uytverkoren te maecten inden Oven der ellende? gewisselijck de vermoeyt-hey van jammeren is een gantsch ellendigh behulp-middel voor de ghen die lijden moeten; daer de ware vreesse Gods, geeft uytkomst in alderley benauthedè; want yemant, door de selve, sijne toevlucht nemende tot Godes vaderlijcke sorghe over de sijne, weert niet alleen recht ghedult, maer oock blyschap en dancksegginghe daer uyt te trecken, seggende ghesadelijck in zijn herte tot sijne vertroostinghe.

*Hoe swaerder lot,
Hoe naerder Godt,*

Chrysoftomus.

Generosi est animi, cum undique provoceris ac pungaris, a quo animo acerbitates omnes ferre.

*Nobile vincendi genus est patientia, vincit
Qui patitur; si vis vincere, discite pati.*

QVA

PLAVTVS.

Amor & melle, & felle est fecundissimus.
 Eurip. Amores nimij
 Cum accesserint, non bonam famam,
 Neque virtutem attulere
 Hominibus: si temperata accesserit
 Venus, non alia Dea
 Adeo gratiosa.

DE BAYF.

Cupidon pour dieu adoré,
 Tire d'un petit arc doré
 Deux traits de differente sorte;
 L'un d'eux rend l'amour honoré,
 Et l'autre trouble & malheur porte,

HEt brant-hout en de Min zijn twee verscheydē faecken,
Maer op gelijcken voet van yeder aen te raecken;
Want of men naer het Vyer, of nae de Minne spoet,
Daer is een seker konst hoe datmen grypen moet,
Tast daer het leyt en gloeyt, ghy sult het laeten vallen;
Tast daer het niet en brant, soo issen om te mallen,
De liefde, soete leught, is, ick en weet niet wat,
Sy dient, of dient u niet, nae datse wort ghevat.

Quâ non nocet, arripe.

P*ars sudis igne calet, pars altera nescia flamme est:*
Hæc impune manu tangitur, illa nocet.

Dextra voluptates Veneris ferit, altera curas:

Hinc jurvat, aligeri fax nocet inde Dei.

Elige, quisquis amas, sed, quæ jurvat, elige partem:

Ipse Cupido facem, quâ caret igne, tenet.

Tristia Democriti falso delude cachinno,

Lude, jocus Venus est; nil nisi ludus, Amor.

En bien prenant, n'auras tourment.

QVi bien prend le tison le porte sans domage,
En bien hantant l'amour, ne sentiras sa rage:
Pour voit des tes desseins heureusement le bout,
Manie bien ton cas: le manier est tout.

B

Slaet

Slact de handt, daer't niet en brandt.

TIs twee-sins aen te doen al watje kont bedencken;
 Grijpt hier, tis sonder noot; grijpt daer, het sal u krencken:
 Wie isset die terstont de vinghers niet en schroeyt
 Indien hy vat het hout juyft daer het leyt en gloeyt?
 In vreught is dickmael pijn, in plaghen, volle zeghen;
 Ten is niet in de saeck, maer aen den man ghelegghen.
 Wel, draeght dan met ghedult al wat den hemel doet,
 Sijt willigh, datje zijt, en datje wesen moet.

Omnia in meliorem partem.

H*inc rubet igne sudes, nullis crepat inde favillis;
 Hinc poterit tangi, sauciat inde manum.
 Res humana bifrons: tu, qua juvat, arripe quidquid
 Te super aethera de regione fluit.
 Damna suum lucrum, sua gaudia luctus habebit,
 Excipis incumbens, si sapienter, onus.
 Morosum nec leta juvant, & rideat orbis,
 Quod gemat ille tamen, quodque queratur, habet.*

Tout au meilleur bout.

Comme un brullant tison, ainsi la vie humaine,
 Bien prise & mise avant, est manié sans peine.
 De joye, & de bon-heur, n'aura jamais defaut,
 Qui bon & mœur advis oppose a tout assaut.

OMNIA

Appositè ad rem, de quâ hic agimus, dixisse mihi visus est Epictetus, namquamque rem habere ansam suam, eâq; apprehendendam esse ei, qui feliciter hac uti velit; scire enim quorsum quaque res spectet, & quis ejus sit usus, non minima pars est civilis Prudentia. Apis ex Thymo, herbâ amarissimâ, suavissimum mel extrahit; Hirudo contra ex sano corpore vitiosum sanguinem. Sapient, meâ quidem sententiâ, non qui ex letis tristitia, sed qui ex tristibus leta norunt elicere. Echini semper spinis involuti sunt; quid mirum? cum eas ex sese gignant. Magna pars hominum misera est, non aliâ de causâ, quàm quia quernus ipsis est animus. Melius Cæsar, qui in terram prolapsus etiam casum suum benignè interpretatus est, Teneo, inquit, te Terra mater; quòdque morosior aliquis mali præsigij loco habuisset, ille in victoria bonum omen, non minus lepide, quam animosè, convertit. Et Zeno omnibus rebus naufragio amissis, lubet me Fortuna, inquit, expeditus philosophari.

Alle dingen, seydt Epictetus, hebben hare handt-have, ende diese wel handelen wil, dientse daer by te grijpen. 't Recht ghebruyck der dingen wel te verstaen, is eene van de nutste wetenschappen des burgherlijcken levens. De Bye treckt soeten honich uyt bitteren Thym, de Yle ofte Bloetsuyger bedorven bloedt uyt een gesont lichaem. Wyse luyden suygen soet uyt bitter, dwase bitter uyt soet: den eenen is goets moets, selfs midden in swaricheden, den anderen klaecht en knaecht hem selven, oock dan allt hem wel gaet, soeckende altyt eê knoop in de biefe, en (soomen seydt) een manneken in de mane. Een Egel draecht het lijf vol stekels; ist wonder? hy brengtse selver voort. Veel wender ghequelt, alleenlijck daerom, om datse een quellijcken gheest hebben. 't's moeyelijck met yemant om te gaen, die alle swaricheden inkropt en ter hertè neemt, alle vermaeckelijcke dinghen daerenteghen onghoevelijcken laet voorby gaen. Wech Egels, wech Ezels. Hoe veel beter dede Cæsar, als hy ter aerden neder ghestort zijnde, selfs sijnen val sich ten goeden naduyde, Ick houde u vast, ô aerde onser aller moeder, seyde hy, treckende tot een voorteycken van toekomende overwinninghe, dat een swaerhoofd ontwijffelijck alseen voorbode van ongheluck soude hebben genomen. Ende Zeno door schipbreucke alle zijn goet verloren hebbende, my wert nu, seyde hy, gelegentheyt ghegheven om sonder beslommeringe en bekommeringhe naer wijsheyt te trachten. Merckt hoe een pack wel ghevat, ende ghewillichlijck ghedraghen lichter werdt.

OVID.

Leve fit, quod bene fertur onus.

Senec. de Tranq.

Asfuescendum est conditioni suæ, & quidquid habet circa se commodi, apprehendendum: invenies in quovis vita genere oblectamenta, & remissiones, & voluptates. Nihil tam acerbum est in

quo non æquus animus solatium inveniat.

Besold. Axiomat. Philosophico-theol.

Cur quidam sunt divites, cur alij mendici, ambo probi? quia nihil refert utrumvis sies, si utroque sciveris uti.

*Siet ick legghe u voor een wegh ten leven,
ende een wech ten dooden.*

HEt brant-hout daer het gloeyt en machmen niet genaken,
Maer daer geen voncken zijn daer isfet aen te raken,
Gheen mensch en grijpe toe alleen op lossen waen,
Want die het qualijck vat die isfer qualijck aen.
De zeghen met den vloeck, de dood, en oock het leven
Die zijn u, weerde ziel, van Gode voorgeschreven,
Wel neemt dan, lieve, neemt het goede by der hant,
En vlucht nae Zoar toe ter wijlen Sodom brant.

Quâ non urit.

P*Ars Sudis igne caret, rapidis calet altera flammis,
Hinc nocet, illesam calfacit inde manum.
Ecce! bonum Deus, Ecce! malum mortalibus offert,
Quisquis es, en tibi mors, en tibi vita patet.
Optio tota tua est, licet hinc, licet inde capeffas;
Elige, sive juvet vivere, sive mori:
Quid tibi cum Sodomâ? nihil hic nisi sulphur & ignis,
Quin potius placidum, Loth duce, Zoar adi.*

ECCLESIASTIQ. 15. 16.

*La vie & la mort, le bien & le mal sont en
la presence des hommes.*

TA Vie est un Tison, d'icy le pourras prendre,
Sans te brusler; de lá, seras reduit en cendre;
Prens le costé, ou Dieu est gracieux & doux,
Ne touche pas l'endroit, ou brusle son courroux.

IN peccatoris conversione tria requiri
*satis decisum est, Verbum nimirum,
 Spiritum Dei, & Voluntatem hominis.
 Nec enim ut passiva tantum voluntas
 humana consideranda est, sed actionis
 non nihil eidem, in prima animi muta-
 tione, adscribendum esse credimus. Quo-
 ties enim aliquis convertitur, Deus opus
 illud non in invitum, sed in volentem
 exercet: Atque eo ipso quidem momen-
 to, quo fit conversio, Dei gratia median-
 te, conversionem suam vult, is qui con-
 vertitur. Hinc rectè August. Serm. 15.
 de Verb. Apost. Qui te creavit sine te,
 inquit, salvare te non vult, sine te.
 Et rursus; Voluntatem nostram, ut
 bonū aliquod opus bene faciamus,
 requiri certū est, atqui etiam ex no-
 bis, nostra potentia, non habemus;
 voluntatem quippe in nobis opera-
 tur Deus. Ecce enim! eo ipso tempore,
 quo gratiam Deus largitur, hoc ipsum
 quoque nobis confert, posse velle, & actu
 velle recipere.*

IN de bekeeringe des sondaers drie dingen
 van noode te zijn, te weten, het Woordt,
 Godes gheeft, ende den Wille des menschen,
 wert by God-salige mannen in deser voegen,
 toegestaen; te weten, Dat des menschen wille
 niet slechtelijck als lijdende, maer oock als
 eenighe werckinghe in haer hebbende, in de
 eerste veranderinghe des ghemoets, haer ver-
 toont. Want so wanneer de mensche bekeert
 wert, Godt de Heere en werckt op den selven
 niet tegens danck vanden selven, ende als on-
 willich, maer met sijn danck, ende als gewil-
 lich: in voegen dat, dien selven oogenblick dat
 de bekeeringe aengaet, den gener, die bekeert
 wert, by middel van Godes genade, sijn bekee-
 ringhe selfs oock wil. En hierom seyr Augusti-
 nus seer wel. Ser. 15. de verb. Apost. De ghene
 die u gheschapien heeft sonder u, en wil u niet
 salich maken sonder u: ende wederom, Onse
 wille van noode te wesen om een goet werck
 te doen, is gants vast en seker. Maer dese selve
 wille en hebben wy nochtans door eyghen
 macht niet, noch oyt ons selven: maer de Hee-
 re werckt dit selve willen. Wan: hier ter selver
 stondt dat God ons sijne ghenade schenckt, so
 geeft hy ons met eene dat wy connen willen,
 en dat wy het willen metter daet connen aen-
 nemen.

*Wy Zijn te voeren dood en stil,
 Godt geeft ons' troeren en den wil.*

DEVT. 30. 19.

TEstes in voco hodie caelum & terram
 quod proposuerim vobis vitam &
 mortem, benedictionem & maledictionem.
 Elige ergo vitam, ut & tu vivas &
 semen tuum.

PROVERB. 14. 16.

LE Sage craint, & se retire du mal:
 Mais le fol s'escarmouche, & se tient
 seur.

TERENT.

Credis hac dormienti tibi confecturos Deos,
Et illam sine tuâ operâ in cubiculum iri deductum domum?

OVID. DE ART. LIB. I.

AH nimia est propria juveni fiducia formæ,
Exspectet si quis, dum prior illa roget.

ERAS.

Non prevocare, matrona est.

Ghy wenst een echte Wif, ghy wenst te moghen trouwen,
Ghy wenst (gelijc het schijnt) u huys te mogen bouwen,
 Ghy wenst en anders niet. Maer lieve, segh een reys
 Wie trouwter in den droom of in een dom ghepeys?
 Het vryen eyt versoeck. Gheen Echo salder quelen
 Dan als haer yemant verght, en dat met luyder kelen;
 Wel tijdt dan aen het werck: want siet! een rechte Maeght
 En komt niet onghenoot, en gheeft niet ongevraecht.

Nil, nisi mota, dabit.

Dulcis amica placet, placet uxor, & oscula casta
 Conjugis, & multa prole beata domus:
 Cura sed ulterior tibi nulla, quid? anne moraris
 Dum ruat in gremium sponte puella tuum?
 Nil agis: intenso demum clamore movetur,
 Sueta viatoris quæ modo voce loqui.
 Nil dare, sponte sua, didicit resonabilis Echo,
 Nec dare, sponte sua, bella puella solet.

Iamais Amie sans fatigue, qui la veut, qu'il la brigue.

TV dis, l'amour me plaist; & ne fais autre chose:
 Robin, en rien faisant jamais on cueille rose,
 Ny dame en ville orras, ny Echo dans les bois;
 Sy tu ne fais ovir ta preallable vois.

Die

Die vraeght leert klappen.

DE Lucht die teghenspreect, de stemme sonder leven
 Is niet ghewoon van selfs een woort van haer te gheven,
 Maer komter oyt een mensch die maer het minste vraeght
 Soo vintmen dat het bosch van haer gheruchte waeght.
 Wie oyt tot spreekken verght de tonghen der klappeyen,
 Die opent haer den mont, om breet te moghen weyen,
 Wie met een slim beleyt ghestole dinghen heelt,
 Gheeft oorfaeck, dat een dief aen alle kanten steelt.

Vbi percunctator, ibi & garrulus.

M*Uta sub obscuris habitaret vallibus Echo,
 Ni foret alterius garrulitate loquax:
 Illa silet, quoties presso silet ore viator;
 Discit & à populo prætereunte loqui.
 Ora loquax premeret, nisi percunctator adesset;
 Hoc duce tentat opus levida lingua suum.
 Probra creat qui multa rogat, qui commodat aurem:
 Turpia, si nescis, furta receptor alit.*

Tu demandant le mesdisant.

ON n'oit jamais au bois d'Echo la resonance,
 Si nul ne luy parler premièrement commence.
 Quant nul chez nous ne fait en demandant le for,
 La bouche du jaseur ne parle pas un mot.

Dicendi modus non penes loquentem sed penes audientem est, inquit Sto-
baus. Rem tetigit; Detractatio enim
ut percunctorum excitatur; sic auscul-
tando nutritur; nec unquam, loquax
illa Dea è latibulis suis prodit, nisi evo-
cata: ut verò aliquis interrogando au-
resq; faciles præbendo linguacibus istis
garruendi ansam dedit, protinus in va-
rios molesta garrulitatis modulos latè
diffunduntur, adeò ut, si uspiam, certè
in istis locum habeat illud Poëta, Exci-
tat auditor studium. Si contra pru-
dentior animosiorve aliquis siue seria in-
crepatione, siue vultu ad gravitatem
composito sese fabula inserat, statim ser-
monem abruptum ejusque autorem pisce
mutiorem conspicias; non secus ac si ho-
stilis facies occurrat & omnia tur-
bet. Maledicis ergo si frantum injicere
vis, animi aversionem vultu exprime,
& rem perfeceris: nunquam autem ca-
lumniatores deerunt, dum, cui persua-
deatur, existit, ait Ioseph.

Het veel of luttel spreken van ye-
mant, hanght meer aen de toe-
hoorders als aen de spreker selfs; wāt
spreeck-lust en wert nerghens door
meer gaende gemaect, als met veel
te vragen, en vlytich toe te luyfteren.
Selden komter een klappeye ter ba-
ne, soo sy by niemant ghevraecht en
wert: maer soo haest als dit lang-ge-
tongde ghedierte door vraghen tot
spreken een open krijght, strax, als
uytgelaten zijnde, verspreyt het sich
wijt en breet daer henen gelijk een
overloopende reviere door het
vlacke velt. Komter daerentegen ye-
mant ten nagang, die met een streng
ghesichte dete mondspeelster onder
d'ooghen siende een snau toebijt, sy
sal terstont swygen als een pissebed-
de, ende stom staen, als een visch. Iffer
dan yemandt die een breedtweyende
tonghe wil inbinden? dat hy de te-
genheydt, die hy van haer flabberen
inwendich heeft, uytwendelijcken
metten ghebare uydrucke, en 'tsal-
der mede ghedaen wesen.

CHRYSOST.

Malitia non docetur sermonibus, sed
excitatur.

SENEC. HIPPOL.

Alium silere cum voles, prius sile.

C

LVC.

*Bidt en u sal ghegeven worden, soeckt en ghy sult vinden,
klopt en u sal opghedaen werden.*

Vle oyt een wederklanck wil in die lucht verwecken
Die moet een helle stem tot inden hemel strecken,
Want die niet uyt en brencht als woorden sonder kracht,
En hoort geen tegen-spraeck, hoe lang hy antwoordt wacht.
Hy dient zijn herten gront met yver uyt te spreken,
Die met een drouve galm wil inden hemel breken,
Alleen die krachtigh bid, en tot den Heere sucht,
Verweckt een wederklanck tot boven in de lucht.

PSALM 33.

Clamaverunt justi & Dominus exaudivit eos.

I*ntensis opus est clamoribus, ut sonet Echo;
Dum strepis exiguo murmure, Nympha silet:
Nympha tacet tacitis, sed surgat ad aethera clamor,
Mox responsa tibi, vel geminata, dabit.
Vota quid effundis summis innata labellis?
At tepidas caeli non patet aula preces:
Tende latus clamore, Deus responsa remitter;
Hic pia mens? hic vox fervida, pondus habent.*

IAQV. 5. 16.

*La priere du juste faicte avec vehemence, est
de grand efficace.*

Q*Vi d'une basse voix Echo la nymphe appelle,
(Qu'attend il dans les bois?) n'aura response d'elle,
Celuy aupres de qui le zele n'a nul lieu,
N'est entendu du ciel, n'est exaucé de Dieu.*

Vocem (quam alij aliter describunt) ego, ut admirandum divina potentia opus, Deo Opt. Max. imprimis dandam dedicandam, censeo. Tametsi enim, solo mentis ad Deum ascensu, pios non raro Deum alloqui satis compertum sit, majori tamen energia animus fervens, ope vocis, sese exserit, ac in calum, ut ita loquar, impetum facit; quam si tacita solum cogitatione Deo preces offerat. Quidni enim orationem & rationem (qua utraque immensa Dei bonitas ceteris animantibus prestantiores nos reddidit) gratum Deo sacrificium offeramus? praesertim vero cum nostra ipsius vox, auribus hausta, animum magis moveat, & (si languor forte aut diversio) ad Deum veluti reducat. Tria igitur ad preces rite offerendas, merito requirimus, animum preparatum, nec aliud agentem; corpus submissum, & ad humilitatem compositum; & fructum laborum, id est, vocem imo cordis peccatrici emissam. Quae si conjungamus, exaudiet procul dubio nos munificus ille Parens, si non ad voluntatem, saltem ad salutem.

DE stemme (die den eenen aldus, en den anderen also beschrijft) oordeelen wy, als een bysonder werck Godes, sonderlinghe aenden selven toe-gheeygent te moeten werden. Want al ist soo dat veel god-salige alleenlijck door het opheven des ghemoets, gewoon zijn tot God te bidden: evenwel nochtans salmen een vyerich gemoet, door hulpe vande stemme met meerder kracht voelen uytbersten, en met grooter ghewelt steghens den hemel als een uytval doen, dan of yemant alleenlijck door den ghedachte zija ghebeden Gode opdronge. En waerom doch en souden wy niet met alle de wercktuighen so des lichaems, als des ghemoets, den Schepper van beyde, ten besten wy kunnen vereeren? waerom en souden wy niet beyde die dinghen, waer door wy van Godt zija verheven boven andere ghedierten, hem eerbiedelijcken opdrighen, te weten woorden en ghedachten? waerom en sullen wy niet den gheheelen mensche Gode opofferen? sonderlinghe na dien ons eyghen stemme, terwylen wy bidden, van ons ghehoort zijnde, daer toe dienstich is, om ons sinnen meer op te wekken, en t'elcken als die schijnen te willen gaen dwalen, wederom als tot God te brengen. Wy houden daeromme datter drie dinghen noodich zijn, om wel te bidden, te weten eerst, een wel bereyt gemoet, ledich van alle andere bekommringhe: ten tweeden, een lichaem gaentich en al gestelt tot nedericheyt: ende ten derden de vrucht onser lippen, dat is, een stemme uyt het binnenste onser herten krachtelijck uytghedreven. Welcke drie dinghen indien wy in ons gebet te samen voeghen, soo en isser gheen twijffel aen te slaen, of God wil ons ghewisselijck verhooren, indien niet nae onsen wille, immers t'onnen besten.

PSAL. 144.

Prope est Dominus omnibus invocantibus eum in veritate.

BERNARD.

Quando fidelis, & humilis, & fervens oratio fuerit, calum, haud dubio, penetrabit, unde certum est quod vacua redire non possit.

Noyt leelick lief, noch schoonen coolsack.

O soete rasery! hoe kant de Minne voeghen?
 De Sim scheidt inden aep een wonder groot vernoeghen;
 Al waer oyt Venus kint zijn gulde pijlen schiet,
 Daer woont de schoonheyt selfs, hoewel die niemant siet.
 Al zijnder in het lief, al zijnder hondert vlecken,
 Men vint terstont een kleet om alle vuyl te decken:
 Den stouten noemtmen vry, die droncken is, verheucht:
 De liefde weet de feyl te trecken tot de deught.

Nunquam deformis amica est.

D*Ulcis amor furor est. Stupet ebria simia prolem,
 Nilque suis catulis pulchrius esse putat.
 Nescit amans vitium (nimis id licet exstet) amica,
 Quasque alius dotes non videt, ipse notat:
 Fucus amor uehemens, omnique potentior herba est,
 Hoc duce facunda garrula nomen habet.
 Quisquis amat, mentes agitante Cupidinis aestro,
 Omne bono vitium proximiorere tegit.*

Jamais laides Amours, ny belle prison.

Que tu es doux Amour! par ta plaisante rage
 Estime son petit le plus beau du bocage
 Le Singe craque-noix: nul vice ne luy chaut,
 Car du manteau d'Amour il couvre le defaut.

Ulen, broen Ulen.

E En aep die broet een aep, van ulen koomen ulen,
 Wat brenghet een esel voort als ombelompe guyen?
 Noyt vontmen soet ghewas ontrent een wilden tronck,
 En, naer het oude singht, soo pijpt het kleyne jonck.
 Ghy, wilje zijn berecht wat u sal wedervaren
 Vant meysjen datje vryt? let wie haer ouders waren:
 Siet! dit is s'weereelts loop, al flatet somtijts mis,
 De dochter wort een wijf als nu de moeder is.

Qualis mater, talis filia.

EX *asinis asinus, bubo bubone creatur;*
Et similes catulos simia mater habet:
Non leporem catulus generat, non falco columbam:
Arboris indomita fructus acerbus erit.
Nosse cupis qualis tibi virgo futura sit uxor?
Matris ad ingenium respice, certus eris.
Dis similem licet arte sui se moustret amanti,
In vitium tandem nata parentis abit.

*Tel grain, tel pain.**De mere piteuse fille teigneuse.*

LA mere, & ses defauts, quant je te fais paroistre;
 La fille, & ses humeurs de la tu peux cognoistre:
 Il ne'st pas vray tousiours, mais ordinairement
 Les meurs & les humeurs du pere suit l'enfant.

QUALIS

QUALIS MATER TALIS FILIA.

Non corpus, non formam, non morbos tantum, sed & vitia pleraque, veluti hereditaria à parentibus nos habere, & rerum naturalium scriptores, & usus docet.

Redit ad autores genus,
Stirpemque invifam degener sanguis refert.

Inquit Tragicus: & contra, par est meliores esse eos, qui ex melioribus, ait Philosophus. Cum verò nullius adeò interfit in indolem alterius inquirere, atque illius qui individuum vitæ societatem cogitare capit, non vana cura est quibus moribus parentes ejus sint, cui animum adjectum, indagare. Formam tantum aut lineamenta corporis, nescio qua, aliquis ut scopum hic respiciat? nuge. Ista privata voluptati tantum serviunt. At matrimonium non nobis solum, sed agnatis, sed posteritati, sed reipublicæ contrahendum est. Si ergo non degenerem mundi incolam, nec inficiendum seculo nomen, ut ille ait, aliquando vixisse te posteritati testatum velis, nequaquam affinitatem contrahas neque intra domum recipias, ut Eurip. ait, mala mulieris pullum; sed audi Poëtas uno ore acclamantes.

MEn erft van zijn ouders niet alleenlijck goet en bloedt, maer menichmael oock der selver nyterlijcke siekten ende innerlijcke ghebreken. VWant gelijc den Poët feyt,

De tacken aerden nae de sham,

Van 'tquade noyt yet goedis enquam.

Middelertijt en isser geen meniche so veel gelegen aen yemants aert en imborst recht te kennen, als de gene die vā sinne zijn sick tē houwelijc te begeben, dewelcke voor al wel hebbē te letten op de ouders vande gene die sylieden meynē by der hant te nemen. Een proper neusjen, een kleen mondetjen, een gau oogje, een besneden tronijtē, en diergelijcke visevasen sick als een wit in desen voor te stellen, is enckele dwaefheyt, na dien alle sodanige dingen u eygen selfs en niemant anders zijn rakende, daer nochtans eē rechtschapen houwelijck niet alleenlick en behoort te sien op den genen die dat aengaet, maer sonderlinge mede op't gheslachte, op de nakomelingen, op het gemene beste, de welcke (alst wel-soude gaen) yder haer bescheyden deel behooren te hebben.

VIRG. Sic canibus catulos similes, sic matribus hædos.

IUVEN. SI damnosa senem iuvat alea, ludit & hæres
SAT. 4. Bullatus, parvoque eadem movet arma fritillo, &c.
Sic natura jubet.

EX EURIP. NE unquam affinitatem contrahas, neque intra domum accipias, mala mulieris pullum: imitantur enim mulierum opprobria. Hoc ergo considerate mihi, ô proci, bonâ filiam ex matre ut ducatis.

I. PETR.

Liefde bedeckt veel sonden.

AL fiet de Simm' haer maet, of haer wanschappen jongen,
 En hoe zijn platte neus in bochten is ghedronghen,
 Sy toontse niettemin een vriendelick ghelaet,
 En bant uyt haer ghemoet de galle vanden haet.
 Siet wat de liefde werckt ! de liefde dect ghebreken,
 De liefde voet den pays, en haet het leppigh spreken,
 De liefd' is die het huys met alle zeghen vult
 Al waer de liefde woont daer manghet noyt ghedult.

Delicta operit charitas.

GAudia pertentant tacitum tibi, Simia, pectus,
 Dum gremio catuli membra pudenda foves ;
 Arcet ab amplexu non te sine criminibus alvus,
 Non simæ ante oculos crimina naris habes.
 Displiceat multis, placet hac mihi Simia parte,
 Ah ! niger est, si quis pandere crimen amat.
 Livida lingua sile ; vitium tegit ille sodalis,
 Imbuit aethereus, si cui pectus, Amor.

PROVERB. 17. 9.

Qui cele le mesfaict, cerche amitiè.

LE Singe son petit, combien que laid, ne laisse,
 Mais, sans s'en offenser, l'embrasse & le caresse.
 Si de Chrestien le nom ne veux porter en vain,
 Couvrir tousiours te faut les fautes du prochain.

DELICTA

PEnè è Christiana charitatis penna du-
 ctum mihi videtur dictum istud Sene-
 re; Secretè amicos admone, lauda pal-
 lam. Plerosq; tamen homines in contra-
 rium affici videmus, & ex animo dole-
 mus. Laudant secretè, damnant palam;
 vix enim duos tresve homines simul col-
 loquentes audias, quin statim recensendis
 aliorum vitijs operam locasse dixeris, ita
 strennè, in calumnia campum hunc Mar-
 tium, ut ita dicam, descendunt. Rationem
 acutè tangit D. Hieronymus, Malorum,
 inquit, solatium est, bonos carpere;
 dum peccantium multitudine putant
 culpam minui peccatorum. Agedum
 quisquis es, qui maledicenti hoc studium
 tibi insitum sentis, interroga conscientiam
 tuam, quid te moveat, verissimam viri-
 ppi sententiam (nec dubito) invenies. Ve-
 tus malum est; malus bonum malum esse
 vult, ut sit sui similis. Nolite iudicare, in-
 quit benevolus Servator, & non iudica-
 mini. Tribus modis pravum hoc judi-
 cium instituitur, cum bonum alicujus fa-
 ctum in malam partem trahimus; cum
 malum in pejus, cum dubium in deterius.
 Abfuge! & Sapientem audi, in Prov. 4.
 24. Plura vetat carte angustia.

SO ghy een vrient berispen wilt, doet sulcx
 heymelijck: soo ghy een vrient prijfen wilt,
 doet sulcx int openbaer, seyter een heyden,
 ende sulcx komt de Christelijcke sachtmoedic-
 heyt al seer na by: dan het meerendeel doet
 schier regelrecht het teghendeel. Prijfen sy
 yemandt, sy doen het in bysonder; laken sy
 yemandt, sy doen't ten aenhooren schier van
 een yeder. Men hoort nauwelijck twee ofte
 dry menschen te samen spreken, of het schijnt
 datse haer selven tot het ophalen van eens an-
 ders ghebreken als verhuert hebben, met soo
 vollen mond spreken sy daer van: De redene
 van dit heeft den Oudvader Hieronymus seer
 wel bemerckt. 'tIs, seyt hy, den boosen een
 vermaeck den goeden een kladde na te wer-
 pen, en (somen seyt) met haer slippen in d'af-
 schen te sitten, meynende dat, om de menichte
 der ghenen die misdoen, hun misdaet kleynder
 is. 'tGaeter veeltijts so, de gene die quaet zijn,
 wenschen dat de goede quaedt mochten wer-
 den, om datse haers ghelijck fouden veel vin-
 den. De koeye, alse vuyl is slaet geerne haren
 steert rontsom, om de andere te maken, dat sy
 is. Dese ghenegentheyt spruyt uyt een quade
 wortel, en dient mitdien wel uytgheroeyt te
 werden, ende in plaetse van de selve de liefde
 des naelten gheplant. Oordeelt niet, op dat
 ghy niet gheoordeelt en wert, seyt onsen sacht-
 moedigen Salichmaker. Dit verboden oordeel
 wert drylins gevelt, als men't goede ten qua-
 den duyt, als men 'equade tot slimmer treckt,
 als men twijfelachtighe ten erchstea uytleyde.
 Hebby een Christelijck ghemoet, wacht van so
 te oordeelen, en liever laet in alle ghelegent-
 heyt, na den raed Salomons, den lastermond
 verre van u zijn. Prov. 4. 24.

I. CORINT. 13. 5.

Charitas non praesumit malum.

TRIVER. SERM. 2. IN ESAIAM.

Sl matres erga fetus tanta caritate af-
 siciuntur, multo magis oportet nos erga

proximum simili caritate affectos esse;
 nam spiritus nexus calidiores vehemen-
 tioresque sunt, quam natura.

PROVERB. 17. 9.

Qui cele le mesfait cherche amitié.

D

QVOD

PROVERB. 5. 20. *Quare secederis, fili mi, ab extraneâ.*

HESIOD. *Τὸν δὲ μάλιστα γυναικὸς ἔστιν αἰδοῦν ἡγοῦσθαι οὐκ ἔστιν
ἄλλοτε μὴδ' ἄλλοτε ἴσθαι.*

*Hanc autem maxime duc in uxorem, que prope te habitat:
Omnia valdè circumspiciens.*

PETRA. DE REMED. VTRIVS. FORT. LIB. I.

Multos amantes credulitas sua circumvenit, libenter enim credunt quod optant.

Kemp

PAn sach het eerste vyer juyft doen het was gheschapen,
 Hy sprack, wat moye dingh ! en, sonder lang te gapen.
 Greep hy het inden arm ; ey fiet ! daer is de quant,
 Aen hayr en baert versenght, en in het vleys ghebrant.
 Komt u wat selsaems voor, al schijnent moye saccken,
 En gheeft u niet terstont om die te willen raecken;
 Te vatten metter handt yet datmen niet en kent,
 Heeft menigh man bedot, en menigh wijf gheschent.

Quod non noris, non ames.

Vix dederat terris ignem, sua furta, Prometheus,
 Pan furit, & flammis oscula ferre parat:
 Quantus, ait, nitor hic! (nondum cognoverat ignem)
 Et ruit, & lasas vix trahit inde manus.
 Stulte puer, blande qui lumine captus ocelli
 Nil, nisi quanto dabis basia, corde moves,
 Dum, quid ames videas, properatos differ amores:
 Heu! scelerata Venus, cum celerata venit.

Qui en haste se marie, a loisir se repent.

CE, que tu ne cognois, aymer jamais t'avance :
 Il a pris mal a Pan d'aymer sans cognoissance.
 Qui ose son bouillon humer hastivement,
 Sans doute, il bruslera sa bouche bien souvent.

Neeringhe sonder verstandt, verlies voor de handt.

ALs Pan het eerste vyer sach opter aerden spelen,
 Hy was terstont verliefst, en gingh een kusjen stelen.
 Hy riep; wat schoonder dingh! maer doen hy naerder quam,
 Ghevoeld' hy metter daet de nepen vande vlam.
 Al ketelt Venus wicht aen uwe domme sinnen,
 En weeft noch evenwel niet haestigh om te minnen.
 Maer of je, hout of trout, soo keurt, en kent den gront,
 Want al wie veerdich suypt ghewis die brant den mont.

Ab ignotis abstinendum.

D*Vm ludit tremulis nova flamma per aëra gyris,*
Et nunquam viso plebs rudis igne stupet;
Pan furit, & flammæ miser inflammatus amore
Oscula festinans, non iteranda, dedit.
Pulchra licet tibi res videatur, & utilis, hospes,
Cura sit ignaras abstinuisse manus.
Discat inexpertis sapiens diffidere rebus,
Insidijs novitas semper amica fuit.

Fol ne croit, tant qu'il reçoit.

PAN en voyant un jour, la flame lors nouvelle,
 Escrie tout rauy, ô chose plus que belle!
 Et va baiser le feu, mais bien tost s'en repent.
 Tout, ce que ne cognois, ne touche brusquement.

A Nimacula quedam, & in his apes, aranea, formica, concha, denique saxa & luserna, tempestatem quidem presentiant, signisque non obscuris eadem indicant; humani verò ingenij tanta est tenacitas, ut non modo futura non prospicere, verum ea que ante pedes sunt videre vix possit. Cui malo obviam euntes prudentiores mortalium, ad omnia, que inopina nobis obveniunt, non nisi pedetentim ac lento gradu accedendum esse sedulo moneant, cum nova omnia in signem vim nocendi habeant, si illotis (quod dicitur) manibus attingantur. Utique cum bruta insolitum quiddam ac præter ipsorum morem aggrediuntur, mergi videlicet stagna aut maria fugiunt, formice ova proferunt, lumbrici è terrâ fugiunt, futura tempestatis iudicium est. Sic ubi homines novum aliquid ac præter solitum moliantur, plerumque aliquid monstru alere comperies. Tibi si laqueos istos animus est vitandi, attentus suspensusque ambula, & si Senecam audis, nihil, nisi quod in oculos incurrit, manifestumque erit, crede. Prudentis enim est, ait Tacitus, tuta ac presentia, quam nova ac periculosa malle.

Veelderley gedierten, selfs vande geringste, als byen, mieren, spinnen, mossels en diergelijcke, werden het toekomēde onweder niet alleenlijck ghewaer, maer wijsen oock het selve met eenighe voorteyckens aen. Het menschelijc vernuft daerentegen is so schrael, dat het meerendeel niet alleenlijck geen toekomende dingen en weet t'ontdecken, maer selfs geen saken die voor oogen sijn recht t'onderscheydē. Om waer in te voorsien, is geraden geenderhande nieu voortvallende saken aen te slaen, anders als met loode voeten, en geoeffende sinnen, dewijle mē sick aen nieuwicheden niet dan al te lichtelick en vergrijpt: also onder de selve veel-tijts eē boefjen plach te schuylē. VVanneer het ghedierte buyten ghewoonte yet aenrecht, den duyckelaer namentlic uyt het water loopt, de mieren haer eyers hier en daer slepen, de pierē uyt der aerden vluchten, so volchter gemeenlic quaet weder. Oordeelt mede soo van het doen der menschen, en dien volgende, na den raet van Seneca, kriuypt in geen gat, of sieter deur.

CORN. GALLVS.

Eventus varios res nova semper habet.

HORAT. LIB. I. EPIST. 16.

Cautus enim metuit foveam lupus, accipiterque
Suspectos laqueos, & opertum mitivus hamum.

*Dat u de Saten niet en versoecke, om uwe
onmaticheys wille.*

VAt gaet den bockx-voet aen het vyer te willen raecken
En van de felle vlam een spel te willen maecten?
Daer is in alle dingh, daer is een vaste maet,
En tis een wisse feyl al wat daer over gaet.
Oock reyne liefde selfs komt leelick uyt te vallen,
Als yemant die misbruyckt in ongheregelt mallen.
Want als een echte man is geyl in sijn bedrijf,
Hy valt in hoerery oock met een eyghen wijf.

Ne quid nimis.

P*An, satis est, modico caleat si corpus ab igne,
Quid, miser! in flammis & tua damna ruis?
Omnis amor vehemens, malus est; nimis Uxor amare,
Et puer, & genetrix, & pater ipse, potest.
Omnis in alterius (procul hinc praetextus amici)
In propria nimius conjuge sordet amor.
Ni modus, & ratio juvenilibus imperet ausis,
Quisquis es, in propria conjuge mœchus eris.*

Et choses bonnes ont leur excès.

A Proche toy du feu, mais touche pas la flame;
L'excès d'amour n'est bon, non mesmes en sa femme:
Qui se comporte au liêt plus mollement, que fault,
Au milieu d'un amour sacré se faict ribauld.

Res natura sua optimas solo abusu
malas fieri, non solum ratio, sed &
usus docet. In re conjugali (ut alia sile-
am) vereor ne, iuventutis lubrico pro-
lapsu, plurimū peccemus, & in ipso ma-
trimonij opere a matrimonij scopo quam
longissimè aberremus; Idque specie (ut
ait ille) virtutis, & umbra. Porro cum
Deum, id est spiritum purissimum, aucto-
rem matrimonij laudemus, vel eo admo-
nemur, non esse id intemperantia ac dis-
soluta libidina conspurcandam. Hanc
petulantiana Ambrosius gravi quidem,
sed non indigna censura notavit, cum
uxoris adulterum vocavit eum, qui in
usu conjugali verecundia rationem non
habet. Sed & aliud esse amasium, aliud
maritum agere, non ij notarunt, qui
uxorem non voluptatis, sed dignitatis
nomen esse voluerunt; Romanos & Eth-
nicos dico, quorum vel Comici veteres ea
de re sane judicant, eorum unus,

Quæ mulier suum virum (ait)
Voler sibi obsequentem esse, atque diuinum,
Modicè ac parcè ejus serviat cupidini.
Lepidè Erasmus noster, non provocare,
matrona est; comiter negare, pudoris;
obstinatè recusare, perfidia.

DE redene ende ervarentheydt leert ons,
dat oock de aldernutste dingen, door het
misbruyck alleen, gantsch en al schadelijck
werden. 'tIs te beduchten dat wy in de sake
des houwelijcx (om andere dinghen te ver-
swijghen) door de hitte des jonckheys ons
dickwils vergripen, ende van het eynde des
houwelijcx, int werck des houwelijcx selfs,
aldervest af dwalen. Wy erkennen God (dat
is een gantsch reyn gheestelijck wesen) voor
den infetter van dien staet, en daer door alle-
ne dienen wy aghemaent te werden van het
selve met onmatighen lust te besoeeten. Am-
brosius heeft de ghene die haer hier in verloo-
pen, door een scherpe, nochtans eyghene, ma-
niere van spreken, overspeelders van haer ey-
ghen vrouwen genaemt. De naem van huys-
vrouwe is voor een naem van weerdicheydt,
ende niet van wellust, selfs by de Romeynen,
altijts gehouden geweest: haer Poeten hebben
dies aengaende goede vermaninghen ghege-
ven, eene van henlieden seyder aldus:

Vrou, wildy deegh van uwen man,
Ghy dient u soo te stellen an,
Dat u begeeren, en zijn lust,
Noyt t'eene mael en zy gheblust.

De ghehoude en moeten hun dan niet laeren
voorstaen, dat hen teghens malcanderen alles
gheoorloft is, maer een yeder handele de sijne
matelijck, ende met een sekere vriendelijcke
stemmicheyt, besittende alsoo sijn vat in hey-
licheyt, na den raedt des Apostels.

Hieronym. Contra Iovian. Lib. 1. Cap. 30.

Refert Seneca cognovisse se quendam
hominem ornatum, qui exiturus in
publicum fascia uxoris pectus colligabat,
& ne puncto quidem hora praesentia eius
carere poterat, potionemq; nullam sibi,
nisi alternis tactam labijs, vir & uxor

hauriebant. Alia deinceps non minus
inepta facientes, in que improvida vis
ardentis affectus erumpebat. Origo qui-
dem amoris honesta erat, sed magnitudo
deformis; nihil autem interest quam ex
honesto causa quis insaniat.

SENSIM

SENSIM AMOR SENSVS OCCVPAT.
VI.

PLVTARCHVS.

Amor neque nos statim neque vehementer ab initio, quem admodum ira, in-
dit; neque facile ingressus, decedit, quamvis alatus: sed sensim ingreditur ac
molliter, manetq; diu in sensibus.

SENE.

HIPPOL.

Labitur sensim furor in medullas,
Igne furtivo populante venas,
Non habet latam data plaga frontem,
Sed vorat totas penitus medullas.

*iNcemt

LAest gingh ick inden hof, daer schreef ick op een linde,
Ick sneed' in een pompoen den naem van mijn beminde;
Het schrift was eerstmael teer, men sach daer anders niet
Als, dat het groen ghewas beschreyde mijn verdriet:
Maer als ick naderhant hier weder quam ghetreden,
Doen stontet uytghepuylt al wat ick had ghesneden;
Dies riep ick overluyt; dus gaetet mette min,
Daer komt een groote wond oock van een kleyn begin.

Sensim amor, sensus occupat.

Inscribo peponi quoties tua nomina, Phylli,
Littera, cultelli cuspidè facta, latet:
Ille, licet fatuus, sortem miseratus amantis,
Plorat, & è tenero cortice gutta fluit;
Lesa cutis sensim laxo se pandit hiatu,
Jamque viatori, Phylli, legenda pates.
Exclamo: crevere nota, crevere calores.
Hei mihi! quam tacitis passibus intrat amor.

Quant il est creu, je le vois, Comment il croist je n'appercois.

Retournant au tillet, ou tu estois escrete,
Ma douce Margotton, la lettre n'est petite
Comme un peu cy devant: le passager la voit,
l'amour s'augmente hélas! sans qu'on s'en appercoit.

E

'tVord

DE letters diemen plach te snyden inde linden
 En zijn van eersten aen niet in het hout te vinden,
 Maer komie naderhandt ontrent den groenen bast,
 Soo blijktet dat het schrift gheduerigh grooter wast.
 Het kint, indien het siet eens anders quade streken,
 Ontfanght in sijn ghemoet de gronden van ghebreken.
 Wat quaet is, kankert in: ghy leyt dan inde jeught,
 Gheen voncken totte lust, maer sporen totte deught.

Paulatim rima dehiscit.

Quod peponem riguo mihi crescere cernis in horto,
 Non est quod velit hunc nostra culina cibum:
 Hic ego, dum tener est, rorantia carmina sculpo;
 Et mihi cum viridi cortice crescit opus.
 Sic licet insulsus pepo nos docet: imbibat infans
 Semina nequitie, pessima messis erit.
 Ille, virum facinus patrare virile videbit,
 In puero vitium, qui puerile tulit.

Cœur d'enfant, carte blanche.

VEus tu un grand escrit dans quelque tendre escorce?
 Ne taille brusquement. Il n'est besoing de force,
 Le temps l'aggrandira. le vice au cœur d'enfant
 Avec le corps devient, sans y penser, tresgrand.

Mores mali, quasi herba irrigua, succrescunt uberrimè.

IUVENAL. SAT. 14.

Maxima debetur puero reverentia, si quid Turpe paras, nec tu pueri contempseris annos.

Disciplina sanè mores facit & id sapit unusquisque, quod didicit.

HORAT.

Nil dictu fœdum visus, hæc limina tangat intra qua puer est!
 VVeest voor al in reden kuys,
 Alser kinders zijn in huys;
 VWant daer Ionckheyt is ontrent,
 Dient niet dertels voorghevent.

Op het selve beelt een andere sin.

VAnneer een gheestigh quant den naem van sijn beminde
 Snijt in een bol ghewas, of op een groene linde,
 De schors die schijnt bedroeft, sy stort een droevigh nat
 Als of haer eenigh leet door snijden had ghevat;
 Maer, leser, hebt ghedult; de tijt die salt ghenesen,
 En alsje weder komt dan sal het beter wesen;
 Siet! al wat klouck beleyt of reden niet vermagh,
 Dat wort noch evenwel verwonnen vanden dagh.

Quod non potest ratio, sanat mora.

S*i domina describat amans in cortice nomen,
 Deplorat lusus vulnera primo peps;
 Sed mora dat vires, & dum nova littera crescit,
 Durior est multo, quam fuit ante, cutis.
 Nescis, quid valeant anni, quid polleat atas;
 Tempore poma rubent, tempore cessat hiems:
 Quod ratio prestare nequit, durive labores,
 Id vel sponte sua mox dabit ipsa dies.*

Allenxkens , tot dat Christus een ghedaente in ons kryght.

PLagh yemant in een boom by wijlen yet te snijden,
 Het kan hem dienstigh zijn , ten valt niet al besijden;
 Let hoe de saecken gaen ; eerst is de letter teer,
 Maer naer een weynigh tijts soo vint de leser meer.
 Als Godt door sijnen gheest ons harten komt beschrijven,
 Men voelt het vast gheloof niet strax aen ons beklijven,
 Maer siet het swack begint dat wort ten lesten sterck,
 Met tijt en door gedult voltreckt de gheest sijn werck.

Tenera pietatis principia.

I*Ndimus arboribus , tenui dum cuspide , carmen ;
 Vix teneram signat parva luura cutem :
 Incrementa tamen , vix intellecta , videbis ,
 Dum peragit tacitis passibus annus iter.
 Enthea non hederam pietas imitatur Ione ,
 Ferre cui patulas nox dedit una comas :
 Parva fides primò , crescit sensim , & sine sensu ,
 Paulatimque sacrum spiritus implet opus.*

Peu a peu , jusques a ce que croissons a la
 perfection d'homme en Christ.

SI tu fais un escrit sur l'arbre , ne te haste ,
 Bien qu'il te semble estroit , le temps l'escrit dilate.
 Vertu n'est point d'un jour , & l'œuvre de l'esprit
 En l'ame peu a peu de l'homme s'accomplit.

TENERA

Non confuse, sed ordinate in hac inferiora, agit Deus, nec ab uno extremo ad alterum festinè, sed sensim, progreditur. Non repentino fulgore dies terrarum tractus pervadit, sed, præmissis dubia lucis crepusculo, paulatim

..... Medium Sol aureus orbem Occupat, & radijs ingentibus omnia lustrat. Non statim, ex intenso frigore, in ardues Syrii precipitatur; sed, vere ac tepentis favonij statu intermedio, paulatim ad æstivos calores deducimur. Spirituales fidelium progressus planè huiusmodi. Nunquam, è medijs peccatorum sordibus, ad statum gloria suos evehit Deus, sed gratiam mediam interjacet. Vix ullus, ex vita insigni scelere contaminata, subito in vitam christiano nomine dignam immediate erigitur. Pictura, inquit ille, cepit primo ab umbris & lineis, deinde monochromata, mox accessit lumen una cum colorum varietate, donec ad summam artificij pervenit admirationem. Idem de homine christiano iure quis dixerit. Ne igitur animo destituatur pia mens, si lento, dummodo continuo, gradu ad vitæ renovationem, effertur. Omne incrementum, etiam latens, credenti salutare est.

God gaet niet onschickelijcken, maer met order te werck in alle dese nederighe dinghen, niet schielicken van het eene uysterste tot het andere vervallende, maer door middelweghen allenxkens, en als by trappen, van teene tot het ander gaende.

*Den doncker van den swarten nacht
Wert niet terstont tot licht ggebracht,
Den dagheraet en morghe-stont
Verhoont voor eerst haer rooden mont;
Dan rijst de Son, des werelts oogh,
En klimt allengskens meer om hoogh;
Tot dat ten lesten het ghesicht
Ons schemert, door haer crachtich licht.*

Het gaet met den gheestelijcken voortganck vande godtsalighe ten naesten by mede alsoo. God en plach niemant uyt den stanck der sonden, regelrecht tot heerlijkheyt te verheffen, maer sijn genade als middelaer, tusschen beyde te stellen. Selden werter yemant uyt een gantsch rau en roeckeloos levè, op eè sprongh overgheset in een ghesette en christelijcke sedicheyt. De godsalicheyt en verthoont haer van stonden aen niet in hare volmaecktheydt, maer wert door daghelijckschen aenwas allengskens tot haer volkomentheyt opghetoghen. Een verflagen herte en heeft daerom den moet niet verloren te gheven, om sijn lanxlamen voortganck inde godtsalicheyt, soo die maer staech en geduerich en zy. Alderley aenwas (oock den ghenen die ons onghoevelijcken aenkomt, en diemen eer gewaer wort gheschiet te zijn, als te gheschieden) ghedi't een christelijck ghemoet ter salicheyt.

2. CORINT. 3. 3.

Epistola est is Christi scripta non atramento, sed spiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis.

PSEAVM. 29. 15.

Le juste s'avancera comme la palme & croistra comme le cedre du liban, estant planté en la maison de l'eternel, &c.

REPETE.
VII.

VERS. **N**on amet, aut discat duros tolerare labores,
VULGAR. **N**optati compos qui velit esse sui.

POLYB. LIB. 10.

Nulla re utili abstinendum est, propter apparentem difficultatem: sed compa-
randus habitus, quo cuncta bona mortalibus comprehensibilia redduntur.

Gheen

Gheen boom en vast op eenen dagh;
Gheen boom en valt ten eersten slagh.

SOo haest ick my bevont in Venus net ghevanghen;
Seyd' ick het Rosemont. waer toe veel kromme gangen;
En siet! my docht terstont de vryster was ghereet;
Maer op soo mallen waen ontfinch ick dit bescheet:
De Specht, het grillich dier, die pickt in alle boomen,
Maer wat de geck begint, ten zijn maer rechte droomen;
Hy meynt, daer is een gat: maer t'hout is al te dick:
O vrient, een eyken boom vereyft al harder pick.

Sive amator, sive gladiator es,
Repete.

MArtia Picus a vis longis dare vulnera ramis
Dum parat, & rostro robora dura petit,
Protinus, ut Quercum primo modo contudit ictu,
Quærit, an admittat pervia rima diem.
Picus, amatoris nimium properantis, imago est,
Qui primo admissum se putat esse die.
Fallitur; haud primis cadit icta bipennibus arbor;
Robora vasta cupis sternere? sæpe feri.

Perseverer fait importer.

CE troncq pouvoit percer le Pic se met en teste,
D'un coup, sans plus frapper, ô qu'il est sottte beste!
Semblable impresion forge en son cœur l'amant,
Mais sache, pauvre sot, qu'il faut frapper souvent.

Hy

Hy meyste 'tis deur, en 'tis gheen scheur.

DE Specht pickt inden boom, men sietsē nau beroeren;
 Noch gaet hy niettemin gheduerigh sitten loeren.
 Of hy een open siet. Kijck, wat een dapper man
 Hy soeckt een vol besluyt oock eer hy schier began.
 Hoe ketelt sich het volck, besonder in het minnen,
 Daer is maer enckel waen, en niet als malle sinnen;
 Al wie van dese wesp is in het hooft gheraect,
 Die raest, oock sonder korts, en droomt, oock als hy waect.

Amans sibi somnia fingit.

P*icus, ut exiguo vix robora contigit ictu,
 Jam mihi, jam clamat, pervia quercus hiat;
 Rima, diem video, patet, o patet, inquit, at eheu!
 Vix patet exiguo vulnere prima cutis.
 Stultus amans, simul-ac solito minus aspera virgo est,
 Clamat, iò! victas jam dedit illa manus.
 Intempestivum stolido canit ore triumphum,
 Et sibi vana movet somnia quisquis amat.*

Il n'a fait, qui commence.

LE picq voulant percer le tronq, de vive force,
 A peine de son becq ayant percé l'escorce,
 Va regarder a tous moments si l'arbre est creux:
 Il se chatouille trop quiconque est amoureux.

AMANS

I*n* fita est quibusdam tam ridicula,
Philautie prurigo, ut, licet vel pe-
pone insulsiores sint, omnia nihilo-
minus splendida ac magnifica de sese
polliceri audeant.

Quid dignum tanto dabit hic pro-
missor hiatu?

Sanè cum vasa vacua magis tinniāt
ac aristæ inanes altiùs emineant,

Parturient montes nascetur ridicu-
lus mus.

Placet Menedemi dictum aureum,
qui Athenas studiorum causâ pro-
perantes primò sapientes esse, tunc
philosophos, inde rhetoras, denique
rudes & omnium ignaros fieri, non
minus lepidè, quàm verè dixit. Va-
leat totum genus hoc ardelionum.
Solida, ac non inventum docta mens
(ut ille ait) quo diutius discit, in re
plura, in opinione pauciora novit.
Magna de seipso credere, exigua
scientiæ certum est indicium.

DAer is in somnighe menschen
soodanighen ketelende jeucksel
van eygē liefde, datse, schoon sy zou-
telofer zijn als pompoenē, evenwel
nochtans veel groote dinghen van
hun derven beloven. Maer wat kan
doch sodanigen hoogen snurcker by
brenge, nademael her vā oudts so ge-
weeft is, dat eē wan-vat meest bomt,
ende 'tydele kooen-hayr hooght
uytsteect, so en is van het wijd be-
roemde swanger gaen der bergē, ge-
lijck Horatius seyt, niet anders te ver-
wachte, als de geboorte van een gec-
kelijcke muys. De Studenten eerst-
mael t' Athenen komende, seyt Me-
nedemus, sijn dappere gasten soo sy
meynen, maer strax niet anders als
lief hebbers der wijf heyt, ende daer
nae leerlingen der reden konst, ende
ten lesten, gantsch plomp, ende van
alles onwetende. 't Gaet noch huy-
den ten daghe so met yder van ons,
hoemen langer leert, hoemen inder
daet wel meer, maer naer eygen oor-
deel, min wetenschap heeft. Veel van
sich te dencken, komt van weynich
te weten.

VARRO.

Omnès videmur nobis saperda, festi-
vi, belli, cum simus coprea.

OVID. DE ART. 3.

Prona venit cupidis in sua vota fi-
des.

F

PRO.

Laët u niet wijs duncken.

DE Specht vlieght over al, hy gaet de bosschen quellen,
 Hy wil (ghelijck het schijnt) de boomen nedervellen,
 Hy pickt in al het hout, en souekt een open gat,
 Maer vint ten lesten niet als, ick en weet niet wat.
 Al wat de menschen doen, al wat de lieden maecken,
 Het zy in kleyn bedrijf, het zy in groote saecken,
 Hoe slecht haer dinghen gaen, sy trotsen niettemin,
 De minste vanden hoop die heeft een vleyer in.

Arrogantia, profectus obstaculum.

N*Um penetrent morsus in singula vulnera querit:
 Dum nimium rostro martia fudit avis.
 Per-via ligna forent, nisi per-via, Pice, putasses;
 Dum ruis húc illúc, tempus inane volat.
 Qui poterit, doctum qui se putat esse doceri?
 Qui sapiet, qui se jam putat esse sophum?
 Semper inanis erit mens, que sibi plena videtur:
 Doctus erat, doctus ni sibi quisque foret.*

ECCLES. 3. 24.

La presumption a deceu plusieurs.

LE Pic auroit bien tost la fin de son ouvrage,
 Si de son bec n'avoit conceu trop grand courage:
 Vn cœur presumptueux ne fera rien du bon,
 Puis qu'il á de son faict trop grand' opinion.

ARROGAN

ARROGANTIA, PROPECTVS OBSTACVLVM.

M Agis decorum est iuuenem discere, quam docere; Seni docere, quam discere. Melius tamen est provectoris aetatis hominem serò discere, quam in ignorantia perpetuà versari. Nunquam hominem tam exacta eruditionis uspiam existisse, ut amplius nihil addiscere poterit, ratio demonstrat. Non in vitâ solum, sed & in ipsa morte, imò ex ipsâ morte, est quod discatur; praesertim homini Christiano. Odi homines ignavâ operâ, philosophâ sententiâ, aiebat ille. Indocilis sanè est, qui mavult doctus videri, quam esse: Vanus & arrogans, qui aut magna sibi vindicat, quae ipsi non insunt; vel majora, quam quae insunt. Utinam hoc animis omnium insitum! De alijs nunquam malè, de sese nunquam benè loqui, primum Christiani, alterum sapientis est.

H Et voeght een Jongheliick beter, onderwesen te werden, als andere te leeren; voor een oudtman daerenteghens passet beter een ander te onderwijfen, als selfs onderwesen te werden; en evenwel nochtans isser beter in sijn ouderdom te leeren, als alijdt onwetende te blijven. Noyt en isser yemandt so volkomen ofre in gheleertheyt, ofre in ervaertheyt gheweest, ofst hy en heeft noch alijdt in wetenschap kunnen toenemen. Men en kan niet alleenlick in dit leven, maer in, en yct de doot selfs, onderwesen werden, voor al en sonderlinge een Christelick ghemoet. Ick hate alle menschen van veel seggens, en van weynich bedijfs, seyder een vande Oude; hy en is niet leerfaem, die liever heeft gheleert te schijnen als inder daet te wesen, seyde Bion. Hy is trots en ydel, so wel den desen, die sick dinghen toeschrijft de welcke hy niet en heeft, als den ghenen, die sick grooter dinghen vermeet als hy kan. 'tWare goet darmen van andere nimmermeer qualick, van sich selvet nimmermeer wel en sprake: die het eerste doet, handelt Christelijck; die het tweede doet, handelt wijffelijck.

I. CORINT. 8. 2.

S I quis existimat scire se aliquid, nondum cognovit quemadmodum eum scire oporteat.

I Ndocilis est, qui mavult doctus videri quam esse. Bion. apud Laërt. Lib. 4. Cap. 7.

PROVERB. 2. 12.

A S tu veu un homme qui avide estre sage? il y a plus d'esperance d'un fol, que de luy.

VERS. 16.

L E paresseux s'estime estre plus sage, que sept qui baillent sage conseil.

SINE VOLNERE LÆDOR,
VIII.

TACIT.

Palam compositus pudor, intus summa adipiscendi libido.

VIRGIL. **V**ivit pectore sub dolente vulnus,
Intactis vorat ossibus medullas;
Vesano tacitos movet furores,
Quod chironia nec manus levaret,
Nec Phœbus, sobolesque chara Phœbi.

DE blixem kan het sweert in hondert stucken breken;
Maer laet de scheede gaef, daer in het heeft ghesteken;
Tis even soo een vyer dat my de pijn doet,
Ick ben, eylaes! ghequetst, en noyt en liet ick bloet;
Ick ben, eylaes! ghequetst, maer openbare wonden
En zijnder noyt ghesien, en zijnder noyt ghevonden.
Dies wensch ick tot behulp gheen kruyt, of machtigh gras;
Ick wensche reyne salf van enkel maeghde-was

Sine vulnere lædor.

S*Aucia corda gero, vestigia nulla sagittæ;
Et jecur, illaso corpore, vulnus habet:
Vulnus habet? fallor, quod enim sine vulnere vulnus?
Hei mihi! cæcus amor vulnere cæca facit.
Fulmine cum misero mihi, non face pectus aduras
Sæve puer, nostris hoc, precor, adde malis:
Da medicam, medicis que nesciat artibus uti,
Et sua, non herbas, applicet ora mihi.*

Ma playe est au dedans.

F*Oudre & flambeau d'amour, feu de facon estrange,
Qui, sans toucher le sein, au cœur d'amant se range.
Mon cœur, puis que mon cœur tu blesses sans blessure,
Il faut, par consequent, qu'il soit guarý sans cure.*

Niet al goudt datter blincke.

VVY sien een gult geveft, wy sien een mooye fcheede,
 Maer is de lemmer goet? dat fwoerje wel met eede.
 En efter ift ghemift. de snelle blixem-ftrael
 En breeckt wel anders niet, als slechts het innigh ftael.
 Wanneer ghy menschen fiet tot hooghen ftacet gheresen,
 En achtet niet terftont het hoochfte goet te wesen.
 Want daer' thoofst blinct en klinckt, daer dwinght en wringht
 de gheeft;
 Siet! waer het lichaem dreyght, daer is het hert bevreest.

Nescitur, ubi me calceus urget.

Fulgeat ut letis vagina coloribus extrâ,
 Intus, iô! ruptus fulgere mucro laet.
 Grande satellitium miraris, & arma tyranni,
 Et rutilum, fulvo quod micat aere, caput:
 Exteriora vides, quid stas? & ad intima transi,
 Terreat ut facies, mens malefana tremat.
 Calceus, egregium quem iudicat esse viator,
 Afficit occulto saepe dolore pedem.

Tout n'est or que reluit, ny farine ce que blanchit.

CEluy que nous voyons, en l'action publique,
 Si reveré de tous, si grand, si magnifique,
 Que juge-on heureux? souvent est le cousteau
 Bel a le voir, mais tout gasté dans le foureau.

QVOD

QVOD DOLET INTVS HABET.

Plerisque nostrum solenne est conditionem alterius quam maximè extollere, propriam contra deprimere. Ejus rei rationem hanc puto, quod in his tabulis ab externâ rerum facie judicia mutantur, interna vix respiciamus, cumque lata plerumque & quae magis placeant maximè conspicua sint, duriora verò tacitè ferè conditioni uniuscujusque inhareant, aliena nobis, nostra plus alijs placeant, optat ephyppia bos piger, optat arare caballus. Opes ac majestatem Dionysii cum Damocle laudibus extollimus, gladium è lacunari equinâ sentâ in caput Tyranni demissum non antè videmus, quam ipsi eo loci simus, maximo imperio, ut ait Sallust. maximam curam inesse nescientes. At sanè speciosissimum aulaum nonne saepe ad sordidiorum parietis partem obtegendam adhibetur? Nonne colossi foris insignes Deum saepe aliquem representant, intrinsecus pleni luto ac sordibus? ita sanè. Et plerumque ubi honor, ibi & horror; & ut Seneca, qui à multis timetur, multos timet.

Vele onder ons, hebben een ghewoonre, eens anders ghelegentheyten ten hooghsten te verheffen, haer eyghen niet te achten: de reden waer van, dunckt my hier in te bestaen, dat wy ons oordeel in dusdanighe saken ghewoon zijn te gronden op de dinghen die ons in't ooghe loopen, op inwendige ende verborghen saecken ondertuffchen ofte niet lettende, ofte de selve niet wetende: ende naedemael het ghene dat vermæckelijck is in yemants gelegentheyten, meest altydt blijckelijck is, ende dat de beswaerlijckheyden vande selve daerenteghen veeltijts van binnen schuyt ende bedeckt is; Sõo ghebeurter dat de ghelegentheyten van andere luyden aen ons, de onse aen ander luyden, beter schijnt:

*Den Oswil voor een rjyt-peert strecken,
Den hengst wenscht om den ploegh te trecken.*

Wy prjusen al, met Damocles, den glans ende voortreffelijckheyden van Dionysius, om datse ons in't ooghe loopt: het sweert daerentegens, dat met een peerts-hayr over't hooft van den Tyran hanght, en sien wy niet eer voor wy selfs in sijn plaetse zijn. Ey lieve! hoe dickwils is een schoone tapitferye gespannen voor een vuyl stuck muys. De nieuwlste schoenen dwinghen meest. De gegoten beelden der Afgoden, hoe' wel zy van buyten vergult zijn, werden van binnen vol slick ende vuylicheyten bevonden. Die van vele ghevreesen wert, seye Seneca, vreesen vele. Noyt Heer of eer, sonder seer.

BOËTIVS.

Qvos vides sedere celfo,
Soli culmine reges,
Detrahat si quis superbis
Vani regmina cultus,
Iam videbit arctas
Domines ferre catenas.

TACIT 6. ANNAL.

Si tyrannorum mentes recludantur,
Spossint aspici laniatus, & ius: Quando,
ut corpora verberibus, ita sevitia,
libidine, malis consultiis, animus dilaceretur.

Buycht

Buycht, oft Breeckt.

PET. I. 5.

*Vveest met ootmoedicheyt verciert, vvan Godt weder-
staet den hooveerdighen.*

Siet, wat de blixem doet; hy sal een lemmer breken,
Hy sal in stucken slaen dat niet en is gheweken,
De scheede niettemin, daerin het yser stack,
Die blijft in haer gheheel en sonder onghemack.
Godt die het seltsaem vyer laet vanden hemel dalen,
Die maect hem veel ghelijck met dese snelle stralen,
Hy breeckt dat wederstaet, hy spaert dat buyghen kan;
„Noyt wasser trots ghemoet dat Godes zeghen wan.

Flectere vel frangere.

S*Aepe vel intactâ nummi perière crumenâ,
Fractus & , illeso tegmine , mucro fuit.
Sæpe cutis totos ruptis tegit ossibus artus ,
Cum Deus ex alto tela triscula jactit.
Mollibus indulget , durisque ferocius instat
Fulmen , & ipse facit fulminis Auctor idem.
Flecto genu : quicumque Deo non flectitur , ille
Plectitur , elatos Numinis ira premit.*

Aux humbles gracieux , dur aux osueilleux.

CEs Iavelins de Dieu, la foudre & la tonnerre,
Au doux ne font du mal, au dur il font la guerre.
Homme humilie toy, baissant ton haut desir,
Nul est, qui ne s'y rompt, qui ne s'y veut flechir.

FLECTE

SI quis me interrogat (inquit Augustinus) quodnam primam, hominique Christiano maxime necessarium requisitum sit, humilitatem dicam. Si, quid secundum idem respondebo. Si de tertio querat, dictum repetam. Indicat vir pius basim ac fundamentum totius philosophiae Christianae in hoc praecipue consistere, ut debellata omni elatione ac superbia, ex vera sui cognitione, unusquisque sibi vilescat, Deoque creatori sese submittat. Cum enim superbia veneno primi parentis afflatus ac inflatus, totam posteritatem nefando contagio infecerint; humilitate eam restitui, & ut in morbis, contraria contrariis curanda esse, Deum non obscure testatum voluisse, satis constat. Nec mirum, cum & sententiam malorum superbiam esse, etiam ex iudicio naturali, antiqui iudicaverint. Tarquinium hominem libidine praecipitem, avaritia caecum, immanem crudelitatem, furore vecordem, vocaverunt superbum, & putaverunt sufficere convitium, ait ille. Concludamus cum Nilo, & operam demus ut sit nobis vita excelsa, spiritus humilis. Nihil altum vult Deus, praeter se; proprium illi est erecta desicere, dejecta erigere.

Soo my yemant vraecht (seyt Augustinus) swat de eerste ende noodichste deucht zy voor een Christen mensche, ick sal hem antwoorden, nedericheyt; wat de tweede, nedericheyt; wat de derde, nedericheyt. Willende den Godtsaligen man daer mede te kennen geven, dat het geheele grontstuck des Christelijken levens insonderheyt daerin bestaet, dat de mensche in sijn gemoet uytgheroeyt hebbende alle trofheyt en hoochmoet, ende daer door ghebracht zijnde tot ware kennisse en verachinghe van sijn selfs, hy sick inde leechste dweemoedicheydt voor Godt verootmoedighe. Want naedien't onser aller Voorouders, door haren verwaenden hoochmoet in voortijden t'onfen verderve leelijck hebben laten ligghen: Soo heeft den goeden Godt beliest, op de wijze vande ervaren medicijnen, dese sieckte door strijdighe gheneefdrancken wech te drijven. Laet ons dan trachten na een hemelsch en hooch leven, maet naer een nederighen gheest. De Heere der Heeren en wil niet groots, als sijne heerlijkheyt, want 'tis hem eyghen, de hooghe nederich te maken, de nedrighe te verheffen. Den dach des Heeren seydt Ies. 2. 12. sal gaen over alle het hoochmoedighe ende hooghe, ende over alle het verhevene, op dat het vernedert werde.

Ghy die een Christen zijt ghenaeamt,
Vraeght, welke dengd' u best betaemt,
D'antwoort is kort: Voor eerst, en lest,
Is ned'richeyt u alderbest.

PETR. 1. 6.

Humiliamini sub potente manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis.

PROVERB. 28. 14.

O que bien heureux est l'homme qui se donne frayeur continuellement: Mais celui qui endureit son cœur tombera en calamité.

G

EX

EX VULNERE PVLCHRIOR,
IX.

OVID. DE
REMED.
AMOR.
LIB. I.

Discite sanari, per quam didicistis amare:
Vna manus vobis vulnus opemq̄, feret.
Vulnus, Achillæo quæ quondam fecerat hosti,
Vulneris auxilium pelias hasta tulit.

DAN. HEYN. MON. EL. II.

Elevat una undas pectoris, una domat.

DE naeld' is u pinceel, die schildert frisse rosen,
Van zijde maeckje veruw, en doet het linnen blofen;
Ghy opent, ende sluyt, ghy heelt oock datje steeckt,
Ghy gheeft meer alsje neemt, ghy maeckt oock datje breeckt.
Ick prijse dit beleyt, ick noem het soete rancken,
Maer handelt my alsoo, ick sal u des bedancken:
Vriendin ick ben ghequetst door uwen soeten mont
O gheeft my doch behulp met dat my gaf de wvont.

Ex vulnere, pulchrrior.

PVngere te dicam, vel pingere? nescio, Phylli,
Pungis & hac ipsa, stamina pingis acu:
Fulget, jô, sana cute pulchrrior ipsa cicatrix,
Dumque nocet, bysso fert pia cuspis opem.
Cum tua respiciat tenuem clementia pannum,
Menè magis dura conditione premes?
Corda mihi pungis; nec deprecor, ô mea, punge
Phylli, genas labris tu modo pinge tuis.

Ce que blesse, me dresse.

TV fais, au blancq satin, maint trou par ton aguille,
En picquant peins, Margot, que tu es belle fille!
Tout, que tu as blesé, en est gentil & sain:
O que me traicte ainsi, Margot, ta belle main!

VV Anneer ick nu en dan een vrijster sie bordueren,
 Soo leer ick even daer een deel gheslepe kuceren.
 Besiet, o soete jeught besiet een loofen treck,
 Ontrent het meeste gout daer is de meeste pleck.
 Wat isser menigh mensch alleen met schijn behanghen!
 Wat isser menigh oogh alleen met schijn te vanghen!
 Maer tis niet alijt schoon, dat al te schoone blinckt,
 Die alijt soete rieckt, tis seker datse stinckt.

Non bene olet, qui bene semper olet.

Quem situs infecit Phyllis tegit arte colorem,
 Quod micat aurato stamine, menda fuit.
 Quid picti fictique juvant mendacia vultus?
 Hanc natura fugit, quæ petit artis opem.
 Crimen habet formosa nimis: quæ spirat odores,
 Crede mihi, vitium quod tegit, ore gerit.
 Non natus honos, sed picta videtur imago,
 Semper ubi roseo vernat honore cutis.

Dessoubs la couverture, se trouvera l'ordure.

LEs fautes du satin cacher par artifice
 As bien appris Margot: ou l'or est, gist le vice.
 Tout que te semble beau plus qu'ordinairement,
 De n'estre beau par tout tu trouveras souvent.

NON

NON BENE OLET, QVI BENE SEMPER OLET.

Insolita omnia merito suspecta esse, prudentiores monent. Nunquam, nisi gravi de causa, in sordido splendorem, in prodigo parsimoniam, in hoste amicitiam aliquis expertus est; nunquam gratuita in superbo comitas, in avaro liberalitas fuit. Nota est pistoris dulciarij frequens fallacia, cui ambustam placente partem densiori saccharo tegere, nota acupitricis puellule fallax solertia, cui pannum, parte qua decolor aut maculosus, auro obducere moris est. Nunquam bona fide (ait Seneca) vitia mansuescunt; submittant feritatem, magis quam exuunt, & quum minus expectaveris, exasperantur; torvititas mitigata cito in naturam suam recedit. Acute, ut omnia, Tacitus, certissimum seva cogitationis indicium est, inquit, in irato homine, ira occultatio. Tu, cui haec eveniunt, cave canem; & hostem veterem difficilius amicum, amicum veterem non facile hostem fieri certo tibi persuade.

TIs een streeck van voorsichtigheyt alle ongewoone dinghen voor verdacht te houden. Niemand en heeft oyt, sonder merckelijcke oorsaken, besetheyt in een sloef, sparrigheyt in een opsnapper, vriendelickheyt in sijn vyandt gesien: noyt en werter heufheyt by den trotsen, mildicheyt by den gierighen te vergheefs ghepleecht. Daer te taerte meest verbrant is, stroyt den pasteybacker het meeste suycker: daer het satijn meest ghepleckt is, voecht den borduerwercker het meeste gout. De gebreken der menschen en werden noyt ter goeder trouwē getemt, seyt Seneca, sy houden veel eer haren aert en wreechheyt in, als die afleggen, en als men der minst op verhoet is, so breken sy weder uyt, en wandelen den oudē karre-pat. Wanneer een gram mensche, seyt Tacitus, sijn gramschap inkropt, let dan vry op u stuck, want 'tis een ghewis teycken van een wreet voornemen.

IUVENAL. Sed qua mutatis inducitur, atque fovetur
Tot medicaminibus, coctaq; siliginis offas
Accipit, & madida; facies dicetur, an ulcus?

TERTVL. DE CVLTV FOEMIN.

Quantum à nostris disciplinis aliena sunt, faciem fictam gestare, quibus simplicitas omnis indicitur: effigie mentiri quibus lingua non licet: appetere

quod datum non sit, quibus alienis abstinentium! speciem exercere, quibus studium pudicitiae est; edite mulieres Christiana, quomodo praecepta Dei custoditis, lineamenta non custodientes.

Salich is den man die versoekinghe verdraecht, want als hy beproeft sal zijn, sal hy de kroone der heerlijkheit ontfanghen.

Die aen het wit satijn gheeft hondert duysent steken,
 En meynt noch evenwel de sijde niet te breken.
 Want als de sneghe maeght haer naelde wederhout,
 Waer eerst de steke was, daer is dan enkel gout.
O! stelt u weerde ziel om met ghedult te draghen
 Al wat van boven komt. Al zijn het harde slaghen,
 Ten brenghet u gheen verderf. Des Heeren wonder hant
 Gheneest, oock alse quetst; en koelt oock, alse brant.

Sanat, quod perculit.

N*on tibi fert animus tua serica perdere, quamvis
 Mille foraminibus serica, virgo, notes:
 Quod laceravit acus, rutilo mox splendet in auro,
 Pulchrior ex ipso vulnere tela redit.
 Quos premis, Alme Deus, non opprimis; arrige mentem,
 Qui gemis aetherea vulnera facta manu:
 Perfer, erit sanâ cute pulchrior ipsa cicatrix;
 Et dabit haud dubiam vulneris Auctor opem.*

D'un costé Dieu oingt, de l'autre il poingt.

TV fais au blancq satin dix mille trous, m'amie,
 De tout celâ pourtant ton cœur ne s'en soucie;
 L'ouvrage en est plus beau. Dieu par son chastiment
 Guarit le cœur humain, sa playe sains nous rend.

SANAT.

Quod in bysso virgo acu-pictrix, id in nobis agit Deus. Quem, precor, unquam honoravit magnus ille Opifex, quem non ante oneravit? Quem unquam è suis aut gratia spiritali imbuit, aut honore corporali egregiè decoravit, nisi pramissa, in utroque, insigni aliqua calamitate? Non ante patriarcha Iacob opulentus, & ingenti famulitio, tanquam exercitu, stipatus ad suos redijt; quàm solus bacillo innixus in exterarum regiones profugus abijisset. Non ante Iosephus regali splendore emicuit, quàm carceris squallore sordujisset. In spiritalibus: non ante Paulus impios à morte revocavit, quàm in piorum mortem consensisset; Ecclesiam non propugnavit, quàm eam oppugnasset; lucem denique Evangelij, nisi cecus, non vidit. Quid multa? utiles sunt fidelibus afflictiones, etiam animi. Si quando ergo affligi te contigerit, O mens pia, corpore, sive animo insolatium tui hoc, aut simile, argumentum deprome, Deo est propositum me honorare, infamia enim afficior: me firmare, quippe debilitor: devitijs me cumulare, in paupertas angustias detrudor: gaudio me afficere, doloribus cruciandum me tradidit. Nam ut ait:

AVGVSTVSP. PSALM. 21.

Intelligat homo medicum esse Deum, & tribulationem medicamentum esse ad salutem, non pœnam ad damnationem, sub medicamento positus ureris, securis, clamas: Non audit medicus ad voluntatem, sed audit ad sanitatem,

Ghelijck een maghet met haer borduwerck, so handelt de goede Godt metten mensche. Wie heeft hy oyt vereert, die hy te voren niet belast en hadde? wie vande sijne heeft hy oyt tijdelijck oft gheestelijck gheseghent, die hy te voren in beyde niet en hadde besocht? den oudtvader Iacob en is niet eer met vrouwen, kinderen, knechten, maechden, en vee als met een heyrlegher omringhelt totte sijne ghekeert, voor hy met een staff alleene inde handt veltvluchtrich was veretrocken. Ioseph en is niet eer tot conincklijcken glans verheven gheweest, voor hy in t duyfter des kerckers was nederghelaten. In gheestelijcke saecken: Paulus en heeft niet eer de goddeloofse uyt den doot ghetoghen, voor hy inde doot vande Godtsalighe hadde bewillicht: hy en heeft voor Godes kercke niet eer ghestreden, voor hy die wel heftelijck te voren hadde bestreden: hy en heeft het licht des Euangeliums niet ghesien, dan doen hy steke-blind gheworden was. Om kort te maecken, den Godtsalighen strecken selfs hare swaricheden, tzy in ziele of in lichame, gantsch en al ten goede; ende daerom mach een Christelijck ghemoet wel sekerlijck aldus reden kavelen: de Heere wil my tot eeren verheffen, en waerom doch? want my wert on-eere aenghedaen. Hy wil my verstercken, want ick ghevoele mijne swackheyt. Hy wil my verrijcken, want hy besoeckt my met armoede: hy wil my verblijden, want hy treft my met droefheden. Siet daer! een seltfame, doch een vaste, maniere van reden cavelen vande kinderen Gods,

Perkin. Tract. de Spirit. Desert.

DEi gratia incipit, perficitur, ut plurimum, per contraria.

APOCALYP. 2. 10.

NE crain rien des choses que tu as à souffrir: Sois fidelle jusques à la mort; je te donnerai la couronne de vie.

CAPTIS

OVID. **N**on bene conveniunt, nec in una sede morantur.
 METAM. 3. *Majestas & amor.*

MANTVAN.

Quisquis amat, servit; sequitur captivus amatam,
 Fert domitâ cervicè jugum, fert dulcia tergo
 Verbera, fert stimulos, trahit & bovis instar aratrum.
Verwon-

GHy sult een leeuw selfs haest maecten u ghevanghen,
Verwint hem maer het oogh. Soo eens de soete wangem
Van eenigh aerdigh dier verblinden u ghesicht,
Ach! van een dapper man en blijfe maer een wicht:
Al treets' u op den neck, ghy sult haer trotsheyt lyden;
Al spouts' u inden baert, ghy sult de gramschap myden;
Wat dienter veel gheseyt? al waer oyt minne quam,
Daer wort de selste leeuw soo mack ghelijck een lam.

Captis oculis, capitur bellua.

M*Ox leo captus erit, si lumina capta leoni:
Si nescis, oculis vincitur omnis amans.
Sensibus ergo tuis ubi dulcis inhaesit imago,
Perque oculos intrans corde resedit amor,
Mox domitâ cervice jugum, gratosque labores,
Dulcia mox tergo verbera nempe feres:
Et licet aut leo sis, aut tigride sevirior orbâ,
Accipies leges, quas tibi dictat amor.*

*Par des yeux les deux fenestres:
Darts d'amour deviennent maistres.*

QVand on jecte au lion un drap dessus la teste,
La veue luy prenant, on prendra tost la beste;
Farouche nul serâ quant il est pris aux yeux,
Apprivoisé seras, si tu es amoureux.

J's 'toogh verrast, 'bbeest is in last.

BEsiet, het moedigh dier de Leuwe staet ghebonden,
 Om datmen synen aert ten lesten heeft ghevonden:
 Ach! Sampson is ghevat, om dat sijn machtich haer
 Wert, door een ontrou wijf, zyn vyant openbaer.
 Wil yemant inder haest syn vyandt overwinnen,
 Die leere sijnen gront en aenghebore sinnen.
 Want soo hy dat gheheym ten vollen weten kan,
 Daer is gheen twijfel aen hy isser meester van.

Primo vincuntur oculi.

V*incere si sævum cupis, & vincire leonem,
 Fac oculos vincas, & leo victus erit.
 Dum vocat in pugnam validas tuba rauca cohortes,
 Ferreaque horrendo fulminat are seges,
 Dux oculos visu, dux murmure territat aures
 Hostibus, & pavidos excitat arte metus.
 In pugnis oculi primum vincuntur, & aures:
 Lumina qui potuit vincere, victor abit.*

Oeil gagné, corps perdu.

L'Oeil au lion perdu, pert aussi tost sa vie:
 Le chef d'armée ainsi faict pœur a sa partie,
 Par monstres non cognus, ou quelque aspect hideux.
 Il gagnera le cœur, qui a gagné les yeux.

OCVLI

MOvent ac turbant homines non res, sed, quas de rebus habent, opinionēs: prima ista notiones mirum est quantum valeant; nec animos semel praesudicio occupatos facile quis in integrum restituat. *Novum imperium inchoantibus utilem esse clementia famam; invisumq; principem seu bene seu male facta premere, prudenter notat Tacitus. Valet hoc sane etiam in rebus privatis. Recens conjugatos dissidia, ut scopulos, vitare jubet Plutarchus, ne videlicet simulas praematura animos, antequam coaluerint, dissolvat. Qui amoris scita tradidere, amanti, primis praesertim alloquijs, ut Domina oculis ac auribus blandiatur, vehementer incumbendum putant. Scivit id, ac in usum deduxit Venus, apud Virg. quid enim Dea nescit amoris? ideoque Aeneam suum primo aspectu Didoni os humerosq; Deo similem videndum exhibuit. Eodem stratagemate Juditha primo vigiles, mox Imperatorem ipsum Assyriorum Holofernem circumvenit. Ut vidit, ut perijt, usque adeo.*

DE menschen werden voor het meerendeel geleyt, niet soo seer door de dinghen selfs, als door de inbeeldinge die sy vāde selve in't hooft krijgen. 'Ils te verwonderen wat den eerlien inval by yder een van ons al vermach, want so haest wy eens zijn inghen omen, en kon nen wy nauwelijcx, om yet anders te gevoelen, gebracht werden. Voor een Prince seyt Tacitus, die eerst aen't rijk comt, ist oorboir voor eē genadich en goeder-tieren Vorst by den gemeenen roep gehouden te werden. Voor een man die nieuwelijcx eē jonge vrouwe getrouwt heeft seyt Plutarchus, ist geradē alderley scherphēy te schouwē, om de inbeeldinge van haer teer gemoet t'hemwaerts te treckē. Die vande liefde handelē, schryven 'teerste gesichte en ontmoetinge sonderlinge kracht toe om hartē te stelē. Met desen treck heeft Venus de oogen van Dido, inde eerste vertooninge van harē Aeneas, Judith het ghesichte van Holofernes t'haerder eerster gesichte vervoert en ingenomē. Letter op die't aengaet.

TACIT. DE MORIB. GERM.

Primi, in omnibus praelijs, oculi vincuntur.

Lips. Doct. Civil. lib. 5. Cap. 16.

Clamor repentinus aliquis, aut imago, aut aspectus fugā saepe exercitum implevit: & hac talia magis, quam

gladius, consternant hostem, videbitq; militem vanis & inanibus magis, quam justis formidinis causis moveri.

LIVIVS.

Nihil tam leve est, quod non magna interdum rei momentum faciant.

H 2

MATH.

*Indien u ooghe boos is, soo sal u gheheele lichaem
duyster wesen.*

AL is de felle Leeuw de koninck vande dieren,
En dat hem al het wout en alle menschen vieren,
Wint yemant niettemin het ooghe van het beest,
Sijn lijf is sonder kracht, zyn herte sonder gheest.
Siet! wat het ooggh vermagh; het ooggh heeft vreemde krachten,
En over ons bedrijf, en over ons ghedachten,
O! sooje tucht bemint, en sehouwt den vuylen brant,
Hout doch het dertel ooggh gheduerigh inden bant.

P S A L M. II. 9.

Averte oculos meos ne videant vanitatem.

Q*ui modo liber erat, victis leo servit ocellis:
Quisquis es, à victo lumine, victus eris.
Credite, peccati sunt lumina nostra fenestra,
Hac & avarities, & levis intrat amor.
Pande fores, subit hostis, & omnia cæde cruentat:
Pande oculos, Satanas cordis in arce furit.
Cura sit, ô, teneri tibi ne capiantur ocelli,
Ni servum vitij subdere pectus ames.*

L V C E II. 35.

Regarde que la lumiere qui est en toy, ne soyent tenebres.

LE fin-rusé veneur le grand Lion attrape,
En luy gaignant les yetx, d'un voile de sa cappe;
Combien des braves gens sont par leur yeux frappez!
Noz yeux, hélas! nous sont fenestres de pechez.

Serpenti, loco angusto insinuare sese dum conatur, si caput modo usquam detur immittere, proinus integro corpori facilis est transitus. Anguis istius mysterium, si admittemus, ilico ad ipsa cordis penetralia malum praecurret. Hic & alibi principijs abstandum est: nam quemadmodum scalas quasdam Iacobaas exstare novimus, quibus, tanquam per gradus, in caelum enitimur: in via est quaedam declivis ac prona, qua lubrico lapsu in perditionem ferimur. Nil adversario nequius; quoties aliquem in scelus aliquod pellicit, non statim formatum, ac suis depictum coloribus id ipsum proponit, sed à parvis ferè initijs, non tam malis, quàm ad malum insensibili quodam modo vergentibus, rem orditur, atque ita sensim alterius progrediendo, id quod intendit, patrat. Nemo repente fuit turpissimus. Davidem in homicidium propellere dum vult, si recta eo tendat, horrebit vel nomen scelesis bonus rex, otium itaque primo suggerit, ac torporum, mox oculum nequam hinc adulterium, denique, istis promissis, ut necessarium infert homicidium. Omne peccatum superbum est, amat affectam.

LVC. II. 34.

Lucerna corporis tui, est oculus tuus; si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus lucidum erit, si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. Vide ergo ne lumen quod in te est, tenebra fiat.

Als haer de Slanghe door een enge plaetse wil indringhen, kan sy maer het hoofd daer in krijghen, het gheheele lijf sal lichtelijck volghen. 'tGaet even soo met de oude Slanghe, den Duyvel, de welcke ons soo verre open vindende, dat hy maer de begintfelen der sonde daer in kan vesten, hy sal lichtelijck alderley grouwelen daer by voeghen. Daer is wel een Iacobs-ladder, om opwaerts ten Hemel te klimmen, maer daer is mede een nederhellenden wech, leydende ten verderve. Den Duyvel, uyt zijnde om yemant te verlocken, ghebruyckt gantsch kleyne, ende nauelijck yet van het goede afwijckende begintfelen, glijdende alsoo, ongevoelijcker wijse, allengskens dieper. Hy, willende den David tot een dootfinger maecken, berijt hem voor eerst met het sacht toomken van ledicheydt, maer verweckt daer by in hem, een krielen sin, vuylen lust, overspel, en ten laetsten den dootflach selfs, schier als een nootwendigh gevolgt van't voorgaende. De sonde is trots van aert, sy en wil niet alleen gaen, sy moet 'elcken den eenen laquay of den anderen achter haer steert hebben. Elck dan, die alle sonden niet wil inlaten, moet elck vande selve van eersten af wederstaen. 'tIs ghevoechlijcker, seyt den borgher, een moerwilligen gast de deure voor 'thoofst te sluyten, als inghelaten zijnde, hem uyt te jagen. 'tIs voorsichtelijcker, seyt den chrijgsmā, des vyants inganck te beletten, als binnen landts met hem te oorloghen. 'tIs wijselijck gedaen seyt den medecijn, de siekten in haer begintfelen te bejegenen. 'tIs goet, seyt den lantman, de schapen voor den dam te schutten. Het beste van alle is, seyt den Christen, de sonde al in hare gheboorte den neck te breken.

NILVS IN SENTENT.

Cobibe oculum: cum enim non atrenderis, circum volvitur. Munito aures & oculos, per illa enim ingrediuntur omnia tela malitia.

MITE PYRVVM VEL SPONTE FLVIT.
XI.

HORAT. Tolle cupidinem
 LIB. 2. Immitis uva:
 CAR. OD. 5. Iam te sequetur, iam protervâ
 Fronte petet Lalage maritum.
 VIRG. Primis & adhuc crescentibus annis
 Non mentem Venus ipsa dedit.
 TERTULLIAN. Acerba res est, immatura virgo.

Volwassen

Volwvassen Appel en rijpe Peer, sÿcht licht ter neer.

Indienje minnen wilt, en dat met korte swieren,
En stelt u sinnen noyt op al te jonghe dieren;
Te licht, eylaes! te licht, en dickmael op een spronck,
Wort yemant daer gheseyt; *mÿjn dochter is te jonck.*
Een rijper dient u best, daer vrijtje veel gheruster,
Doch meest indien u lief nu krijght een vlogghe suster;
Groen fruyt is wonder tay, ten wil niet vanden tack;
Tast naer een rijpe peer, soo pluckje met ghemack.

Mite pyrum vel sponte fluit.

Si grave prolixos tibi pectus abhorret amores,
Candida conjugij si tibi meta placet,
Hanc ut ames sit cura, soror cui nubilis instat:
Nonne vides? frondes fronde premente ruunt.
Hec sit amica tibi, cui serior ingruit atas:
Crede mihi, causam tempus amantis agit.
Milia sponte fluunt, pyra cruda tenacius haerent:
Nec sequitur facilem, quæ viret uva, manum.

Eruiet verdelet, aisement ne chet.

Amant, si tu ne veus languir de longue flame,
Adresse tes amours a quelque meure dame.
Ne voit on au vergers que meur fruiet suit la main?
Et qu'au trop verdelet souvent on tire en vain?

Rijp

Rijp oofc, haest gheroofc.

Wil yemant jonck ghewas van groene boomen trecken,
 Soo moet hy tot het werck sijn gantsche leden strecken.
 Maer komt hy metter handt ontrent een rijpe peer,
 Die scheyt van stonden aen, en sijght in haesten neer.
 Dus gaetet met den mensch, wanneer de leste stuypen
 Hem pranghen aende ziel, of inde leden kruypen;
 De jeught is wonder tay, en worstelt mette doodt,
 Maer die veel jaren telt, en houft maer eenen stoot.

Homo pomo similis.

Poma, sub autumnum curvos onerantia ramos,
 In calathos, digito vix bene tacta, fluunt:
 At movet, & totam quatit aspera villica matrem,
 Dum pyra præproperâ vellit acerba manu.
 Vix luctantem animam, post vulnera multa, resolvit
 Cum petit imberbes mors inopina genas.
 At tremulo vix parca seni fatalia tangit
 Stamina, & ille suum labitur in tumulum.

La meure pomme, un vieil homme.

VEus tu voir la façon du trepasser des hommes?
 Mets tes yeux au jardin ou que l'on cueille pommes,
 Le fruiçt se tient au bois quant il est verdelet,
 D'un petit chocq du vent la meure pomme chet.

MATV.

MATVRVM VEL SPONTE CADIT.

IL m'est advis que bien a propos se peut icy apliquer un bon mot françois, dont fait mention le Sieur du Vair au traité des responses d'Epictete (pour l'amour duquel je parleray françois pour ceste fois) un homme, un pomme, dict il, y adjoustant ce verset,

Noz corps, comme les fruicts aux arbres
 attachez,
 Ou meurs tombent en terre, ou verds sont
 arrachez.

In modo itaque moriendi homo homo non ab similibus est. Et me semble que la dicte comparaison est propre & vive pour exprimer la façon de mourir, & d'un robuste jeune homme, qui est encore en la fleur de son aage, & d'un bon vieil homme, qui ja va penchant vers la terre.

Omnia quæ secundum naturam sunt (ait Philosophus) sunt habenda in bonis: Mais tout ce que nous advient au revers du cours de la nature, est ordinairement fascheux. Cicéron semble ceste mesme façon de parler avoir emprunté d'Epictete, de laquelle il s'est servi au livre de la vieillesse, mais en termes plus aigus & eslevez. entendez doncq parler ce grand Orateur en sa propre langue.

TGaet metten mensch, als mette peer,
 De dees is rijp, en sijght ter neer;
 De geen, noch groen, dient niet gepluckt,
 Wert lijkwel vanden boom gheruckt.

Dit is een spreucke Epicteti, door de welke hy ons aerdichlijck afbeeldt het onderscheyt tusschen het stervē van een longelinck, noch groen en tay zijnde van jeucht, en tusschē een out man, alreede nae der eerden hellende, en metten hoofde wysende werwaerts hy haest heenen moet. Welcke maniere van sprekē Cicero vā Epicteto schijnt ontleent te hebben. De longhelinghen seyt hy sterven, gelijk als het vyer door kracht van water wert uytgheblust; de Oude gelijk een vyer dat van selfs verteert zijnde, begræft sick onder d'asfchen, en vergaet: of wel ghelijck boom-vruchten de welke groen zijnde werden van den boom gheruckt, rijp zijnde druypen van selfs daer henen. Alsoo, seyt hy sterven de jonghe door ghewelt, de oude als van rijpheydt.

CIC. LIB. DE SENECT.

ADolescentes mihi mori sic videntur
 ut aqua multitudine flammæ vis
 opprimitur. Senex autem, sicut, sua sponte
 nullâ vi adhibitiâ consumptus ignis

extinguitur: & quasi poma ex arboribus,
 cruda si sint, vi velluntur, si matura
 & cocta, decidunt. Sicut vitam
 adolescentibus vis aufert, sic senibus
 maturitas.

I

PHILIP.

*Jck begheere te verscheyden vanden lichame, ende met
Christo te zijn; want dat is verre het beste.*

VAnneer den bogartman het fruyt begint te plucken,
En dat hy met ghewelt moet aende tacken rucken,
Dat is een vaste peyl van haren wranghen aert,
Die even inde pluck haer vvesen openbaert.

Wanneer de bleecke doot comt trecken aende menschen,
En datse strevigh zijn, en om te leven vvenschen.
Dat is van stonden aen, dat is ghenoech gheseyt,
Dat haer noch vvranghe sucht ontrent den boesem leyt.

Quod crudum, idem & pertinax.

V*illicus irrigui dum munera colligit horti,
Prodiga maturum sponte dat arbor onus:
Si qua legi renuunt, ramisque tenacibus haerent,
Scilicet ingrati poma saporis erunt.
Corpora mors hominum manibus cum vellit avaris,
Mens bona, ne serui; sponte sequemur, ait.
Qui negat avelli se posse, Deoque resistit,
Exhibet, heu! crudi pectoris ille notas.*

Ne crains point la sentence de la mort.

SE tient fort aux rameaux quant meurre n'est la pomme;
Le fruit doux a manger bien aisement l'assomme.
Qui resiste au destin, & de la mort a pœur,
Cognoistre fait, qu'il a mauvais humeurs au cœur.

QVOD

Feram avem carnea inclusam non opus est ut aliquis abigat, vel exire compellat, sed simulatq; carnea aperta est, statim in liberiore campum avolat. Corporis erga sulo inclusi sumus miseri mortales, purum & apertum aërem, in morte, nobis recludit Deus: quid stamus? nunquid, cum naulum exigitur, signum est nos in portu esse? Solem oriri quotidie & occidere videmus, nec turbamur, quia assuevimus, & natura hunc ordinem scimus. Quidni idem de vita ac morte iudicamus? Quid usquam delectabilius quam animo securo, vel cum Simeone dicere posse, nunc dimitte servum tuum Domine: vel cum Paulo; cupio dissolvi, & esse cum Christo? Tadio vita tamen mortem optare, quia vel adversa corporis vel animi patimur, nec animosum foret, nec commendabile. Timidus aequè habendus est, & qui mori non vult, cum opus est, & qui vult, cum non oportet, ait Ioseph. Agedum ergo mi Christiane, nec tantus sit dolor, qui in mortem te impellat ante tempus moriendi, nec tanta voluptas, quae te detineat, cum est tempus moriendi. Non eripitur haec vita, sed interrumpitur, ut meliori reddatur; non consumitur, sed mittitur ad certiora spiritus.

TIs onnoodich eenen wilden voghel, die in een hutte opghesloten is, uyt de selve wech te dryven; want, de hutte maer open zijnde, sal van selfs ghenoech wech vliegghen. Wy menschen zijn in dit lichaem, als in een muyte, ghevancckelijck henen gheset: Godt heeft ons de doot, als tot een ontfluyter van desen kercker, toebereydet. Wat schricken wy, als den verlosser tot ons komt? het afeyschen van veerschaf, is dat niet een teycken dat wy ontrent die haven zijn, daer wy heuen poochden? wy sien de Sonne dach aen dach rijfen en ondergaen, sonder dat sulcx ons eens verschricke. en waerom dat? overmits dat wy weten dat sulcx den ghemeeenen loop der natueren is. Waerom en oordeelen wy mede soo niet, van ons leven en sterfen? daer en is (mijns oordeels) niet heuchelijcker als, met vollen mont en met een bereyt ghemoet, te moghen segghen of met den ouden Simeon, nu laet Heere uwen knecht henen gaen in vrede: ofte met Paulo, ick wensche ontbonden te zijn, om met Christo te wesen. Door verdriet nochtans des levens, ofte om teghenspoet, 'tzy dan inden lichaem ofte ghemoede, en waert noch kloeckmoedelijck, noch prijselijck om de doot te wenschen. Hy is even vreesachtich en den ghenen die schroomt te sterfen, als hy sterfen moet, en den ghenen die sterfen wil, als hy niet en moet. Wel aen dan, wie ghy zijt, ghy Christelijck ghemoet, laeter gheen weedom zijn, die u ter doot dringhe, eer het tijdt is, laeter gheen wellust wesen die u voor de doot doe eerselen, wanneer uwe tijdt ghekomen is.

Ons lichaem wert ons ghenomen, om een beter te gheven. Onsen gheest wert niet uyt, ghebluft, maer herstelt.

SENECA EPIST. 26.

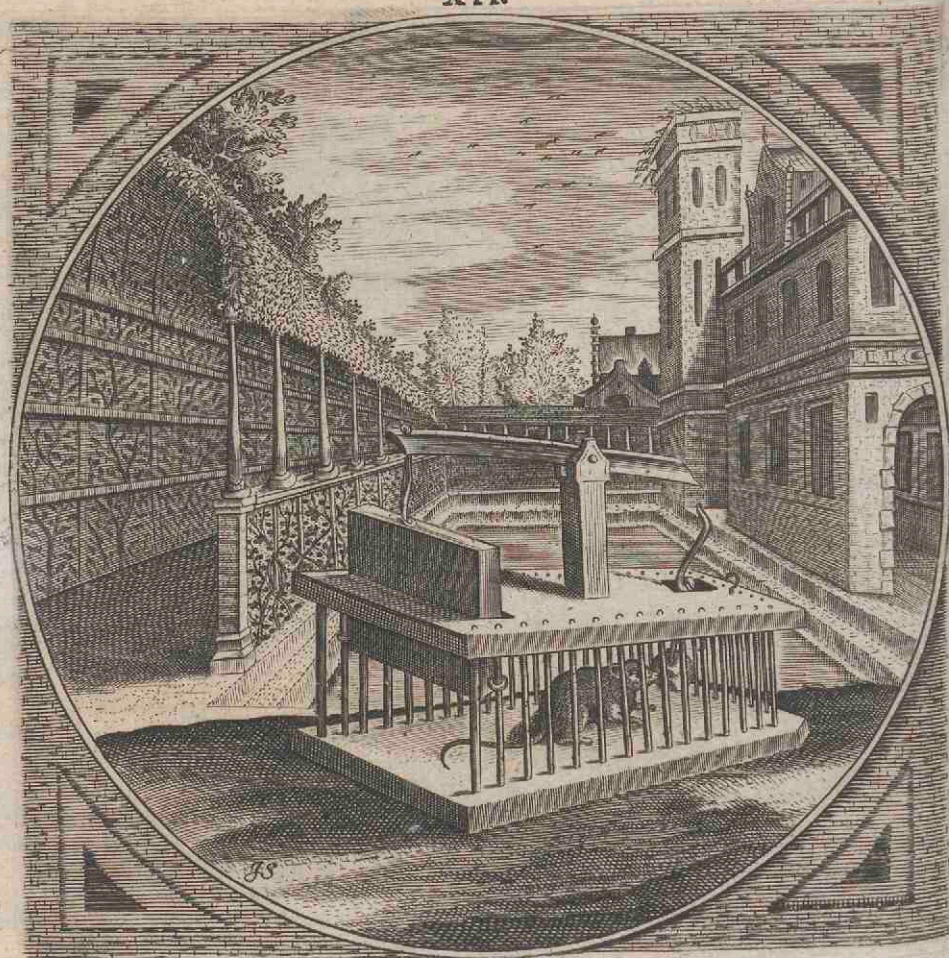
Quis exitus melior quam in finem suum natura solvente dilabi? lenis hac via est, subduci.

iam corrupta, quae non est fugienda, sed potius amplectenda: ut fiat voluntarium, quod futurum est necessarium.

CHRYS. SUPER MATH. IO. Mors, munus necessarium est natura

Offeramus Deo pro munere, quod pro debito teneamur reddere.

FIT SPOLIANS SPOLIUM.
XII.

OVID. *Carpitq; & carpitur una.*
Suppliciumq; sui est.

PLAUT. **A** *Moris artes eloquar, quemadmodum expediant, nunquam*
TRIN. **A** *Amor quemquam, nisi Cupidum hominem postulat se in plagas*
Conjicere: eos cupit, eos consecratur, subdole blanditur, abre
Consulit, blandiloquentulus, Harpago.

Die

Ick vont eens op een tijdt de liefste sitten slapen,
Ick sagh haer rooden mont ick bleef op staen gapen,
Dies kreegh ick stelens lust. Maer wat een dievery!
Ick stal een kus van haer, maer sy een hert van my.
De muys ontrent het speck die eet met groot verlanghen,
Sy vat en wort ghevat; sy vanght en wort ghevanghen:
Siet wat een vreemde streck! vvat kunstjes vveet ghy lief!
Ghy sit gherust en slaept, en steelt noch uwen dief.

Fit spolians spolium.

Fortè super viridi Phyllis mea fronde sedebat,
Occulerat placidus lumina victa sopor.
Accedo, labra jungo labris; dumque oscula furtim
Paucula surripio, me rapit illa mihi.
Dum vorat, occulto trahitur sic piscis ab hamo,
Musque perit, gratum dum petit ore cibum.
Improba, furandi quis te neget esse peritam,
Cum vigil, in somno, fur tibi prada cadat?

En prenant, surpris.

Qui chasse au parq d'amour a bien dessein de prendre,
Mais las! va prisonier, sans y penser, se rendre.
En prenant les appasts se prennent les souris:
Voicy la chasse, amy, ou le veneur est pris.

Naer langhe loopen, moetmen't bekoopen.

ICk vvas voor desen vry, ick gingh al vvaert my luste,
 En als ick vvoelen mocht dat vvas mijn soetste ruste;
 Nu vvas ick in het graen, en dan ontrent het meel,
 Mijn t'huys vvas overal, vvant hollen had ick veel:
 Ten lesten sagh ick hier dit lekker beetjen hanghen,
 Ick proefdet maer een reys, en siet ick vvas ghevanghen:
 Nu sit ick hier en kijck. O vrienden niet te mal;
 „Een die gheduerigh loopt raect eenmael inde val.

Nimia libertas fit servitus.

L*Iber eram, memini, per amoena vireta ferabar;
 Nec mihi grata quies, nec satis una domus:
 Polline distento praepolline grana placebant,
 Saepe merum pepulit, saepius unda sitim.
 Huc tandem nidore novo me pellicit esca,
 Quam, miser! ut cepi lingere, captus eram:
 Libertas nocuit. fit stulta licentia carcer,
 Omnia dum lustrat musculus antra, perit.*

A la fin, se prend le fin.

MA bouche auparauant n'estoit que trop friande,
 Voulant, par chasque fois, eschanger de viande;
 Me voila pris en fin: j'ay maintenant ma part?
 Maint pert sa libertè helas! pour peu de lard.

NIMIA

PEcudes, quæ vel è stabulo vel vinculis emittuntur, majori cum impetu evagantur, quam quæ nunquam alligata, aut inclusa fuerunt. Id adolescentibus sæpe usu venisse compertum est; ij enim, ut ferulam timere desierunt, à labore proclives ad libidinem, in omnem ferè lasciviam erumpunt;

Imberbis juvenis, tandem custode remoto, Gaudet equis, canibusque, & aprici gramine campi,

Cereus in vitium flecti, monitoribus asper, Veilium tardus provisor, prodigus aris, (nix Sublimis, cupidusq; & amata relinquere per-

Tales, ut tandem lascivire desinant, in vincula nuptiarum consiciendos, & pedicis nuptialibus alligandos ablegent ij, quibus

ista cura incubit, rebus ad hoc ita prudenter dispositis, ut casu magis, aut ipsorum facto, quam parentum consilio, eo delati videantur. Idq; eo modo aliquando factitatum memini, non optimo semper

successu. Quanto melius erit si ij, qui dimissi à padagogis suo relinquuntur arbitrio, non objiciant imperium, sed mutant principem, & loco padagogi (ut prudenter Plutarch.) rationi in posterum parenti!

utinam id agat juvenus nostra, animoq; insigat aureum illud Seneca,

Minimum debet libere, cui nimium licet.

HEt Vee, dat langhe ghesloten of ghebonden heeft gestaen, plach vry wat onbesnyfelder henen te loopen als andere, 'twelck de vryheyt gewoon is. 'tGaet veeltijts so mette jonghe luyden, de welcke soo saen zy haer hant de placcke ontogen hebben, ghemeenlijck terstont in alle wulpsheyt uytbersten.

Een lonck ghesel los vanden dwangh,

Rijt, jaecht, en vlieght, en gaet zijn gang;

Licht om verleyden, stuer, en quaet

Op elck die hem ten besten raet.

In nutte dinghen gantsch onvroet,

Opsnapper van zijns vaders goet.

Gantsch moedich, vol van sotte waen,

Vol lusten, die terstont vergaen.

De sulcke tijdelijck ten houwelijck te bestedē, en (somen seyt) een block

aen't been te doen, is den raet van sommige, maer sulcx en geluckt niet

altijt ten besten. 'tVare daerom te wenschen dat de lonckheyt, nu zijn-

de uyten dwanck der Scholen, de reden voor haer School-vrou woude

aennemen, want gelijk Seneca seyt:

Die meest mach doen zijn eyghen sin,

Die dient hem meest te binden in.

TEREN. ADELE.

Vxorem duxi, libertatem perdidit.

Plutarch. de Educat. Lib. in fin.

Danda est opera ut, qui voluptatibus nimis dediti sunt, & represensioni.

bus minus obtemperantes, matrimonio devinciantur, quod tutissimum juvenutis vinculum est.

Op een

Op eene stont, komt straf, en sond'.

SOo haest de snoode rat het speck heeft aenghegrepen;
 Soo sluyt haer oock de val, daer staetse dan benepen;
 Wat is nu vanden roof? vvant met de valle slough,
 Soo vvas dat haer de schrick door al de leden jough.
 Tis niet ghenoegh gheseyt, nae sonden komen plaghen;
 Een boof-wicht lijt terstont, en voelt gevvisse slaghen;
 Want op den eyghen stont dat hy de sonde doet,
 Soo comter metter daet een beul in sijn ghemoet.

Pœna, comes sceleris.

A*H quoties falsa nos ludit imaginis error!*
Mus sibi dum fingit prandia, carcer adest.
Et vorat, & capitur; nec erit mihi dicere promptum,
Quid prius eveniat num sapor, ane dolor.
Mus peccator homo est; quisquis mala gaudia carpit
Corpore, quod pectus mordeat, intus habet.
Pœna voluptatis comes est dolor ipsa voluptas;
Impurus nunquam gaudia pura tulit.

PROVERB. 11. 2.

L'orgueil est il venu? aussi est venue l'ignominie.

SI tost que la Soury ronger le lard s'avance,
 La voilà prinse au corps, tout a la mesme instance.
 Le creve-cœur est prest a l'homme qui faict mal:
 La peine & le peché marchent d'un pas esgal.

POENA

OMnes, quas mundus propinat, voluptates apibus non dissimiles esse, non immerito dixerim, fronte blandiuntur, postica pungunt, de sese judicent alij, ad me quod attinet, non memini quidquam mihi unquam accidisse, cui voluptatis nomen merito tribuendum censeam. Unicus sanè dolor corpus magis afficit, quam voluptates mille. Quid mirum? semper aliquis dolor voluptati, dolori nulla voluptas inest. Nullum mortalibus gaudium purum est. Id si verum in doloribus hisce temporalibus ac momentaneis, quanto magis id locum obtinebit in aeternis. Hac si vera, cum particula aliqua corporis affigitur, quanto veriora si corpus uniuersum: si dolor unius articuli, ut putata dentis, intolerabilis nonnemini videatur, quid de exquisito animæ simul ac corporis supplicio cogitandum est? statuamus igitur nullam hic voluptatem puram esse, vel si uspiam aliqua, cerè, nisi in conscientie puritate, non inueniri; nam quemadmodum corpus voluptatum capax non est, nisi bene temperatum, ita nec animus, nisi conscientia rite purgata.

TEn is niet ongherijmt, de wereltsche wellusten metten byen te verghelijcken, also de selve beyde de soeticheyt inde mondt, de bitsicheyt en bitterheydt inde steert draghen. Yeder oordeele van sich selven, wat my belangt, ick derf seggen dat my noyt yet bejeghent is, dat de rechten den naem van wellust mochte gegeven werden. Een eenige droefheyt, gaet ons veel dieper in, als dusenderley genuchten, ist wonder? daer en is gheen vreucht, die niet altijs wat onsoets ontrent haer en heeft: weedom daer en tegens en heeft nimmermeer een soete bete, maer is over al haer selfs gelijk. Het welcke indien plaetse heeft in tijdelijcke pijn, wat sal't zijn, daer het geheele lichaem te lijden sal hebbē? indien de pijn van een tant, ofte ander kleyn lit, onlijdelijck wert gheacht, wat sal't zijn daer lijf en ziele gefamēlijck inde uytersten weedom sullen liggen? daer en is dan hier geē blytschap te verwachten, die recht suyver en onvermengt is: ten ware in een oprecht gefuyvert gemoet: want, gelijk een onguer en ongesont lichaē niet bequaem en is om wellust te pleghen, en in deselve smaecke te vindē, so mede in ons gemoet, indien het niet ghesuyvert en zy, van doodelijcke wercken.

GENES. 2. 17.

DE ligno autem scientia boni & mali ne comedas, in quocumq; enim die comederis ex eo, morte morieris.

PROVERB. 11. 21.

DE main en main le meschant, ne demeurera point impuni.

CIC. PRO M. COEL.

A mores & delitia maturè, & celeriter deflorescunt.

DAN. **O** mnia speramus, promissaq; vana fovemus
 HEYN. Molliter: & faciles ad nova vota sumus.
 Interea totum paupertas possidet ævum,
 Cacaquevolvendo somnia, vita perit.

Van roock werd' ick ghevoet.

MEn hout dat Venus kint meynt handel aen te grijpen,
 Het veylt taback te coop, en menigh hondert pijpen.
 Roock is sijn kramery, roock is sijn beste vont,
 Roock schiet hem uyten neus, roock berst hē uyten mont;
 Roock svveeft hem om het ooggh, soo datse beyde vveenen,
 En noch ist al vermaeck, ghelijc de vrijers meenen;
 Roock is sijn gantsche rijck, roock is sijn beste goet
 Tis roock, tis enckel roock, al vyat den minnaer voet.

Fumos vendit Amor.

A*erio de rore trahunt alimenta cicade,
 Futilis aura tibi dat, salamandra, cibum.
 Nautica plebs avido tabaci bibit ore vaporem,
 Nostra, levi fumo, pectora nutrit amor.
 Mira puer Veneris vasto promittit hiatu:
 At si perspicias singula, fumus erit:
 Fumus amans, & fumus amor, mens fumus amica est,
 Et speciem fumi, quidquid amamus, habet.*

Amant ton heur, n'est que vapeur.

A*l'amoureux esprit la grace de la dame
 Rapporte la vigueur, faiet revenir son ame;
 Des dames la faveur n'est que fumcé & vent,
 De rien, que des vapeurs, se doncq nourrit l'amant.*

Ey! die roock eet, en beter weet.

DE salamander leeft alleen uyt schrale winden,
 De krekkel weet haer als ontrent den dauw te vinden.
 Maetroos ghebruyct taback, die licht daer henen schiet,
 Maer die in hoven leeft eet roock en anders niet.
 Wat is doch hoofsche gunst? een wasem haest verdweenen,
 Sy rijft ghelijck een damp, en gaet dan vveder henen
 Als yet dat noyt en was. Ghesellen zijtje vvijs,
 Laet princen haren roock en eet ghemeene spijs.

Aula vapor levis est, fumi venduntur in aulâ.

S*Tellio semper hians ventis nutritur, & aurâ;*
Colligit è liquido rore cicada cibum.
Ore trahit fumum tabaci, quem naribus efflat,
Nauta, procellosum dum mare linte secat.
Aula vapore suis alimenta clientibus affert:
O miseros! procerum futilis umbra, favor.
Aula vale, mihi caula placet, memorumque recessus;
Cultor ego hic sancta rusticitatis ero.

Mieux mestier, qu'Esprevier.

LE matelot est gay, quand du tabacq peut prendre;
 Et le fumeux broillard attire jusqu'au cœur:
 De l'air se resiouit, & paist la salamandre,
 Pour tous le courtisan ne vit que de vapeur.

AVLA

Fumus, quem exitant ij qui hyoscya-
mo peruviano (tabacum vocant)
utuntur, zyris tortuosis in aërem emis-
sus, spectanti ut magnum ac delectabile
aliquid primò quidem in oculos incur-
rit, mox tamen propius astanti fœdum
odorem incutit, lacrimas excutit. Hoc
aulica vita artibus non ineptè fortasse
aliquis per similitudinem applicet; in
quâ multa specie amica & magnifica,
re non futilia modo, sed noxia interve-
niunt. Sape ibi aliquis palam laudatus
(quo incautior decipiatur) secretis cri-
minationibus infamis, licet omnia ca-
veat, tamen per ornamenta ferietur, in-
quit Tacitus, artium aulicarum minimè
ignarus. Enixè leporem à vulpeculâ
coram leone laudatum, referant fabula,
sed à teneris ac lautis ipsius carnibus,
qua præconia trepido animali mox in
perniciem cessere. Talis

Fraus sublimi
Regnat in aulâ.

Benè ergo

DEn damp, die de meester-tabackblasers
met door den anderen spelende swieren
inde lucht weten uyt te wasemen, schijnt
aende omstanders voor't eerste vry yet son-
derlings ende vermaeckelijck te wesen, maer
kort daer nae drijft deselve een stanck in de
neus, en tranen uyt den ooghen. Dit soude
misschien niet qualijcken passen op foodanige
hooffiche streken, die nu en dan in den schijn
wel soo wat aensienlijck, ende oock vriende-
lick haer laten aensien, maer eyndelick in der
daer niet alleenlijck ydel ende beuselachtich,
maer oock gantsch schadelijck werden be-
vonden. In de Hoven (seyter een gheslepen
Hoveling) wertmen dickwils (om te beter
op den thuyen gheleyt te werden) in't open-
baer ten hooghsten ghepresen, ende midde-
lertijdt op het winnichste in't heymelijck be-
dragen, ende vermaeckt; in voeghen datmen,
hoe nauwe men ooc op sijn stuck letten mach,
eyntelijck evenwel selfs met schijn van veree-
ringhe, deerlijck werd mishandelt. Den Vos
placht den Haes in't bywefen van de Leeuw
wel somwylen seer te prijsen, maer dien lof
wiert daerop alleenlijck ghenomen, dat den
Haes kort ende smaeckelijck van vleesch was.
Hoe den armen Haes foodanich prijsen beko-
men kan, is by yder een lichtelije te dencken.

Dat zÿn streken, dat zÿn rancken,
Die in Princen hoven wancken.

SENECA THYEST,

STet quicumque volet.
Aula culmine lubrico,
Me dulcis saturet quietes,
Obscuro positus loco
Leni perfruar otio,
Nullis nota quiribus
Aetas per taciturnum fluat.

LIP. LIB. 3. CIVIL. DOCT.
ex Tacit. 3. Annal.

Ancipitem omnem potentiam in
aulâ esse, multi ibi speciem ma-
gis in amicitia principis, quam vim
retinent.

K 3

I. TIMO.

Kost en kleederen hebbende, vvy sullen ons daer mede laten ghenoeghen.

AL heeft maetroos alleen een pijp taback gedroncken,
Hy krijght een vrolijck hert al vvaer hem vviyn gheschoncken;

De krekkel eet den dau; de salamander vvint.

Tis vreemt vvaer menigh dier sijn dranck en eten vint.

Wil yemant met bescheyt de reden plaetse gheven,

Men houft gheen groote kost, om wel te moghen leven,

Ghy daerom vvieje zijt, die vvenst te zijn gherust,

En cyft gheen meerder goet, maer bid om minder lust.

Sapientis facilis victus.

N*Autica plebs titubat, credas mera vina bibisse;*
Quodque bibit, tabaci nil nisi fumus erat.

Stellio se ventis, se rore cicada saginat;

Nec minus in silvis hic salit, illa canit.

Quam modico contenta cibo mens equa quiescit!

Rapa triumphales pavet adusta viros.

Non augenda tibi res, sed minuenda cupido est:

Delitijs animum si saturare velis.

Cœur content, grand talent.

LE Matelot est gay beuvant de la fumée,
La fauterelle au bois se paist de la rosée,
Ton cœur, ton foible corps sera tost assouvi.
Les desreglés desirs si tu mets en oubli.

NATURA

NATVRA, PAVCIS CONTENTA,

SAepe, ut stupendum divina provi-
dentia opus, tacitus mecum miratus
sum diversam alimentorum rationem,
quam Deus, pro re natâ, mortalibus
dispensat. Non rarò operi rustico aut
mechanico intentum aliquè, non minori
delectatione quam stupore, intuitus sum
atrum panem cum additamèto vilis ali-
cuius obsonij vorantem, tantamq, imo
longe majorem, nò dico voluptatem inde
percipere, verùm etiam multo validio-
rem à frugali isto prandio consurgere,
atque inflatus aliquis, & se vix capiens
venter ab innumeris gula irritamentis
redire solet. Nonne indies videmus te-
nuiorum liberos contra injuriam aëris
satis malè instructos, parco insuper victu
nutritos, pingues esse ac nitidos? Lau-
tiorum contra filios molliter, & cū curâ,
habitos, dubia plerumque valetudinis,
cùm medicorum pharmacis indies con-
suetari? Hac contempletus, quis non ex-
clamet, non pane, sed Dei potentiâ vi ve-
re hominè? & propterea superfluum esse,
tanto apparatu corpusculum hoc sagina-
re, cui enim id bono, nisi ut max vermes
pinguiori escâ pascamus?

BERN. DE CONS.

SI, quod natura satis est, replere in-
digentiam velis, nihil est quod for-
tuna affluentiam petas: paucis mini-
mūq, natura contenta est, cuius satie-
tatem, s; superfluis velis urgere, aut

Ick hebbe menichmael, als een sonderlinge
werck van Godes goedicheyt, in mijn selfs
overleydt de bysondere maniere van voersel,
die des selfs milde handt, yder na sijn ghele-
gentheyt, bescheydenlick uyndeelt. Wie en
sieter niet met een verwonderende vermake-
lickheyt hier een landtmah van sijn ploegh,
daer een ambachtsman van sijn handtwerck
astaten, ende een stuck kafen-broot, ofte ande-
re slechte spijsse inde handt nemen, ende daer
van, niet alleenlijck so meughlijck eten, als of
den smaeck van alle leckernyen daer in ver-
borghen laghe, maer selfs veel beter ghehart
daer van opstaen, als dese, die van alle koste-
lijke spijsse de volheyt voor hun hebbède ge-
hadt, door het opspannen van haren buyck,
beyde kelder en spinde haer ampt schijnè ont-
nomen te hebben. Wie en sieter niet, met ge-
lijcke bedenckinge, der schameler luyden kin-
derkens dunnekens gekleet, met harde kost ge-
spijst, rondom een kouden heert genoechelic-
ken spelen, ofte vet en welgedaen daer henen
springen, daer middeler tijt de kinderè vande
rijcke luyden, met groote kost en sorghe sacht-
jens en wermkens obgetogen, als ondergeble-
vene quele-balckens deerlijck op den hals
werden heen gedragen? Moeten wy, dit sien-
de, met vollen monde niet segghen, dat den
mensche alleene uyt den broode niet en leeft,
maer uyt, ende vande rijcke handt Godes? En
tselve alsoo zijnde, waerom soo seer op den
mont gepast, anders dan om de wormen een
vetter aes voor te legghen? De bedenckinge
des doots, gelijckse andere gebreken inbindt,
soo kanse oock sichtlichijck ghebruyckt werden
tot betoominghe vande gulsicheydt.

*injucundum quod infuderis, fiet, aut
noxium.*

PROVERB. 27. 7.

AL'ame qui a faim, toute chose
amere est douce.

AMISSA

GENES. 29. 20.

Servivit ergo Jacob pro Rachael septem annis, & videbantur illi pauci dies, pro
 amoris magnitudine.

BILL. **A**bsque jugo posita est ditionis amica voluntas,
ANTHOL. **Q**ui viger affectu, non gemit imperio.
SACR.

Bly,

DOen ick mijn eyghen was, en mocht al omme sweven,
Doen leyde ick even staech een stil, en droevich leven,
Maer na dat my de min bracht in den soeten dwangh,
Doen word mijn tonghe los, en maecte bly ghesangh:
Ick lach, ick raes, ick speel, en schoon ick sta ghesloten,
Gheen tijt heeft my verveelt, geen dingh heeft my verdrotten;
O soete slaverny, en aenghenaem ghevvelt!
Het is een minnaer vreucht, dat ander lieden quelt.

Amissa libertate lætior.

O*Mnibus angores, uni mihi gaudia portat
Carcere secludi servitiumque pati:
Tunc, cum liber eram, solâ spaciabar in umbra,
Mæstus, inops, tacitus, nec vigor ullus erat.
Ex quo dia Venus me carcere clausit amoris,
Ex illo lepidâ garrulitate loquor:
Nunc cano, nunc vocum non est simulantiôr alier:
Quo mihi libertas? Sors meâ ferre jugum.*

Prison gaillard m'a saict.

I'Estois muet au bois, mais prisonnier en cage
Je rie, & fais des chants; je parle doux langage.
Chacun, fils de Venus, qui porte au cœur ton dard
Est morne en liberté, & en prison galliard.

INdien de Papegay waer in het wout ghebleven,
 Sy hadde daer gheleyt een vvoest en beestigh leven,
 Maer nu sy door bedvvangh by menschen is gheleert,
 Sookomtet datse spreedt, en in het hof verkeert.
 Is yemant oyt ghesint om cere na te jaghen,
 Hy moet van eersten af, hy moet ghevilligh draghen
 Alvvat de tucht ghebiet. Bedvvangh ontrent de jeughe
 Wort cere metter tijdt, en niet als enckel vreught.

Magistra virtutis, disciplina.

SI foret in silvis per devia rura vagatus,
 Nec caveâ viridis claustra fuisset arvis;
 Non, regum convivâ dapes, non ore falernum
 Gustet, & aurato non recubet thalamo:
 Nec lepidos daret ore sonos, nec amabile murmur,
 Nec domino posset dicere, Caesar a-ve.
 Frana det ingenio, juvenilibus imperet annis,
 Optati ingreditur quisquis honoris iter.

Peur, grand inventeur.

SI j'eusse mon plaisir suivy au verd bocage,
 Ma langue n'eut jamais parlé humain langage,
 Me voila bien appris par supporter tourment;
 Sans estre assoubjecty nul ne devient scavant.

CVÆ

Nullus equus rectè seffori paret, nisi arte domitus, nullum ingenium non ferox,
nisi probà educatione, & præceptis cicuretur. Qui assidùè in rebus prosperis ac
latis versati sunt, eos vix sapere prudentiores censent; quos verò sors adversa aliquo-
ties exercuit, magis ad prudentiam ac cautionem compositi putantur. Nec immeritò;
ut enim aspectus à circumfuso aère lumen accipit, sic animus ab imminentibus cala-
mitatibus. Cum Romanis, inquit Hannibal, bonis malisque meis bellare didici. Mihi,
clamat Mithridates, Fortuna, multis rebus ereptis, usum dedit bene suadendi. Ad
omnia necessitas naturam instruit: illa simias decore saltare, Elephantes doctè d' gla-
diari picas ac psittacos distinctè loqui docet. Quid multa? res dura bestias ad actio-
nes humanas, homines ad divinas erigit.

Op het selve beelt een andere sin.

DE wilde Papegay eerst in het wout ghevanghen,
VVil enckel uyt de koy, en door de sporten pranghen,
Maer als se gheen en troost in dit ghewelt en siet,
Soo stelt se zich gherust, en singht een gheestich liet.
VVanneerder eenich mensch met druck is overladen,
Ick weet hem groot behulp tot alle groote quaden,
VVant, als de gantsche ziel met plaghen is vervalt,
Daer is gheen beter dingh, als lijden met ghedult.

Capta recens laqueis, & vimine clausa palustri,
Carceris impatiens se quoque ledit avis;
At cum nullo fuga ratio, nec abire potestas,
In medio tandem carcere dulce canit:
Scilicet ærumnis patientia sola medetur,
Non aliâ melius pellitur arte dolor.
Vincula dura magis luctantia crura fatigant,
At tandem leve fit, quod bene fertur onus.

Hor. in
Art.
Poët.

Qui studet optatam cursu contingere metam
Multa tulit fecitque puer sudavit, & alsit,
Abstinnit Venere & Baccho. Qui pythia cantat
Tibicen didicit prius extimuitque magistrum.

Bernhard, Epist. 113.

O Quàm compositum reddit omnem corporis statum, nec non & mentis habitum
disciplina! Cervisem submittit, ponit super cilia, componit vulgum, ligat oculos,
sachinnos cohibet, moderatur linguam, franat gulam, sedat iram, format incessum.

*Dienst-knecht der gherechticheydt is vry
van sonde.*

AL vloogh ic in het wout, al sat ic daer verborgen,
Noch leefd' ic evenvel in veelderhande forgen,
Het ruyschen van een riet, het drillen van een blat,
Dat bracht my inden schrick van, ick en vveet niet vvat:
Nu ben ick (naer het schijnt) en sooje meent gevangen,
Maer vrient, het is gemist; 'ken hebbe geen verlangen
Te vvesen dat ick vvas. een harde slaverny
Die maect oock inden dvangh een reine ziele vry.

Bonorum servitus, libertas.

A*D strepitum folii, trepidum me sylva videbat;
Ne caperer, timido pectore semper eram:
Carcere nunc claudor, sed an hoc sit carcere claudi?
Janua saepe patet, nec jurat ire foras.
Vincla placent, mihi dulce jugum, mihi carcer amoenus:
Ah! dum vita foret libera servus eram.
Libertas servire Deo est, huic subdere discat,
Qui sibi servari libera colla velit.*

A Dieu servir, est regner.

BIen que je sois captif, si ne suis miserable,
Pay pris congé des boix, prison m'est agreable:
Sauvage vie a Dieu, tu n'as felicité:
S'assujettir a Dieu, est vraye libeté.

BONO.

*S*iquis mundi voluntatibus etiamnum immerfus, fidelium mores ac tetricam (ut videtur) vivendi rationem inspiciat, nil prater arumnas, dolores, ac velut ergastuli angustias, meramque captivitatem eam esse facile pronuntiabit. Quippe, ex sese coniecturam faciens, nisi quod oculis, quod auribus, ac abdomini blandiatur, in bonis habendum putat. Aliter censet animus verè pius; & enim ex dolore gaudium, ex fletu plausus, ex captivitate libertas, tanquam è limpido fonte, scaturire videtur: Ille in quavis conditione servitij, liber est) inquit Ambrosius) qui amore non capitur, metu criminis non obligatur, quem non terrent presentia, qui securus expectat futura. Servit contra, quicumque vel metu frangitur, vel delectatione irretitur, vel cupiditatibus ducitur, vel indignatione exasperatur, vel merore dejicitur. Omnis passio servilis est.

Yemant inde wellusten des werelts verwerret zijnde, die sijn ooghen slaet op het doen vande Godsalighe, ende haer strenghe maniere van leven (soo hy meynt) insiet, laet hem duncken datter al ongheval, druck ende herren-leet wesen moct, daer in dese luyden haren tijdt besteden: ja dat de selve als in eeuwighe gevangenisse ghehouden zijn. Want, na sijn eyghen herte oordeelende, meynt datter niet vermaeckelijcx en kan ghevonden werden, dan dat de ooghen, ooren, en den buyck aengenaem is, en wel bevalt. Een Godsalige ziele ghevoelt hier van gheheel anders, want die weet blijdschap uyt droefheydt, herten lust uyt weedom, vermaeckelijckheydt uyt tranen, en vrydom uyt slavernije te trecken. Den desen, seydt Ambrosius, is vry, oock in alderley manieren van dienstbaerheyt, die met gheen malle liefde beseren en is, die met den bant van giericheyt niet ghebonden en is, die door vreesse van sijn quade daedt, selcken niet wech gheruckt en werdt, dien het jeghenwoordighe niet en verschrickt, het toccomende niet bevreesst en maeckt. Hy is daerentghens een rechte slaef, die door vreesse ontfet werdt, die door wellusten vervoert wert, die door begheerlijckheden herwaerts en derwaerts ghetoghen werdt, die of door gramschap werdt verbittert, of door droefheydt werdt neder-ghedreven. Int corte, elcke quade gheneghentheyt, is als een nieuwe slavernije.

2. COR. 3. 17.

Ubi Spiritus Domini, ibi libertas.

AVGVST. IN IOHAN.

Vis ut serviat caro anima tua: Deo serviat anima tua: debes regi ut possis regere.

ECCLESIASTIQ. 6. 24.

Mon enfant escoute, recoi mon propos & ne refuse point mon conseil.

25 *Mets tes pieds dedans ses ceps & ton col dedans son carquant.*

30 *Et ses ceps te seront comme une plaque forte & ses carquants pour acconstrumens honorables.*

FUGIENDO, NON EFFUGIT.
XV.

PROPERT. **Q**uo fugis ab domens? nulla est fuga, tu licet usque
LIB. I. EL. 30. *Ad Tanaïm fugias, usque sequetur Amor.
Instat semper Amor, supra caput, instat amanti;
Et gravis ipse super libera colla sedet.*

S. GELAIS. **A**vant sera la grande mer sans onde,
Sans fruit la terre, & le ciel sans clarté,
Que mon esprit n'aime mieux en ce monde
D'estre a vous serf, qu'a autre en liberté.

Soeft yemant los te zijn van alle minne-banden,
So laet de vrijster daer, en treect in vreemde landen
Roept Naso tot de jeught; maer na dat ic het vind,
De raet die Naso gheeft, en is maer enckel vwind:
Ick hebbe verr' gheseylt, ic hebbe veel ghereden,
En fiet! het oude pack dat cleeft my aen de leden;
Dat draegh ic op den bergh, dat vind ic in het dal,
„ Ach! vvat int herte vvoont dat voert men over al.

Fugiendo, non effugit.

Naso *viam docuit longos mollire furores,*
A patria, ut valeas, inquit, Amator abi,
Iussa secutus eram, memini, tua doctor Amoris,
Hoc quoque sustinui dicere, Phylli vale.
Jamque feror; juga montis equo, mare puppe pererro:
Me tamen impositum, me tamen urget onus.
Non animum fugiens, caelum modo mutat, Amator.
Quo fugis? heu! tecum, dum fugis, ibit Amor.

Fuir ne sert.

SOit que je cours aux champs, ou dans la mer me baigne,
Par tout, ou que je vais, mon mal las! m'accompaigne,
Que fais-je pauvre Amant? ie porte mon malheur,
Ie change de pais, gardent le mesme cœur.

Als

Als ick springh, so wvaecht al.

DE Schilt-pad draeght haer huys geduerich op de leden
 Sy gaet als sonder sorgh, en sachtjens henen treden,
 Men vintse menichmael van alle noot bevrijt,
 Al gaet de vos sijn hol, de beer sijn leger quijt;
 Wie in sijn boesem draegt, sijn gelt, en beste panden,
 Sijn winckel, sijn beslagh, sijn vette kooren-landen,
 Die heeft een seker erf, en wandelt onbevreesst;
 „ Waer is doch yemant arm die rijck is inden geeft?

Omnia mea mecum.

O*Mnia qui secum portat sua, non vada falso
 Horreat in fluctu, non freta vasta tremat
 Non tristi miser ore domus, molesque relictas
 Respiciat, parvâ dum rate veltus abit:
 Ingruat ense latro, grassentur ad ostia fures,
 Aut canit, aut placido membra sopore levat.
 O secura quies! ô paupertatis amica
 Commoda! felices qui tua dona colunt.*

Seurement va, qui rien n'a.

TOut ce que m'appartient tousjours chez moy je porte,
 O joye, & ô bonheur de non vulgaire sorte!
 Ce que le monde fuit, c'est ma foelicité?
 O quel plaisir comprend un' docte pauvreté.

OMNIA

Mlles non timet, inquit Lampridius, nisi vestitus, calceatus, armatus, & habens aliquid in zonulâ; contra

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Sollicitum reddunt hominem divitiæ, non aliâ de causâ, quàm quod eripi, & ab eo auferri possunt. Separabile utique fluxumque ac mobile est, quidquid externum est. Opes alijs donari, honores in alios transferri, nobilitas ad hæredes transmitti potest; Virtutem verò ac doctrinam affixam ad eò & infixam homini scimus, ut ab eo nullo modo avelli aut separari possit. Statuamus ergo, cum sapientibus, omne id quod aut datum nobis, aut in nos translatum, aut ad nos transmissum est, proprium nobis ac verum bonum non esse. Dicamusque cum Cicer. contentum rebus suis esse, certissimas esse divitias. Etenim si isti callidi rerum aestimatores præta ac arcas quasdam magni aestimant. quod ei generi possessionum minimè quasi noceri possit: Quanti est aestimanda virtus, quæ nec eripi, nec surripi potest, neque naufragio, neque incendio amittitur, nec tempestatum, nec temporis permutatione mutatur? quæ præditi qui sunt, soli sunt divites; soli enim possident res & fructuosas, & sempiternas.

LAËRT.

Monebat Anthisthenes ea paranda bona qua cum naufragio enatent.

SEN. de TRANQ;

Avi ego fallor, aut regnum est inter avaros, circumscriptores, latrones,

DE landtsknecht en vreeft niet dan als hy wel ghedoft is, seydt Lampridius; en in teghendeel van dien, ghelijck den Poët seydt:

Die kruys noch munt heeft in sijn tas,

Past op de stroopers niet een bras:

Want hy, wiens teer-gelt is een niet,

Betaelt den roover met een liet.

Den rijckdom maeckt den mensch bevreesd, uyt gheen andere redenen, dan overmits de selve hem kan afgenomen werden. Al wat van ons afghesondert en verscheyden is, werdt haest en licht verganckelijck. Adde wert de nacomelinghen naghelaten. Rijckdom can andere gegeven werden: eere verwandelt op ander by opghedracht. Maer deucht en wetenschap zijn aen den mensche soo vast gehecht, datse van hem in geenderley manieren en zijn afte sonderen. Laet ons dan met de verstandige besluytē, dat alles wat ons of gegeven, of opgedragen, ofte wel nagelaten kan werden, ons eyghen ende ware goet niet en zy: laet ons trachten sodanighen goet na te jaghen, dat uyt brandt en schipbreucke met ons kan ontvluchten.

plagiores, unum esse cui noceri, cui eripi nihil possit. Habiliora sunt corpora pusilla qua in arma sua contrahi possunt, quàm quæ superfunduntur, & undique magnitudo sua vulneribus objecit.

M

IOHAN.

Die sonde doet, is der sonden dienaer.

VAer heen ellendich dier? ey! vvilt u ganghen staken,
 Het is om niet ghepoocht, door vluchten los te raken;
 Gaet aen het open strant, of in het dichte vvout,
 Het cleeft u aen het lijf, dat u gevangen houdt.
 Is yemant overstolpt met ongesonde lusten,
 Die torst een staghe last, vvaer sal hy connen rusten?
 Al rotst hy om het lant en hier, en vveder daer,
 Sijn pack dat blijft hem by, en vveeght hem even svvaet.

Impius, & in libertate, servus est.

I*Mpia quæ proprio mens pondere pressa laboras,
 Quo fugis? in nulla pes tibi fixus humo.
 Nil fuga profuerit, nam quod fugis, instat eunti:
 Impia perpetuus mens sibe carcer adest.
 Cui corpus, cui corda regit malefuada cupido,
 Colla licet jactet libera, servus erit.
 Nil juvat, heu! latebras animo quæfisse nocenti,
 Hunc, licet effugiat carcere, carcer habet.*

Qui mal vit, son mal le suit.

VA t'en, ou tu, voudras; ce non obstant sans cesse.
 Ta charge te poursuit, & ton fardeau te presse.
 Cœur plein d'impieté: encores que tes pas
 Sont pleins de liberté, esclave tu seras.

IMPIVS

Cervus sagitta saucius citato quidem
 cursu hac illuc vagatur, ac nemora
 Hæret lateri lethalis arundo.

Solent mercatores, rebus pessum eunti-
 bus, rationum libros plerumque seponere,
 omniaque removere quæ aris alieni
 molem ipsis refricant; Sed nec minus
 mentem excitâ cura lancinant. Vidi aliquando
 graviter saucios, qui chirurgum
 tamen admittere recusarent, ne scilicet
 vulnus tentaret, ac inspiceret, cum undaret
 intereat omni ex parte cruor. Multi quidem
 conscientiam vino immergere, joci fallere,
 vel peregrinando excutere tentavere. Frustra. Ut enim is, qui
 spinas habet in pedibus, ubique spinas calcat;
 ita isti animum noxium ac inquitum
 secum circumferunt, eumque differunt
 quidem, non tamen auferunt. Umbra corpus,
 peccata animum sequuntur, inquit Basil. & manifestas
 facinorum representant imagines. Quid agitis
 miseri? agrâ mens curanda, non occultanda est.

En hinde met een pijl gheraecht,
 Waer datse loopt, hoe datse maect:
 Hoe datse rent door bergh en dal,

Eylaes! t'en baet haer niet met al:
 De schicht die haer aendoet de smert,
 Blijft vast gehecht dicht onder 'thert.

Veel koopluÿden, welcker saken qualijck staen,
 schicken wel hun boecken aen d'een zijde, om
 daer in haren soberê staet niet te sien, maer wat
 batet? sy werent al van buyten, en dragen den
 hertzeer alreede in haren boesem. Sommighe
 zijn ghequetst, en wetent wel, nochtans (door,
 ick en weet niet wat, cleynherticheyt) en willen
 sy gheen wondemeester ontrent haer lijden,
 konnen oock niet verdragen dat haer wonde
 getent werde, om (quanfuys) niet te weten hoe
 diepe die zy, en ondertuffchen loopt haer bloet
 daer henen. Even so isset gestelt met een quade
 ghewisse, men wiltse verberghen, maer men en
 kan niet. Veel zijnder die met herwaerts en der-
 waerts te reysen, met gaen en keeren, met vro-
 lijck geselschap te gebruycken, die soecken als
 af te slyten, immers in slaep te wiegen, ofte wel
 inde wijn als te verdrencken, maer ocharmen!
 te vergeefs, het ghene dat hun quelt, is te diepe
 in hun gheplæetst. Die doornen in sijn voeten
 heeft, waer hy oock gaet, hy trieter op,
 en gevoelt over al de pyn. de schaduwe volcht
 het lichaem, de sonde het ghemoet, seydt den
 outvader Basilius, de gewisse doet een yder sien
 een afbeeld van 'gene hy bedreven heeft. Wat
 soeckten doch een sondich ghemoet hier of
 daer te verbergen? en (somen seydt) achter stoelen
 en bancken te steken? Een ongefonde ziele
 dient ghenefen, en niet verfteken te zijn.

Augustin. Lib. 4. de Civit. Dei.

Bonus, etiamsi seruiat, liber est. Malus
 etiamsi regnet, servus est: nec unius
 hominis, sed quod gravius est, tot domi-
 norum quot vitiorum.

Hieron. Epist. ad Simpl.

Stulto imperare servitus est: & quod pe-

ius est, quo paucioribus praesit, pluribus
 dominis & gravioribus servit. Servit
 enim proprijs passionibus, servit suis cu-
 piditatibus, quarum dominatio nec nocte,
 nec die, fugari potest; quia intra se domi-
 nos habet, intra se servitium patitur in-
 tolerabile.

ET IN ÆQVORE FLAMMA EST.
XVI.

LVCRET.
LIB. I.

Alma Venus, cali subter labentia signa,
Quæ mare nãvigerum, qua terras frugiferentes
Concelebras, per te quoniam genus omne animantum
Concipitur, visitque ex ortum lumina solis;
Denique per maria, ac montes fluviosque rapaces,

ALCIAT. DE Omnibus incutiens blandum per pectora amorem, Efficit, &c.

AMORE.

LOQVENS.

Scilicet ut terra jura det atque mari.

Oock brant in zee.

VV At feyltmen over zee in alle vreemde landen?
 Het vier, het minne-vier can in het vvater brande:
 De groote zee-lamprey en houdt geen vaste ree
 En ligt noch echter brant te midden inde zee.
 Waer fal een vrijer heen? vvaer fal een minnaer varen?
 Hoe? is niet Venus selfs ghesproten uyt de baren?
 Besiet het gantsche diep, het krielt van haren brandt,
 De zee heeft oock haer vier, 'tis Venus vaderlandt.

* Desen visch wort int Latijn Murena gheuaemt, ende wort ghevonden ontrent Sicilien, de welcke, te lange boven water met den rugghe swemmende, wert door de hitte der Sonne so gedrooght, datse niet weder onder het water kan neder sincken.

Et in æquore flamma est.

D*Vm natat, & siculis Murena † vagatur in undis,
 In medio Phœbi tangitur igne freto.
 Vidi ego, qui fugeret trans æquora fulmen Amoris
 Igne vel in medio non caruisse mari.
 Vidi ego, quem flammis Cytherea recentibus ussit,
 A patria celeri dum rate vectus abit.
 Ah! furit, & gelidis ardet delphinus in undis:
 Orta mari Venus est: hic quoque regnat Amor.*

† Murena piscis in mari siculo, secundum Martialis. non valet exustam mergere sole cutem.

Et mesme l'eau a son flambeau.

QVe sert au pauvre àmant de tracasser le monde
 Puis qu'on se sent brusler au plus profond de l'onde?
 Murene rien ne fait que par la mer flotter,
 Si est-ce qu'on la voit ce non obstant brusler.

HOe dus weet-gierich hert! uw' eertijts lieve boecken
 Zijn nu verrot, vermot, en in het stof te soecken.
 Ghy vvaert, na mijn onthoudt, vvel eer een dapper man,
 Nu sitje maer en dut: vvat isser oorsaeck van?
 Ha 'ksie nu vvatter schort: Murena gingh doorgronden,
 De diepten vander zee, nu leyt hy vast gebonden
 Getroffen vande son. Wien liefdes fackel brant
 Die leyt van stonden aen de boecken uyter hant.

Colit otia saucius igni.

M*agne natator ubi es? tu regna per invia ponti,
 Perque sinus vitrei marmoris ire soles:
 Nosse labor fuerat delphinas, & horrida cete,
 Quidquid & in vasto gurgite doris alit:
 Nunc sine mente jaces, nunc pectora sole perustus
 Non potes à radiis solis abire domum.
 Si quis amore calet, consueta negotia cessant;
 Cedit acidalia castalis unda faci.*

d'Amour captif, devient oïsis.

MOy, qui foulois souvent passer la mer a nage,
 Ne fais rien maintenant, qu'à mon soleil homage.
 L'amour est un tiran; il veut le cœur entier,
 Par la tout amoureux, oublie son mestier.

COLIT

Sapientes etiam de amore loquuntur, scribunt, judicant. Neque spes, neque cura (ait Xenophon) reperiri alia jucundior facile potest, quam amoris occupatio, nec invenire supplicium gravius in proclivi est, quam, si rerum expediendarum curâ quis ab amoribus suis arceatur. Ita me Deus amet! eos qui aastro hoc perciti sunt, loton gustasse dixeris, ita amoribus suis, tanquam scopulis firenum affixi, spartam, quam nacti, prorsus deserunt. Protinus ut in gremio Dalida quiescit Samson, feriantur Philistæi: ut Juditha blanditur Holophernes, non oppugnatur Betulia. Dum Thamarâ insidiatur Ammon, in lectulo est. Tarquinius, ut Lucretiâ potiatur, castris excedit: Antonius ut Cleopatram salutes, tribunum deserit. Graphicè omnia in Didone expressit Virgilius.

*Qualis coniecta cerva sagitta,
Quam procul incaurâ nemora inter cressia fixit
Pallor agens telis, liquitque volante ferrum
Nescius; illa fuga silvas saltusque pererrat
Distros, hæret lateri læthalis arundo*

Quid plura? cui amore calet pectus, frigent cætera.

DAer en is (seyt Xenophon) niet kortwyliger, als liefdes soete besicheyt; niet quellijcker, als door eenige voorvallende saken inde vermakelijckheydt sijnder liefde belet te werden. D'ervarentheyt leertet, soo haest yemant van dese wespe gesteken is, dat hy dadelijck alle saken achter rugghe stelt, selfs daer hy te voren seer toe gheneghen was.

Dido mette min bewaen,

Denckt alleen om spelen gaen;

Wandelt daerom hier en daer,

End' en neemt voortæen niet waer

Al de nieu begonnen wercken,

Daers haer stad mee wil verstercken.

So haest Samton het hoofd nederleyt inde schoot van Dalida, soo ist lavye by de Philistinen. Terwylen Holophernes Judith lievekooft, wert Betulia niet bestormt. Ghedyrende dat Ammon op Thamar loert, leyt hy in sijn bedde. Tarquinius verlaet den leger om Lucretia. Antonius den rechter-stoel om Cleopatra. VVaer toe veel woorden? die in liefde verhit, verkout in alle andere saken.

VIRGIL. *V*Ritur infelix Dido, totaque vagatur
Vrbe furens, &c.

IDEM.

NON cepta assurgunt turres, non arma juventus
Exercet, portusque aut propugnacula bello
Tuta parant: pendent opera interrupta, minaque
Murorum ingentes aquataque mœnia cælo.

IOH.

*Ick ben het licht der werelt, wie my navolcht, die en sal
inde duysternisse niet wandelen.*

EEns vvas ick glibber-glat, eens gingh ick liggen schuylen
Ofin het schrale sant, ofinde modder-kuylen;
Maer, nu des hemels glans my crachtich heeft geraect,
Soo ben ick metter daet een ander dier gemaect:
Nu, svveef ick boven stroom, gescheiden vande tochten
Die ick voor desen sach by ander zee-gedochten.
Wie eenmael is vervvarmt van Godes heylich vier
En vvroet niet in het slick gelijck een ander dier.

IGNE vector mergi.

C*Vi modò turpe lutum, modo futilis alga tegebat,
Et modo sædabat vilis arena caput;
Cui modo phoca comes, conchisque regentia cete,
Quantaque sub vitreo gurgite monstra latent,
Ecce ! sacra tumidis ope lampadis efferor undis;
Perque fretum, salso tutus ab imbre, feror.
Fluctibus eripitur, mergi nequit, altior unda est
Percaluit sancto cui semel igne jecur.*

PSEAVM. 27. 1.

*L'eternel est ma lumière & ma delivrance: de
qui aurai-je peur?*

LA fange de la mer m'alloit dessus la teste,
l'estois environné de maint' hideuse beste;
Mais puis que le soleil m'a faict nager si haut,
Du goufre de la mer maintenant ne me chaut.

IGNE

Solenne est filius hujus seculi actionibus suis nebulas offundere, ac multis ambagum involucris, densisque tenebrarum umbraculis, quidquid agunt, involvere; id rei per versa probabile plerumque signum est: nam male agentes lucem odisse, veritatis elogium est. Contra mens pura ac innoxia nihil regit, imò testes actionibus suis advocat, & Iobi exemplo, vitæ rationem publicè edere, & veluti humeris, exposita omnibus, ferre non veretur; omnes Menandros ac diverticula refugit, omnes tenebriones ac latebricolas odio habet, & ut generosus ille romanus, domum in edito colle, ut ab omnibus non conspici modo, sed & inspicì possit, edificari sibi velit. Si quis ergo, vespertilionum more, nocte in tempesta, operisque tenebrarum (ut Scriptura loquitur) sese adhuc delectari sentit, vera lucis radijs necdum illustratum sese esse non abs re, suspicari poterit: ut verò ab isto vitæ genere abhorreat, audiat imprecationem Esaiæ (cap. 29. 15.) & rebus suis applicet, vix (inquit ille) qui profundi estis corde, ut à Domino abscondatis consiliis, quorum opera sunt in tenebris, & dicunt quis videt nos? Dãda potius opera ut cū Paulo honestè ambulemus, prout in die.

TIs een algemeen ghebruyck in't bedrijf deses wereldts, dat t'elcken alser eenighe slimme en doortrapte rancken voor handen zijn, men de selve onder den duym ende ter smuyck soeckt te beleyden: in voeghen dat de duyfternisse schijnt als een vast merckteycken te zijn, van dinghen die niet recht en gaen. Die quaet doet, haet her licht, seydt her licht des werelts; een oprecht ghemoedt daerenteghen is open ende recht uyt; roept als gheruyghen tot alle zijn doen, ende is te vreden het boeck zijns levens openbaerlijck met Iob, als op sijn schouderen te draghen, haet alle sluyp-sielen en haer linckerijen; wenscht met dien rechtschapen Romeyn, dat sijn huys, voor de oogen een yeder' open soude staen, en als doorluchrich soude wesen. Iffer dan erghens yemandr, die noch in sich voelt de gheneghentheydt om sijn saecken in het duyftere te beleyden, en niet, als by nachte en ontyde, te vlieghen, als den nacht-uyl, ofte vledermuys, dat hy hem voorseker houde, niet ghemeens te hebben, met de klaer schynende stralen der waerachtigher sonnen; maer veel eer met dat droeve wee, twelck den Propheet Esaias op de sulcke uytspreeckt, cap. 29. 15. Wee, seydt hy, die verborghen zijn willen voor den Heere, haer voornemen te verhelen, en haer doen in't duyfter te houden, en spreken, wie siet ons? Last ons liever met Paulo, eerlijck wandelen als in den daghe.

Die staegh in't duyfter leyt en wroet,
Dat is een linckert, of een bloet.

August. Tract. 106. in Iohan.

Credere verè, est credere inconcusse, firmè, stabiliter, fortiter: ut jam ad propria non redeas & Christum relinquas.

IONAS 2.4.6.

LEs eaux m'ont environné jusques à l'ame, l'abisme m'a enclos tout à l'entour, la rosiere s'est entortillée à mon chef. Mais tu as fait remonter ma vie hors de la fosse à eternal mon Dieu.

N

FLAM.

FLAMMA FUMO PROXIMA.
XVII.

LVCRET. **S**ed fugitare decet simulacra, & pabula amoris
LIB. 6. **A**bstergere sibi, atque alio convertere mentem.

OVID. **S**ic, nisi vitaris quidquid revocabit amorem,
Flamma recandescit qua modo nulla fuit.

PLUTARCH. **A**mor quamquam discedit aut tempore aut ratione victus, non
*tamen penitus relinquit animam remanetque in ea vestigium
veluti silva exusta aut fumantis.*

Vlam eerst gheweken, haest weer ontsteken.

DE vlam vvas eens gebluscht die in my plach te vvoelē,
 Ick voelde, met vermaec, mijn eersten brant vercoelen,
 Al vvatter over bleef vvas maer een cleyne vonck,
 Soo dat mijn vvelich hert van enckel vreuchde spronck:
 't Gheviel eer langhen tijt dat ick het vier ghenaechte,
 My dacht, ten vvas gheen noot, soo icket niet en raecte;
 Dus stont ick maer en keeck, en noch eer ick vertrac,
 Een vlam viel uyt de vlam die mijnen rooc ontstac.

Flamma, fumo proxima.

Q*uisquis es, antiqui remove monumenta caloris,
 A regno Dominae qui modo liber abis.
 Vera nec ora vide, moveat nec imago salivam;
 Nec digitis gemmas, quas tulit illa, gere.
 Vulnus erit, leviter modo tacta sit, agra cicatrix,
 Ardorem revocat somitis ista silex:
 Fax extincta recens trahit, ah! trahit eminus ignem,
 Et redit in flammam, quod vapor ante fuit.*

Flambeau qui fume, tost se rallume.

AS tu esteint l'amour? ne fay tant la bravade,
 Sa flame, a ton flambeau jectant comme un ceillade,
 (En cas que seulement l'approches tant soit peu)
 D'un traict non apperceu te mettra tout en feu.

Eens ghebrant, haest ghevlamt.

HOe licht ontsteect een licht dat eens te voren brande,
 Die eens is licht geveest raect licht in nieuwe schade;
 Een doove kool ontvonct als sy maer vier en rijct,
 De tintel vwort tot vier door al dat vier ghelijct.
 Hoe licht vervalt de mensch tot alle quade streken
 Die van een slim ghebreck eerst onlanx is ghevveken!
 Een die sich vvaghen derf, eer dat hy recht ghenas,
 Gheraect licht in het vuyl, daer hy te voren vvas.

De facili natura recurrit.

A*Vsa vapore levi tremulis alludere flammis
 Fax extincta, novo protinus igne calet:
 Pieris fomes sua lumina reddit alumnis,
 Vix bene scintillam cum dedit ita flix.
 In veterem flecti quam cerea corda figuram!
 Crimen in antiquum pectora sponte fluunt:
 Dum veteris scintilla mali modo parva supersit,
 Semper ad ingenium mens malefana redit.*

En vertu novice, rechet bien tost en vice.

SI tu viens de chasser le vice de ton ame,
 So ne t'approche pas a ta vielle flame;
 Car bien que t'estre esteint te semble ce flambeau,
 En l'approchant du feu, il brusle de nouveau,

DE FACILI NATURA RECVRIT.

Legem olim ab Atheniensibus latam fuisse in nautas, qui Athenis salaminam transmitterent, memorie proditum est. Ea cautum erat, ut ei, qui semel infeliciter navigasset, tamquam naufragio infami, navigatio in posterum interdiceretur. Et quidem ejus plebisciti ratio inter alias, hac dari solet: Homines quam facillimè in eundem impingere lapidem, ac in antiquum redire: cum plerumque, ex regulâ juris, qui semel malus, semper presumatur malus in eodem genere delicti. Id ob unicum lapsum Atheniensibus si na visum decernere; quid de ijs tandem statuendum erit, qui crebrâ vitiorum repetitione consuetudinem peccandi contraxisse, & peccata in naturam transulisse videri possunt? tales (tametsi aliquando per intervalla melioris frugis spem de sese præbere videantur) non levi de causâ in bonorum numerum transcribendos censent oculatiores. Remanet plerumque concussio aliqua, etiam post febrim. Mare post tempestatem etiam dum ea agitatur, qui diu in vinclis fuerunt, etiam soluti claudicant. Vitiis diu assueti, etiam cum ea deserunt, quadam retinent vestigia, ac in eadem facile recidunt.

DAer zijn voormaels in Grieecken-landt sekerere keuren gheweest, over de veerscheppen tusschen Athenen en salamyne, mede brenghende dat alle schippers, die eenmael bevonden wierden hun schip omgheseylt te hebben, dadelijck souden vervallen zijn uyt het schippers gilde, ende de vryheden van dien. In ghevalle de Atheniensers een eenighe misgrepe soo hooghe hebben opghenomen, wat sullen wy ghevoelen van de gene, die door menichvuldighe feylen, als een ghewoonte van quaet doen hebben aen-ghenomen? Voorwaer schoon de sulcke by horten somwylen eenighe teyckenen van beterschap schynen te toonen, soo en machmen op de selve evenwel niet staen. De zee oock dan als den storm al ophoudt, blijft evenwel swalpende en dynende. Men ghevoelt noch al wat huyveringhe na de kortse. Die langhe in banden gheseten hebben, hincken veeltijds oock los ghelaten zijnde. Menschen die eenighe slimme ghebreken eens hebben aenghehanghen, schoon sy haer oude rancken verlaten, selden isset datse niet eenighe overblijffels daer van en behouden, waer door sy lichtelijck tot haer vorighe parten komen te vervallen.

*Een beest met kunste tam ghemaect;
En dient niet al te veel gheraect;
Want schoon het nu al dwyct, en swijgt,
Wanneer 't zijn oude parten krijght
Soo isset weer al even fel,
En quetst zijn eyghen meester wel.
Die goet van quaet wort metter vaert,
Vervalt licht tot zijn ouden aert.*

IUVENAL.

... Ad mores natura recurret
Damnatos, fixa & mutari nescia.

Paul. in L. si unus, vers. Pactus, ff. de Pact.
Res de facili redit ad suam naturam.

ESAI. 42. 3.

De glimmende wiecke en sal hy
niet wytbluffchen.

DE ziel heeft menichmael haer eerste licht verloren,
Sy leyt als sonder glans, en niet ghelijc te voren,
'Tis maer een damp alleen, die als een teycken gheeft
Dat noch in eenich deel haer eerste vvesen leeft;
Maer als vvy 'thelder licht van Godes vvoort genaken
Soo vvort de rooc een vlam, de geest begint te vvaken;
Hoe groot is dijne gunst ontrent de menschen, Heer,
De vvieck die maer en rooet en bluftje nimmermeer.

Dum spiras, spera.

D*Vm mihi fax tenuem vix spargit in aëra fumum,
Fax, decor ille mei pectoris, alma fides;
Ad verbi, Pater alme, tui jubar ora reflecto,
Eque tuâ supplex lumina luce peto:
Sponte tui nobis venit obvia flamma favoris,
Flamma, vel extinctas docta ciere faces.
Quanta tua in miseros clementia, Rector Olympi,
Qui moribunda novâ lumina luce beas!*

MATTH. 5. 6.

*Bien heureux sont ceux qui ont faim & soif de
justice: car ils seront rassasiez.*

Bien que la chair ait fait a ma foy grande bresche,
Tu n'esteins pas, mon Dieu, la my-esteinte mesche,
Quant je regarde a toy, mon ja debil flambeau
S'esclaircit derechef d'un lustre tout nouveau.

DVM

DVM SPIRAS, SPERA.

Cum vita nostra decursus continuam peccatorum seriem pra se ferat, nihil miseris solatii restare, facile colligimus, nisi Deus quispiam nobis adsit, cui vita continua benevolentia scaturigine placide decurrat. Talis autem in omni rerum natura solus tu, mitissime Iesu, cuius animum ab omni asperitate alienum quoties intueor, toties extra spem positus sperare tamen audeo. Moysen miracula edidisse legimus, sed Aegyptum afflixisse: Eliam, sed caelum clausisse: Elisaum, sed belluas in pueros evocasse: Petrum, sed homines morte multasse: Paulum, sed Elyma visum ademisse. Tu vero, qui mel merum, aut piscium multitudinem in retia egisti, ut cibum largior homini suppeteret; aut aquam in vinum mutasti, ut potus liberior sufficeret: Tu motum paralyticis, visum caecis, sermonem mutis, sanitatem agrotis, munditiam leprosis, mentem sanam demoniacis, vitam mortuis reddidisti: In nullum tu durus nisi in ventos, sed quia ij in homines duri: nisi forte in sicum, sed quia fructum non ferret: nisi forte in discipulos, sed cum penas cogitent. Licet ergo conscientia, peccatorum mole, ingruat, nunquam me desperatio ad laqueum, semper poenitentia ad Christum evocabit.

NAdemael ons gheheele leven niet anders en is, als een ghestreckte keten van alderley sonden: soo hebben wy billicklijcken te dencken, dat voor ons gheen troost voor handen en is, ten zy wy eenich Goddelijck wesen opsporen, wiens gheest in teghendeel niet anders en zy als gheheel ghenade en goedertierenheydt. Ende nadien sulcx by dy alleene te vinden is, Heere Iesu, soo willen wy op dy alleene hopen, oock dan, als wy buyten hope zyn. Want siet! niet en is by dy oyt ghedaen, of gheseydt, als tot voordeel der menschen. Moyses heeft ('tis wel waer) wonder-wercken ghedaen, maer Aegypten gheplaecht, Elias, maer den hemel ghesloten, Eliazus, maer kinderen doen verslinden. Petrus, maer menschen ghedoodt. Paulus, maer Elymam met blindheydt gheslughen. Maer du, Heere Iesu, hebft dyne wonderdaden als van melck en honich doen overvloeyen: Hier hebby, menichte van visschen inde netten besloten, tot volheydt van spijs: daer, water in wijn verandert, tot overvloet van dranck. De gheraecte hebby beweginghe, de blinde het ghesichte, de stomme de sprake, de siecke ghesondtheydt, de melaertse reynicheyt, de besetene goede sinnen, de doode leven gheschoncken. Over al zydy dan goedertieren gheweest, nergens straf, behalven teghens de winden, maer om dat die straf waren teghens de menschen. Behalven teghens den vyghenboom, maer om dat die de menschen gheen vrucht en gaf: behalvens teghens uwe jongheren, maer om dat die de menschen wilden straffen. Niemandt is dan uwe vyandt, als die vyant is van de menschen. Mits welcken, hoe groot mijn misdaden zyn, soo en sal my noyt de wanhope totten bast, maer altydt de hope tot Christum afleyden.

ESA. 9.

Habitantibus in regione umbrae mortis, lux orta est.

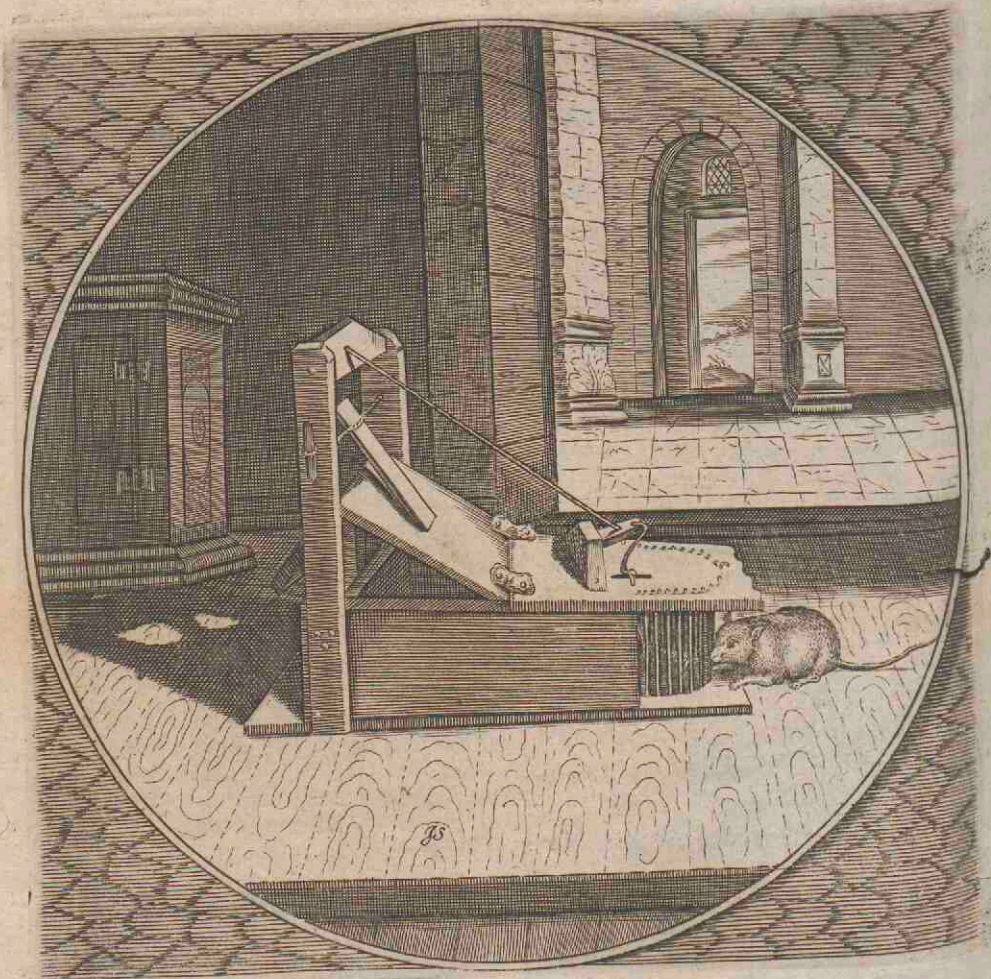
BERN. SERM. 7.

SI insurgant adversum me praelia, si

mundus saeviat, si fremat malignus, si ipsa caro adversus spiritum concupiscat, in te sperabo, tu arundinem quassatam non franges.

VT

VT CAPIAS, CAPIARE PRIVS.
XVIII.

2. REG. **D**ixit Ammon ad Thamar; veni, cuba mecum, mea soror; qua respon-
dit ei, noli frater mi, noli opprimere me; neque enim hoc fas est in
israel: Noli facere stultitiam hanc; sed potius loquere ad regē, & non negabit me tibi.

CYPRE. TRACT. DE SPONSAL.

Optimè apud Heliodorum Chariclea Theagenem monet ut à virgine sua absti-
neat, quoad ei nupta sit & palam in nuptijs tradita, his verbis: φίλος δὲ καὶ τούτῳ ἔργῳ καὶ
φιλάτε νομίῳ γάμῳ τὴν εἰς τὴν παρθένου καὶ ἑαυτοῦ συγγένειαν.

Vast, of weest vast.

HOe comt de slimme gast, hoe comt de snoeper loeren
 Om my tot sijnen roof in haesten vech te voeren!
 Hoe comt de lincker hier, en seyt, hy is mijn vrient!
 Ick vveet dat hy my lieft, maer niet ghelijc het dient.
 Gheen rat en eter speck, al isset haer verlangen,
 Of moet haer inde val te voren laten vangen:
 Wie hier yet anders meent, die heeftet qualijc veur;
 Ghy sooje mint, en meent, clopt voor de rechte deur.

*Hebt in den sin,
 Oprochte min,
 Soe komt hier in
 Men sal u hooren:
 Maer steekt uw pin
 Ghelijc een spin
 Tot quaer begin
 Soeckt vuyte flooren.*

*Ik weet den treck
 En 't loos besreck
 Van uw' ghebreck,
 Ick ken uw' sienen:
 Die speelt de geck
 En kryght den beck
 Niet aen het speck,
 Dus wandelt heenen.*

Vt capias, capiare prius.

ET patet ingressus, nec deficit ardor edendi,
 Nec latet, ad prædam que via monstret iter.
 Ecquid agam? recto si tramite ducar in escam,
 Tristia me duro carcere vincla manent:
 Sed mea libertas antro non clauditur uno,
 Non ego captivus, sed satur esse velim.
 Plura locuturo vox hæc mihi verberat aures:
 Si cepisse juvat, fac capiare prius.

Pris dois estre, devant repaistre.

SI tu veus, compagnon, qu'on ouvre a toy la porte,
 Il te fera befoing hurter d'un autre sorte:
 Va t'en au droict costé, nul est d'ailleurs admis:
 Nul mange icy du lard, qui ne veut estre pris.

O

Die

Die noten wil smaken, die moetse kraken.

GHy fiet het lekker aes, en dreychtet mette tanden,
 Ghewout wel aen het spec, maer geensins inde banden;
 Dus blijfje buyten schoots, en gheeft u nimmer bloot
 Maer sonder groot ghevaer, en wortet niemant groot;
 Gheen kooren sonder hayr, gheen noot is sonder schellen,
 Men fiet, wie rosen pluckt dat hem de prickels quellen;
 Al vvie becomen vvilt dat hy van herten vvou,
 Wat staet hy slecht en fiet? de hant moet uyt de mou.

Aude aliquid.

E*Sca quidem placeat, sed te metus arcet ab escâ,*
Nempe latent blandis vincla propinqua cibis:
Quid te vincla fugant? quid carceris impedit horror?
Quem labor absterret, premia nulla manent.
Grana latent paleis, dura nuce nucleus haeret;
Et rosa tangenti punget acuta manum.
Qui facinus forti memorabile pectore versat,
Audeat; ille nihil, qui nihil audet, habet.

Jamais paresse, ne fit proïesse.

LE rat voyant le lard, souhaite de le prendre,
 Mais toutefois pourtant captif ne s'y veit rendre.
 Nul homme vient au bout de son contentement,
 Qui n'a premier souffert du mal & du tourment.

AVDE

Est quoddam genus hominum adeo timide inertisque desidia, ut, etiamsi rerum bonorum spem affulgentem satis conspicuè videant, nihilominus tamen, nescio quid mali praesagientes, ad omnia suspiciosi ac timidi manum operi admoveere nunquam ausint. Proprium certe ignavia est, periculorum praetextu segnetium velare: vidit id, & lepide expressit hebraeus sapiens; Prov. 22. 13. Leo in triviis grassatur, inquit otiosus, vereor ne me devoret. O fungos! manus cum Minervâ movenda est: dii facientem adjuvant. Semper aliquid fortunæ permitendum est, ait ille, quoties ad præclaras actiones accingimur: frustra putamus nihil agenti in sinum devolaturam vitæ etiam, aut fortunam esse. Non votis, neque supplicis muliebribus auxilia Deorum parantur; vigilando, agendo prospere omnia cedent; Deos omnia laboribus vendere, monet proverbium. Difficultas aut eventus anceps te terret?

Audentes fortuna juvat, timidoque repellit,
ait ille: & ut omnis ær aquila penetrabilis est, sic difficultas forti.

MEn vint menschen van soo weynich bedrijs, en luyen aert, dat de selve (hoe wel merckelijck voordeel voor handen siende, evenwel achter ghehouden werdende door, 'ken weet niet wat ghevaer dat sy haer inbeelden) de handt aen den ploech niet en derven slaen. 't Is vanden ouden herkomen altyts geweest een rechte eyghenschap van alle flap geloutene, haer vatsicheydt met een deckmantel van ghevaer te bekleeden, ghelijck al in sijnen tijdt ghesien, ende aerdichlijck uytghedruckt heeft de wijse-man in sijn spreucken, Proverb. 22. 13. De luye spreeckt, daer is een leeuwe buyten, ick mochte verworight worden op der straten. Wech met dese loet-voetighe sachtboters. Niemandt en kan yet bysonders uyt-rechten, sonder in eenighen deele sich het ghevaer r'onderwerpen. Yeder helpe sich selven, so helpt hem God, 't Is niet te dencken dat yemandt, sonder yet daer voor te doen, segghen ende gheluck in den schoot sullen komen nederstorten. Niet met bloot wenschen, of vrouwelijck ghekerm, maer met dapper in de weer te zijn, verkrijghen de Goddelijcke hulpe in het uytvoeren van treffelijcke saecken. 't Is van oudts een seghwoort by de Grieken, dat by Godt alle dingh om arbeydt te koopē is. Hem die het goede soeck, wedervaert wat goets, seyt Salomon. Prov. 11. 2. Wat maect u verstaecht de moeyelijckheyt ende onsekere uytkomstē van u voornemen?

Die kloeck van moed' is, volcht gheluck;
Een swaer-hoofst blijft altijt in druck,
Seght den ouden Poer; Daer en is geen luchte die den Arent niet en doordringht, gheen swaricheyt daer den dapperen niet door en komt,

CLAVDIAN. IN NVP.

Non quisquam fruitur veris honoribus,
Hyblaos latebris nec spoliat favos,
Si fronti caveat, si timeat rubos:
Armat spina rosas, mella tegunt apes.

PLAVT.

Qui è nuce nucleum esse vult, nucem frangat oportet.

Gheen verblyden, als naer het byden.

DE rat loert op het speck, en vvenscht het met verlangē,
Maer blijft doch uyt de val om niet te zijn gevangen,
Sy name vvel het aes dat zy voor ooghen siet,
Maer vveest het ongemack, vvant dat en vvilse niet.
Een yder vvenscht in vreucht, hier na te mogen leven,
Doch op den engen vvegh en vvil hem niemant geven;
Maer sonder diep gevaer, en sonder groote pijn,
En kan noyt eenich mensch in rechte vreuchde zijn.

Ni patiaris, non potieris.

E*Sca quidem placeat, sed proxima vincula muri,*
Si caveam subeat, triste minantur iter.
Ergo stat, & præda tuto parat ore potiri;
At miser impranso musculus ore gemit.
Optat homo velletque tboris accumbere divum,
Difficili sursum sed piget ire via.
Quid salebras, quid vincla times? moriatur oportet
Dum vivit, moriens vivere si quis amat.

MARC. 8. 34.

*Quiconque veut venir apres moy qui l renonce a soy mesme
& charge sa croix sur soy & me suivre.*

CHacun desire es cieux heureusement a vivre,
Ains du chemin estroit la route ne veut suivre,
En vain doncq, ô soury, esperes tu du lart,
Puis que de la prison ne veux aussi ta part.

NIP A-

Nunquam eximium quid facili negotio quis adipiscitur; scientiam laboribus, honores periculis Deum vendere, & difficilia plerumque esse, quae pulchra sunt, monet vetustum, ac venustum adagium: & ut Plato censet, id quod facile est, id magnus ac singularibus rebus minime numerandum est. Quando utique res melior, ac magis excellens, tanto impensius in acquisitione illius illaborandum est. Quid ergo? Christum sperare ausi sumus, & in ipso summum bonum, laborem autem ac erumnas subire detrectamus? Acuit in multis adipiscendi cupiditatem obtinendi difficultas, quidni & hic? montes superamus, rupes pervadimus, valles transilimus, ut feras aliquot, sese mutuo insequentes, videamus:

Manet sub jove frigido
Venator tenerae conjugis immemor.
Maximilianum Casarem tanto ardore
feram in venatione insecutum memorant,
ut currendo rupem ascenderit, unde postea,
nisi ab accolis adiutus, descendere non potuerit.

Ut corpus valeat ferrum patiemur, & ignes:
ferimus secari nos, ac uri, ut miseram hanc
vitam paululum protrahamus; & aeterna
felicитatis praemium, ullo dolorum genere
redimere ambigimus?

Selden bekomt yemant uytnemende dingen sonder groote moeyte: God verkoopt wetenschap voor arbeyt, eere voor ghevaer, en al wat yet bysonders is heeft altijd sijn moeyelijckheydt, seydt het oude spreekwoordt: En hierom meynt Plato, dat ghemackelijcke dingen selden yet voortreffelijcx in haer hebben. Het welcke also zijnde, waerom sullen wy ons dan voor laten staen, dat wy Christum sullen gewinnen, ende in hem het opperste goet, ende dat als op ons gemack, en sonder slach of stoot? In veel dinghen werden wy ophescherpt, om yet des te vierigher te begeeren, alleenlijck om dattet qualijcken te becomen is, waerom en zijn wy, ten aensiene van den Christelijcken wandel, mede niet soo gheneghen.

Een wey. man op de jaght ghesint,

En denckt niet eens om wijf of kint.

Men schrijft, dat keyser Maximiliaen op een tijt, met sulcken viericheyt een wilt na jaeghde, dat hy in't vervolgh van't selve, sich eyndelijck vout op een hooghe ende steyle rotze, vande welcke hy, eyndelijck tot sijn selven ghekomen zijnde, gheen middel en sach om af te geraken.

Den mensch ontsiet noch wyer noch
sweert.

Om hier te blijven op der eert,
Men saeght hem af sijn been en hant,
Sijn aders werden toeghebrant,
Men giet hem wuyle drancken in,
Vergifticht met een slang of spin;
Wat druck, wat kruys, wat teghen spoet,
Sal dan verschrieken ons ghemoet,
Wanneer men in sijn herte prent,
Dat hoochste goet, dat niet en ent?

2. TIMOTH. 2. 5.

Qui certat non coronabitur nisi qui legitime certaverit, primum laborantem agricolam oportet de fructibus percipere.

BERNARD. IN QVOD. SERM.

In hoc mundo, quasi in campo certaminis, positi sumus: qui hic dolores, aut plagas, aut tribulationes non suscepit, in futuro in gloriam apparebit.

QVOD IVVAT EXIGVVM EST.
XIX.

PROVERB. **S**equitur eam quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus lascivus, & ignorans quod vincula trabatur; donec transfigat sagitta gitta jecur ejus.

LYCRET. 4. Convivia, ludi,
Pocula crebra, unguenta, corona,serta parantur:
Nequicquam; quoniam medio de fonte leporum
Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat.

Voor kleyn ghenucht, groot ghesucht, en langh gheducht.

DII

GHy die voor desen os fiet spel, en versche rosen,
Siet oock wat achter volght, en let hoe corte posen
Hoe ras vergaenden vreucht de malle jonckheit heeft,
En wat de quade lust voor harde nepen gheeft.
Siet, vrienden, vuyl bejagh en baet ons niet met alle
Al is het eerste soet, het eynd is enckel galle;
Ach dat men vreuchde noemt duert maer een corte wijl,
Van voren schijntet spel, van achter is de bijl.

Quod iuvat, exiguum est.

Q*ui pecus hic lituosque vides, vinumque, rosasque,
Te feda veneris regna videre puta:
Hei mihi! quam levis est & quam brevis ista voluptas,
A tergo lanis tela cruenta gerit,
Frustra coquus torret. Vos, qui peccastis in igne,
Mox dabitur rapido membra pianda foco;
Membra focus male sana coquat; perit ignis in igne.
Corpore non aliter gallica pestis abit.*

Pour un playsir.

VOy, jouvenceau, ce bœuf couvert bien de couronnes,
Mais le boucher le fuit. Quant au plaisirs t'addonnes
Helas! la volupté n'est que pour peu de temps,
Et si t'en trouveras faisi de long tourments.

III

In voorspoet fiet toe.

DE gild-os gaet daer heen verciert met rose-cranffen,
 Men hoort dē trommel slaē, mē fiet de kinders dansen;
 Hy schuym-beet inden wijn, en pruyft van enckel vet,
 Maer peyft niet aen de bijl, die op hem is ghewet.
 Hoe menich isser trots, en gaet daer moedich proncken,
 Die, cer de sonne daelt, in pijn leyt ghesoncken:
 Neemt, vrienden, op u selfs, en op u faken acht,
 Oock als het soet geluc op u geduerich lacht.

Fortuna vitrea est, cum splendet frangitur.

S*ordidus aut fœno nuper vel stramine taurus
 Cinctâ triumphali cornua fronde gerit;
 Et lavat effusum palearia cassa falernum,
 Et strepit argutis tibia festa sonis:
 It pecus, & letis mugitibus aethera complet,
 Nec stringi cultros in sua colla videt.
 Sit suspecta tibi nimio sors leta favore,
 Illa fovet multos, ut magis inde premat.*

En prospérité, n'y a seurte.

LE beuf, couvert des fleurs, se brave par la rue
 Au son du tabourin; mais le galant, qui tue,
 Va tout joignant a luy. quand grand bon heur te rit,
 Cela te soit suspect, car le malheur te suit.

HEV

*Summè bona valetudo (secundum Hippocratem) summè periculosa est. Plerumque magnis gaudiis dolores adhaerescunt. Magis periculosa navigatio est, cum, vento secundo, modò in hanc, modò in illam partem lascivit anceps velù, quam cum adverso turbine sinus obliquat gubernator. Solet fortuna, inquit Caesar, quos pluribus beneficiis ornavit, ad du-riorem casum reservare. Effusiores riu-
sum lacrima plerumque claudunt. Omnis enim felicitas dubia est, nec beatissimorum facile ullus dixerit quamdiu talis futuras sit: Nam quod regnum est (inquit Seneca) cui non parata sit ruina, & proculcatio, & dominus, & carnifex? nec magnis illa intervallis divisa; momentum interest inter solium, & aliena genua. Quis enim ignorat magnas arbores diu crescere, una hora exstirpari? Quisquis es, fortunam reverenter habe; non enim melius res secunda perdurant, quam si animus continens eas gubernet: potentia utique mediocriter usurpata omnia bona conservat, ait Dio.*

Gantsch ende al welvarende te zijn, isorghelijck, ende dient voor verdacht ghehouden te werden, seydt Hippocrates. Een schip is in meerder ghevaer, om door een stercken voor-wint om-gheslaghen te werden in't gyben, als door een teghen-windt in't laveren. Wtmuytende toevallen van gheluck hellen veeltijds tot sware veranderinghen, seydt Caesar. Het onmatich ende uytscetterende lachen werdt veeltijts met tranen besloten. Alle voorspoedt is wanckelbaer: in voeghen dat zelfs de aldergheluckichste niet en weten hoe langhe hun welstandt duyren sal. Wat heerschappye isser, seydt Seneca, dewelcke niet den val, de vertredinghe, den heerscher, jae den beul op de hielen nae en gaet? En dickwits isser niet veel spelens tusschen d'een en d'ander. Op een Conincklijke stoel verheven te zijn, ende zelfs een voetval te doen aen andere, is somwylen nau een uyre tijds verscheyden. Wie en siet niet dat hooghe boomen langhe wassen, en dickwits op een ooghenblick uytgheroeyt werden? Het is dan best r'elcken als ons het gheluck toelacht, op ons hoede te zijn: op dat wy met het bedrieghelijck lockaes, ghelijck een domme visch niet wech ghe-ruckt en werden.

*Voor al u saken wel besint,
Wanneer u schip seylt voor de wint:
Want die in't gyben eens misdoet,
Verliest wel licht'lyck lyf en goet.*

SEN. 28. EPIST.

Ad omne fortuitum bonum suspiciosi & pavidi stare debemus, & fera & piscis spe aliquà oblectante decipitur: munera ista fortuna reputamus: Insi-

die sunt.

PET. ARMIL. LIB. 8.

Effusam saepe letitiam tristes & ad-versa res excipiunt.

OVID. 4. PONT. 3.

T quoque fac timeas, & qua tibi lata videntur,
Dum loqueris, fieri tristitia posse puta.

P

POOR

Voor kleyn ghenucht, groot ghesucht.

EY fiet eens, vrienden, fiet, wat macht den gild- os baten
 Dat hy een rofen hoet mach dragen achter straten?
 Al wort hy schoon gestreect, 'tis voor een corte vvijl,
 Eylaes van achter volght de slager met de bijl.
 Hoe dom is menich mensch! sy rasen, spelen, vvoelen,
 En van dat comen sal en isser geen gevoelen;
 Maer hoort een nutte les voor alle vuyl bejagh,
 Peyft staech op uuv' vertreck, of aen den jongsten dagh.

1. IOHAN. 2.

Mundus tranfit, & concupiscentia ejus.

T*Aure quid eximiis te cornua nexa corollis?
 Quidve jurant agili tympana pulsa manu?
 Mox lanius rigidâ feriet tibi colla securi,
 Parvaque perpetuâ gaudia nocte lues.
 Quid rosa, quid litui tibi, quid, homo, blanda libido
 Proderit? & vasto quidquid in orbe placet.
 Heu! levis & brevis est mundi, vel summa, voluptas,
 Et premit emeritum mors sine morte jecur.*

De court plaisir, long repentir.

QVe sert au pauvre bœuf qu'on des fleurs l'environne,
 Puis qu'un sanglant boucher de si pres le talonne?
 Qu'attens tu cœur charnel des voluptez confort?
 Helas! de la ne vient qu'un' immortelle mort.

POST

Orbis terrarum homini tanquam theatrum est, unusquisque ibi nostram scenam seruit, comicam hic, tragicam ille personam sustinet: Comicam certe vir bonus; quocumque enim ille exordio actum incipit, lepido utique ac festivo sine vitæ fabulam claudit. Tragico cothurno indutus prodit homo nequam: nec personam ponit, nisi cruentus: Actus enim postremus nunquam illi alius nisi funestus ac tristis. Quotiescumque igitur hunc aut istum improbum initio satrapæ personam sustinere, ac magnum aliquid spirare videbis; contine te, ac suspende paulisper iudicium, dum tragico boatu scena clauditur. Finis distinguit fabulam. Quis bovem nitidum in pratis luxuriantem dum videt, securim non cogitat? quis taurum sub iugo gementem dum conspicit, macello haud destinatum non concludit? concludamus & nos, impiorumque felicitate nihil felicius esse statuamus, nec enim unquam principia impiorum tam invidenda, quam exitus deplorandus; nunquam piorum principium tam triste, quam finis est placidus.

De werelt (seyter een) is aen des mensche als een toneel, yeder een heeft daer, als sijn rolle, te spelen, den eenen, in een bly-cyn-dich spel, een anderen, in een treur-spel. Een vroom mans leven heeft de eyghenschap van een comedie, want hoedanich zijn begintfel oock wesen mach, soo maect hy altijd een vrolijk eynde. Den goddeloosen daerentghen is een recht tragedie-speelder. Wanneer ghy daeromme eenich werelts kindt, ten eersten aenvanghe, in heerlijckheydt hooghe fiet uytmyten: schotst u oordeel een weynich op, ende let op het eynde: noyt en hielter treurspel op; alleenlijck mer een uytkomen, de eyghenschap vande spelen, is meest gheleggen in het besluyt, let daerom wel op het laetste: op 'tscheyden van de mart (segt ons sprecwoordt) kentmen de kooplyden. Wie sieter een vetten os in een wel-begraefde weye, die niet en denckt datse teghens de byle opwaest? Wie sieter daerentegens een beest suchten onder het jock, die niet en merckt, dat 'tselve niet en is voor het vleesch-huys? laet ons dan besluyten, en segghen datter niet ellendiger en is, als het gheluck vande goddeloofte; niet geluckigher, als den teghenspoedt der vromen. Het begintfel van een booswicht en wort nimmermeer soo seer benijdt, als zijn eynde beklageht werdt. De begintfelen vande Godsalighe en zijn nimmermeer soo verdrietich en beswaerlijck, als haer eynde is sacht en lieffelijck.

AVGVST. IN MATTH. 27.

Si haberes sapientiam Salomonis, pulchritudinem Absolonis, fortitudinem Sampsonis, longevitatem Enoch, divitias Crasi, felicitatem Octaviani; quid presunt haec cum tandem datur caro vermibus & anima demonibus?

PROV. 7. 21.

Elle l'a flechi par la force de ses douces paroles & l'a enduit par les mignardises de ses levres.

Il s'en va apres elle incontinent comme le bæuf s'en va a la tuerie.

DVM TRAHIMVS, TRAHIMVR.
XX.

OVID. AMOR. **S**i nunquam Danaen habuisset abenea turris
ELEG. 19. Non esset Danaë de Iove facta parens.

DAN. **S**epe ego cum possem facilem exorare puellam,
HEYNS. Difficilis mentem capit habere meam.

Tu quoque vel differ, vel ne concede, quod opto:
Si mea jam nolis esse petentis eris.

Stil faem

Mijn lief en trect my niet, noch word ick wech getogē;
 Ick treck al wat ick mach, en sy blijft onbewoghen;
 Sy staet ghelijck een rots, hoewel ick dapper woel,
 Ick ben gheweldich heet, en sy te bijster coel:
 Siet hoe my Rosemont haer jonste felder vveygert,
 Hoe my dit grillich hert in meerder lusten steyghert;
 O vvat een vvonder kracht heeft oock het stille staen!
 Sy die haer niet en roert doet my te snelder gaen.

Dum trahimus, trahimur.

H*Æc domina est, medio qua surgit aquore, rupes
 Quemque vides, parva navita puppis, ego:
 Dum traho te, mea vita, trahor, tu tracta quiescis,
 Non trahis, ipse sequor: te traho, Phylli, manes.
 Nil agis, ast ego totus agor: nihil ipsa moveris,
 Tota sed interea tu mihi corda moves.
 Me miserum! ad dominam veniens tractusque trahensque
 Hoc magis, heu! cupio quo magis illa negat.*

Ton non mouvoir, moi voir me fait.

IE tasche t'esmouvoir, mais voycy, que j'admire,
 Tu ne te bouges pas, il est tiré qui tire.
 Le rocq de ton esprit; madame, ta rigueur
 Sans s'esmouvoir en rien me fait branler le cœur.

De trecker wordt ghetoghen.

DE rots die voor u staet is 'trichtsnoer van het leven,
 Is als een vaste peyl, by God ons voor-geschreven;
 Matroos, die met gevvel, en na sijn eygen vvensch,
 De klippe trecken derf, dat is de domme mensch:
 Ons noot-dvvangh staet gheset, vvie kanse doch bevveghen?
 Wat spertelt eenich mensch? vvat heefter yemant teghen?
 Wel voeght u die vvil eer in desen u vergreep,
 Die gaen vvilt, vvort geleyt, die niet en vvil, ghesleept.

Adtrahens, abstrahor.

S*It fatalis apex, scopulus quem conspicias, hospes,
 Esto tibi, parva navita puppis, homo:
 Aspicias, ut vastam convellat homuncio cautes,
 Inque levem satagat ducere saxa ratem;
 Illa suo stant fixa loco, nec tracta sequuntur,
 Qui trahit, interea se videt ipse trahi.
 Fata reluctantes rapiunt, ducuntque sequentes;
 Cedere qui non vult sponte, coactus abit.*

*A malheur & encombrer,
 Patience est le vray boucher.*

Pourquoy ta foible main tirer ce rocq s'avance,
 Qui toy & tout le tien, sans se mouvoir, esclance?
 Or, ton fatal destin aprens, homme, en ce rocq,
 Lequel, tirer si veus, toy mesme auras le chocq.

ADTRA.

LA priere laquelle Epictete nous commande toujours avoir a la bouche (de laquelle fait mention le sieur du Vair au manuel d'Epict.) me semble plus haute que d'un philosophe.

Mon Dieu conduise moy, par la voye ordonnée,

Je suivray volontiers, de pœur qu'un fort lien (homme de bien)

Ne m'entraîne meschant, ou en Ne pourrais arriver, suivāt la destinée.

Le pourrois arriver, suivāt la destinée. *Quid luctemur homulli? calcitriones & refrattarii equi hoc consequuntur, ut verbera etiam aliquot excipiant, nec excutiant tamen jugum, ait ille: hominum enim in rebus gerendis sentias non minus fatum, quam calculos fluviorum limus obruit (Pausan. in menip.) nec enim consilio prudenti, nec remedio sagaci divina providentia fatalis dispositio subverti potest, clamat vel ipse Apulejus. Optimum igitur est pati (inculcat Seneca) quod emendare non possis, & Deum (quo auctore omnia eveniunt) sine murmure comitari. Malus ille miles qui imperatorem suum gemens sequitur; nihil autem ita plagas coercet, ut p. sentia.*

Quid luctemur homulli? calcitriones & refrattarii equi hoc consequuntur, ut verbera etiam aliquot excipiant, nec excutiant tamen jugum, ait ille: hominum enim in rebus gerendis sentias non minus fatum, quam calculos fluviorum limus obruit (Pausan. in menip.) nec enim consilio prudenti, nec remedio sagaci divina providentia fatalis dispositio subverti potest, clamat vel ipse Apulejus. Optimum igitur est pati (inculcat Seneca) quod emendare non possis, & Deum (quo auctore omnia eveniunt) sine murmure comitari. Malus ille miles qui imperatorem suum gemens sequitur; nihil autem ita plagas coercet, ut p. sentia.

Quid luctemur homulli? calcitriones & refrattarii equi hoc consequuntur, ut verbera etiam aliquot excipiant, nec excutiant tamen jugum, ait ille: hominum enim in rebus gerendis sentias non minus fatum, quam calculos fluviorum limus obruit (Pausan. in menip.) nec enim consilio prudenti, nec remedio sagaci divina providentia fatalis dispositio subverti potest, clamat vel ipse Apulejus. Optimum igitur est pati (inculcat Seneca) quod emendare non possis, & Deum (quo auctore omnia eveniunt) sine murmure comitari. Malus ille miles qui imperatorem suum gemens sequitur; nihil autem ita plagas coercet, ut p. sentia.

Quid luctemur homulli? calcitriones & refrattarii equi hoc consequuntur, ut verbera etiam aliquot excipiant, nec excutiant tamen jugum, ait ille: hominum enim in rebus gerendis sentias non minus fatum, quam calculos fluviorum limus obruit (Pausan. in menip.) nec enim consilio prudenti, nec remedio sagaci divina providentia fatalis dispositio subverti potest, clamat vel ipse Apulejus. Optimum igitur est pati (inculcat Seneca) quod emendare non possis, & Deum (quo auctore omnia eveniunt) sine murmure comitari. Malus ille miles qui imperatorem suum gemens sequitur; nihil autem ita plagas coercet, ut p. sentia.

Quid luctemur homulli? calcitriones & refrattarii equi hoc consequuntur, ut verbera etiam aliquot excipiant, nec excutiant tamen jugum, ait ille: hominum enim in rebus gerendis sentias non minus fatum, quam calculos fluviorum limus obruit (Pausan. in menip.) nec enim consilio prudenti, nec remedio sagaci divina providentia fatalis dispositio subverti potest, clamat vel ipse Apulejus. Optimum igitur est pati (inculcat Seneca) quod emendare non possis, & Deum (quo auctore omnia eveniunt) sine murmure comitari. Malus ille miles qui imperatorem suum gemens sequitur; nihil autem ita plagas coercet, ut p. sentia.

Quid luctemur homulli? calcitriones & refrattarii equi hoc consequuntur, ut verbera etiam aliquot excipiant, nec excutiant tamen jugum, ait ille: hominum enim in rebus gerendis sentias non minus fatum, quam calculos fluviorum limus obruit (Pausan. in menip.) nec enim consilio prudenti, nec remedio sagaci divina providentia fatalis dispositio subverti potest, clamat vel ipse Apulejus. Optimum igitur est pati (inculcat Seneca) quod emendare non possis, & Deum (quo auctore omnia eveniunt) sine murmure comitari. Malus ille miles qui imperatorem suum gemens sequitur; nihil autem ita plagas coercet, ut p. sentia.

Quid luctemur homulli? calcitriones & refrattarii equi hoc consequuntur, ut verbera etiam aliquot excipiant, nec excutiant tamen jugum, ait ille: hominum enim in rebus gerendis sentias non minus fatum, quam calculos fluviorum limus obruit (Pausan. in menip.) nec enim consilio prudenti, nec remedio sagaci divina providentia fatalis dispositio subverti potest, clamat vel ipse Apulejus. Optimum igitur est pati (inculcat Seneca) quod emendare non possis, & Deum (quo auctore omnia eveniunt) sine murmure comitari. Malus ille miles qui imperatorem suum gemens sequitur; nihil autem ita plagas coercet, ut p. sentia.

Quid luctemur homulli? calcitriones & refrattarii equi hoc consequuntur, ut verbera etiam aliquot excipiant, nec excutiant tamen jugum, ait ille: hominum enim in rebus gerendis sentias non minus fatum, quam calculos fluviorum limus obruit (Pausan. in menip.) nec enim consilio prudenti, nec remedio sagaci divina providentia fatalis dispositio subverti potest, clamat vel ipse Apulejus. Optimum igitur est pati (inculcat Seneca) quod emendare non possis, & Deum (quo auctore omnia eveniunt) sine murmure comitari. Malus ille miles qui imperatorem suum gemens sequitur; nihil autem ita plagas coercet, ut p. sentia.

Quid luctemur homulli? calcitriones & refrattarii equi hoc consequuntur, ut verbera etiam aliquot excipiant, nec excutiant tamen jugum, ait ille: hominum enim in rebus gerendis sentias non minus fatum, quam calculos fluviorum limus obruit (Pausan. in menip.) nec enim consilio prudenti, nec remedio sagaci divina providentia fatalis dispositio subverti potest, clamat vel ipse Apulejus. Optimum igitur est pati (inculcat Seneca) quod emendare non possis, & Deum (quo auctore omnia eveniunt) sine murmure comitari. Malus ille miles qui imperatorem suum gemens sequitur; nihil autem ita plagas coercet, ut p. sentia.

Quid luctemur homulli? calcitriones & refrattarii equi hoc consequuntur, ut verbera etiam aliquot excipiant, nec excutiant tamen jugum, ait ille: hominum enim in rebus gerendis sentias non minus fatum, quam calculos fluviorum limus obruit (Pausan. in menip.) nec enim consilio prudenti, nec remedio sagaci divina providentia fatalis dispositio subverti potest, clamat vel ipse Apulejus. Optimum igitur est pati (inculcat Seneca) quod emendare non possis, & Deum (quo auctore omnia eveniunt) sine murmure comitari. Malus ille miles qui imperatorem suum gemens sequitur; nihil autem ita plagas coercet, ut p. sentia.

Quid luctemur homulli? calcitriones & refrattarii equi hoc consequuntur, ut verbera etiam aliquot excipiant, nec excutiant tamen jugum, ait ille: hominum enim in rebus gerendis sentias non minus fatum, quam calculos fluviorum limus obruit (Pausan. in menip.) nec enim consilio prudenti, nec remedio sagaci divina providentia fatalis dispositio subverti potest, clamat vel ipse Apulejus. Optimum igitur est pati (inculcat Seneca) quod emendare non possis, & Deum (quo auctore omnia eveniunt) sine murmure comitari. Malus ille miles qui imperatorem suum gemens sequitur; nihil autem ita plagas coercet, ut p. sentia.

Quid luctemur homulli? calcitriones & refrattarii equi hoc consequuntur, ut verbera etiam aliquot excipiant, nec excutiant tamen jugum, ait ille: hominum enim in rebus gerendis sentias non minus fatum, quam calculos fluviorum limus obruit (Pausan. in menip.) nec enim consilio prudenti, nec remedio sagaci divina providentia fatalis dispositio subverti potest, clamat vel ipse Apulejus. Optimum igitur est pati (inculcat Seneca) quod emendare non possis, & Deum (quo auctore omnia eveniunt) sine murmure comitari. Malus ille miles qui imperatorem suum gemens sequitur; nihil autem ita plagas coercet, ut p. sentia.

Quid luctemur homulli? calcitriones & refrattarii equi hoc consequuntur, ut verbera etiam aliquot excipiant, nec excutiant tamen jugum, ait ille: hominum enim in rebus gerendis sentias non minus fatum, quam calculos fluviorum limus obruit (Pausan. in menip.) nec enim consilio prudenti, nec remedio sagaci divina providentia fatalis dispositio subverti potest, clamat vel ipse Apulejus. Optimum igitur est pati (inculcat Seneca) quod emendare non possis, & Deum (quo auctore omnia eveniunt) sine murmure comitari. Malus ille miles qui imperatorem suum gemens sequitur; nihil autem ita plagas coercet, ut p. sentia.

HEt ghebedt dat Epictetus ons beveelt alre tijdt inden mont te hebben, verhaelt by de de heer president du Vair, dunckt my vry al wat hoogher te gaen als de leere vande Heydensche wijs-gierighe:

*Leyt my door dijn bestemde baen
Mijn God, so sat ick willich gaen
Daer ick, ghelijck een eerlijck man,*

*Naer u beschicking komen can:
Of anders werd' ick, als een wicht,
Ghessept na mijn bescheyden plicht.*

Wat worstelen wy dwerghen hier teghen? een aerselende ende achter-uytslaende paert doet niet met sijn sterckheydt gheen ander voordeel, als dattet sijn lijf vol slaghen krijcht, en moet niet te min het gareel draghen, en den ploegh voort trecken. Den raedt ende besluyt der menschen

werdt vande beschickinghe Godes immers so lichtelijck beloopen ende gheheelijck bedeckt, als de keyen aen den oever liggheende, door het opgheworpen slijck ofte zandt vande overloopende reviere, seydt Pausan. Gods eeuwige voorsienicheyt en can noch door wysen raedt, noch kloeck verstandt van 'smenschen vernuft eenichsins verhindert werden, seydt selds den goddeloosen Apulejus. 'tIs dan best gheduldelijck te verdragen 'tghene men noch beletten, noch versetten kan; 'tIs best Godt, door wiens macht alles beleyt wert, sonder tegen-knorren ofte morren in te volgen. Ten is gheen rechtshapen lantsknecht, die met onwillicheyt ende al suchtende sijn veldt-oversten navolght. Daer en is niet dat plaghen en slaghen meer versacht, als lijdtfaemheydt.

werdt vande beschickinghe Godes immers so lichtelijck beloopen ende gheheelijck bedeckt, als de keyen aen den oever liggheende, door het opgheworpen slijck ofte zandt vande overloopende reviere, seydt Pausan. Gods eeuwige voorsienicheyt en can noch door wysen raedt, noch kloeck verstandt van 'smenschen vernuft eenichsins verhindert werden, seydt selds den goddeloosen Apulejus. 'tIs dan best gheduldelijck te verdragen 'tghene men noch beletten, noch versetten kan; 'tIs best Godt, door wiens macht alles beleyt wert, sonder tegen-knorren ofte morren in te volgen. Ten is gheen rechtshapen lantsknecht, die met onwillicheyt ende al suchtende sijn veldt-oversten navolght. Daer en is niet dat plaghen en slaghen meer versacht, als lijdtfaemheydt.

werdt vande beschickinghe Godes immers so lichtelijck beloopen ende gheheelijck bedeckt, als de keyen aen den oever liggheende, door het opgheworpen slijck ofte zandt vande overloopende reviere, seydt Pausan. Gods eeuwige voorsienicheyt en can noch door wysen raedt, noch kloeck verstandt van 'smenschen vernuft eenichsins verhindert werden, seydt selds den goddeloosen Apulejus. 'tIs dan best gheduldelijck te verdragen 'tghene men noch beletten, noch versetten kan; 'tIs best Godt, door wiens macht alles beleyt wert, sonder tegen-knorren ofte morren in te volgen. Ten is gheen rechtshapen lantsknecht, die met onwillicheyt ende al suchtende sijn veldt-oversten navolght. Daer en is niet dat plaghen en slaghen meer versacht, als lijdtfaemheydt.

werdt vande beschickinghe Godes immers so lichtelijck beloopen ende gheheelijck bedeckt, als de keyen aen den oever liggheende, door het opgheworpen slijck ofte zandt vande overloopende reviere, seydt Pausan. Gods eeuwige voorsienicheyt en can noch door wysen raedt, noch kloeck verstandt van 'smenschen vernuft eenichsins verhindert werden, seydt selds den goddeloosen Apulejus. 'tIs dan best gheduldelijck te verdragen 'tghene men noch beletten, noch versetten kan; 'tIs best Godt, door wiens macht alles beleyt wert, sonder tegen-knorren ofte morren in te volgen. Ten is gheen rechtshapen lantsknecht, die met onwillicheyt ende al suchtende sijn veldt-oversten navolght. Daer en is niet dat plaghen en slaghen meer versacht, als lijdtfaemheydt.

werdt vande beschickinghe Godes immers so lichtelijck beloopen ende gheheelijck bedeckt, als de keyen aen den oever liggheende, door het opgheworpen slijck ofte zandt vande overloopende reviere, seydt Pausan. Gods eeuwige voorsienicheyt en can noch door wysen raedt, noch kloeck verstandt van 'smenschen vernuft eenichsins verhindert werden, seydt selds den goddeloosen Apulejus. 'tIs dan best gheduldelijck te verdragen 'tghene men noch beletten, noch versetten kan; 'tIs best Godt, door wiens macht alles beleyt wert, sonder tegen-knorren ofte morren in te volgen. Ten is gheen rechtshapen lantsknecht, die met onwillicheyt ende al suchtende sijn veldt-oversten navolght. Daer en is niet dat plaghen en slaghen meer versacht, als lijdtfaemheydt.

werdt vande beschickinghe Godes immers so lichtelijck beloopen ende gheheelijck bedeckt, als de keyen aen den oever liggheende, door het opgheworpen slijck ofte zandt vande overloopende reviere, seydt Pausan. Gods eeuwige voorsienicheyt en can noch door wysen raedt, noch kloeck verstandt van 'smenschen vernuft eenichsins verhindert werden, seydt selds den goddeloosen Apulejus. 'tIs dan best gheduldelijck te verdragen 'tghene men noch beletten, noch versetten kan; 'tIs best Godt, door wiens macht alles beleyt wert, sonder tegen-knorren ofte morren in te volgen. Ten is gheen rechtshapen lantsknecht, die met onwillicheyt ende al suchtende sijn veldt-oversten navolght. Daer en is niet dat plaghen en slaghen meer versacht, als lijdtfaemheydt.

werdt vande beschickinghe Godes immers so lichtelijck beloopen ende gheheelijck bedeckt, als de keyen aen den oever liggheende, door het opgheworpen slijck ofte zandt vande overloopende reviere, seydt Pausan. Gods eeuwige voorsienicheyt en can noch door wysen raedt, noch kloeck verstandt van 'smenschen vernuft eenichsins verhindert werden, seydt selds den goddeloosen Apulejus. 'tIs dan best gheduldelijck te verdragen 'tghene men noch beletten, noch versetten kan; 'tIs best Godt, door wiens macht alles beleyt wert, sonder tegen-knorren ofte morren in te volgen. Ten is gheen rechtshapen lantsknecht, die met onwillicheyt ende al suchtende sijn veldt-oversten navolght. Daer en is niet dat plaghen en slaghen meer versacht, als lijdtfaemheydt.

werdt vande beschickinghe Godes immers so lichtelijck beloopen ende gheheelijck bedeckt, als de keyen aen den oever liggheende, door het opgheworpen slijck ofte zandt vande overloopende reviere, seydt Pausan. Gods eeuwige voorsienicheyt en can noch door wysen raedt, noch kloeck verstandt van 'smenschen vernuft eenichsins verhindert werden, seydt selds den goddeloosen Apulejus. 'tIs dan best gheduldelijck te verdragen 'tghene men noch beletten, noch versetten kan; 'tIs best Godt, door wiens macht alles beleyt wert, sonder tegen-knorren ofte morren in te volgen. Ten is gheen rechtshapen lantsknecht, die met onwillicheyt ende al suchtende sijn veldt-oversten navolght. Daer en is niet dat plaghen en slaghen meer versacht, als lijdtfaemheydt.

SEN. **F**atis azimur, cedite fatis:

CeD. **N**on sollicita possunt cura

Mutare rati foedera fusi,

Quidquid patimur mortale genus

Quidquid facimus, venit ex alto.

SENeca.

Necessitatis non aliud effugium est,
quam velle, quod ipse cogit.

QVOD

QVOD MOVET, QVIESCIT.

Nosne infinitum, aeternum, ac ineffabile numen (ex quo, per quod, & in quo omnia, a quo sunt omnes causa causarum) definiamus aut describamus? nosne homulli futiles, ac nihili, qui necdum culicis aut pulicis corpusculum, satis perspeximus? absit, absit. Deus religione tantum intelligendus, pietate profitendus est, sensu vero persequendus non est; sed adorandus, ait Hilar. Interea tamen, ore veneratione ac humili, de Deo fas est proloqui ea quae ipse de sese, in libris mysticis, memoria prodidit. Nec brevius quidquam aut mirabilius ex immenso isto oceano facile depromat aliquis, hoc elogio, Deum immobilem esse, omnia tamen movere; Deum securum esse, omnia tamen curare; Deum inconcussum esse, omnia tamen quatere. Plura quid addam? quid quid in Deo est, Deus est, inquit Hilar. Melius ergo Deum ex operibus cognosces, & ut solem non directo, ait Hermes, sed in aquis intuemur, sic Deum in operibus. Eo si quis se modo ad Deum attollat, ilico humiliabitur; nec enim fieri potest ut quis Deum cogitare, & eodem tempore elato animo esse possit.

Hoe fouden wy dat on-eyndich, eeuwich, onuytspreeckelijck wesen Godes, uyt hetwelcke, door hetwelcke, en in hetwelcke alle dinghen zijn, van 'twelcke de beginfelen aller beginfelen af-dalen, hoe segh ick, fouden wy den aert en eyghenschap van 'tselve recht beschrijven? Wy arme aertwormen, die nauwelijck noch de eyghenschap van een nietighe mugge ofte vloer recht ondersocht hebben? Godt is door nedericheydt te verstaen, door Godtsdiensticheydt te belijden, niet met onse sinnen op te volghen, maer aen te bidden, seyden den oudtvader Hilarius. Ondertosschen nochtans is het niet ongheoorloft, met eerbiedighen en nederighen monde van Gode te uyten, het ghene hy selfs van hem door sijnen geest heeft laten ghetuyghen. Waer van dit kortelijck, doch grondelijck kan gheseydt werden. Dat hy alle dinghen beroert, selfs onberoerlijck: dat hy alle dinghen besorght, selfs buyten sorghe; dat hy alle dinghen beven doet, selfs gheenins beweecht zijnde: om kort te spreken, al wat in Gode is, dat is Godt, ende goddelijck, seyter een oudtvader. Het goddelijck wesen dan, is best te kennen uyt sijn wercken, ende ghelijck wy de sonne niet reghelrecht, maer in het water aensien en kunnen, alsoo mede Godt niet als in sijne wercken, seyde Hermes. Yemand dan, in voeghen als voren, sich tot Gode verheffende, sal buyten twijfel ten hoochsten vernederen, want wie en soude sich selven niet verachten, ende onder sich nederlyghen, als hy op Godt maer en denckt?

PSALM, 103. BVCH.

Ille flammantis super alta caeli
Culina immotum solium locavit,
Et suo nutu facile universum
Temperat orbem.

Vid. August. Meditat. Cap. 29.

HERM. PŒMAND. CAP. II.

OMne motum non in moto movetur,
sed in quiescente, & id quod movet,
quiescit.

PSALM.

PSALM. 18. 3. ACT. 17. 27.

God den onbeweeghden rotsteen, beweeght het al.

Vle sou van Godes aert na vveerde connē spreken
Nadien vvy inder nacht en in het duyfter steken?

Wat mensche cander sien een vvesen sonder ent
Die noch gheen cleyne mier in eenich deel en kent?
Maer defen onverlet, O God, oneyndich vvesen,
Laet van u slechts een vvoort hier opter aerden lesen;
Siet vvat een vvonder dingh! hy, die den hemel drijft,
Die ist, die onghemoeyt, en onverandert blijft.

Quod movet, quiescit.

P*ulvis & umbra sumus, describere numen Olympi
Non opis est nostra; pulvis & umbra sumus.*

Pace tuâ liceat tamen, O Deus optime, de te

Paucula vel blaso promere verba sono.

Tu Rupes qui cuncta trahis, qui cuncta gubernas,

Est tamen interea, te penes alta quies.

Nulla subit te cura, Pater, tamen omnia curas,

Astra solumque moves, nec tibi motus inest.

IAQV. 1. 17.

*Toute bonne donation & tout don parfait est d'enhaut, descendant
du pere des lumieres. par devers lequel il n'y a point de variation
ny d'ombrage de changement.*

VOicy! tout l'univers de ceste grande roche
Attiré sans tirer: quand Dieu sur nous decoche
Tantost ses dons, tantost sa foudre & son couroux:
Le tout mouvant est coy, le punissant est doux.

Q

REPE.

AMBROS. **C**laude vas tuum ne unguentam effluat, claudere virginitatem vere-
DE VIRG. **C**unctiã loquendi, & abstinentiã.

HIERON. **T**enera res in feminis pudicitia est; &, quasi flos pulcherrimus, citò
AD SAL. **T**ad levem marcescit auram, leviq; flatu corrumpitur, maximè ubi
YIAN. & atas consentit ad vitium.

Annæ. Robert, Lib. 2. Rej. Iud. Cap. 12.

Sepe explorando, an, & ubi virginitas sit, virginitas amissa est.

T. V. Luchta

Els in haer eerste jeucht quam veel haer minne vraghen
Waer dat haer maegdom vvas; ja vvoudet Ritfaert klagē,
Indien men't haer versvveegh: ten lesten sprack de min,
Kint houdt dit doosjen toe, hier is de maeghdom in;
(Int kistjen sat een vinck) de min is nau vertoghen,
De doos is opghedaen, de voghel uytghevlogen;
Ach! maeghdom, teer gevas, dat ons soo licht ontglijt!
Met soecken raecktet vvech, met vinden isset quiijt.

Inveniēdo, amittitur.

V*irgineum Cajeta decus dum laudat Alumnae,
Virginitas ubi sit, Lydia nosse cupit,
Dum, mage suspectum ne consulat illa, veretur;
Exiguam nutrix pyxide claudit avem:
Hoc cape, Virginitas latet hic; ait, arca repente,
Vt stetit in thalamo sola puella, patet.
Vix bene tegmen hiat, volat irrevocabilis abes,
Hei mihi Virginitas, dum reperitur, abit.*

Trouver, est perdre.

Lors quant l'oiseau caché te donna ta nourrice,
De curiosité vouloit oster le vice
Hors ton esprit: Margot jamais scavoir convient
A fille tout cela, qu'a fille n'appartient.

Een open mondt toont 'sherten grondt.

VW' doofje soete maegt, vvas lustich aen te schouven,
 Dies heeft meest al het volc het oogh daer op gehouven
 Om t'innich moy te sien; maer als het open ginck,
 Doen vvas de gantsche schat niet anders als een vinck.
 Fop hadde, doen hy svveegh, een grooten naem vervorven
 Maer als sijn flabbe gingh doen vvasstet al verkorven:
 Wie niet te vvijs en is, en niet vvil schijnen geck,
 Die spreke niet te veel, so heelt hy sijn gebreck.

Silendo stolidus sapienti par est.

H*Ac, dum clausa fuit, sub pyxide mira latere
 Regalesque tegi quisque putavit opes;
 Mox, ut aperta fuit, spectacula ludicra vulgo
 Præbet, & e capsâ volavit avis.
 Dum siluit tua lingua, virum te, Bassè, putavi:
 Testatur te puerum te sine mente sonus.
 Qui loquitur, populo se præbuit ille videndum,
 Vel fatuus; presso dum filet ore, sapit.*

Sans langage, le fol est sage.

TOut semble bel & bon, quant ceste boite est close,
 Mais quant un malotru ouverte la propose,
 Le jeu est tout gasté, le monde voit que c'est;
 Pour sage on tient le fol, si long temps qu'il se taist.

SILEN-

Multis praclarum videtur bene loqui, prudentioribus appositè tacere. Quoties enim, extra notam simulationis, aut ignorantia, tacere fas est, silentium non loquacitatem, hominem cordatum indicare cordati judicant: nec quanta quis, sed qualia loquatur; nec verborum molem, sed pondus attendendum esse. Ut moneta illa optima est, quae prae plurimum habet in parva mole, sic sermo qui sensus, ait prudens vir, & confidenter addit; Quid visurus sim nescio, sed verbosus valde & una sapientes nondum vidi, Cor fatui (inquit Salom.) eructat stultitiam. Aut nihil igitur, aut accurate loquendum; ne lingua, quae in humido ac lubrico est, (ut antiqui dicebant) alibi vitubet, aut vacillet; nec enim turpe adeo pede, quam mente labi, ait Stoba. Concludo, & cum maximo silentium optimum atque turissimum rerum administrandarum vinculum esse definio.

Veel achten't een groote sake wel te konnen spreken; wylse luyden houden meer van wel te konnen swijghen, ja oordeelen dat so menichmael yemandt swijghen mach, buyten verdachtheyt van onwetenheydt ofte gheveynstheydt, dat het swyghen, en niet het spreken een waertheyt is van een rechtfinnich verstant. Niet hoe vele, maer hoedanighe reden dat yemandt voortbrenght, niet de meniche, maer het ghewichte der woorden, is bedenkelyck: Ende ghelyck dat voor het beste gelt werdt ghehouden, 'twelck in weynich stoffe, groote waerde vervat: so moeten oock de redenen, die weynich woorden, en veel sins in hebben, hoochst gheacht werden. Ick en weet niet, seyter een gheleert man, wat ick noch sien sal, maer tot noch toe en hebbe ick noyt veelsprekenden mensche wijs gevonden. 'T schijnt stout gheseydt te zijn, doch Salomon selfs is al mede van dat ghevoelen; waer veel woorden zijn, seydt hy, daer hoortmen den sotten. Ghelyck het metael door sijn klanck, soo wordt den mensche door sijn reden onderscheyden, seydt Quintilianus. Het is daerom ooboir ofte gheene, ofte welvoeghende redenen voort te brenghen, op dat de tonghe, die in het natte gladde haer woonplaetse heeft, (ghelyck de ouden seyden) niet erghens in en glibbere; want ten wordt niet soo quaedt ghehouden metten voeten, als mette tonghe, te struyckelen.

MARTIALIS. **C**um te non nossem, dominum regemque vocavi:
Cum bene te novi, jam mihi Priscus eris.

ERASM. IN APOPT. Est aliqua sapientiae pars, silentio stultitiam tegere.

ALCIAT EX GRÆCO. **Q**uum tacet haud quidquam differt sapientibus amens,
Stultitiae est index linguaque voxque sua.
Ergo premat labium, digitoque silentia signet,
E sese Pharium vertat in Harpocratem.

HEt vvas u aengeseyt, en dier genoech bevolen,
 Dat eenich diep gheheym hier binnen vvas verholen,
 Maer ghy en ruste niet, ô al te lossen maeght,
 Tot ghy al te mael tot uvver schande, saeght.
 Laet daer des Heeren arck. des hemels diepe saken
 En staen u niet te sien, en minder aen te raken;
 Niet soecken is hier best, niet vveten hier' verkieft,
 Die soeckt, en vintet niet, of die het vint, verliest.

Tegenda non detegenda.

F*Ida tibi nutrix hâc pixide sacra latere
 Dixerat, & satis hoc debuit esse tibi;
 Quid tractare manu, quid cernere, Virgo, requiris,
 Quaque tenere manu, quaque Videre nefas?
 Sacra Dei reverenter habe; quid fœderis arcam
 Tangis? jô, cohibe stulta puella manus.
 In multis nescire juvat, scrivisse nocebit,
 Sæpe perire fuit, quod reperire Vocant.*

ECCLES. 3. 22.

Tu n'as que faire de voir de tes yeux les choses secretes.

QVel curieus desir ton pauvre esprit incite,
 Pour voir ce que ne dois? trouvant en seras quite,
 Ne sonde les secrets, ains mets au ciel ton cœur:
 Ne touche de la main a l'arche du Seigneur.

Idem

C Arcere nil opus est captam pepulisse volucrum,
 Sponte sua fugiet, tu modo pande fores;
 Pande fores cavea, mox, qua data porta, volabit;
 Inque suum fugiet libera facta nemus.
 Corporis angusto mens emthea clauditur antro,
 Mors libertatem reddere sola potest:
 Mens age, pone metus; nec enim nisi vincula rumpit,
 Abrumpit quoties de tribus una colum.

Anders, op het selve beelt.

T En is van gheenen noot een voghel te dryven,
 Hy wil oock even selfs niet in sijn hutte blyven;
 Want als hy maer en siet het open vande lucht,
 Soo springht hy veerdigh op, en gheeft hem totte vlucht.
 Het lichaem is de koy, die houdt de ziel ghevanghen;
 De doot die maectse los, die maectse vrye ganghen;
 Waerom, ô christen hert, waerom doch hier ghevreesht?
 Al velt de doot het lijf, sy maect een vryen gheest.

I O S. S C H A L I G E R.

Nescire velle quem magister optimus
 docere non vult erudita inscitia est.

B A S I L.

A Nimi morbus est, male & superflue
 de Deo quarere.

H I L A R. D E T R I N.

Deus religione intelligendus est, pieta-

te profitendus est, sensu verò persequen-
 dus non est, sed adorandus.

D E V T. 29, 19.

L Es choses cachées apartiennent à l'E-
 ternel nostre Dieu: mais les choses
 revelées sont pour nous & nos enfans.

LÆDIT

LÆDIT INEPTOS.
XXII.

OVID. I. **A** *Arte citare moque rates veloque reguntur,*
 AMAND. **A** *Arte leves currus, arte regendus amor.*
 VEGET. LIB. **Q** *Vi secundos optat eventus dimicet arte non casu.*
 3. IN PRÆ
 APVL. EX **A** *Mabit sapiens, cupient ceteri.*
 AFRAN.

'T is quaet, voor die't mis-vaet:

'T is goet, voor die't wel doet.

DE Pieterman is nut voor spijs te zijn gegeten
 Van die sijn vreemden aert en loofse rancken vveten;
 Maer die hier onbevvest of onervaren zijn
 Vervallen in geraes, door onvervachte pijn:
 Ghysult daerom den visch van desen hooren prijsen,
 Ghysult om desen visch een ander hooren grijsen;
 Ey fiet! uyt een gheval lacht d'een, en d'ander schreyt:
 De min is Pieter-man, daer isfet al gheseyt.

Lædit ineptos.

E*xtrahitur nostro mirabilis equore piscis,*
(Effuge piscator ni tibi docta manus:)
Quem se forte rudi quis tangere sustinet ausu
Illa venenata cuspide lesus, abit:
Quem cautè tenet hunc doctaque eviscerat arte,
Mox impune coquo tradere monstra potest;
Hic quod edat, quod ledat habet contrarius alter,
Quid multis opus est? hoc in amore valet.

L'adroict n'a mal.

Cil qui la vive prend, & ou qu'il faut, la touche;
 Appreste, quant il veut, viande pour sa bouche;
 La mal adroicte main produira l'enrager,
 Dy, n'est ce pas l'amour dont tu me veus parler?

R

213

Siet hoe de werelt gaet, daer twee gefellen vissen
 Heeft dickmael een het nut, en d'ander moetet missen:
 Een lachter inde vuyft, gantsch blijde metten vangh,
 En d'ander schreyter om, en jammert uren langh;
 Daer is een seker greep om dit en gint te raken,
 Niet yeder is bequaem tot alderhande faken;
 Wat desen heeft verrijckt, heeft ghenen uytgeput,
 't Was yeder even na, maer gheenens even nut.

Non omnibus, omnia.

P*ascitur ille cibo, depascitur iste veneno;
 Inque pari causa quod gemat alter habet.
 Res eadem quare iuvat hunc, cur troqueat illum
 Queritis; in causa est larva, vel apta manus:
 Apta manus festos & tristia vertit in usus,
 Ipsa vel evertit gaudia larva manus.
 Artis opus vita est, non omnibus omnia quadrant
 Quod nocet huic, illi commoda saepe tulit,*

*Deux mendians a un buis,
 L'un a le blancq, & l'autre le bis.*

DEux touchent un poisson, dont l'un est mis en rage,
 Et l'autre estant joly, s'en rit de bon courage.
 Tout n'est pas propre a tous; dont l'un fait son profit
 Vn autre pert ses biens, & creve de despit.

NON

Nec satis clavus, nec satis est frenum, nisi adsit qui arte moderetur, non satis cythara, nisi qui sciitè moduletur. omnia non pariter rerum sunt omnibus apta. Egregiè, ut cætera, Arist. tantum, inquit, ad unumquemque felicitas pervenit, quantum cuique virtutis ac prudentiæ. priscis mortalibus feræ damno fuere, utpote identidem ab eis lesi; posteriores etiã in suum commodũ vertere cœperunt, carnibus vesci, pellibus vestiri, felle mederi. Nam quemadmodum unius & ejusdem herba apis florem sequitur, capra fruticè, sus radicè, bos foliũ, aves semẽ; ita quisq; pro ingenii modo utilia aut futilia ex re quapiam colligit. Aqua maris inutilis est potui, sed alit pisces, ac servit navigantibus. Ars atentis rerum usum distinguit, & sapiens, ut ait comicus, fingit fortunam sibi. longè aliter Penelopen Vlysses, aliter Eurimachus spectabat; aliter solè Pythagoras, aliter Anaxagoras; ille ut Deum, hic ut lapidem prospectabat: virtutè denique ipsam non eodè modo Socrates atque Epicurus. Socrates quidem tanquam beatitudinis, Epicurus tanquã voluptatis amator sequebatur. Quid tandè: Peregrinemur ut apes, non ut aranea, &, quod in quaque re commodi est, id excerpamus.

THEODORET.

Nequè ensis cadium causa est, sed is qui ense malè usus est, neque divitiæ & paupertas, aliaque vita prosperita-

NOch het roer aen het schip, noch den toom aen het peert baten yet, sooder niemant en is diese wel bestiere. Luyt ende cyther zijn vergheefs, sonder goede meester die daer op spele. Alle dingen staen alle man niet even wel ter handt, maer yeder een treckt soo veel voordeels uyt eenich dinck, als hy wijsheydt heeft. De wilde dieren zijn in oude tyden by de onervaren menschen schadelijck gherecht gheweest, midts zy-lieden t'elcken daer van gequetst wierden. De nakomelingen daerenteghen hebben uyt de selve groot voordeel weten te trecken, als der selver vleesch tot spyse ghebruyckende, de vellen tot kleedinghe, de galle tot ghesondtmaeckinghe: want ghelijck aen een ende het selve kruyt de bie na de bloeme tracht, de geyte na de spruytè, het vercken na de wortels, den os naer het blat, den voghel na het zaet: alsoo plach een yeghelijck na den inval van sijn vernuft, uyt een en de selve sake den eenen nutte dingen, den anderen niet dan beufelinghen te trecken. Een purpuren kleedt sal den mensche verheugen ende tot vreuchde verwecken, ende den stier doen woeden. Het zee-water en deught niet tot dranck, is evenwel bequaem totte visscherie ende de schipvaert. De konste des gebruyckers onderscheyt de dinghen, ende een vernuftich mensche kan sijn eyghen gheluck smeden. De deucht seifs en werdt niet op eene wyse by Socrates en by Epicurus betracht, want den eenen volght dese om der gheluckfalicheydt, den anderen om der wellust wille. Voor beslydt, laet ons handelen ende wandelen als byen, ende niet als spianen, op dat wy uyt alle dinghen het beste verkielen.

tes & adversitates reprehendi & accusari merentur, sed qui unoquoque eorum prater leges utuntur.

*Den desen een reuck des doots, ter doot : Ende den gener
een reuck des levens ten leven.*

DAer vvort een seker visch hier uyt de zee ghetogen
Daer, by een handich mensch, vvort voetsel uyt gesogē;
Maer die het seltsaem dier niet recht en heeft gevat
Die raest gelijk een hont, oock schoon hy niet en at.
Siet vvat misbruyckē vverct. Het boeck van God geschreven
Doot somtijts die het leeft, en siet ! 'tis enckel leven:
Daer 't bietje suycker vint, juyft uyt dat eyghen kruyt.
Daer suyght de vuyle spin vergiftich voetsel uyt.

ECCLES. 32.

Qui quærit legem replebitur ab ea, & qui insidioso
agit, scandalizabitur ab eâ.

Piscis idem genus huic alimenta benigna ministrat,
Piscis idem genus huic causa doloris erit:
*Cur aliquis piscem pronuntiet esse malignum?
Cum nocet, haud piscis, sed, coce, culpa tua est.
Sancta Dei lex est, fert pagina sacra salutem,
Quo pereat, tamen hinc lector iniquus habet.
Libet apis violas, & aranea libet easdem;
Hæc aconita trahit floribus, illa favos.*

Le fol est l'auteur, de son malheur.

DEux prennent un poisson, poisson de mesme sorte,
L'un en sent grand tourment, & l'autre bien s'en porte:
La cause est du malheur la mal adroite main:
Ta loy est juste, ô Dieu, meschant le cœur humain.

BONIS

AB ipso conditore nihil malum aut turpe, ait Hermes: turpia enim sunt affectiones inhærentes generationi, sicut arugo ari, sordes corpori; atqui nec aruginem fecit faber, nec sordes auctor produxit, nec malitiam Deus. Scripturam sacram, ad stabiliendas omnium ferè atatum hæreses, detorquere omnes videmus; atqui id non scripturæ vitio, sed naturali hominum sive ambitione, sive præritate fieri, ratio docet. Vultures ad male olentia corpora, præteritis amœnis ac odoriferis, feruntur; musca sana corpora prætervolant, ad ulcera properant. Ita isti, claris ac perspicuis scripturæ locis ommissis, obscuris ac dubijs ad hæreses, aut non rarò perversa interpretatione dubios facere conantur. Imo verò quemadmodum eadem purpura homines delectat, ac ad gaudium provocat, tauros offendit, ac irritat ad pugnam: sic ex eodem loco, hic doctrina salutaris, ille schismatis ac sectæ occasionem saepe arripuit. Unde hoc? verbo dicam: Deus bonus, scriptura sancta, homo perversus.

VAN den schepper en komt niet quaedts, seydt Hermes, want het ghene dat inden mensche quaedt is, zijn des selfs aengeboren gheneghentheden, hem aenhanghende gelijk den roest het yser, ende de vuylicheydt het lichaem doet, nochtans en is de smit geen oorsaecke van den roest, noch den ghenen die het lichaem geteelt heeft van de vuylicheydt, noch Godt van den quade. Dat de heyliche schrift tot versterckinghe van alle ketterijen werdt te berde ghebracht, ofte door verdorvenheydt, ofte door eergiericheydt der menschen, leert de eivarentheydt. De giervoghels, al wat wel rieckt voorby vlieghende, vallen op de stinckende en bedorven lichamen. De vlieghen ghesonde leden verlatende, gaen suyghen aen sweeren ende etter-buylen. Veel menschen effene en nutte schriftuer-plaetsen van de handt slaende, nemen geneuchte vrende besluyten te smeden, uyt eenighe twijfelachtighe ofte duystere redanen. Ia gelijk een ende het selve purperen kleedt de mensche vervrolickt, de stieren vergramt en doet rasen; op ghelijcke wijze sal den eenen somwylen Godsalighe leerstukken, een anderen schadelijcke ketterijen, uyt een en de selve plaetse trecken. Wat is hier de reden van? int korte; Godt is goedt, de schrift is heylich, maer den mensche is verkeert.

*Als quaet, uyt goedt, ens wedervaert,
Dat komt uyt ons verdorven aert.*

PROV. 8.

Iusti sunt omnes sermones mei, non est in iis pravum quid, neque perversum: recti sunt intelligentibus & equi inveniuntibus scientiam.

I. CORINTH. I. 18.

ACeux qui perissent la parole de la croix leur est folie, ains a nous qui obtenons salut, elle est vertu de Dieu.

TANGOR, NON FRANGOR AB VNDIS.
XXIII.

Hæc tamen sunt de raro contingentibus ut bene Hieron. Lib. 3. Epist. 5.

Quis fornacem regis babiloniæ sine aduersione ingressus est? inquit, cuius adolescentis ægyptica domina pallium non tenuit? inter illecebras voluptatum etiam ferreas mentes libido domat. Difficile inter epulas servatur pudicitia.

ET BERNARD. IN QVOD. SERM.

Periclitatur castitas in delitijs, humilitas in divitijs, pietas in negotijs, veritas in multiloquio, charitas in hoc mundo.

Alle

GHy rijt geduerich uyt, ghy zijt in alle feesten,
Ghy komt, ô Rosemont, by alle blijde geeften,
En desen onverlet soo blijfje datje waert,
En houdt den eersten stant van uwen koelen aert.
Nu isset immers waer (het schenen eertijts droomen)
Dat midden inde zee zijn even soete stroomen,
En blijven onvermenght. Siet wat een vreemt verstant!
Ghy blijft als killich ys te midden in den brant.

Tangor, non frangor ab undis.

P*Hylli Dionæis circundaris undique turmis,
En Venus in Venas non venit ulla tuas:
Mille proci calidis implent tibi questibus aures,
Tu tamen in mediis ignibus, igne cares.
Sic manet & fluvio, licet æquora vasta pererret,
Qui fuit ante color, qui fuit ante sapor.
Vis fluvii miranda, meæ vis mira puellæ,
In circumfuso tutus uterque mari est.*

Parler de bouche, au cœur ne touche.

LE fleuve, que tu vois, en haute mer se pousse;
Et, non obstant celà, son eau demeure douce.
Pourquoy t'estonnes tu? ma dame peut autant,
Marchant par-my le feu, est froide non obstant.

MEn vont in ouden tijt, en even noch, revieren
 Die midden in de zee en door de baren fyvieren
 Doch schoon haer soete stroom tot in het soute schiet
 Sy vloeyen nevens een doch efter mænghen niet.
 Siet dus hout nu het volck (men moetet houven noemen
 Want yder houdt sijn goet) vvie kan van liefde roemen
 Daer yemant schoon hy trout sijn goet bevvaert alleen
 'tFy van bysonder goet als 'tlichaem is ghemeen.

Corpora communia, sed non pecunia.

P*er latices, Neptune, tuos diffunditur amnis,
 Cui remanet totus, qui fuit ante, color:
 Mixta nec unda mari, mare nec miscetur in undis
 Fluminis, & proprius piscis utrique manet.
 Heus ubi sancta fides? ubi dulcia fœdera lecti?
 Utraque sepositas arca reservat opes:
 Corpora sunt nobis communia, lege jugali,
 Cum mihi te dederis, cur tua, Phylli, negas?*

Chacun son cas apart.

LE fleuve, que tu vois, bien par la mer se roule,
 Mais son eau, ny poisson, hors de son sein ne coule.
 Lors, quant les mariez ont mis leurs biens apart,
 Ou est, dy foible amour, ou est ton feu & dart?

Quid hoc rei est! Fluvium per me-
dium maris labi, in sinum, & velut
in amplexus cani istius patris ru' re, &
suam nihilominus undam, colorem, pis-
ces sibi serbare! Monstrum hoc aliquis
in mari, aliud nos in terrâ miremur. Pa-
trum nostrorum avo, cum adhuc exsta-
rent veteris vestigia recti, una ferè erat
& simplex matrimonij incundi ratio, ut
simul! cum ipsis nuptijs omnium bono-
rum societas inter conjuges contracta
videretur. Nunc verò mutata tempo-
ra, mutati adeo una hominum mores, ut
conjugij sacrum in commercium abiisse,
& res Mancipi facta videatur; quotque
hodie matrimonia, totidem sordida ferè
pactiones, de bonis in communionem non
conferendis, interveniant. Quid dicam?
Stultè parentes filiam in matrimonium
collocant ei, cui dotem diffidunt. Stultè
mulier marito ejusmodi se dat, cui sua
negat. Vt humida miscentur omnibus
partibus, sic inter conjuges nihil separa-
tum, nihil singulare; non corpus, non bo-
na, nec cogitationes quidem, velim.

DE ondersoeckers der nature hebben voor
een groote vreemdicheydt aenghemerckt
sekere reviere midden door de zee vlietende,
sonder nochtans haer visch en water mette
zee ghemeen te maecken. 'Tis (mijns oor-
deels) immers soo seltsaem datmen hedens-
daechs, int maecken van houwelijcken, ghe-
meynschap van lichamen volkomelijck ende
sonder teghenspreken toelaet, ghemeynschap
van goederen, daerentegen gantsch verwerpt.
Ist niet groote dwaesheyt een teere maghet, w
eyghen vleesch en bloet, in den schoot van de-
sen of ghenen onbesuyfden jonghelinck stec-
telijck heen te legghen, om na sijn wel-gheval-
len met de selve om te moghen springhen, een
hant vol gelts daerenteghen, of so wat eerde
kluysten in dier voeghen vast te maken, dat hy
daer niet aen en kan? ist niet dullicheydt sijn
dochter te betrouwen aen yemant diemen het
houwelijcx goet niet betrouwen en der? Se-
kerlijck de weerdicheydt des houwelijckschen
staets, werdt door dese vreemdicheden veel te
kort ghedaen; want voorwaer, alster wel sou de
gaen, soo behooren de ghehoude niet allee-
lijck in lichamen, maer oock in goederen, ja
in ghemoederen ende ghedachten ghemeen,
en in alle haer deelen immers soo seer ver-
mengt te wesen, ghelijck wijn en water, als het
onder den anderen ghegoten is.

Waer twee gheworden zijn tot een,
Maeckt daer ghemoet en goede ghemeen.

HORAT. SAT. I. LIB. I.

Miraris cum tu argento post omnia ponas
Si tibi non praesto, quem non mercaris amorem.

Plutar. in Praecept. Matrim. ex vers. Amiot.

Platon escrit que la cite est bien heu-
reuse ou on n'entend pas ces mots, | cela est mien, cela n'est pas mien,
mais ces paroles la doivent bien encore
plus estre bannies hors du mariage.

De werelt ghebruyckende, als niet ghebruyckende.

Siet hier een versche beeck die met de soute baren
 Can spelen in het diep, oock sonder eens te paren;
 Siet! hoe het water raect, sy blijft al even soet,
 Sy houdt haer eersten aert te midden inden vloet.
 Het is een groote deught met alle man te leven,
 En aen het los ghevvoel sijn herte niet te gheven;
 O die de vverelt schiept, en schiept oock even my,
 Gheeft dat in dese ziel de vverelt niet en zy.

Mediis immixtus in undis.

E*sse ferunt, medium qui per mare volvitur, amnem,
 Is tamen aequorei nil trahit inde salis.
 Nos mundi pelagus, nos vastum currimus aequor,
 Nos tenet in salso Doris amara sinu,
 Omne latus ferit unda, furit celer aestus arenis,
 Ah! quid agat tantas rivulus inter aquas?
 Alme Deus, liceat nulla falsugine tinctis
 Reddere corpus humo, reddere corda tibi!*

Bien te baigne, mais sans meslange.

LA mer en ce tableau, lecteur, prens pour le monde,
 Et gard toy que son sel jamais ne se confonde
 Avec le fleuve doux de ton esprit Chrestien,
 Dieu donne, que chacun bien donne garde au sien.

MEDIVS

Semina ac planta, aliunde petita, ex qualitate terra, cui inseruntur, brevi fructus producunt: animalia, in aliam regionem translata, ad genium loci, in quo habentur, indolem formant: Idem nobis ferè accidit: mentem ad verbi divini normam indies nobiscum formamus, & vitæ melioris spem animo concipimus, at simulatque in mediâ urbe versari occipimus, ubi nos res hominesq; circumstrepunt, subitò hinc tumultus ac turbas haurimus, & negotiû nobis, non nostra solum negotia, sed aliena etiâ, faciunt.

Miseros nos! abripimur, & contagione plerumque insanimus, ecquæ enim

Cui mens circumflua luxu intactum poterit vitio servare rigorem?
Nos tamen adnitamur contra, & cum bono Deo, alphaum, mare siculum subterlabentem sine mixtione undarum, sedulo imitemur; perque levitates ac vanitates hujus seculi transeuntes, iis ne misceamur, at, veluti piscis marinus in falsis undis non falsus, ita nos, ne falsuginem trahamus ex hoc pelago. Solis radii contingunt quidem terram, sed ibi sunt, unde mittuntur. Vimam sic animus nobis versetur inter humana, ut adhareat interea origini suæ, id est, Deo!

Een uytheemfche plante ofte zaedt, hier te lande ghebracht zijnde, verliest seer haest haren eyghen aert, en voecht sich na het land daer in sy gheplant oft ghesaeyt wert; vremde ghedierten aerden terstondt naer het gheweste daerse ghehouwen worden, verghetende het landt daer uyt sy ghekomen zijn. Yet sulcx ghebeurt den mensche schier alle daghe, hy oeffent sich in eenicheydt in Godes woordt, maeckt daer uyt reghels tot een stichtelijck leven, en brenghet sijn gheneghentheden als onder een toom, maer so haect hy uyt sijne innighe ghedachten komt, en begint, benefens andere menschen, in de werelt te woelen, terstont klevten hem de omswevende gebreken van andere aen't lijf, en wort door de selve (ghelijck door een snel loopende reviere) wech gheruckt.

Die in de stroom van wellust swemt,

Al is sijn gheest al wat ghetemt,

Of schoon hy op zyn saken let,

Wert van eens anders wyl, besmet.

Laet ons hier teghens ernstelijck strijden, ende naervolghen de reviere alpheus (die midden door de sicilische zee, sonder sich met de selve te vermenghen, haren loop neemt) laet ons midden inde ydelheden vande werelt, trachten met de selve niet ghemeens te hebben, ende zijn ghelijck versche visschen in soute wateren. De stralen van de sonne schijnen wel op der aerden, maer blijven ghelijckewel gehecht aen het lichaem van twelcke sy neder dalen. Tware te wenschen dat wy met de menschelijcke dingen besich zijnde, ons niet dieper daer in en lieten, ofte wy en bleven even wel vast gehecht aen onse oorspronck, welck is Godt. Die ons daer toe sijn ghenade verleene,

AMBROS. DE VIRG.

Discite in hoc mundo, supra mundum esse, & si corpus geritis, volutet in vobis ales interior.

PHILIP. 2. 15.

A Fin que vous soyez sans reproche & simples enfans de Dieu, irreprensibles au milieu de la generation torue & perverse.

FAC SAPIAS ET LIBER ERIS.
XXIV.

TIBULL. **S**ervitium mihi triste datur teneorque catenis
Et nunquam misero vincla remittit amor.

OVID. 3. **S**ed tamen haret amor crescitque dolore repulsa

METAM. **S**et tenuant vigiles corpus miserabile cura
Adducitque cutem macies,

OVID. **D**y faciant possis domina transire relietæ
Limina, proposito sufficiantque pedes;
Et poteris, modo velle tene.

DAN. **S**cilicet angustum nimum concludimur orbe
HEYNS. **S**udicio peccat qui sapienter amat.

Uvaer hier verstant, daer waer gheen bant.

MOy Brechtje speelt de beest, en Fop laet met hem geckē,
 Ken can (so roept de vent) mijn hert niet van haer treckē,
 Sy is vol enckel gheest, vol alle moy ghetast,
 Dies ben ick aen mijn lief met stale ketens vast.
 Maer segh eens, lieve Fop, en hebje noyt ghevonden,
 Een nar, die met een stroo was aen een pacl ghebonden,
 En die noch efter stont als met een boey aen't been?
 Ghy zijt (al weetjet niet) van dese gecken een.

Fac sapias, & liber eris.

V*Sque rogas, negat usque tibi crudelis amica:
 Ecquid adhuc duro mens in amore gemit?*
*Me remorantur, ais, formosæ vincla puella,
 Vincla vel herculeâ non solienda manu:
 Vincla genæ mihi, vincla comæ, mihi vincla papillæ:
 Hei mihi? quot vinclis corda ligatur amans.
 Stulte puer, stulti vel stramine crura tenentur,
 Et, moriar, vinclum tu nisi tale geras.*

Qui veut, il peut.

NE vistes vous jamais un fol lié de paille
 N'avoir l'entendement ny force qu'il s'en aille?
 Je vais le vous monstret, voila ce fot languir
 En malheureux amour, & ne s'en peut partir.

Der dwafen bant, is onverstant.

VV At isser menich mensch in onsen tijt te vinden
 Die aen een enckel stroo sich plach te latē bindē.
 Wat isser menich mensch die wat een ander doet
 Houdt voor een stalen bant die niemant breken moet
 So plach het domme vee met onghewisse schreden
 Oock op een quaden wegh een ander na te treden.
 Ghy leeft ghelijck een mensch dat is na wijfen raet
 Doet na de reden eyscht niet so de werelt gaet.

O demens ! ita servus homo est ?

M*ulta quidem totam patrantur inepta per urbem,
 Cumque petis causam, mos jubeat ista, ferunt.
 Annè igitur stolidi nos stringat opinio vulgi?
 Regula num vita factio plebis erit?
 Stamine sic fragili, vel stramine morio vinctus
 Vah ! sibi compedibus crura sonare putat.
 Serviles vilesque sumus : pro vincimur, imò
 Vincimur miseri, causaque nulla subest.*

Ce que me lie, c'est ma folie.

FOrce actes, que faisons, sont pleines de bestise,
 Demandez en raison, on vous les autorise
 Par la costume, hélas ! un fantastique lien,
 Le fol se tient lié, & que le tient, n'est rien.

O DE.

Sensus morbi, & origo ejus detecta initium sanitatis est. Magna vitiorum scaturigo est, consuetudinis, plerumque non bona, impressa nobis auctoritas. Vivimus plerique ad exempla, & non quid rectum, sed quid usitatum sit, inquiremus. Quis nostrum, lautitiarum aut superflui sumptus si culpetur, non statim recurrat ad antiquam illam, & non probam excusationem, non ego sumptuosus sum, sed mores, ut hodie sunt, tantas impensas exigunt? Na nos lepidi sumus! Sumptuositatem excusando, dementiam culpamus. Nihil peccati antiquitas, nihil errantium multitudo nos moveat. Mala consuetudo, vetustas erroris est, dicit Theologus. non exemplis, sed legibus judicandum pronuntiant jurisconsulti, non consuetudine, sed ratione vivendum clamant Ethici. Concludo antecedentium gregem sequi, pecudum esse non hominum. Nec enim bene currere potest, cui cura est alienis vestigiis pedem infigere.

En ingebeeelde grootachtinge van de gewoonte des volcx, is als een spring-ader van alderley misgrepen. Vele van ons leven alleen maer na exempelen van andere, niet ondersoekende wat recht, maer wat ghebruyckelijck is. VVie doch berispt zijnde over onmaticheyt van spijsse in maeltijden, en gaet niet terstondt sijn toevlucht nemen tot de oude, doch ondeugende, uytvlucht. 'Tis so de maniere? ist niet wat frays? met ons te willen verontschuldigen van kostelijckheyt, beschuldigen wy ons inder daet van dwaesheyt. Niemand bedriege sich selvē: noch de outheyt vande misbruyckē, noch de menich-te van die hun misgrijpen, kan immermeer dat slim is, recht maken. Quade gewoontē zijn oude dwalingen. Men moet na wetten, niet na exempelē wijzen. Men behoort na reden, niet na ghewoonte te leven. Slechtelick sijn neus te volgen, en de ghene die voorgaen na te loopen, is beesten, geen menschen werck. Niemand gaetter wel die sijn voeten geduerichlijck wil voegen na eens anders voetstappen.

SEN. EPIST. 51.

Non ego ambitiosus sum, sed nemo aliter Romae potest vivere. Nor ego sumptuosus, sed urbs ipsa magnas impensas exigit. Non est meum vitium quod iracundus sum, quod nondum constitutum genus vite, adolescentia haec facit. Quid vos decipimus?

IDEM EPIST. 58. IN FIN.

Inter causas malorum nostrorum est, quod vivimus ad exempla, nec ratione componimur, sed consuetudine abducimur. Quod pauci faciunt, nolumus imitari: quum plures facere caeperunt, quasi honestius sit quia frequentius, sequimur, & recti apud nos locum tenet error &c.

GAL.

*Ghy zijt tot vryheydt gheroepen broeders, staet dan inde vry-
heydt, alleenlijck dat ghy de vryheydt niet en ghebruyckt
tot een oorsake den vleesche.*

HOe staet de geck en kijckt al waer hy vast gebonden!
En daer is maer een draet hem om het beë gevondē;
Een stroo, een eenich stroo is hem een stalen bant,
Siet vvaer de mensche valt door enckel onverstant.
Wat zijn, ô vveerde ziel, vvat zijn doch al de touvven
Die ons den Christen aert hier vast gheknevelt houvven?
'Tis lucht tot ydel eer, of seght tot vuyl ghevvin,
Al niet als enckel stroo, ja vvebben van de spin.

Stultitia ligamur, non compedibus.

S*piritus excelsus se tollit in astra volatu,
At caro, compedibus deprimor, inquit humi.
Tu quid vincla voces, age, nunc videamus inepta;
Morio vel stramen, compedis instar, habet.
Vile lucrum, popularis honos, fugitiva voluptas,
Hæcine sint pedibus pondera justa tuis?
Prò viles animas! devotaque crura catenis!
Vincimur, nervus nec tamen ullus adest.*

ECCLES. 10. 2.

Le sage a le cœur a sa droite: mais le fol a le cœur a sa gauche.

L'Esprit s'ouhaite au ciel son noble cœur estendre,
Mais cest amas de chair au monde se va rendre,
Causant captivité, esclave se faisant;
Vn sot est garotté de paille seulement.

STVL

Quoties rerum humanarum interior aliqua cogitatio animum mihi subit, non possum non serio deplorare, imo & indignari, affectuum nostrorum, non inscitiam modo, sed insaniam. Irretitos nos mundi, nescio quibus, illecebris sat scimus, & futile iugum excutiendi ardor nos aliquis interdum invadit: sed irrito plerumque conatu. Quin age, & serio remtangamus. Quid si tota haec machina plena manu, quidquid in sese deliciarum complectitur, in nos parata sit effundere, qualia tandem aut quanta nobis conferre possit, enumeremus. Honores dabit, inquit; sumi sunt. Divitias; umbra. Nomen ac famam, aura ac strepitus. Voluptatem denique; fallax prurigo est, primo blandies, postea dolens. Et quidem ista omnia deteriora non raro nos reddiderunt, meliores ferere nunquam. Nec enim aut firmiora latera, aut vita longior, aut mens beatorum, aut vita longior, aut mens beatorum, hinc alicui futura est. Ex adverso, quid si, effusus habens, in nos saeviat orbis terrarum, adeo ut

Ruina caeli sidera misceat,
Ingens tamen solatium in praesentium brevitate, in futurorum perseverantia.

PAUL. ROM. 7. 22.

Dilector lege Dei secundum interiorum hominem, video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae: & capientem me sub lege peccati.

AVGVST. LIB. CONFES.

O Amator mundi! cujus Dei gratia mi-

Als ick somwylen, met innighe ghedachten de menschelijcke dinghen in my selven overweghe, so en kan ick niet laten droevich, ja gram te werden, over de slofficheydt, jae dwaesheyt, onser gheneghentheden. Wy sien voor de handt dat wy inde wereldtsche saken gantsch verwerret zijn, des kryghen wy somtijts goeden wille, om ons daer van te ontwerpen; maer, och armen! wy slabacken telcken in ons goet voornemen. Wel aen dan, laet ons teghenwoordelijcken eens de sake wat naerder ondertaften. Ghenomen dan dat de gantsche wereldt haren schoot als open dede, om ons, met al datse weet by te brengen, op het vriendelijckste te troetelen, wat soudt doch al te beduyden hebben? Sy kan ons eer-staten geven, suldy segghen. Maer wat zijn die anders, als roock? Sy kan ons rijckdom toe brengghen. Maer wat zijn die anders als een schaduwe? Sy kan ons een heerlijcken naem verheffen. Maer wat is die anders als een suysende windeken? Sy kan ons niet wellust vrolijck maken. Maar wat is dat anders, als een bedriecheelijcke ketelinghe? Dit alles, maect ons veeltijts slimmer, selden beter. Ten gheeft ons noch langher leven, noch stercker lichaem, noch gheruster ghemoet, maer wel het teghendeel. Of dan schoon de wereldt, ons al qname af nemen, watse kan en mach, soo sal, in allen ghevalle, voor ons groote vertroostinghe ontsaen, eerstelijck nyt de kortheydt van de jegenwoordighe ellende, ende ten tweeden, uytte lanckduyricheyt vande toekomende gelucksalicheyt.

litaris? hic quid nisi fragile, nisi plenum periculis, & per quot pericula pervenitur ad majus periculum? pereant haec omnia, & dimittamus haec vana & inania: conferamus nos ad solam inquisitionem eorum que finem non habeant.

QVI CAPTAT, CAPITVR.
XXV.

PLAVT. Da mihi hoc, hoc mel meum, si me amas, sodes.

TRIN. Ibi ille cucullus; ocelle mi, fiat, & istud: & si
Amplius vis dari, dabitur; ibi illa pendentem ferit.
Fit ipse, dum illis comis est, inops amator.

TERENT. **I**D vero est quod mihi puto palmarium,
EYVUCH. Me repperisse, quo modo adolescentulus
Meretricum ingenia & mores posset noscere
Mature, & cum cognovit, perpetuo oderit: Nosse omnia hac, &c.

Die

Die greep, is in de neep.

DE meeu vlieght over al, om haren kost te rapen,
 En vint ontrent de strant een oester ligghen gapen,
 Dies picktse na het aes; maer, eer de voghel at,
 So sluyt de mossel toe, daer is de meeu ghevat.
 Siet daer een eyghen beelt voor dese losse gasten,
 Die sonder na-ghepeys in alle schotels tasten;
 Sy zijn te bijster graegh, maer, siet! ten lijt niet langh
 De grijper is ghevat, de jager vvort de vangh.

Qui captat, capitur.

L*æda vagis juvenes vocat in certamen ocellis,
 Vidit, & insidias, nerva paremus ait.
 Dat faciles aditus, dat basia, fertque vicissim,
 Qualia vel passer, vel dare concha solet:
 Omnia cum fervent, dextram petit illa, fidemque,
 Igne furens juvenis, quod petis, inquit, habe.
 Ostrea non aliter rostro penetravit acuto,
 Et que captabat, capta remansit avis.*

Chasse pémible, ou le veneur est pris.

VOyant ces dous appasts je me faisois accroire,
 Daller, non au combat, mais bien a la victoire:
 Mais en prenant, hélas! sans y penser, je suis,
 Par mon butin, que je pensois avoir, surpris.

DE meeu is inde klem, de meeu die is ghegrepen,
 De voghel is bekayt de vogel is benepen:
 Maer vvat baet dit de schelp? ké fiet een vreemt gheval
 De vangher is bedut hoe hy het redder sal,
 De vangh is hem een pack, de vangh die is hem teghen,
 De vangh is hem verdriet hy isser me verlegghen.
 Wat isser menich mensch dien gelt noch goet en past,
 Want daer beleyt ontbreect daer is de rijckdom last.

Fortunam citius reperias, quam retineas.

T*egminibus patulis jacet ingens littore concha,
 Dum perit hanc, rostrum pressa tenetur avis;
 Capto quidem premitur volucris, sed capta repugnat,
 Et salit, & pennis ostrea dura quatit:
 Concha, diu luctata, nequit retinere volucrum,
 Dumque fugit, clamat; praeda molesta vale.
 Parta per incertos numerosa pecunia casus,
 Aut perit, aut opus est, ars nisi servet opes.*

<i>Vn fol ou beste</i>		<i>Mais bon mesnage</i>
<i>Faiçt bien conqueste,</i>		<i>C'est faiçt du sage.</i>

BIen que l'oiseau, soit pris, ce non obstant le huistre
 N'en a que du travail, & n'en a nul honneur:
 Bien, par cas fortuit, acquis par un belistre,
 Ne faiçt jamais du bien a son lourd acquerer.

Ingentia & ramosa cornua cervis magis oneri, quàm adjuvamento esse, cum iis nesciant, facilè perspicimus. Parum est, opibus affluere si desit ars utendi. *Francesti, inquit Guicciardin, sono piu prompti a acquistare, che prudenti a conservare. Id omnibus in universum hominibus ferè accidit. Multi sunt quibus aut regna, aut opes, summo labore adquisita, postea defecta providi regiminis è manibus elabuntur. Magna opes non tam multa capièdo, quam haud multa perdendo quaruntur, ait Dio. Excellentibus ingeniis, inquit Liv. citius defuerit ars quàm civem regant, quàm quàm hostem superent. Rationè acutè tangit Zonaras; tueri quæsita, inquit, difficilior est quàm acquirere, quoniam in acquirendo ignavia possidentis saepe plus confert, quam proprià virtus. Tueri autem, quæsita sine proprià virtute, nemo potest. Bene igitur ille, qui malle se dixit virum pecunià, quàm pecuniam viro indigentem filia in maritum dare.*

DE hoochghetackte hoornen zijn voor de herten veel eer beswaerlijck, als behulpsaem, uyt oorsaecke dat de selve gheen handelinge en hebben om die wel te konnen ghebruycken. Ten heeft niet veel om 'tlijf treffelijck gegoet te zijn, indienmen geen bequaemheyt en heeft om sijn middelen wel te besteden en te bestieren. Den Fransman, seyt Guicciardini, is veel handigher en gauwer om yet te winnen, als voorsichtich om 'tghewonnen te bewaren. 't Gaet byna so mer alle menschen, hooghe en leege. Men vint die met een sekere behendicheyt den eenen treffelijcke heerlijkheden, den anderen schoone goederen, by den anderen gheraep hebben, aen de welcke nochtans, by ghebreck van goet beleyt, alles naderhandt door de vingheren is ghedropen. Vytmytende verstanden, seyd Livius, sal veel eer de wetenschap ontbreken om hare burgherije wel te bestieren, als om haer vyanden haestelijck t'overwinnen. De redene hier van werdt aerdelijck verklaert by Zonaras; te beschermen, seyt hy, het gene dat gewonnè is, valt beswaerlijcker als het winnè sels, overmits dickwils, tot het verkrijgen van eenich dingh, meer helpt de lasse onachtsaemheyt vandè gene die het sijne slechtelijck hem laet ontfutelen, als u eygen kloeckheyt; maer 'tghene dat eens ghewonnen is, en kan sonder eygè goet beleyt niet bewaert, of recht gebruyckt werden. Hy dede dan wijselijck die sijn dochter liever te besteden hadde aen een man die goet ontbrack, als aen goet dat een man van doen hadde.

OVID.

Non minor est virtus, quam quarere, parta tueri:
Causa incest illis, hic erit artis opus.

SEN. LIB. I. EPIST. 2.
Immodica divitiæ sunt veluti ingentia & enormia gubernacula, facilius

mergunt, quàm regunt: cum habeant irritam copiam, & nexiam nimietatem.

T 3

PSAL.

Sijne vrienden gheeft hy het al slapende.

DE meeu die soect haer aes, en geeft haer op de fanden,
 Sy flickert over zee, sy wandelt aende stranden;
 De mossel roert haer niet, maer leyt alleen en gaept;
 Het schijnt of datse rust, of datse leyt en slaept;
 En desen onverlet soo wort de meeu gevangen
 Van yet dat niet en doet als aem de klippen hangen.
 Ey waerom dus gevvoelt om staten, rijckdom, eer?
 Ons doen en gelter niet, 'tis al uvv' segen Heer.

Non labore, sed munificentia Domini.

S*Axa solent volucres circumvolitare marine,
 Predaque dum petitur, non datur ulla quies.
 Concha loco non mota, sui non anxia victus,
 Nunc bibit, equoreum nunc spuit ore salem:
 Hanc, dum testa patet, rigido petit improba rostro,
 Dumque petit, rostro capta remansit avis.
 Quos manus alma Dei beat, hos beat absque labore,
 Sponte replet placidos preda petita sinus.*

ECCLIASTIQ. 11. 14.

*Les biens & les maux, la vie & la mort, la pauvreté
 & richesses sont du Seigneur.*

L'Huystre est tout en repos, sans oncq changer de place:
 L'oiseau de mer par tout, sans s'arrester tracasse,
 Qui rien ne faict, il prend: l'oiseau travaille en vain,
 Ce qui nous enrichit, est, Dieu, ta riche main.

NON

Rombum, & squatinum, & rhaïam, & pastinacam, cum tardissimi sint piscium, saepe tamen mugilem piscium velocissimum in ventre habere, piscatores obseruarunt. Simile in terrâ, & ipsis quidem hominibus contingere, quis non videt? ejus rei rationem si quis inquirat, nec velocium esse cursum, nec fortium bellum, nec sapientium pacem, nec doctorum diuitias, nec artificum gratiam, cum sapiente hebraeo respondebo. *A Deo sanè ista omnia, à Deo sunt. Dei arbitrio expenditur victoria, ait ille, neque ad insolentissimos quosque illa accedit, sed ad eos duntaxat, ad quos conditor illerum & moderator accedere voluerit. Ille quoties suis auxiliari statuit, externis illis plerumque se astringi non vult; imò ea auersatur potius, instrumentisque debilitibus magis, quam robustis, iurare mavult. Loquuntur id exempla Gidionis, Ionatha, & aliorum Cujus rei illa haud dubiè est ratio, ut, bona, qua insperata nobis eueniant, recta è manu Dei in nos delata intelligamus, eique tanto impensius grati animi victimam offeramus. Eam rationem expressit ipse Deus Ind. 7.2.*

DE zee-luyden hebben menichmael voor wat vreemts aenghemercke, dat inde ropen ende buycken van traghe ende lompe vischen dickwils de snelste en rapste overvlieghers vander zee ghavonden werden. Yet sulcx ghebeurt oock niet selden op den aertbodem, en seifs onder de menschen: En de reden daer van is, 'rghene Salomon seydt, Eccles. 9. 11. Dat ten loope niet en helpt, suelle zijn; ten strijde niet en helpt sterck te zijn; ten rijkckdom niet en helpt kloeck te zijn, &c. Die en diengelijcke segghingen dalen alle vanden hemel. Na den raet Godes (seyter een) wert de overwinnings uyghemeten, en den segghen volcht juyft niet die stout en vermeten zijn, maer allecalijck de ghene die het God behaecht dien toe te schicken. Ten is den Heere niet swaer (seyde Ionathan, 1. Sam. 18. 6.) door vele ofte weynighe te helpen: En veelrijds, seifs inde meesten noot, behaghet Gode de sijne, door kleyne en gheringhe middelen, uyt het gheuaer te trecken: onder andere redenen sonderlinghe, op dat den mensche gheen stoffe en soude hebben sich selven in sijne verlossinghe yet wat toe te schrijven; maer alles reghel-recht uyt Godes milde hant soude bekennen ontfangen te hebben, en dies te meer verweckt soude werden met ware danckbaerhey: sich voor God te vernederen. Dese reden wert seifs van Gode uytghedruckt. Recht. 7. 2. Israel mochte sich beroemen teghens may, en segghen: Mijne handt heeft my verlost.

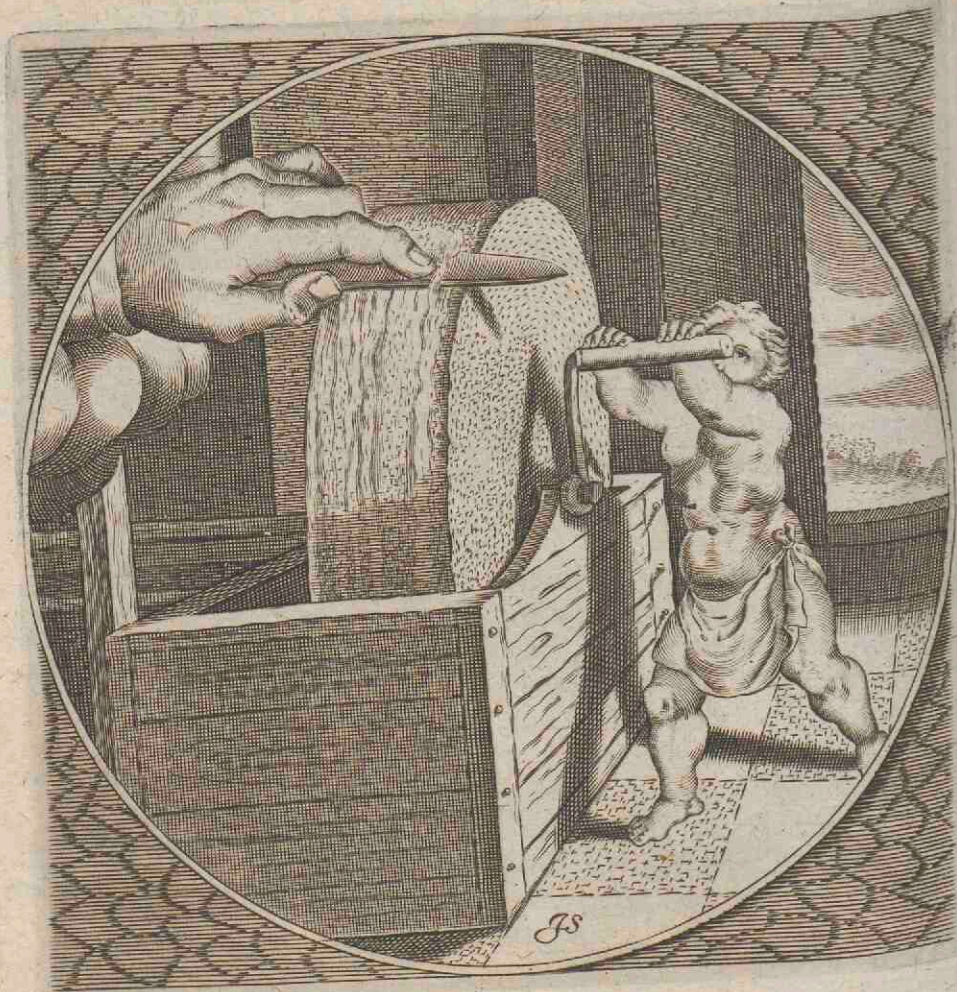
SALOMON. PROVERB.

Benedictio Domini diuites facit, nec sociabitur iis afflictio.

ECCLES. 9. 11.

I'Ai ven sous le soleil que la course n'est point aux legers, ni aux forts la bataille, ni aux sages le pain, ni aux prudens les richesses, ni la grace aux scavans.

DAT

OVID. I. ME. **D**Equè sagittiferâ prompsit duo tela pharetrâ,
 TAM. DE AMO. **D**iverforum operum; fugat hoc, facit illud amorem;
 RE LOQVENS. **Q**uod facit, auratum est & cuspide fulget acutâ:
Quod fugat, obtusum est, & habet sub arundine plumbum,
Hoc Deus in nymphâ Pencie fixit, at illo
Lesit Apollineas trajecta per ossa medullas:
Protinus alter amat, fugis altera nomen amantis.
Aucta fugâ forma est.

Sy gheeft, datse niet en heeft.

GHy slijpt ons, Rosemont, vvy zijn des liefdes pijlen,
Ghy zijt de vvet-steen selfs, uvy' oochjens zijn de vijlẽ;
 Gh die ons gaende maect behoudt uvy' eersten stant,
 De coude maect het vier, en 't ys vervveekt den brant.
V lieffelijck ghesicht doet ons de sinnen quelen,
V neer-gheslaghen oogh kan ons het herte stelen,
 Siet vvat mijn lief vermach! Sy maect, sy doet, sy gheeft,
 En datse niet en is, en datse niet en heeft.

Dat, nec habet.

C*Os obtusa manet, gladiis tamen addit acumen,*
Quodque dedit ferro, non dedit ipsa sibi.
Cotis agunt partes in pectora nostra puella,
Quasque dedere aliis, non habuere facies.
Phylli, dionæo mihi cum jecur igne peruras,
Corda geris schyticâ frigidiora nive:
Me glacies torret, mihi frigora causa caloris,
Ah! calor hic tandem desinat, unde venit.

Le rebouché esguise.

IVriste tu ne scais que c'est de noz affaires,
 Voicy les lois d'Amour a voz lois tout contraires:
 Tu dis, que, nul ne peut donner ce qu'il n'a pas,
 La pierre, que tu vois, & Phillis font celá.

V

Ghemeen.

*Ghemeenlijck een verwaende geck
Straft in een ander sijn ghebreck.*

AL is de wetsteen plomp al weet hy niet te snijden
Hy wil noch evenwel gheen plompe messen lijdē
Noch laet hy evenwel ter snede niet ghestelt
Noch laet hy evenwel gheen yser onghequelt.
Hoe vveet het schamper volck en yeder 't sijn te geven
En 'tis doch steke-blind ontrent sijn eygen leven,
Maer Fop vvat is u nut te maken yeders staet,
Nadien dat ondervvijnl uvv' huys verloren gaet.

Peccans peccata corrigit.

C*Os acuit tritas, obtusior ipsa, secures,
Et redit à scabro splendidus axe chalybs.
Si quis in alterius sua crimina pectore sensit,
Hei mihi! quàm savas exerit ille manus?
Dum vitis agitur, convitia spargit in omnes
Zoylus, & crimen quod petit, intus habet.
Claude domi tua vota, foris quid cernis acutum?
Crede mihi, sibimet qui sapit, ille sapit.*

*Mets ta main en ton sein,
Et ne mesdiras a ton prochain.*

LA pierre que tu vois, agu le fer veut rendre;
Et jamais a trancher ne peut soy mesme apprendre.
Qui chastier pretend es autres leur defaut,
Ses fautes redresser premierement luy faut.

DE Augusto traditur, cum esset luxuria serviens, fuisse tamen ejusdem vitii servissimum ultorem; idque ferè universis hominibus mali moris est, ut acres sint in ulciscendis vitiis quibus ipsi vehementer indulgent. Ea utiq; est fatalis ingeniorum scabies (ut ille ait) ut omnes reprehendere ac disputare malint, quàm vivere. Nemo docendi, nemo discendi studio unquam in calumnia hunc malignum campum descendit. Sed quemadmodum cum estate, ut Plinius ait, vehementius tonuerit, quàm fulserit, ventos denuntiat; ita, ubi quis vehementer in aliorum vitia inclamat, ipse, vita non sat proba, indicium est animi magis ambitionis vento tumescentis, quam solide pji. *Apazè mihi cum nasutis istis. Placet illud poète,*

..... Non sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, quàm vita loquentis.
Quanto amabilius erit si in omni vitâ cum Plauto dicamus?
Eya Lyde! leniter qui sæviunt, sapiunt magis. (illorum facit,
Minus mirandum est, atas si quid
Quam si non facit: feci ego isthęc in adolescentia.

MEn schrijft van Augusto, hoe wel hy sijn geyle lusten vry wat veel was toegevend, dat hy evenwel die vuylichkeiten in andere, met alle strengicheydt plach te straffen. 'Tis by-nae een ghemeen ghebreck in alle menschen, dat schier yeder een alderley feylen in sich selven vleyt ende lievekoost, in andere daerenteghens heftelijken bestrafft. 'Tis als een aengheboren schuifte van onse verstanten, dat een yeder liever heeft scherpelijck een ander te berispen, als selfs wel te leven. Men sal even wel bevinden dat menschen, die haer werck maken van ander luyden ghebreken so plichtelinghe ten thoone te stellen, ende als te schavotteren, sulcx noyt en bestaen, noch om andere te onderwijfen, noch om selfs onderwefen te werden: Maer ghelijck als stercken donder met weynich blixem voor een teycken van windich weder werdt ghehouden; soo is oock het uytstetterende gheluydt van een schampere tonghe (soo daer gheen stichtelijck leven by en zy) meer een teycken van een winderighe eergiericheyt, als van eenighe oprechte vromicheyt. Wech dan met sulcke scherpgheheusde kaeckelaets.

*Gheen woort soo seer de feylen breeckt,
Als doet, het leven van die spreeckt.
Dus, die een ander stichten wil,
Dient hem so langh te houden stil,
Tot dat sijn leven metter daet,
In't goed een ander voren gaet.*

Aurel. Vict. Histor. August.
Homines in ulciscendis vitiis, quibus ipsi vehementer indulgēt, acres sunt.

HORAT. SERM.
LIB. I. SAT. 3.

Cum tua per-vidias oculis malè lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quam aut aquila aut serpens epidaurius?

PLAUT.

Qui alterum incusat probri, se intueri oportet.

Ghy die een ander leert, leert ghy u selven niet ?

B Esiet een plompe steen ghehouven uyt de berghen
 Die komt het sijne stael, die komt het yser terghen,
 Die wil dat oock het roest sal blincken als een glas,
 En efter blijfise selfs, ghelijckse voortijts vvas.
 Daer zijnder in het lant, die al de vverelt leeren,
 En brenghen nimmer falf ontrent haer eyghen seeren:
 Ey vrienden niet alsoo: het is de beste voet
 Als sich de meester selfs een eyghen lesse doet.

Docet ipse docendus.

C *Os acuit ferrum, gladiisque reducit acumen,
 Attamen hoc, ferro quod dedit, ipsa caret.
 Si dum sancta doces alios, perversa sequaris,
 Ingenium cotis, frevole doctor, habes:
 Quæ tu cunque mones, ea deneque pondus habebunt,
 Conveniant dictis si tua facta tuis.
 Discrepat a monitis cui devia vita severis,
 Destruit exemplo, quæ monet ipse suo.*

*Ne faites point selon leurs œuvres, car ils disent
 & ne font pas.*

O Qu'il est mal seant, & de mauvaise grace
 Vn autre admonester & point avoir de trace
 De ses enseignemens ! veus estre bon docteur ?
 Fai tout, ce que tu dis, en reformant ton cœur.

DOCET

Nonnulli ex ijs, qui arca facienda adhibiti fuerunt, diluuiio tamen pericore. Sape lixa, qui culinae operam dedit, ni-dore repletus minimum comedit. Fieri potest, ut cibi spiritualis administri nec eo ipse fruatur. Nihil minus ferendum esse arbitror rationem visa ab altero reposcere eam, qui non possit sua reddere. Bene dicta quidam non improbo, bene facta autem longè praefero; praesertim quidem in eo, cui populum docendi graue pondus incumbit. nō enim homines tam faciliē verborum doctrina ducuntur, quàm operum. rectè facere principem, qui ciues suos faciēdo docet, antiqui censent. quidni idem de pastore ac doctore dicamus? ij, si id non faciant, vitia non solum concipiunt, sed etiam in ciuitatē effundunt, plusque ferè exemplo, quam peccato nocent. Sermo quidam animi interpres est, sed vocalis tantum; actio verò realis; hanc malim. Magis enim credibile puto ea unumquemque ex animo velle, quae agit, quam quae loquitur: idòque saniores de fide cuiusque magis oculis, quàm auribus credunt. Qui bene dicit & facit, omni exceptione maior est; duo tamen haec si separanda sunt, rectè facientem & cetera taciturnum, praefendum iudicio.

Selvs eenighe van de gene die de arcke hebben helpen timmeren, zijn door de sondevloet vergaen. Een kock die de spijs bereydet heeft, eet menichmael alderminst, als vol zijde van den reucke. 'T kan ghebeuren, dat de gene die ons de geestelijcke spijs voor stellen, selfs daer van geen genut en hebben. Middeler tijt en isset niet min te verdraghen, als dat yemant, die reden eyscht van eens anders leven, van sijn eygen selfs geene geven en kan. Wel te spreke is een loffelijck dinck, maer wel te doen gaet noch voor: sonderlinghe inde ghene, die den swaren last van de ghemeente te leeren op de schouderen geladen hebben; want het volck en wert niet so lichtelijck tot de deucht geleyt met de leere van woorden, als met de leere van wercken. De oude seyden dat een prince wel dede, dat hy sijn onderfaten met doen leerde. Het selve mach, niet sonder reden, tot een herder en leeraer des volcx ghefeydt werden. Want in ghevalle inde sulcke de leere niet beantwoort en wert vande daet, soo en sondighen de sodanighe niet alleenlijck ten opseue van hun selven, maer gieten de feylen uyt over de gantsche stadt, en doen meer schade door haer exempel, als door de sonde selfs. De woorden diemen spreeckt werden gheneemt tolcken van het gemoet, de daden zijn't noch beter; 'tis waerschijnlijcker dat yemandt van herten meynt, het ghene dat hy doet, als het ghene dat hy maer en seydt. De oude, van yemants gheloove oordeelende, ghelooften dien aensien veel beter haer ooghen, als haer ooren. Die wel spreeckt, en met eenen wel doet, is een dubbel man; Indien men nochtans dese twee dingen soude willen scheyden, so is den genen die wel doet, en voorts stille swijgt, noch verre de best te houden.

Chryf. in Lib. de Compunct. Cord.
Docere & non facere non solum lucri nihil, sed & damni plurimum confert. Grandis enim condemnatio compo-nenti quidem sermonem suum: vitam vero suam atque operam negligentis.

August. super illud Beat. Immaeul.
Iudicet ille de alterius errore, qui non habet in se ipso quod condemnet, iudicet illi qui non agit eadem, quae in alio putaverit puniēda, ne cum de alio iudicat, in se ipsum sententiam ferat.

INVERTE, ET AVERTES.
XXVII.

PLUTARCH. IN MORALIB.

VT pueris cum terrentur personis, damus eas in manus, & versatas ostendimus
inanes, ut discant non timere; ita conveniet adhibitâ ratione res specie terrificas
excutere, ut cum viderimus non esse quod apparet, contemnamus.
SEN. DE **S**ciamus omnia aequè levia esse, extrinsecus diversas
TRANQ. **S**facias habentia, inrorsus pariter vana.

Wilt ghy de svvaerste straf van liefdes vierfchaer vveten?
Sy vvort in onse tael een *blauwe schein* geheten;
Y! dat's een bitebau die yeder een ontsiet,
Maer keert het spooock eens om, ten is so leelijck niet.
Dat ghy, ô vryer, noemt tgevvenschte goet te derven,
Is (na dat ick het vat) u eerste vryheyt erven:
Gheen quaet is sonder goet, voor die het vvcl beleyt;
Sy neemt u oock de vrees die u de koop ontseyt.

Inverte, & avertes.

L *Arva quod est pueris, id amantibus esse repulsam
Tam puer arcitenens, quam Cytherea iubent:
Frons in utraque quidem metuenda, sed inspicere tergum,
Aut levis hinc cortex, aut cava pinus erit.
Quid gemis optata te spe cecidisse puella?
Pristina libertas hinc tibi salva redit.
Spes sublata metum quoque sustulit: Arrige mentem,
Fronte quod horrendum est, ludicra terga gerit.*

Qui le voit d'arriere, Ne fait que rire.

L E masque te fait pœur: mais, mon amy, de grace,
Regarde, aussi le dos, non seulement la face;
Tu, qui plains grievement, ton malheureux amour
Y trouveras soulas, si prens un autre tour.

GHy fiet het momme-tuygh de kinders henen jagen,
 Vermits sy dat alleen maer inder haest en fagen;
 Maer wie het met ghemack en buyten vreesē fiet,
 Die lacht met al het volck dat so becommert vliet.
 Hoe wort een schielick mensch by wijlen omghedreven?
 Yet, ick en vveet niet vvat, dat doet hem dicmael beven,
 Maer t'is recht kindervverc so licht te zijn beducht,
 Hoort reden, eerje schroomt; en vveeght, eer datje vlucht.

Pessimus interpret rerum, metus.

H*Orrendo pavidas hinc territat ore puellas,
 Inde cavo risum cortice larva movet.
 Deterior vero rerum succurrit imago,
 Et falsa miseros anxietate premit:
 Auget homo proprios animo plerumque dolores,
 Inque suam mens est ingeniosa necem.
 Eia age terribilem rebus, miser, abripe larvam,
 Ludicrus error erit, quod modo terror erat.*

De vaine crainte, injuste plainte.

LE masque, regardé au front du faux visage,
 Aux idiots enfans abbat tout le courage,
 Mais qui voit l'autre bout, y trouve moins que rien,
 Nous n'aurons point du mal, si nous le prenons bien.

PESSI

PESSIMVS INTERPRES RERVM, METVS.

Timiditas est corruptio iudicii, ajunt Philosophi. Meticulosos utique non res, sed de rebus rumores, etiam incerti, & rosa (quod dicitur) umbra quandoque terret. saepe opinione amplius laboramus, quam re, ait Seneca, & quemadmodum aves inanis funda sonus territare solet, ita nos non ad actum excitamur tantum, sed ad strepitum. Infirmi animi est, antequam malis opprimatur, queri: Propriumque est miserorum facile id credere quod minus volunt: utque corpora per nebulam, sic per metum res videntur majores, adeo ut multi, rem quam metuunt, ipsi-met anticipent:

... Multos in summa pericula misit Venturi timor ipse mali.

Reperti sunt qui dum in navi periclitarentur, non expectata navis submersione, in mare sese precipites dederunt. Miserum est mori ne moriamur. optimè Sen. quid dementius quam angere futuris, nec tormento se reservare, sed accersere sibi miseras?

Vreesachticheyt bederft het oordeel: want soo haest als yemant den schrick in't lijf krijcht, een blase met de boonē (somē seyt) ja de schaduwe van een roose, soude hem den broeck ront setten. D'inbeeldinghe (seyt Seneca) ontset ons gemeenlijcken meer, als de sake selfs: en gelijk het gesnor van een ledigē slinger het ghevogelte vervaert maect, en doet opvliegghen: so verschrieken wy ons niet alleenlijck van de slach, maer oock van't gedreun. En gelijk de gedaenten der lichamen grooter toonen in mistich weder, soo doen oock alle dingen door de vreesē: in voegen datter veel door vreesē van in gevaerte komen, dadelijck in het uyterste gevaerte zijn vervallē. Men heeft menschen gevondē, die, i'schepe in noot wesende, hun selven uyt vreesē van verdrencken, buyten boort hebben gheworpen, verdrenckende also, om niet te verdrenckē, en stervende om niet te stervē. Vvat isser geckelicker, seydt Sen. als met toekomende swaricheden sich selven te quellen?

SENECA.

Adhibe rationum difficultatibus, possunt & dura molliri, & angusta laxari, & gravia scitè ferentes minus premere.

PLVTARCH. IN MOR.

Terror absentium rerum ipsa novitate falso augetur, consuetudo autem & ratio efficit, ut ea, etiam qua horrenda sunt naturā, terrendi vim amittant.

Doot waer is u prickel?

HEt kint, aen wien een grijn in haest is voor-gecomen,
 Wort vanden bleeckē anxt ten hoogsten ingenomen;
 Maer die het seltsaem tuygh aen alle kanten siet,
 Vint slechts een leghe schors, en daerom schriect hy niet.
 Wat schroomje voor de doot, ô rechte pimpel-meesen?
 T'is maer een bite-bau dat niet en is te vreesen
 Voor die haer wesen kent. Hoe leelick datse schijnt
 Doorgront haer rechten aert, en alle quaet verdwijnt.

*Mors larvæ similis, tremor hinc;
 nihil inde maligni.*

ID mors est homini, trepidis quod larva puellis;
 Excitat ingentes frons utriusque meus.
 Larva fugat pueros, frontem, non terga, videntes;
 Ast aliis risum posteriora movent.
 Sensibus incurrit cum lurida mortis imago,
 Hei mihi! quam multis spes animusque cadit.
 At cui terga necis melior doctrina revelat,
 Clamat, ades vitæ mors melioris iter.

Le fol s'ensuit, le sage s'en mocque.

Comme, aux enfans, paroist le masque espouventable;
 A l'homme ainsi la mort ressemble miserable,
 Mais qui, de tous costés, ces monstres taste & voit,
 En fin n'y trouve rien qu'espouvanter le doit.

TREMOR HINC, NIHIL INDE MALIGNI.

Profore suffundor quoties homines, solo natura lumine illustratos, optimam illam philosophiam (mortis cogitationem dico), non tantum summoperè coluisse, verum etiam mortalitati medium unguem ostendisse, comperio. Philippus, rex macedonum in mediis aulae delitiis, puerum voluit indies sibi acclamare; Hominem te memento, Philippe. Aegyptiis, inter epulandum, sceleton convivis exhibere solenne fuit, cum elogio: Mortui sic eritis. Hegesias, de anima immortalitate graviter differendo, mortalitatis metum multis adeo excussit, ut spontè ad mortem properarent. Calcar mihi addunt homines futurae felicitatis ignari, quo ita me componam, ut mortalitatis exuvias animose aliquando deponam. Et videor oculis fixis ac irretitis mortem me aspicere jam nunc posse. Et quidni id faciam? Non mundus, cum hinc decedam, me desideraturus est; plures enim ac meliores incolae illi supererunt. Non ego, cum moriar, mundum desiderabo; plurima enim, ipso meliora, me exspectant: in hoc ubique ingens est calamitas, extra hunc, summa futura est felicitas.

Ick schame my t'elcken als ick bemercke dat menschen, door het ingheven vande nature alleenlijk gheleydet zijnde, van het beste deel der wijsheyt (ick segghe van de bedenckinghe des doots) niet alleenlijk veel hebben gehouwen, maer zelfs dat levè gantsch weynich hebben geacht. Philips Coninck van Macedonien, midden inde weelde van een dertel hof, hadde een jongelinc gelast dach en dach hem in d'ooere te komen bytè; Philips gedenckt dat ghy een mensche zijt. Die van Aegypten hadden voor een gewoonte, in het vrolijkste van hare maeltijden, een gheraemte van een doot mensche te voorschijn te brengen, met een byreden aende genoodte; doot zijde, sulde aldus wesen. Hegesias leerde met foodanighen ghewichte vande onsterffelijckheyt der zielen, dat hy aen vele, niet alleenlijk de vreesse des doots gheheelijk wech nam, maer oock lust dede krygen tot het sterven. Dusdanighe menschen, niet wetende van de toekomende ghelucksalicheyt, gheven my dagelijcx als een spoor, om dese bedenckinghe my gantsch en al gemeensaem te maken: Dies verhope ick oock (door Gods genade) de sake daer toe nu ghebracht te hebben, dat ick de doode onder haer holle ooghen, sonder my t'ontstellen, soude derven aensien. En wat sou my doch van sulcx wederhouwen? De wereltd (of ick schoon van hier scheidde) en sal my niet eens missen, overmits sy noch inwoonders genoeg, en beter als ic ben, sal blyven behouden: Ick van ghelijcke, en sal de werelt niet eens missen. want veel dinghen die beter zijn als sy, sullen my gewerden: Inde werelt is uytnemende ellendicheyt, buyten de werelt onuytsprekelijcke ghelucksalicheyt.

CASSIOD. IN PSALM.

Quis mortem temporalem metuat, cui aeterna vita promittitur? Quis labores carnis timeat, quum se in perpetua requie noverit collocandum?

PSALM. 15. 15.

Toute sorte de morts des bien-aimés de l'eternel est precieuse devant ses yeux.

PHILIP. I. 23.

Mon desir tend a desloger & estre avec Christ.

X 2

NVDA

NVDA MOVET LACHRIMAS.
XXVIII.

HEROD. LIB. I. *Mulier exutâ tunicâ verecundiam pariter exiit.*

ANNÆN. ROBERT. RER. IVD. LIB. 4. CAP. IO.

Nuditus in viro indecens, in muliere probrosa: unde Herodotus apud Lydos ac plerasque gentes, etiam barbaras, viris indecorum fuisse tradit se nudos ostendere, nam (ut ait Cicero) hoc solum animal natum est, pudoris & verecundiæ particeps.

ADDE,

Flagitii principium esse, nudare inter cives corpora.

Wart

*Wort dit ghewas ontcleet,
Al wasset lief so worttet leet.*

Vermijt u, domme jeught ajuyn te willen schellen,
Of, fiet! u treurich oogh sal vande tranen swelllen;
Maer sooje met de vrucht wilt spelen sonder leet,
Soo raectse sachtjens aen, en laet het ding gekleet.
Ghy meught u, jongh gesel, ter eeren wel vermaken,
Maer pleegt geen ander min als door eerbiedigh raken:
'T is noch al, soo het plach. Acteon naect verdriet,
Indien hy sonder kleet de jonge nymphen fiet.

Nuda movet lachrimas, vestitam impunè videbis.

S*æpe licet tractata manu, non ledit ocellos,
Dum latus inclusum cortice cæpa gerit:
Hanc tenui spoliare togâ si forte juvabit,
Protinus uda tibi lumina, nuda dabit.
Huc animos adverte, puer; mihi cæpa puella est;
Quisquis amare voles, fac reverenter ames.
Ne teneram spectare juvet, sine veste, Dianam;
Hæc dea, nuda magis, quam pharetrata, ferit.*

Qui me despoille, pleurant se mouille.

Manie tes amours en chaste reverence,
Si tu ne veus languir de longue repentence,
Tu pourras, sans douleur, tenir en main l'oignon,
Mais, pleureras, si veus oster son cotillon.

*Na 'tis ontkleet,
Soo wortet leet.*

EEn vvaterlantsche trijn sat eens ajuy n en schelde,
En klaeghde dat de lucht haer oogen dapper quelde,
En kijck eens (sprack de meyt) ick hebber mé gespeelt,
En doen heeft my het dingh int minste niet verveelt.
Dus gatet, lieve moer, ginch Els hier tegen seggen,
Met die soo metter haest haer spillen tflamen leggen;
'T is vvel soo langh men vrijt, maer treect het rockjen uyt,
Een reuck daer 'toogh af loopt verneemtme vande bruyt.

Dos est uxoria lites.

V*Estibus indutum nil cape nocebit ocellis,
Tegmina tollenti fletibus ora fluunt.
Cape quod est nobis, teneris hoc uxor ephæbis;
Cum verbis agitur, tum bene constat amor:
Intret hymen thalamos, sit zona soluta puella,
Ibit demissis vir novus auriculis.
Mira vides, uxor quem nunc jubet esse maritum,
Vah! puer est, sed vir, cum puer esset, erat.*

Après la feste, on grate la teste.

L'Oignon lors fait pleurer, quant on le deshabelle,
Lors quant un jouvenceau espouse belle fille
Pour assouvir le feu de ses brutaux amours,
Pour quelques bonnes nuicts a force mauvais jours.

SIMVL

Eos, qui ex incitato iuuenilium affectuum impetu felices matrimoniorum successus augurantur, toto plerumque celo errare, dicere non adhorreo. Leues enim istos ac fluctuantes iuuenum ardores, & stabile hoc ac venerandum matrimonii sacrum mutuas sibi operas tradere, vix unquam comperi. Longè quippe alius lasciuia istius amoris, alius sanè sedati conjugii scopus est; magisque contraria illa inter sese, quam cognata aut conjuncta non abs re quis dixerit. Prudentes atque usuque edocti, & inter eos viues, inconsultum putant eam matrimonio sibi copulare, cui quis in amoribus nimis sese submitit, quamque dominam, heram, lumen, votorumque suorum finem, non minus impiè, quam stultè appellare, alijsque amatoris ac hyperbolicis ineptiis extollere solitus est. Iudicant enim viri prudentes nimiam istam demissionè efficere ut mariti dignitatem, contracto tandem matrimonio, male providus adolescens sustinere non possit; Quid tandem sit factus iste amator, ridiculus maritus, ut lepidè noster Heynsius.

Sy vergtypen hen grootelijcx, die daer meynen dattet noodelijck een goet houwelijck moet zijn, alser twee ghelieuekens, die met hittige genegentheyt malkanderen aenhangen, te samen komen. Men heeft selden ghesien dat schielijcke invallen van de kalver-liefde den ghesetten standt ende bandt des houwelijcx eenich behulp hebben aengebracht, maer menichmael het teghendeel. Een ander oogmerck heeft den echten en hechten staet, een andere de swevende en bevende minne. Veel ervaren mannen ontraden een jonckman in houwelijck te verlamelen mette gene aende welke hy sich door quistige beleeftheyt van vryagie al te seer heeft verpandt. Want hoe ist moghelijck (segghen sy) dat yemandt de selve, die hy recht te voren heeft verheven tot sijn meesterse, priacesse, jae goddinne (en wat een vleyende tonghe, vervoert door dwase minne-stuyppen, meer weet by te brengen) dat (segghen sy) hy de selve terstondt daer na, als hooft en voocht, sal kunnen ofte derven heten en gebieden? en of schoon hy sulcx al derfde bestaen, soo en is niet te vermoeden dat sy, die in so vollen besit is van over al het boochste woordt te voeren, sulcx sal willen lyden of ghedooghen, in voeghen dat, de dese haer oude vryheydt, den ghenen sijn nieu. verkregen recht pooghende voor te staen, uyt sulcx niet anders en staet te verwachten, als van een al te beleefden vryer, een al te geckelijcken man.

SEN. OCT.

Iuuenilis ardor impetu primo furit,
Languescit idem facile, nec duras diu
In veacre turpi; ceu levis flamma vapor.

Ovid. lib. 2. de Remed. Amor.

Tyrpe vir & mulier, juncti modo,
Protinus hostes.

ARIST. LIB. 2. RETH.

Iuvenes ex corporeis voluptatibus, venereis potissimum dediti, earumque impotentes sunt, & inconstantes; resque quas concupiverunt, fastidiunt: Valde concupiscunt, sed protinus conquiescunt; quia acutas habent voluptates, non longas, ut agratantium fames, & sitis.

ECCLES.

Vrient, soo langh alst dient.

Speelt yemant met ajuyn, doch sonder hem te schellen,
 So fal die niemants oogh in eenich deel ontstellen,
 Maer als men dese vrucht van haren rock ontbloot
 Soo vvort het gantsch ghesicht van enckel tranen root.
 Veel menschen zijn beleeft, en vveten schoon te praten,
 Soo langh sy voor een vrient gheen hayr en moeten laten;
 Maer als het qualijck gaet dan isset uytghemalt;
 „Men kent de vrienden best vvanneerder schade valt.

Amicus certus in re incertâ cernitur.

C*æpe levi tractare manu sit cura, viator,
 Stringenti lachrimis lumina rubra tument.
 Qui facilem laudas, & amicâ fronte sodalem,
 Signa sodalitiî num sat aperta tibi?
 Dum joca miscentur, dum luditur inter amicos,
 Aspera qui moveat jurgia, rarus erit.
 Damna probant socios; tunc cum de jure remittet,
 Te cupiente suo, respice qualis erit.*

En partage liêt & jambon, cognoit l'homme son compagnon.

IOüant avec l'oignon, je ne faisois que rire:
 Mais il me faiët pleurer, si tost je le dechire.
 l'Amy, quand tout va bien, est debonnaire & doux,
 Mais touche le de pres voila un grand couroux.

M Agis moralis, quam theologici argumenti est carmen huic emblematici adscriptum; nos id paulo aliter, pro subiecta materia, hic interpretemur. Capa, levi brachio dum tractatur, prorsus sensibus humanis innoxia est, durius pressa, mox odore nares oculosque offendit. Ita plerosque homines affectos esse accusator ille fratrum, diabolus inquam, in personam Iobi (licet in eo falsus) callidè inclamat: nunquid, inquit, Iob frustra timet Deum? nonne tu operibus manuum ipsius benedixisti? Sed extende paululum manum tuam, & tange ea quae possidet; mox in faciem benedicet tibi. Ea sanè est natura humana fragilitas, Deum, dum leniter nos habet, laudamus; si castiget, illico voces impie, ac murmura. Verissimè veritas; qui super petrosa seminatus est, inquit, hic est, qui verbum audit & continuo cum gaudio illud accipit, non habens autem in se radicem, temporalis est, ac facta tribulatione continuo scandalisatur. At tu, ne nos inducas in tentationem, Domine, potiusque nobiscum agè ex verbo tuo quod locutus es (in Psal 89. 52.) Si iustitiam meam profanaverint, visitabo in virga iniquitates eorum; Misericordiam autem meam non dispergam ab ijs.

NA dien het ghedicht op dit sinne-beeldt meer op de seden-leere, als op een Christelijcke bedenckinghe schijnt te trecken; soo sullen wy d'uytlegginghe daer van wat naerder brenghen tot de stoffe, die wy in dit deel verhandelen. Den ajuyn maer sach'jens aengheraect, en gheeft van sich gheen quade lucht, maer ghepeest z'jode, quertt beyde de ooghen ende den neuse vaade omstanders. De menschen meest aldus gheneghen te zijn, poocht den lasteraer der broedren (den duyvel) waer te maken, in den persoon vanden lijdtamen Iob: Meyndy (seyde hy) dat Iob om niet Godt vreeft; ghy hebt het werck sijner handen gesegent, sijn huys bewarec, &c. steeckt u hant uyt, en tastet hem zen, hy sal n seghenen in u aensicht. 'T is een swackheyt van veel menschen, dat zy, soo langhe hun saken wel gaen, Godt loven, maer als sy eens hardt werden aengheraest, werpen strax, ick en weet niet wat, lasterwoorden teghens den Hemel. Het zaet (seydt den mont der waerheyt) dat op steenachtighe plaetsen ghezaeyt is, zijn dese, die het woordt hooren, en ontfanghen het selve met vleuchden, maer, den tijt van vervolginge komende, als gheen wortel hebbende, werden terstondt gheerghert, Maer, O Heere onsen Godt, en leye ons niet in verfoeckinghe; maer handelt liever met ons na uwen worde, dat du door dijn Propheet ghesproken hebt (Psal. 89. 32.) Soo sy mijn ghebodt niet en houden, soo wil ick hen metter roede te huys soecken, ende hare misdiet met plaghen; Doch myne ghenade en wil ick van hun niet wenden.

ISID. LIB. 3. DE. SVM. BON.

IN prosperitate incerta est amicitia, nescitur enim an persona an felicitas diligatur.

PROVERB. 17. 17.

Intime ami aime en tout temps & L'naisira comme un frere en la destresse.

ECCLESIASTIQ 37. 1.

IL n'y a point d'amy qui ne die? ie suis aussi de ses amis, mais il y en a tel qui n'est ami que de nom.

3. O meschante pensèe d'ou es tu roulèe pour couvrir de tromperie toute la terre!

DOMINÆ, QVO ME VOCAT, AVRA.
XXIX.

3. Esdr. 4. 22. & 31 Oportet vos scire mulieres in vos imperia exercere.

CICERO **Q**uam misere servit ! Cui mulier imperat, cui leges imponit, prescribit, jubet, vetat quod videtur : qui nihil imperanti negare potest, nit recusare possit, dandum est ; eicit, abeundum ; vocat, veniendum ; minatur, extimescendum.

OVID. Imponit leges vultibus illa tuis.

Naer haer waeyen, moet ick draeyen.

HOe heersch is Venus kint ! het doet ons, rechte slavē,
 Huyft soo me juffrou vvil, nu hier dan elders draven :
 Wy vveenen alse schreyt, al zijn vvy schoon geruft;
 Wy lachen alse jockt, oock tegen onsen lust.
 Wy zijn tot inde ziel ten dienste van de vrouvven,
 Ach ! vvat een vrijer doet is niet als fali-vouvven;
 En vvie van onse jeught dit ambacht niet en kan,
 Die is in Venus school een onbedreven man.

Dominæ quo me vocat aura.

A*D domina nutum levis exagitur amator,
 Quoque puella solet vergere, vergit amans :
 Non volucris summâ quæ vertitur anea turre
 Promptius aërias itque reditque vias.
 Rideat illa, movet tristi miser ore cachinnos ;
 Ploret, amans letas proluit imbre genas.
 Nos miseros ! agimur vacuo ludibria cælo,
 Abripit aura vagos, aura redire jubet,*

Ou que spire, me tire.

LAs malheureus amant ! comme une gyrouette
 Tu tournes ça & la, voluble & sans arreste :
 Bien que te soit escheu un bien facheux humeur,
 Encor faut il former a l'advenant ton cœur.

Vle staegh het hoeft verdrayt na dat de vwindē blasen,
 Die plachmen over-al te tellen met de dvvasen;
 Maer die in tegendeel vvil horten tegen God,
 Verschilt van teerste quaet gelijk als dul en sot.
 Maect deugt van noot, ô mensch, ten baet geen tegenstrevē:
 Waer ons den hemel drijft, daer moetmen henen syeven;
 Te schicken sijn bedrijf, na God de vverelt leyt,
 Al ist veranderingh, het is gestadigheyt.

Quo nos numen agit.

P*erpetuo varians mens est inimica quieti,
 Sint procul in gyrum quos levis aura rapit.
 At nunquam varians mens est inimica saluti,
 Ah valeant, quibus est pectora nata silex.
 Mutandum est cum fata jubent, quid stulte laceffis
 Astra? gigantaus quo tibi fastus abit?
 Quo te cunque polus vocat, hâc, mortalis, eundum est,
 Vertere consilium, nec levis esse, potes.*

*Changer propos est du vray sage
 En temps & lieu le droit usage.*

ATous les accidens le sage cœur se trouffe,
 Allons, amys, allons, ou que le ciel nous pouffe:
 D'opiniastre cœur n'est que facheux tourment,
 On peut changer d'advys & demeurer constant.

Danda est opera, ex consilio Seneca, nequid inviti faciamus: nec enim qui iussus aliquid facit, miser est, sed qui invitus. Animum itaque sic componamus ut, quidquid res exigit id velimus. Nil grave, quod sponte ferimus. Nil durum, quod sponte facimus. Ut igitur acerbitates multas ac molestias evitemus, consilia ad eventus ac tempora flectenda sunt. Oportet enim tanquam in talorum jacta, ad id quod ceciderit, res suas accommodare inquit Plato, & quocumque modo ratio id optimum esse dixerit. Tempori enim cedere, ait Cicer. id est necessitati parere, semper sapientis habitum est. Ultimum enim ac maximum telam necessitas, nec aliud ejus effugium est, quam velle quod ipsa cogit. Equum est, mi homo, ut tibi placeat, quidquid Deo placuerit. Concludamus, & dicamus cum poeta.

PERIAND. PER AVSON.
Faxis ut libeat, quod est necesse.

TERENT. HEC.

Istud est sapere, qui ubicumque opus sit, animum possis flectere.

VIRG.

Nate deâ quo fata trahunt retrahuntque sequamur.

Slet wel toe dat ghy gheen dingen sbedwongen en doet, seyt Seneca: want niet den genen die yemant gehoorsaem is, maer wel den genē die tegens sijn danck yet doet, is ongheluckich 'T is gheraden, als de saken haer na ons niet schicken en willen, dat wy ons schickē na de saken. Ons en kan niet moeyelijck vallen, so wy 't geerne doen. Ghewillighen arbeyt was noyt pijn: gewilligen last woech noyt swaer. Al ons voornemē dient ghebogen te werden, na de voorvallende gelegentheyt. En ghelijckmen in't verkeerbert (seyt Plato) na den loop vande steenen, de schyvē moet uytsetten, en sijn spel aenleggen; also moet onsen handel en doen na den loop onses levens beleyt, en t'eicken over nieuwe voorvallē, nieuwe raetslagen genomen werdē. Sick na den tijt te voegen, dat is, de noot-plaetse te geven, is wyse luydē werck: want noot en is niet t ontwijcken, dan met te willen datse ons ghebiet. 'T is billick, ô mensche, dattet dy behage, dat Gode behaeght heeft.

PLVT. IN LACON.

Leotychilas à quodam, quasi minus constans esset notatus, mutor, inquit, sed pro temporum ratione, non ut vos. Prudentis enim est, pro re natâ mutare consilia. sine causâ autem subinde alium fieri, inconstantiae vitium est.

Y 3

PSALM.

Groote vrede hebbense die uwe wet lief hebben.

DE weer-haë staet en svviert, hy kan niet staende blijvê;
 Hy laet hem vande lucht geduerich omme-drijven:
 Maer als hy eenmael treft den rechten hemel-yvint,
 Soo ist dat sijn gedvvael ten lesten ruste vint.
 Gaet suckelt, ydel hert, door alle vverelts hoecken,
 Doorgront al vvatter is, doorsnuffelt alle boecken,
 Vv' dorst is even groot, uvv' honger ongebluft;
 In God, in God alleen daer is de vvare rust.

In Domino quies.

N*Ulla quies volucris quae turribus eminent altis,
 Ni teneat rectam, caelitus acta, viam.
 Querimus in tenebris tranquilli pectoris arcem,
 Et, malè, diversum quisque capessit iter;
 Hic sibi divitias proponit, & alter honores;
 Ille voluptati credit inesse bonum.
 Fallimur heu! statio Deus est, Deus una quietis,
 Non alibi placide commoda mentis erunt.*

Quant a moi, d'approcher de Dieu c'est mon bien.

C'Est en vain que cerchons repos par mer, par terre;
 Nos passions, hélas! nous font par tout la guerre;
 Du monde les plaisirs sont tous trempéz en fiel,
 C'est doncq le seul plaisir se conformer au ciel.

IN DO-

Index magneticus nusquam consistit, nisi in septentrionem versus sese movet, ac in sidus illud polare aciem fixerit. Nusquam animo humano quies, nisi in Deo. Nec enim aut honorum splendor, aut opum abundantia, aut fama pruritus veram animi tranquillitatem cuiquam praestiterit: ejusque rei vel naturalis ratio hac redditur: anima infinita atque aeterna, in rebus finitis hisce ac momentaneis, ac cum ipsa symbolum nullum habentibus, solatium ac requiem qui inveniat? Nonne unicuique nostrum, inter medias saepe voluptates, cum succurrit quam fluxa, quam futilis sit ista delectatio, quam brevi desitura, nausea statim oboritur, ac tedium omnium, quas hic videmus atque audimus, blanditiarum? torpemus utique plerumque post gaudia, & recordatione praeteritorum, futura ejusdem generis pariter vana, non abs re, judicamus. Videmus enim ab omni mortali solatio prorsus nos destitui, cum maxime solatio indigere nos facit extrema necessitas. Hae cogitanti, cui precor, non excidat quidquid id est deliciarum, quod humana promittit imbecillitas: quis non offeratur ad veri gaudii auctorem Deum, in cujus dextra delectationum plenitudo?

De naelde van het zee-compas en staet niet stille, ten zy die ghedraeyt zy op de noort-sterre. Daer en is gheen rulle voor het menschelijck ghemoedt, ten zy het selve sich vast op Godt stelle. Want noch den glans van hooghe staten, noch overvloedt van rijckdom, noch het geruchte van eenen loffelijken naem onder den menschen, en kan ons de ware gherusticheyt des ghemoets aenbrenghen. En hier toe schijnen selfs natuerlijcke redenen te dienen. De ziele des menschen, als eeuwich ende oneyndich zijnde, en kan in dese tijdelijcke ende bepaelde dingen, geen ruste vinden. Voelen wy niet yder in ons selfs, soo wanneer wy midden inde wellusten deses wereltds swemen, ende dat ons dan voortkomt de bedenckinge, dat dit alles niet en is als enckelen rooc, die op een ooghenblick verdwijnt, dat wy als een walginge en teghenheyt krijghen van alle dat wy hier sien en hooren? Na tijdelijcke wellust is den mensche ghemeenlijck altijt swaermoedich, als oordeelende, dat gelijc dese voorleden blyschap haest is voorby gegaen, dat ooc alle andere die noch aenstaende souden mogen zijn, van gelijck niet lange en sullē duren. Ingelijcx sien wy dagelijcx dat ons den troost der menschen dan meest ontgaet, als wy, inden uytersten noot, meest troost van doen hebben. Wy, dit bedenckende, en sal niet een kleynachtige aenkomen, van alles wat hier vermakenlijck schijnt te wesen? Wie (segg' ick) en sal sinnen gheeft niet verheffen om na te sporen den ghever van de ware vreuchde, aen wiens rechterhandt is blijdschap ter volheydt in eeuwigheyt, ghelijck den psalmist seyt. Psal. 16. 11.

*Ons ziel, een licht dat eeuwich schijnt,
En vint geen rust int geen verdwijnt.*

MATTH. 11. 29.

Venite ad me omnes qui laboratis, & invenietis requiem animabus vestris.

PSEALM. 73.

Quel autre ay ie au ciel? Or n'ay ie prins plaisir en la terre qu'en voir

FVGAT,

FVGAT, NON CAPIT,
XXX.

Hæc Galatea **A**Cis erat Faune nymphaque simethide cretus,
 apud Ovid. *Magna quidem patrisque sui matrisque voluptas,*
 13. Metam. *Nôstra tamen major*
Hunc ego, me cyclops nullo cum sine petebat ;
Nec si quaesieris odium cyclopi, amorve
Acidis in nobis fuerit præstantius, edam :
Par in utrumque fuit.

Hy Jaegle,

Hy jaeght, maer laes ! verjaeght.

NOyt cond' ic gunstig vvoort van Rosemont gevinnē
 Tot Floor, een rechte kluts, haer eens bestont te minnē,
 Die stont haer geensins aen, haer moeder niet-te-min
 Gaf aen den bloet gehoor, ooc tegen haren sin:
 Doen vvaft de rechte tijt om op mijn stuck te letten,
 't Wilt dat een ander joegh viel in mijn eyghen netten;
 Siet, Floor is hier het fret, mijn lief het schou conijn:
 Sy vvenscht te ziin gevat, om niet gevat te ziin.

Fugat, non capit.

D*Vm cave lustra subit viverra, cuniculus, hostem
 Vt fugiat, celeri deserit antra pede:*

Morderi metuens laqueis se tradit habendum.

Sape, labor socio quod negat, arte feres.

Anxia virgo fugit, cum rusticus instat amator;

Et fruitur pradā, cui magis apta manus.

Vicisti, sis capta licet, lepidissima rerum,

Nam fuit in votis, ne capiare, capi.

Tel bat les buissons, qui ne prend les oisillons.

MArgot fuit Coridon, qui tasche de la prendre,
 Mais elle, par despit, a Thirsis se va rendre:

La proye fuit de l'un, a l'autre prend la retz.

Voyla! un sot amant ne sert que de furet.

Z

Socchers

Of schoon het gau Furet gaet woelen inder aerden,
 Een, die maer fat en keec, die comt het wilt aenvaerdē;
 De blaser alchimist haelt vvonder aen den dagh,
 Dat yemant van het volck ten nutte dienen mach;
 Maer hy is sonder vangh, en sijn bestoven keucken,
 Al rooctse jaren langh, en geeft maer vijse reucken:
 De man verstooct sijn broeck het wijf haer beste keurs,
 Een ander heeft de baet, en hy de leghe beurs.

Artium tristis janua.

D*Vm cogit viverra ferax exire latebris,
 Mox aliquis predam, qui nihil egit, habet.
 Ingenio penetras ima per viscera terra,
 Dum malè quarendo, chymice, perdis opes;
 Multa quidem nobis non contemnenda dedisti,
 At, miser, hoc nunquam, quod tibi queris, habes:
 Igne licet caleat, caret, ah! nidore culina,
 Pyxida tu vacuam, cetera vulgus habet.*

D'invention neuve, point de gain a qui la treuve.

QVe fert croupir par tous entrailles de la terre,
 Et faire tous les jours aux mineraux la guerre?
 Ou rien ne trouveras, ou n'auras point de gain;
 Vn autre a le profit, & tu la vuide main.

ARTIVM

Sic vos non vobis fertis aratra bo-
ves,

Et reliqui ejusdem sententia versiculi in vulgus chymicorum non ineptè dici poterunt, si ea, quæ ex officinâ rētius artis indies procedunt, consideremus. Ea verò sitæ chrysopeia, id est, ad aurum faciendum efficax, Item ànne exemplis probari possit verè aliquandò hac arte aurum factum esse, nec ne, non est nostri instituti hic inquirere. hæc si quis velit consulat auctorem mag. Disq. lib. 1. cap. 5. Illud tantum hic dicam, chymicos quidè multà egregia humanoq; generi planè utilia incidenter, & veluti aliud agentes, in usum mortaliū protulisse, plurimos tamen eorū, non modo nihil ex arte ista compendii fecisse, sed omnibus exhaustos prope cladibus, omniū egenos facultates suas in fumo situ, ac pulvere, misere assumpsisse, idq; ipsi alchymia autores & fautores, Geber, Lullus, & alii satis indicāt, cū suos monent ne animis destituātur, quoties oleū & operā perdidisse sese non rarò animadvertunt: sed ex integro philosphari incipiant, ita isti studiū chymicū (satis superbè tanquā per excellentiā, nūcupant.) Quid dicam? frustra sapit, qui sibi non sapit.

Mart. Delrio. Disquis. Mag. lib. 1. cap. 5.

Artem chymicam, qua medicina ad-
miniculatur, sanè laudo, & vene-
ror, ut physiologia factū præstantissimum:
in ventricem auri potabilis: spiritus enim
subtilissimos ex metallis, plantis, gemmis
que educens, quo subtiliora hoc puriora,
& quo puriora, hoc efficaciora remedia

Indienmen recht wil insien watter daghelijcx
uyt de smisse der alcumisten voortkomt, men
sal aen de selve dele veerlken van Virgilius
wel moghen toepassen.

Dat het schaepjen wolle gheeft,

Dat de by' om honich sweeft,

Dat den os uyt ploeghen gaet,

Komt niet tot der dieren baet.

Ick en wil hier niet treden inde be-
merckinge of dese konste waerachtig
gout kan voortbrengē, dan niet: an-
dere hebben daer van wijt en breed
geschrevē. Dit wil ic hier alleenlijck
aenwysen, dat wel waer is, dat de al-
cumistē wel veel nutte dingē, als int
voorby gaen, hebben ontdeckt: maer
de nutticheyt daer van komt de vin-
ders der selver minst te passe, alsoo
meest al wat by henliedē gevondē is,
de vinders so diere heeft ghekost, dat
vele van henlieden in stof roock en
stanck haer middelen verblasen heb-
bende, eyntelijck totte nyterste ar-
moede zijn komen te vervallen, en-
de door het onnoedighe te soecken,
het noodige quijt geworden zijnde,
hebben alsoo vrouwen en kinderen
naeckt en bloot of op den dijck, of
voor het gasthuys henen ghestelt.

*præbet, &c. Interea tamen hæc ars non
convenit nisi opulentissimis: multi enim
hac arte depauperantur, & in causa sunt
ut uxores & liberi cogantur indigno qua-
estu se sustentare, idque vel ipsi chymici
scriptores testantur: nam Geber, non er-
go, inquit, hæc scientia egenti & pauperi
convenit, sed potius est illis inimica.*

Sy vergaderen ende en weten niet wie het krijghen sal.

VAt lust het menigh mensch met handen ende voeten
 Hier in dit aerden hol, gelijc een mol te wroeten?
 Het gaet hem als het fret, hy vvoelt sijn leven langh
 En siet, ey lieve, siet; een ander heeft den vangh:
 De loon van sijn gevoel, en van sijn angstigh slaven
 Is maer een oude slet, om in te zijn begraven.
 Rijst hooger, vveerde ziel, en vry al verder siet;
 Dat u geluckigh maeckt is hier beneden niet.

Quod capis, alter habet.

E*Cquid adhuc atris caput abdis, homuncio, lustris?*
Ecquid adhuc vili pectora condis humo?
Tu viverra tuis, tu mente manuque laboras,
Et mox qui prædâ gaudeat, alter erit:
Alter erit; qui vina cadis depromat avitis,
Vah! dabitur cineri trita lacerna tuo.
Si sapis, ergo putri tandem caput exere terrâ;
Quæque rapi nequeant premia, disce sequi.

ECCLES. 4. 17.

*Mon œil ne voyt jamais assez de richesses, & ne pense point pour
 qui travaille ie & prive ma personne de bien?*

AQuoy te sert, mortel, par avarice, & rage,
 Par peine, par labeur de consumer ton age?
 Ne vois tu pas qu'aux tiens ne fers que de furet?
 La peine est seule a toy, un autre a le banquet.

QVOD

O Curas hominum ! O quantum est in rebus inane !

Hic tamen si liberis orbis, censum tamen alieno heredi nutrire non desinit : iste, cum diu parca vixerit, opibusque familiae congerendis avum consumpserit, quot filios, totidem cadaver expectantes vultures circum sese habens, tandem expectato sine supremam diem claudit, ac personato fletu nudus in terram abditur. Saladinus, qui Syriam, Aegyptum, ac Africae boream partem subegit, vicinus morti, in cogitationem hanc serio descendisse dicitur, ac proinde supremam voluntate voluisse, pro omni pompa funebri, tunicam tantum interiorem in hastam sublimem offerri, cum acclamatione : Vnu hoc ex domitore orientis restare. Est sane, est, inquit Eccle. 5. 12. alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole, divitiae conservatae in malum domini sui : pereunt enim in afflictione pessima. Sicut egressus est nudus de utero matris suae, sic revertetur, & nihil auferet secum de labore suo. Quid ergo prodest ei, quod laboravit in ventu, cunctis diebus vite suae? Cognovi, inquit idem cap. 3. 12. quod non esset melius, quam letari & bene facere in omni vita, hoc enim donum est Dei.

A Ch ! hoe ydel zijn de sorghen,
Die den armē mensch verworgen,

Den desen, al hoewel sonder kinderen, en laet niet af schatten te versamelen voor een eijgenaem, die hy niet en kent. Den ghenen kinderen hebbende, mitsgaders laaghe en veel voor de selve hebbende gesorcht, en heeft menichmael, voor al sijn sorghen, gheen andere vergeldinge, als de sorge van syne kinderen, duchtende dat hy te lange leven sal : werdende daggelijcx vande selve niet anders besien, dan gelijck een stervende ghedierte, van een gragen giervoghel : tot dat hy ten laetsten, met ghemaeckte ende uytgeheperite tranen, naeckt in het diepte der aerden neder wert gelaten. Saladijn die Syrien, Aegypten, ende een groot deel van Africa t'onder heeft gebracht, gevoelende sijn tijdt daer te zijn, na dat hy sich selfs ernstelijck in dese bedenckinge hadde ghegheven, heeft eyndelijck by uyerste wille bevolen, datmen voor de bare in plaetse van pronck-kleederen, prachtige wapenen, ofte andere lijckcoringhe, alleenlijck sijn hemdenrock, aen een lance ghehecht, soude omdragen: met een by roep; van de overwinner van oosten, is dit maer alleen overich. Dat is een boose plaghe, seydt Salomon, die ick sach onder der sonnen; Rijckdom bewaert tot schade, diens, die hem heeft : want den rijcken komt om met grooten jammer. Ghelijck hy naeckt van sijns moeders lijf ghekomen is, soo vaert hy weder henen. Wat helpt dat hy in den wint gheatbeyt heeft alle sijn leeflaghe heeft hy in duytere ghegeten, &c. Ick mercke, seydt den selven, datter niet beter en is als wel doen en vrolijck zijn.

LV C. 12.

STulte, hac nocte anima reperetur a te, Siqua autem parasti, cujus erunt? De imperatore Severo memoriae proditum est: cum, cum sensim mortem sibi

imminere sensisset, linteum, in quo tumulandus erat, per castra conto levatum circumferri, & per praeconeum edici iussisset; En ! ex amplissimis regni oribus, quod unicuique Severus imperator secum auferet.

TIBI MORS, MIHI VITA.

XXXI.

AVSON. **H**anc volo, quae non vult, illam, quae vult ego nolo:
 Hanc amo, qui me odit: contra hanc, quae me amat, odi.

OVID. AMO. **Q**uod licet ingratum est, quod non licet acrius urit:
 ELEG. 19. Quod sequitur fugio, quod fugit, ipse sequor.

HOe vreemt speelt Venus wicht by-na in alle menschē!
Al vvat my niet en vvil dat plach ick eer te vvenschē;
Els loopt het puytjen na, dat veerdich henen vliet,
En die haer altijt volgt en vvil de kleuter niet:
Sy grijpt het beesjen op, en siet! het moeder sterven,
En ick, die hierom bidt, en kan het niet vervverven.
Ey geeft ons, soete min, dat yeder een behaeght,
Geeft daer een vuyle poel, en hier een schoone maegt.

Tibi mors, mihi vita.

L*Udis in humanis, lascive Cupido, medullis;
Arbitrium propriū nullus amoris habet.
Nos quod amat, fugimus; quod nos fugit, istud amamus:
Dura proco, ranam sponte puella fovet.
Triste gelu domine mihi mors, tibi, rana, calores:
Mors tua, vita mihi: mors mea, vita tibi.
Te iuvat ora lacu, me virginis ore rigari;
Ergo tibi cedant stagna, puella mihi.*

A l'un support a l'autre la mort.

CE que n'est que douleur au corps de la grenouille,
Gentile Margotton, me doucement chatouille:
Prens moy pour ton mignon: c'est caresser en vain
Vn tel qui n'a plaisir en ta courtoise main.

Onder

Onder vrientschaps schijn, het quaetste senijn.

VAn vvaer, ô teere maeght, van vvaer soo loofse treken?
 Waer is u goede trou, u soeten aert gevveken?
 Ghy biet dit cleyne dier u vrientschap so het schijnt,
 Maer 'k sie hoe dat het beest door uvve jonst verdvviijnt.
 Geen hont bijt eer hy bast; gheen huys valt sonder kraken;
 Waer druypte sonder vvolc oyt regen op de daken?
 'T is anders metten mensch. Hoc seer hy yemant groet,
 'T is dicmael enckel moort al vvat sijn herte broet.

Inimicus amicum simulans, inimicissimus.

V*Na fovet que necatque manus, num virginis hoc est?
 Perfida sit, fidei quæ modo pignus erat?
 Prævia sunt flammæ, sunt prævia signa ruina,
 Ante nec offendit, quàm latret, ore canis.
 At perimit, dum mulcet homo, ridendo minatur;
 Blanda salutantis dextera, virus habet.
 Quis vigil, aut sapiens humana pericula vitet,
 Cum nullam hic faciant prævia signa fidem?*

Le pire tour, soubz pretext d'amour.

CRuelle doucement tu couves la grenouïlle,
 Mais ceste traistre main d'un meurtre, las! te souïlle.
 O l'homme malrusé! en tout qu'il faict il ment,
 Menace quand il rit, & tue en caressant.

FRaus illa longè acerrima & maximè nocua, quæ bonæ fidei aut amicitie speciem sese insinuat: Multos ea perdidit. olim & nunc, exemplorumque plena omnia. Illud insigne, apud Guicciar dianum. Petri Medicei, inquam, simulatione & actu Alexandri sexti miserè circumscripti, de quo hoc tantum dicam, cum eodem auctore, & ipsis verbis; era nato commune proverbio, nella corte di roma, ch'il papa non faceva mai quello che diceva, & il Valentino non diceva mai che faceva. *Periculosum me hercule! genus hominum, natum exitio generis humani. Audacter Machiavellus, in saculi dedecus, si vede per experientia (inquit) ne nostri tempi, principi haver fatto grand cose, chi della fede hanno tenuto poco conto, & chi hanno saputo con astutia aggirare i cervelli degli homini, & a quello, chi ha saputo meglio usare la volpe, è meglio successo. Falleris Machiavelle. Platonè audiamus qui fidem fundamentū societatis humanae, perfidiam verò ejusdem pestem esse dixit; & Ciceronem, majores eū qui socium sefellisset, inquit ille, in virorū bonorum numero, habendum non putarunt.*

T'Is 't alderschadelijckste bedroch dat onder het decksel van vrient-schap weet in te sluypen. 'Tvergif is aen niemandt beter in te gheven, als aen die ghene die het selve voor een gencees-dranc aennemen. Van openbare vyanden is te wachtē, maer wat raet tegens dese, die met een gedaente van vrient-schap vermoemt, ons aencomen? 'twas licht voor Alexander de sefte paus wefende, en vrient-schap veynsende, Pieter de Medicis te bedrieghen, sonderlinghe dewyle van hem geschreven wert, *dat hy noyt en dede, 'egene dat hy seyde, en van den Valentiner, dat hy noyt en seyde, 'tghene hy dede.* Dit is een forchelijcken hoop, gheboren tot verderf van't menschelijck gheslachte: en evenwel derf Machiavel wel seggen, dat de princen van synen tijdt, die door veynsen aen andere het hoofd hebben weten te verbinden, best gevaren zijn. 'Tis raes Machiavel. Hoe veel beter spreeckt Plato! Trouwe (seydt hy) is 'tgrontstuck van't borgherlijck leven: maer het bedroch loont eyndelijck sijnen meester.

PLIN. LIB. 31. CAP. 2.

Periculosiores sunt fontes, qui limpidis aquis blandientes, oculis tamen perniciem afferunt: minus formidandi qui ipsa specie testantur aquas esse fugiendas: ita difficiliter vitantur mala, quæ boni prætexitu fallunt.

DIOG. LAËRT.

Nulla sunt occultiores insidia, quam hæc quæ latent in simulatione officii, aut in aliquo necessitudinis nomine. Nam eum qui palam est adversarius, facile cavendo vitare potes. Trojanus equus idè sefellit, quia formā Miveræ metitus est.

IACOB. 1. 9.

*Een broeder die vernedert is, roeme in sijn hoocheyt; En die
rijcke is, roeme in sijne vernederinghe; want hy sal als
een bloeme des gras vergaen.*

EEn kicker in het werm sal inder haest verfsticken,
Een kiecken in het werm sal inder haest verquicken;
Siet! als de gulde son doet haren ommeganck,
Een bloem geeft soeter reuck, een krenghen vuyler stanck.
Soo God den boosen plaeght, hy sal den hemel trotsen,
En stijgen inde lucht, gelijk de steyle rotfen;
Als God den vromen straft, hy leyt hem in het stof:
Siet! dat den eenen doot, 'daer leeft een ander of.

Bonis, nil nisi bona.

S*J foveas, tepido crescet tibi pullus in ovo,
Squallida, si foveas, rana calore perit:
Mors rana calor est; pulloque, fovere, favere est;
Quod juvat hunc, illi tristia fata tulit.
Exitium peperit res prospera saepe nefandis,
Fausa Deum clamant fata favere piis:
Dum punis, Deus alme, malos, perit impia plebes;
Adjuvat, affligit dum tua dextra, bonos.*

ECCLESIASTE. 8. 5.

*Le cœur du sage cognoist le temps, & le moyen qu'on doit tenir. Car
en tout affaire il y a temps & moyen pour s'y conduire, autrement
mal sur mal tombe sur l'homme.*

QVi couve le pouffin le fauve, la grenouille
Jamais se trouve bien, si non, quant on la mouille:
Icy est bonne & la mortelle là chaleur.
Ce, dont le juste vit, mourir faict le pecheur.

BONIS,

*S*anis, ajunt medici, omnia sana. Bonis, ajunt Christiani, omnia bona. Si, ut nihil mali tibi eveniat cupis, ut nihil mali in te resideat, cura. Si ut omnia bona tibi contingant optes, ut ipse bonus sis, operam da. Non eo tamen hac referri velim, quasi Deus nihil nisi leta ac secunda piis immittere soleat: Sed potius quod Deum amantibus ac à Deo amatis omnia in bonum adjuvamento sint, ex sententia Paul. Rom. 8. 28. Leur maux (inquit Molinæus) leur devienent biens, leur pauvreté corporelle leur est une Deité spirituelle; leur banissement leur sont suites de monde; leurs esloignements des honneurs, leur est un aprochement de Dieu; leur ennemis sont leur medecins, & les obligent a craindre Dieu; les maladies corporelles, leur sont cures spirituelles; leur mort en fin leur est une entrée en la vie. *Fiamus ergo cum*

DEn ghesonden, seyd den medecijn, is alle dinck ghesont; den goeden, seyd den Christen, is alles goet. Die wil dat hem niet quaets over en kome, die maecke datter niet quaets in sijnen boesem en woone. Die wenscht dat hem niet als goet en soude bejeghened, die draghe sorghe dat hy selfs al voren goet zy; Niet datmen hier door verstaen moet, dat den Godsaligen niet als voorspoet ende vermakenlijckheyt van Gode toe wert gheschickt; maer veel eer dar alles, beyde goet en quaedr, bitter en soet, den Godsalighen ten goede behulpich is, ende eyndtlijck t'synen goede uytvalt, naer de troostelijcke leere Pauli Rom. 8. 28. Het quaer (seyt Molinæus) dat hun overkomt, ghevert hun tot goet, haer lichamelijcke armoede ghedijt haer tot gheestelijcken rijkdom; hun ballinckschappen tot affonderinghe des werelts, t'assetten van haer staten, brenghen naerder tot Godt, hun vyanden zijn haer gheuefmeesters, en dryvense tot meerder vreesse Gods. De lichamelijcke siekten zijn hun geestelijcke ghenefinghen. Eynlijck, de doot selfs is hun een inganck tot het leven; Een en het selve vyer, seyt Augustinus, doet het gout blincken, en de stoppelen roocken; eenen vleghel morselt het stroo, en suyvert het kooren. Een en de selve straffe beproeft, en reynicht de Godsalighe; Verwoeft daerenteghens en verstroyt de goddeloose, &c.

August. de Civit. Dei Lib. 41. Cap. 8. *S*icut in uno igne aurum rutilat & palea fumat, sub eadem tribula stipula comminuntur, frumenta purgantur; nec ideo cum oleo amurca confunditur, quia eodem prali pondere exprimitur: ita una eademque vis irruens bonos probat purificat, eliquat: malos damnat, vastat &

exterminat; unde in eadem afflictione mali Deum detestantur & blasphemant: boni autem precantur & laudant: tantum interest ne qualia, sed qualis quisque patiatur. Non pari modo exagitatum, & exhalat horribiliter cœnum, & suaviter fragrat unguentum.

INTER MANVM ET MENTVM.
XXXII.

LVCRET. *Potiundi tempore in ipso,*
LIB. 4. *Fluctuat incertis erroribus ardor amantum.*

OVID. *Fallitur augurio spes bona saepe suo,*

Tuffchen

Tuffchen hant en tant, raecht veel te fchand.

DE proye die ick jaegh heeft wonder vreemde streken,
 Heeft, ick en weet niet wat, om lusten aen te fteken;
 Sy fweeft my voor het ooggh, ja schier tot inden mont,
 Maer als ick naerder coom fo vvijsse na den gront:
 Dies vvord' ick bijster graegh, ick reyck, ick blaes, ick hijge,
 Ick happ', ic grijper na, het schijnt dat icse crijge;
 En fiet! noch gliptse vvech, dies 'thert eylaes! my berft,
 Doen ic vvas aldernaest, doen vvas ic alderverft.

Inter manum & mentum.

Post varios tandem, qui me pressere, labores,
 Obtigit hæc oculis præda videnda meis:
 Hanc sequor ingenti conamine, jamque propinquo,
 Jam crepitant fauces, jam mihi guttur hiat.
 Sed, dum capturiens vestigia proxima stringo,
 Ah! reliquum video nil mihi, præter aquas,
 Somniat heu! vigilans, & se quoque ludit amator,
 Bulla, vapor, nihil est, se quod habere putat.

*En Amour, en court, & a la chasse,
 Chacun ne prend ce qu'il pourchasse.*

MAint sot s'en va criant, ma belle se va rendre,
 Mais tout est au rebours, lors quand il la veut prédre.
 Le chien tout plein d'espoir croit qu'il a pris l'oiseau,
 Mais a la fin hélas! ne prend rien que de l'eau.

Tdele hoop, wakenden droom.

HEt wilt-braet dat ic wensch, dat jaegh ic met verlangē,
 My dunct schier even staeg, my dunct het is gevangē,
 Ick sie het met vermaeck, ic sie het voor my staen,
 Ick hygh', ick happ', ic hoop, ic hebbet; 'tis gedaen:
 Dit roep ic menigmael, maer als ic meen te grijpen,
 Dan isset enckel droom, en niet als leure-pijpen:
 Eylaes! ic heb om niet miin nutten tiit gequist,
 Ick meynd' ic haddet al, en nu ist al gemist.

Spes chymica, vigilantis somnium.

D*Um volucrum sequitur, dum spe jam devorat escam,*
Dum canis in prædam fervidus ore ruit,
Guttur à latrantis, nil tale timentia fallit,
Seque paludoso gurgite mergit anas:
Ergo miser, prædam studio qui captat inani,
Ora refert solis plena molossus aquis.
Sit canis hic, fictâ sub imagine, chymicus, hospes,
Spes cui semper adest, res cui semper abest.

Il y a difference, entre espoir & avoir.

LE chien qui semble avoir pris le canard a rage,
 Le voit aller au fond, plein de despit & rage;
 Pendant que l'alchimiste espere tout avoir,
 Helas! rien ne retient qu'un fol & vain espoir.

SPES

Spei alumnus si quisquam, certè chymicus, sive alchymista, nuncupandus est. Nam, si cui unquam verba dedit lubrica illa Dea, id huic hominum generi contingere. usus docet. Spem enim magis ipsam, ut Livii verbis utar, quam spei causam intuentur. Nam quamvis plurimi eò rerum sese pervenisse constanter aliquando assererent, ut jam emersurum factum illum aurum, lapidem, inquam, philosophicum pleno ore inclamarent; nihilominus potuendi tempore in ipso, tanquam corvi hiantes delusi, viderunt, non sine alicorum risu, ac suo luctu, collapsam in cineres facem: Idque licet illis iterum atque iterum contingat, ab incepto nihilominus non dimoveantur, sed indies novà spe inescati, identidem eandem ferram reciprocare non desinunt. quid mirum? cum propositè istam tenacitatem in principis artis penat Geber, proposito laborum premio, ex Augurelli testimonio, ut vel minimâ lapidis parte,

Argentum modo vivum si foret æquor, Omne vel immensum verti mare posset in aurum.
Dicamus cum Polibio, non esse sapientis presidere constanter iis, quæ aliter evenire nata sunt.

Indiender erghens een voester-kindt van hope te vinden is, seeckerlijck den alchymist moet voor sulcx ghehouden werden: want aen niemant en heeft oyt dese glibber-gladde Goddinne soo seer den honich om den monde gheftreken, als aen dese soorte van menschen, dewelcke, schoon sy-heden hun ten diepsten menichmael inbeelden tot het hoochste van haren wensch gekomen te zijn, en allen oogeblick dien wonderbaren steen, in sijn geheele volkomenthede, voor haer meynen te sien: even wel nochtans, alst op een toegrijpè komt, so verliest sich veelrijts haer groote inbeeldinghe als tusschen hant en tant, doch wederom, gheketelt door (ick en weet niet wat) nieuwe hope, gaen weder en weder aen, na de lesse van haren Geber, die voor een g'ontfleck van dese konste stelt een onvermoeyelijke hals-sterkigheydt, b. lovende tot loon van alles dien wonderbaren steen, daer haren poët Augurellus aldus van schrijft:

Schoon al de Zee quicksilver waer,
En dat ghy, in haer diepten, maer
Een stukken steens eens werpen wout,
De gantsche zee waer enckel gout.

'T is beter, met wyse luyden, sich niet te seer te verlaten, op dingen, die gemeenlijck altydt anders, als men meynt, uyt vallen.

Als ghy naer een saecke tracht,
Hoe de ho' op u meer belacht,
Hoe de spyt u dieper bijt,
Als het hopen u ontglijt.

CICERO 3. DE ORAT.

O Fallacem hominum spem, fragilem-que fortunam! & inanes nostras contentiones! quæ in medio spacio saepe franguntur & corruunt; & antè in ipso portu obruuntur, quàm portum contingere potuerunt.

Francis. Guicciard. Hist. lib. . .

Perumque hominũ proprium est quod ratione difficile cognoscunt, id sibi cupiditate & spe facile fingere.

ROM,

*Ick ellendich mensche! wie sal my verlossen van dit lichaem
des doots? Ick dancke God door Iesum Christum.*

Ick lach eens uytgestrect in bangheyt mijner zielen,
Ick sach een open graf, de doot vvas op mijn hielen,
De helle stont bereyt, als met een open mont,
So dat ick (vvaer ic socht) geen raet of ruft en vont.
Maer inden meesten noot doen is my troost verschenen,
Mijn druck (danc hebbe God) mijn commer is verdvvenen;
Siet! als het diepste leet tot aen de ziele rijft,
Dat even is de vvegh die ons den hemel vvijft.

In agone, liberatio.

Quam prope me stygio nuper canis ore vorabat!
Quam prope tartareis faucibus esca fui!
Sulfureo afflabant me guttura panda vapore,
Præque meis oculis nil nisi funus erat.
At Pater omnipotens, mediis mihi portus in undis,
Lassa salutiferis pectora texit aquis.
Mens, age, pone metus; quæ ducit ad æthera calles,
Nescio quid, tristi de Phlegetonte tenet.

2. TIM. 4. 16.

*Nul ne m'a assisté en ma premiere defense, ains tous m'ont
abandonnées. Mais le seigneur m'a assisté & m'a fortifié.*

LA mort me talonnoit, il ne falloit já guerre,
j'Estois tout englouty de l'inferral Cerbere,
Parmi le fiel amer suis tout confit en miel:
L'enfer faut costoyer, qui veut monter au ciel.

*Sceleratos ingenti plerumque improbo-
que somno frui, ac in utramque aurem
dormire; pios contra dissidio interno ex-
agitari quid mirum?*

*Parcere subjectis, & debellare super-
bos*

*& principi huius seculi, diabolo inquam,
solenne est. Quamdiu enim robustus ille
possessioni suae incumbit, omnia ibi placi-
da ac tranquilla sunt: at simulatque for-
tis fortiori succubuit, omnia in tumultu
sunt, cunctaque sursum, deorsum agun-
tur. Quid te excrucias, mens pia? Non
ex peccato sensus peccati est; corruptio-
nem tuam non per corruptionem, sed ex
gratia percipis. Timor enim Dei eodem
modo vulnerat, inquit Augustinus,
quemadmodum medici ferramentum; id
putredinem tollit, & videtur quasi vul-
nus angere; nam dum putredo esset in
corpore, minus erat vulnus, sed periculo-
sum; accedit ferramentum medici, mi-
nus dolebat illud vulnus, quam dolet mo-
do, cum curatur. Sed ideo plus dolet, ac-
cedente medicina, ut nunquam doleat, suc-
cedente salute. Periculosum fortissimis
imperat dux. Nunquam impugnari de-
bilitatis est.*

IACOB. 1. 10.

*Beatus vir, qui suffert tentationem:
quoniam cum probatus fuerit, acci-
piet coronam, quam repromisit Deus di-
ligentibus se.*

TEn is niet te verwonderen, al sien wy som-
wylen de goddeloose gherust, en goedts
moets daer henen-gaen: de yrome daerent-
ghen mer innerlijcke aenvechtighen gequelt
te zijn. Niemandt en doet oorloghe aen, de
ghene die hem onderdanich zijn: den duyvel
en bestoockt niet de ghene, die hem alreede de
overhant gegeven hebben. So langhe als dien
stercken ghewapendten sijn vaten bewaert, soo
isset al in stilte; maer als den stercken van een
stercker bestreden en overwonnen werdt; dan
ister al in roere. Wat quelt ghy u doch, Godt-
vreesende ziele? Ten is niet van de sonde, dat
ghy u sonde ghevoelt: 'tis van Gods ghenade,
niet van uwe verdorvenheydt, dat ghy uwe
verdorvenheydt ghewaer wert. De vrees des
Heeren, quelt den mensche, seydt Augustinus,
op de selve wyse, gelijk de vliem de etterbuy-
le, sy schijnt wel de wonde grooter te maken,
maer sy jaechter den etter en dracht uyt, want
terwylen die vuylicheydt noch in het lichaem
lach, was de wonde, 'tis waer, wel kleynder,
maer veel sorghelijcker, sy is veel pynelijcker,
nu daer de vliem by komt, als te voren eerder
den meester aen quam: maer sy is daerom pyn-
elijck, terwijlen dat mensche meester, om datse
niet meer pynelijck zijn en soude alse genesen
is. Een veltoverske sendt sijn kloeckste gassen,
ter plaetsen daer het ghevaer alderheest is.
Nimmermeer bestreden te werden is een teyck-
ken van swackheyt.

*Niemant treter in ghevecht, met sijn
knecht,*

*Maer met die hem tegen streven:
Die den duyvel wederstaen, tast by aen;
Niet die na sijn wetten leven.*

BRADFORD.

*Si ad superos iter tendere velis, ad infe-
ros prius navigandū est: cuncta enim
Dei opera sunt in mediis contrariis.*

TURPE SENILIS AMOR.
XXXIII.

SEN. IN PROVERB. *Amare juveni fructus, crimen seni.*

GLOSSA CORP. GALLIC.

C'est chose aussi folle & de voir le
gendarme qui va au baston, que l'a-
moureux qui ne peut marcher sans aide.

HORAT.

Desine, dulcius
Mater sava Cupidinum,
Circa lustra decem flectere mollibus
Tam durum imperiis. abi
Quo blanda juvenū te revocant preces.
Gherim-

Gherimpelt wel en vrijt niet wel.

DE roos, daer menigh dier quam eertijts om gevlogen,
 Staet nu, eylaes en treurt, van niemant aengetogen,
 Geen witje sitter op, geen bietje suygher aen,
 En vraeghje, waerom dat ? haer bloemtjen heeft gedaen.
 Pleeght liefde, soete jeught, en stelt u om te paren,
 Dat is het rechte vvit van uvve groene jaren;
 Mint eer u bloemtje ruyft, of na der aerden duyct;
 V beste goet verslijt, al vvortet niet gebruyct.

*† Is den aert vande bien op gheen dorre rosen of bloemen haer te setten. Plinius.

Turpe senilis amor.

F*ondibus irriguis, violisque recentibus haret,
 Perque novos flores leta vagatur apis †:*

*Si qua rosa est, quæ lassa comas collumque remisit,
 Præterit hanc, dulces nec petit inde favos.*

*Nullus amans canis dat florea ferta capillis,
 Dat vetule fronti basia nullus amans.*

*Parcite formosæ nimium diu parcere formæ,
 Turpe puella senex, in sene turpis amor.*

† Apes à marcidis floribus abstinere solent; mortuis, ait Plinius, floribus ne quidem corporibus infidunt.

Vieille fleur gist sans honneur.

IAmis voit-on l'amour, i'ama'is voit-on l'abeille
 Aller cueillir font miel sur rose trop vieille:
 Aupres la fresche fleur la mouche faict son tour.
 A l'aage verdelet convient le doux amour.

Gheen dorre blom, is wellekom.

VAnneer de versche roos eerst uyt begint te puylen,
 Al wat om bloemen vliegt dat soeeter in te schuylen;
 Maer alse neder helt verwonnen vanden tijt,
 Soo komter niet een bie die haer om honich vrijt.
 Siet daer een oudt gebruyck ontrent de groote staten,
 Het rijck dat onder leyt dat is terstont verlaten;
 Een yeder vviijeter van, oock die het eens verkoos:
 Men soeet geen honich raet als by de versche roos.

In caducum parietem non inclinandum.

A*rcanas procerum technas, & principis artes,
 Furaque regnandi nosse putantur apes:
 Floribus hæ nitidis, violisque recentibus hærent,
 Languida si qua rosa est, incommitata jacer.
 (Sceptra superba labant, sunt & sua funera regnis,
 Non homini tantum stat sua fixa dies.)
 Quid tibi cum miseris? felicia fœdera quære;
 Languida, crede mihi, nil rosa mellis habet.*

De rose flestrie nul se soucie.

LA rose qui ià chet, la mouche à miel ne touche;
 Mais la gaillarde fleur baifotte de sa bouche;
 Voila un traict d'estat: l'abeille nous apprend
 Que joindre ne se faut au prince declinant.

NE IN

Homines politici cum de faderibus
 ac societatibus principi vel reipub-
 lica quarendis ac ineundis, deliberant,
 eodem ferè modo, quo Photinus coram
 Ptolomæo contra Pompejum, ratiocinari
 solent,

Dar poenas laudata fides, cum sustinet, inquit,
 Quos fortuna premit. Fatis accede, Deisque,
 Et cole foelices, miseros fuge.

Orientelem solem adorare solet maxima
 belluarum; sic & magnates. In caducum
 quippe parietem si quis inclinæ, & ipsum
 ruere, & parietem evertere mutuaque se-
 se ruina conficere saepe compertum est.

Cerè tam in publicis, quam in privatis
 negotiis, quocumque se fortuna, eodem
 etiam favor hominum sese inclinæ, ait
 Trogus.

Nulla fides unquam miseros elegit amicos.

In quam domum, inquit, vespilliones
 veniant, signum est funeris; reipublica
 labentis, ad quam fulciendam adhibentur
 socii debiles, ac miseri; quarunt ii

Qua cum gente cadant.

Societatem autem civilem jam ab initio
 militas concivit, & continet. ait philo-
 soph.

S Taets-loyden, soo wanneermen in bedenc-
 sken leyte wat verbonden ende vrientschap-
 pen voor princen gheraden zijn, oft niet; ple-
 ghen veeltijts te reden-kavelen, ghelijck Lu-
 canus schrijft dat Photinus, inden raedt van
 Ptolomeus coniack van Ægypten, teghens
 Pompejum ghedaen heeft, aldus sprekende;

So ghy wilt mengen uwen staet

Met yemant dien het qualijck gaet,

Soo weet dat hy met synem val

V licht daer henen trecken sal:

Dus soeckje niet te zijn bespot

Soo voeght u by het beste lot.

De elephanté zijn niet gewoon anders, als een
 ryfende sonne aen te bidden: de groote volgen
 den aert van dat groote ghedierte. 'T is for-
 gelijck op een wanckelbaren muer te steunen,
 mits men lichtelijck den muer soude doen
 vallen, en selfs daer onder blyven. 'T zy in ge-
 meene, 't zy in bysondere saecken, werwaerts
 'tgheluck, derwaerts draeyt en neycht haer
 oock de gunste der menschen. Niemandt, die
 vrientschap soeckt, voecht hem by den ellen-
 dighen. Om onderlinghe nutticheyts en voor-
 deels wille woonen de menschen by malcan-
 deren; de eene hant wachet de andere, om dat
 se selfs schoon soude werden; den man neemt
 de vrouwe, de vrouwe den man, yeder om ey-
 ghen ghemacx wille. Ende hier in betaet den
 bandt des burgherlijcken levens, seydt Ari-
 stoteles.

LVCAN. LIB. 8.

..... Fatis accede, deisque;
 Et cole foelices, miseros fuge.

LISP. CIVIL. DOCT. LIB. 6.

Socios legi suadeam qui utiles & vi-
 sibus, & loci opportunitate, esse pos-
 sint: nam in firmis aut miseris quid te
 jungas?

*De vrouwen dat sy in reynen kleede haer selven verciere
met schaemte ende maticheyt, &c.*

GHy claegt ons moye Trijn, en toont u gants verbolgen;
Dat u tot vuyl bejagh de Venus janckers volgen;
Wel, kint, na miin begriip, het is u eygen schult;
Ghy zitt te veil gecleet, en al te vveyts gehult:
Ey let eens hoe de bien ontrent de rosen sweven
Tervviil zy hare jeught so vveligh open geven;
Let hoe in tegendeel het dorre bloemje rust;
Siet! aen het sedigh cleet en vvrijft geen vuyle lust.

Auferrimur cultu.

S*Curra pudicitiam ne quis tibi voce laceffat,
Consilium pascis saepe, Tryphaena meum:
Adfit ubique pudor; castique modestia vultus;
Haec lasciva manus sistitur arte proci.
Multa vagatur apis, denso strepit agmine crabro,
Dum rosa purpureo flore superba nitet;
Condat opes; aliò mox turba molesta volabit,
Et sua mella rosis intemerata manent.*

ECCL. 11. 4.

*Ne te glorifie point en parures d'accoustrements, & ne
t'esleve point au jour de la pompe.*

LA fine mouche-a-miel, & le desir lubrique
S'en vont d'un pas esgal, pareille est leur pratique;
L'abeille ne s'affit sur langoureuse fleur:
Le fol amour ne touche a ceux d'un humble cœur.

Esto cultu modicus (ait ex anti-
quis aliquis) sermone facilis, ore
probo, animo verecundo. Hone-
stum sanè ei vile est, inquit roma-
nus philosophus, cui corpus nimis
carum est. Hinc virgines Vestales,
elegantiori cultu ac vestitu decora-
tas, in suspicionem invisæ virgini-
tatis vocatas olim à Romanis fuisse,
legimus. Judicabant enim viri
prudentissimi non modò tacitum in-
dicium mentis non satis pudica, ve-
rùm etiam apertum lenocinium ve-
stibus inesse, quo lascivi juvenum
oculi allicerentur, ac in libidinem
raperentur; ut enim hederam su-
spensam vini venalis indicium,
ita cultum immodicum pudicitie,
arbitrabantur. Dicamus ergo, tur-
pe christiano esse, cum animam ha-
beat, captare laudes ex corpore,

Vest (seydt een vande oude)
matigh in kleedinghe, ghe-
meensaem in sprake, heus van mon-
de, eerbaer van herten. Die te veel
houdt van sijn lichaem, houdt wey-
nich vande eerbaerheyt, seyt Sen. De
nonnè vande Goddinne Vesta wer-
den by de Romeynen in verdacht-
heyt gebracht van oneere, soo haest
de selve eenige uytwendicheydt in
hare kleedinge bestonden te betoo-
nen; want sy oordeelden dat het uyt-
muytende cieraet, niet alleenlic was
een stilswijghende teycken van een
wulps gemoet, maer sels een open-
bare aenlockinghe van alle dertele
oogen: want gelijk het uythangen
van de veyl-kranssen voor de her-
bergen, een teycken is datter wijn te
koop is, so meynden sy dat een uyt-
wendig kleet een peyl was van veyle
eerbaerheydt. Laet ons dan besluy-
ten, dattet voor een Christen niet en
voeght eere te soecken uyt de ver-
cieringhe des lichaems, terwylen hy
wat anders heeft dat met beter reden
by hem behoort verciert te werden,
namentlijck de ziele.

1. PETR. 3.

Mulierum ne sit extrinsecus capilla-
tura, aut circumdatio auri.

THEOPHRAS.

Mulier nec alios videre, nec ipsa vi-
deri debet, si eleganter ornata; ut-
rumque enim ad res inhonestas incita-
mentum est.

SIBI

SIBI NEQVAM, CVI BONVS.
XXXIV.

Ovid. Lib. 1. *Et puer es, nec te, quidquam nisi ludere oportet.*

de Remed. *Lude, decent annos mollia regna tuos.*

Amor. ad *Cur aliquis rigido fodiat sua pectora ferro?*

Cupidinem. *Invidiam cadis pacis amator habes.*

HIERON. **A**mor immoderatus ipsi amori novissimè inutiles facit: nam
 quum fruendi cupiditate insatiabili quis flagrat, tempora suscit
 tionibus, lachrimis, querelis perdit, otium sui facit & novissimè sibi est odio.

sich

VRijt met een lustig hert. Waer toe bedroefde sinnen?
Doet als het velthoē† plach; dat weet hem vet te minnē;
Doet als het geestich dier†, dat aen den rijcken Nijl
Eet sat, en niet-te-min bedient den crocodijl.
† Is dwaesheyt, soete jeught, en rechte vise-vasen,
Door al te grooten brant te quelen of te rasen:
Ghy, die een frissche maeght uyt reyner minne dient,
Belieft haer na den eysch, maer blijft u eyghen vrient.

* La perdis s'engraissit a courir la femelle. Plutarch.

* Van dit voghelken trochilos ghe-naemt, siet Plin. lib. 8. cap. 5.

Sibi nequam, cui bonus.

S*Tultè aliquis nimio languet miserabilis igne,*
Stultè aliquis tigno flebile pendet onus.

Sit tibi cura tui, dum te concedis amicæ;

Quid lacus, aut laqueus, quid tibi mucro subit?

Se quoque curat † avis, tibi dum, crocodile, ministrat;

Et perdix, veneris munere, pinguis abit.

Et curare cutem potes, & servire puella:

Quod nimis, ut passim, sic in amore nocet.

* De trochilo sive avium rege crocodile dentes scalpente & se saginante consule Plin. lib. 8. cap. 25.

Sois serviteur, sans crevecœur.

VEus estre sage amant? va t'en de telle sorte
Que rien, que tout plaisir ton ame n'en rapporte:
Va s'uy le roitelet, lequel est si habil,
Qu'il se rapaist, alors qu'il sert au crocodil.

En voghel wel bekend ontrent de nijsche ſtranden
 Bedient den crocodil, en peutert hem de tanden,
 Hy fvviert ontrent het beeft, vvaer dattet henen gaet,
 En fiet ! hoe ſchoon het dient, ten ſoect maer eygen baet.
 Al ſchreut men overluyt, Diane van Ephesen
 Gaet let eens vvatter ſchuylt, het ſal vvat anders vvafen :
 Neemt hier op u gemerck, vvie floet gelijk een ſtruyſ,
 En dient de landen niet, maer eer ſijn eyghen huys.

Publica prætexuntur, privata curantur.

A *Egipti cum pinguis ager, tibi bellua nili,
 Nilus & ipſe pater prandia bina dedit,
 Regulus ut dentes curet tibi, guttura luſtrat ;
 Scilicet: at ſaturo ventre recedit avis.
 Fana licet jactet Demetrius alta Diane †,
 Nil niſi privatas pectore verſat opes.
 Res agis ipſe tuas, bone vir, dum publica tractas,
 Idque patet, redeas cum gravis ære domum.*

* Actor. 19.35.

A la court du roy, chacun pour ſoy.

RObin faiet grand devoir, tout pour la republique,
 Ainſi le dit il, mais remarquez ſa pratique
 Vous trouverez en fin qu'il ſoit un vrai trochil,
 Lequel s'eſt engraiſſi ſervant au crocodil.

NON

Praestat tales, inquit Tacitus, reipublica adhibere qui pares negotiis, neque supra sunt, hebetiores enim, quam acutiores, ut plurimum, melius rempub. administrare, multis creditum est. (Thucyd. lib. 3.) Ob rationes, inter alias, quia multiplici cautione (si malà fide eos agere contingat) nimisque callidè artes suas regant, & specioso reipublica prae-textu, suas res agant; adeò ut vel emundissima suas res agant, aut fallaciam non discernant, aut impedire non possint. De talibus Guicciardinus, chi da il consiglio, inquit, se non è molto fidele, per ogni piccolo suo commodo, per ogni leggier occasione, drizza spesso il consiglio a quel fine, che piu gli torna a proposito, o di che piu si compiaci. Dic, queso, trochilum dentes crocodili sedulo, ut videtur, curantem, ventri suo consulere quis non credat? ingenui autem isti, & paulum modo supra vulgus, stratagemata huiusmodi vel omnino non tentant, ingenio suo diffisi, vel non tam cavetè, quin facile detegantur. Bona hic ergo Tiberiana cautio, ille nec eminentes virtutes seclabatur, & rursus vitia oderat; ab optimis periculum sibi, à pessimis dedecus publicum metuebat, inquit Tacit.

Tis best, seyde Tacitus, de sodanighe in dienste vanden lande te ghebruycken, die wel mans ghenoech zijn om haer saecken te verrichten, evenwel nochtans niet al te grooten overvlieghers: want, ghelijck Thucydides meynt, ronde ghesellen die maer eenen derm en hebben (ghelijckmen feyt) en die recht uyt, zijn immers soo dienstich totte beleydinghe van 's landts saken, als de spitsvinnighe hayrklyvers. De reden daer van is, onder andere, dat dese scherpe voghels, alse qualijck willen, al te veel kromme spronghen ter hant hebben, om haer loos en boos voornemen voor de oogen vande gemeente te bewimpelen, als wetende so behendelijck haer eyghen voordeelen metten deckmantel van 't gemeene te bekleeden, dat selfs de sneeghte van allen niet en kunnen mercken waer't vast is. Daer in tegendeel van dien, dese effene en eenvoudighe verstanten ghemeenlijck ofte gheen slimme streecken en derven aenrechten, ofte wel fulcx bestaende, werden lichrelijck achterhaelt, en betrapt. So is dan best het ghevoelen van Tiberius, die en hielt niet van uytmytende deuchden, hatende oock sodanighe ghebreken: vreesende van de beste eyghen ghevaer, vande quacitè gemeene schade.

Wat zijnder al gheslepen gasten,
Soo afgbericht om toe te tasten,
Dat al hun doen schijnt voor 's ghe-
meen!
En siet! tis maer voor hun alleen.

LISP. DE CONST. LIB. 1.
Vldimus agrestes saepe trepidare, & concurrere, & vota facere, cum calamitas ingruit aut tempestas; sed tu, cum de seavit, eosdem sevoca & examina, reperies unumquemque timuisse duntaxat segeti & agellulo suo (& infra) mundus

universus exercet histrioniam (ait Arbitr) comediam, ô boni luditis, & veluti personâ patria rem privatam curatis.

MICH. MONTAGN.

Velque personage que l'homme joue,
Qu'il joue toujours le sien parmy.

PHILIP. 3. 19.

*Daer wandelen vele, wiens God den buyck is,
demelcke aerts ghesint zijn.*

VAnneer de crocodil is fat en vol gesopen
So komt tot sijnen muyl een vogel ingekropen
Die suyvert hem den mont, en al om vveynigh aes:
Wat gaet het beefken aen? voorvvaer het is te dyvaes.
Maer segh eens, arrem dier, ist niet een beter leven
Te nutten slechter kost, en vry te moghen svveven?
Hoe geeft sich menigh mensch tot alle vuyl gebruyck!
En al dat maer alleen ten dienste vanden buyck.

O prodiga rerum luxuries!

D*Um satur, ad subvas Nili crocodilus arenas,
Turpiter eructans littora vasta quatit,
Regulus, ore trahens haerentes dentibus escas,
Reliquias pretium vile laboris habet.
Nonne foret melius nulli servire tyranno?
Perque nemus victu liberiore frui?
Turpe ministerium satanae praestamus, & orbi:
Vah pudeat! solus premia venter habet.*

PROVERB. 9. 17.

*Les eaux desrobées sont douces, & le pain prins
en cachette est plaisant.*

AS tu doncq, pauvre oiseau, la bouche si friande,
Que tu vais t'hasarder, pour si peu de viande,
Prostituant ton corps au monstre si hideux?
Qui sert aux appetits, ô qu'il est est malheureux.

O PRO

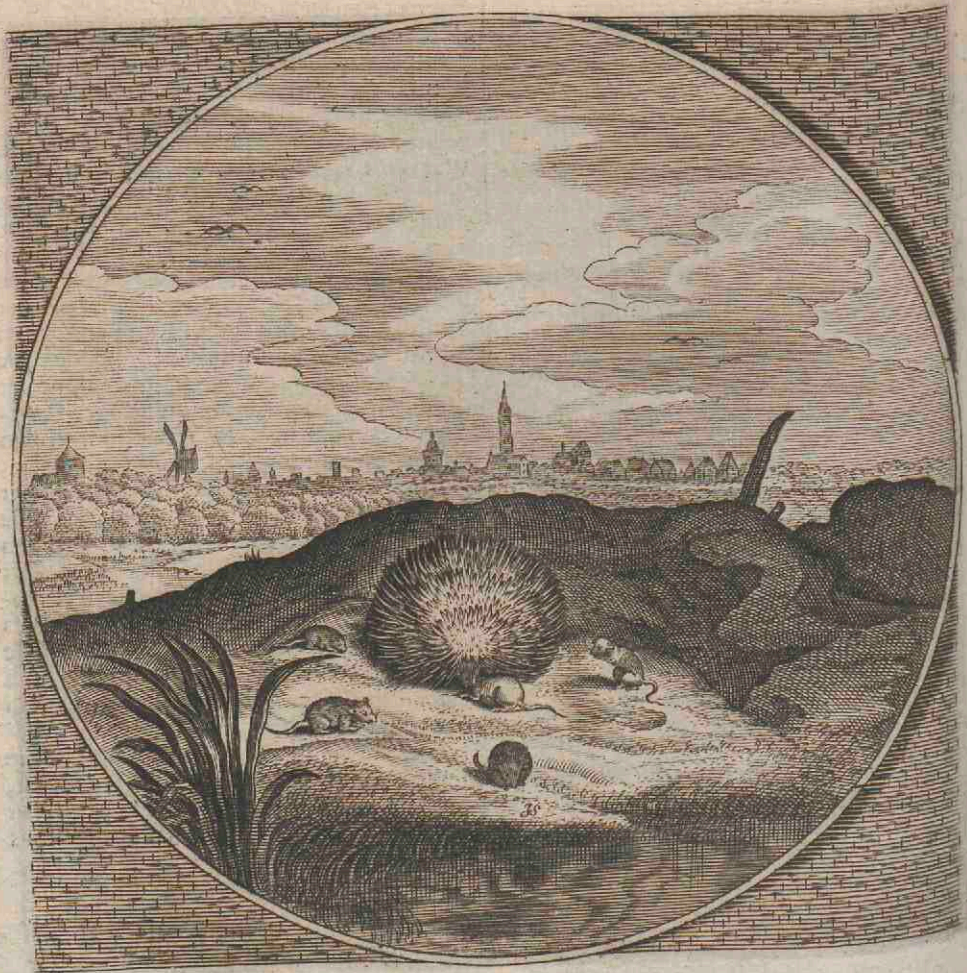
Si quoties cibum sumimus, non voluptatis potius, quam valetudinis negotium ageremus, atque ibi desineret cupiditas, ubi finitur necessitas; sanè nec patrimoniorum exitium culina, nec animorum pernicios foret gula. Avem aliquam (wah dementiam!) millies pasceamus, ut semel ab ea pascamur; quod verò eterni alimentum occasionem liberalissimè nobis offert, vix potu frigida dignamur. Terram, ac mare scrutamur, ut cibus exquisitis corpus saginemus; ut anima bene sit, vix aliquis seipsum inspicit. Ecquid homine magis indignum, quam ventrem, & que ventri vicina sunt, tanquam pro Deo, habere? Sapientia in sicco habitat, inquit ille, non in paludibus, ac lacunis. Fundi nimio humore diffluentes nil ferè præter busones, ranas ac hydros generare solent, utpotè frugibus ferendis inutiles. Venter mero estuans, inquit Hieron. despumat in libidinem. Abstinentiam, ut corpori bonam, laudat medicus; ut ingenio, philosophus; ut animæ, theologus. Si omnibus & singulis bene velimus, ipsa colenda est.

IN dien den mensche, terwylen dat hy bescha is met eten en drincken, niet meer sijn lusten als den nootdruft, en sochte in te volghen, ende dat de begeerlijckheyt altijts ophielt met den hongher; voorwaer hy en soude niet bescha-dicht werden, noch door de keucken in sijn goet, noch door de gulficheyt in sijn ghemoet. Wat een dwazicheyt! men spijst een vogel duy-sentmael, al om eens vande selve ghespijst te werden; ende aen het gene, dat ons voor eeu-wich soude kunnen spysen, en weetmen nau-welijcx een koude soop waters te wille. Men doorsouffelt lant en zee om het lichaem met alderley leckernien vet en dick te maken, en middeler tijt en neemtmen nau eens de pyne sijn eyghen selfs recht te ondersoecken, op dat de ziele haer rechte bekomste hadde. Seker-lijck hy betoont hem der zielen onwaerdigh te zijn, die meer te doë heeft met sijn lichaem, als met haer op te koesteren. Wat voeghter doch een mensche minder als den buyck, ende t ghene den buyck nabuerich is, als voor een God te achten? De wijsheydt (seyter een wijs man) woont in t drooge, niet in poelen of mo-rassen. Al te vochtighe landen, brengen niet als puyten en padden voort, als onbequaem zijnde tot goede vruchten. De buyck opvallende van overdadicheyt, werpt niet nye als sijn huym van onkuyscheydt. De medecijn leert sparigheyt goet te zijn voor het lichaem; de wijsgerighe voor het verstant, de leeraer der Godheydt, voor de ziele. Willen wy alle ends yeder van de voorschreven dinghen goet doen, laet ons met maten sparigh zijn.

Innocent. de Vil. Vitæ Hum.
*G*ula paradisum clausit, primogeni-turam vendidit, suspendit pistorem, decollavit baptistam. Nabuzaidum prin-ceps coquorum templum incendit, & le-

rusalem totam evertit. Balthasar manum contra se scribentem conspexit in con-vivio, & eadem nocte interfectus est à Chaldeis.

LVDITE, SED CASTE.
XXXV.

PLVTARCH. **F**ormosae intueri iucundissimum, tangere autem & tractare sine periculo non licet.

PLAVT. TRIN. **A**mor latebricolarum hominum corruptor.

CIC. PRO **D**etur aliquid aetati, sit adolescentia liberior, non omnia voluptatibus denegentur. Dummodo illa in hoc genere praescriptioque moderatioque teneatur, parcat iuventus pudicitiae suae, ne spoliata alienam, ne probrum castis, labem integris, infamiam bonis inferat.

Draeghje

Siet vvat een egel doet omijnen cost te rapen,
Hy vvoort ghelijck een bol, en blijft so liggen gapen:
Wel aen nu, muysen springt; maer schout het duyfter gat,
Want vvie het hol genaect die is terstont gevat.
Speelt heus en open spel, vvant alle sluypers hoecken
Zijn lagen voor de jeught, en plagen voor de doecken:
Men schildert Venus vlicht van oude tijden blint
Om datmen sijn bejagh veel in het duyfter vint.

Ludite, sed caste.

M*Uribus insidias glomeratus echinus in orbem
Dum struit, effingit, quâ locat ora, specum:
Vicinas mures saluunt impune per herbas,
Ficta sed excurrat si quis ad antra, perit.
Nostra Venus purasque manus, & pectus honestum
Exigit, & tenebras ac vada caca fugit.
Plectitur obscœnis qui furta tegenda latebris
Cogitat, & cujus gaudia crimen habent.*

Rire sans mal-engin.

Nvl mal ont les sourys, & sentent nulle peine
Ioüants au descouvert, & fautants par la pleine:
Mais les voilà perdus, en devenants fripons,
Au jeus il faut garder d'honesteté les gonds.

Het kleyn verdraghen, om 't groot te bejaghen.

DE egel vvort een kloot, en gaet soo leggen gapen,
 Om door een open mont den kost te mogen rapen;
 Doch of hy schoon een muys vry dichte by hem fiet,
 Hy des al niet-te-min en roert sijn leden niet;
 Maer komt het weligh dier hem inden mont te dwalen,
 Soo moet het metter doot sijn eerste spel betalen:
 Een die bedriegen vvilt verdraeght ten eersten vvat,
 Tot hy eens sijn bejagh met vollen monde vat.

Parva patitur, ut magnis potiatur.

F*ft globus, inque globi medio caput abdit echinus,*
Et vaser in parvum contrahit ora specum:
Tegmina mus spinosa, peti se nescius, ambit;
Et vagus impunem fertque refertque gradum;
At cecae ineat latebras, & non sua, lustra;
Tum demum in pradam promptus echinus erit.
Ut fallat tunc cum pretium putat esse laboris,
Præstruit in parvis fraus sibi magna fidem.

Supporter peu, pour emporter tout.

QVant l'herisson les sauts de la soury supporte,
 Ce n'est, que pour ouvrir a ses desseins la porte.
 Au fin regnard, quitant de son droit quelque bout,
 Jamais ne fie, car c'est pour ravir le tout.

PARVA

PARVA PATITVR, VT MAGNIS POTIATVR.

Appositè ad eum quod vivimus, ad rem quam tractamus, dixisse mihi visus est Guicciardinus, Niuno piu facilmente inganna gli altri, che chi è solito, & ha fama, de non gli ingannare. Nemo, inquit, facilius fallit, atque ille, qui in famà est non fallendi. Idem, sed aliter, Cicero, Totius iniustitie nulla capitalior, quàm eorum, qui, cum maxime fallunt, id agunt, ut boni videantur. Scorpius, si manu tractes, ludere paulisper videtur, at mox obliquà caudà ferit. Qui dolos à dolis incipit, simplex veterator est. Fallacioribus solenne est bonæ fidei actus aliquot præmittere, mox ledere. Qui aucupantur, aut venantur, facilius fallunt aves, aut feras, si aliud agentes, hoc est, iter facientes, aut agros colentes id faciant. In capiendis hominibus, idem est. Multis, inquit Cicero, simulationum involucris tegitur, & velis quibusdam obducitur mens hominis fraudulentis, frons, oculi, vultus, persape mentiuntur, oratio verò sapissimè. Vigor ingentibus negotiis par, eo acrior, quo somnum & inertiam magis ostentat, inquit Tacitus. Cave, cave vulpiones istos.

Niemandt (seydt Guicciard.) bedriechter lichtelijcker een ander, als den ghenen die den naem heeft van niet te bedrieghen. De schoepoenen by yemant ghehandelt werden, schynen eerst war te spelen, maer tritont daer na gheven sy een doodelijcken steeck. Die sijn bedroch, mer bedroch begint, en is in verre nae de slimste bedriegher niet. Andere, die hier op meer afgeveerdicht en geslepen zijn, senden eenighe handelighen van goede trouwe als voren uyt, ende spelen daer na eerst haer personagie. Voghelaers ende jagers vanghen dan best en meest, wanneer se, als maer slechtelijck voorby gaende, oft eenich landswerck schynen te doen. 'gedierte onverhoets op her lijf vallen. Int verstricken van menschen, ist al het selve. De meeste schalcken trachten eerst te wege te brengen, door eenigen schijn van trouwicheyt, datmen hun gheloof gheve, en dan eens haer open siende, ende haren slach waernemende, tasten in't vet tot aen de kneuckels toe. In't korte, hoe een bedriegher voor min bedrieghlijck werdt aegheken, hoemen door hem meer bedroghen wert.

Is eenich mensch voor goet vermaert,
Die midd'ler tijt is quaet van aert,
De sulcke door sijn slimmen gheest,
Bedrieght de werelt aldermeest;
Want op een lincker diemen kent,
Heeft yeder een het ooggh ghewent;
Maer daer is niemant die hem wacht
Voor een die deughdsaem werdt gheacht.

PERS. SATYR. 5.

Pelliculam veterem retines, & fronte politus,
Abstruso rapidam gestas sub pectore vulpem.

LIVIVS.

Fraus in parvis fidem sibi præstruit, ut, cum opera præmium est, cum mercede magna fallat.

*Vveest nuchteren, waecht; vwant de Duyvel gaet om w
soeckende wie by verfinde.*

DE egel kent den muys en sijn ghemeene ganghen
En vveet daerom het dier ooc met ghemack te vangere
Hy toont den muys een hol en tis zjn grage muyl
En siet in korten tijdt het dier is inden kuyl
De vyand vande mensch heeft even dese vonden,
Hy kent ons inder aert, hy vveet ons lieve sonden;
En die nae vrouvven helt, die vvorter door bekoort:
En vvie den vvint bemint, die vvorter in ghesmoort.

Objecta movent.

F*it globus, insidias muri dum tendit echinus;
Et jacet immoto corpore fusus humi,
Os latet in medio, quod dum putat esse cavernam
Musculus, ad socios non rediturus, inrit.
Cum vitium, quod quisque colit, rex calleat orci;
Illius objectu pectora nostra trahit.
Lurco cibi capitur, vinosus imagine bacchi;
Virginis aspectu mota libido furit.*

2. CORINTH. 11. 3.

*Je crains qu'ainsi que le Serpent a seduict Eve par sa ruse, sembla-
blement en quelque sorte vos pensées ne soyent corumpues.*

LE satan est trompeur, tout d'une mesme ruse,
Dont les fouris aux champs le herisson abuse:
Il scait bien quel peché chachun caresse au cœur,
Par là il nous assaut. O! garde le malheur.

OBIECTA

Internas animi cogitationes diabolus non videre, certè sumus, inquit Augustinus; secreta enim cordis ille tantum diiudicat, ad quem dicitur; Tu solus nostri corda filiorum hominum: cum tamen ex indicijs signisq; exterioribus naturales hominum inclinationes probe callere, satis perspicuum est; idque vel ex eo facile colligitur, quod tam artificiosè laqueos pro cuiusque ingenio norit disponere. Non eodem astu omne genus piscium aggreditur piscator, sed pro palato cuiusque escam preparat. Non uno modo avem fallit auceps, sed has fissula, illas laqueis, alias visco. Generis humani adversarius unicuiusq; mores, & cui vitio propinqui sint, intuetur (ut verè Ambrosius.) ac talia homini obijcit, ad quæ facilius cognoscit inclinari mentem; ut blandis ac latis moribus luxuriam, vanam gloriam, & similia; asperis mentibus iram, superbiam, ac crudelitatem proponit. Quid agimus ut hosti tam calido ac calido, resistamus? certè cum nobis sit pugna adversus principes, potestates, adversus spiritualia nequitia, adversus arma diaboli, quid restat nisi ut induamus armaturam Dei. Ex consilio Apostoli Eph. 6. 11.

VVY zijn des seker (seyt Augustinus) dat de duyvel de innerlijcke ghedachten des menschen geenlins en weet: want de gheheymenissen des harten, zijn dien alleenlijck bekennt, tot welcken gheseyt is; ghy alleene kent de ghedachten der menschen kinderen. Dat nochtans aen onsen vyant de natuerlijcke beweginghe van yder mensche, door het uytterlijck ghebaer, bekennt is, kan selfs daer uyt afgenomen werden, dat hy so doortraptelijck sijn laghen weet aen te leggen, naer eens yders innerlijckste ghenegentheden. De visscher en vanght niet alderley visschen, met eenderley aes. De voghelaer weet schier elcken voghel met een sonderlinge grepe te verrassen: tGaet mede soo met onsen vyandt. De duyvel (seyt Ambrosius) weet na te spooren tot wat sonde yeder van ons meest genegen is, ende daer na leyth hy zijn laghen aen. Den blymoedigen sal hy ghemeenlijck komen bespringen met vleeschelijcke lusten, ydelen eersucht, ofte diergelijcke sonden. De ghene die harder van aert zijn, met gramschap, hoochmoet, ofte wreetheyt. Wat raed? sekerlijck nademael wy te doene hebben tegens overste, teghens machten, tegens geestelijcke boosheden: int korte, tegens de wapnen des duyvels, wat isser beter te doen als aen te doen de wapnen Godes.

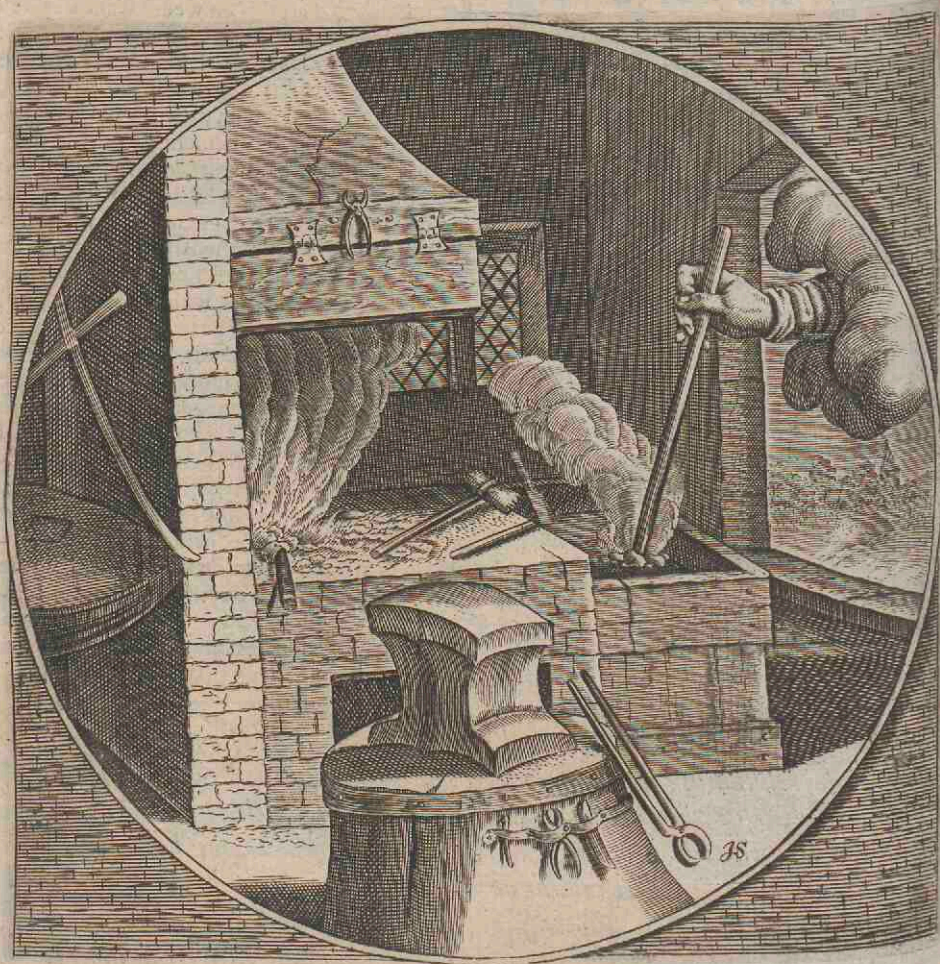
Na ons sinnen zijn gheneghen,
Komt de duyvel ons beweghen:
Longhe menschen, weeligh bloet.
Brenghet hy wellust in't ghemoet:
Droewe sinnen komt hy quellen
Met wanhoop, en anxt der hellen:
Heete breynen dringht hy voort
Tot gheweicht en wreede moort.

GREG. LIB. 29. MORAL.

Prius complexionem uniuscuiusque adversarius perspicit, & tunc tentationis aq; neos apponit. Alius namque latis, alius tristibus, alius timidis, alius elatis moribus existit. Quò ergo adversarius occulis facile capeat, vicinas complexionibus de-

ceptiones parat: & quia latis voluptas proxima est latis moribus luxuriam proponit. Et quia tristitia in iram facile labitur, tristibus poculum discordia porrigit: Et quia timidi supplicia formidant, paventibus terrores intentat. Et quia elatos extolli laudibus conficit eos ad quacunque voluerit blandis favoribus trahit.

ODIT AMOR MEDICVM.
XXXVI.

OVID **S**entit amans sua damna ferens, tamen heret in illis;
Materiam culpa praesequiturque sua,

L'Amour est un plaisir si doux,
Le mal en est si desirable,
Que je me dirois miserable,
Si j'estois exempt de ses coups;
s'il faut mourir un jour,
Je veux mourir d'amour.

Die bluscht mijn vlam, dien word' ick gram.

VAnneer de smit het stael gaet in het vvater steken
 Om door het koele nat den brant te mogen breken,
 Siet yvat een vvonder ding! het maect een groot gerucht,
 Het schijnt of dattet kijft, of immers dattet fucht.
 Moet niet de minne-brant een seltsaem plaghe vvesen!
 Hoe seer de minnaer klaeght, hy vreesst te zijn genesen;
 'T is dvvaesheyt hier een vrient te trecken uytte pijn,
 De siecke schout behulp, en vvil ellendigh zijn.

Odit amor medicum.

F*Errea massa rubens, furvis educta caminis
 Quam faber in tepidam forcipe mergit aquam,
 Sibilat, & totas implet stridoribus aedes;
 Hoc indignari, vel gemuisse Voces.
 Omnis amans rapidis uri sibi pectora flammis
 Et gemit, & domina sepe recantat idem:
 Hunc aliquis sanare velit, subit ira: quid hoc est?
 Infelix medicam respuit ager opem.*

Qui guerrit l'amant luy fait tourment.

LE fer du mareschal, quand on le veut esteindre
 En le plongeant en l'eau s'en va gronder & plaindre.
 Offrir a l'amoureux santé, est tout en vain;
 Car il se plaist au mal, & ne veut estre sain.

't Zijn stercke beenen, die vveelde draghen.

VVanneer het yser gloeyt te midden inde kolen,
Bevochten vande vlam, en in het vyer verholet,
Dan buyght het als een was, maer raectet in het nat,
Strax heeftet wederom sijn harden aert ghevāt.
Hoe dwce is ons de ziel vvanneer ghevvisse slaghen
Oms treffen aenden gheest, of inde leden plaghen!
Wy leven nae de tucht soo langh de roede slaet,
De mensch is alderbest vvanneert hem qualick gaet.

Superba foelicitas.

SVnt humiles animi rebus plerumque sub arētis,
Et rigidos mores fata sinistra fugant:
Res ut lata redit, mens ebria surgit in altum:
Optima fors homini pessima corda facit.
Anne vides? chalybs mitescit in igne metallum,
Dum fornax rapidis follibus acta gemit:
At faber hunc tollatque foco, mergatque sub undas;
Major erit subito, quam fuit ante, rigor.

L'office & la somme, monstrent quel soit l'homme.

LE fer est doux au feu, mais hors de la fornaisē
S'endurcit de-rechef. Quant l'homme est en defaise,
Le voilà tout mollet; mais retrouvant son heur,
Tu le verras soudain tout eslevé de cœur.

SVPER.

Qui necessitate magis, quam voluntate ad vita temperantiam accedunt, quoties nihil est quod prohibeat, relabuntur ad ingenium (ait Halicar.) eaq; genuina humana natura descriptio est: nam sanè bona opera, ait Agathocles, ita demùm necessitate cogente degustamus, quamdiu metus premit; & contrà, ex sententiâ Iosephi, solet insolentia ferè crescere rebus quietis. Vidimus pueros, dum seruit tempestas, sub arbores confugere, ibique quietè sese continere; serenitate verò subsequatâ angustantes, ramos arborum per lasciviam avellere: ita & nobis rebus afflictis ad Deum per fugium est, vitia devovemus, vitia sanctimoniam preferimus: at vix dum afflictio deservit, lascivimus ingrati in Deum, imò & injuriosi, verissimumque fit illud Poëta,

Rarè fumant felicibus aræ.

DE ghene die meer door noot, als door wille een machtrich leven ter handt treden, soo haest de dwangh wech is, gaen weder den ouden karre-pat in, (seyt Halicar.) sulcx is de rechte afbeeldinghe vanden aert der menschen; want, ghelijck Agathocles seydt, wy doen soo langhe wel, als wy in ancx zijn; en in teghendeel van dien soo de slaeken weder beginnen wel te gaen, terstont weyckt de dertelheyt weder uyt. De kinderen ter wijlen het onweer raect, loopen onder de boomen schuylen, ende onthouden hun daer in stillicheydt: maer soo haest alit moy weder werdt, scheurens de tacken van de boomen af, en loopen daer henen. De mensch plach in tegenspoet sijn toevlucht tot Godt te nemen, 'thoof te laten hangen, als een biese: maer soo haest alit hem beter gaet, het hoof inde windt te steecken, ende als voren sijn oude ganghen te gaen. 't Is midtsdien waer 'tghene den Poët seydt:

Soo lang de mensch is fray en kloeck,
Soo leyt de Gods-dienst in den boeck;
Maer als men valt in teghenspoet,
Dan heestmen God als by den voet.

VIRG.

Nescia mens hominum fati sortisque futura:
Et servare modum rebus sublata secundis.

TERENT. HEAVTON.

Nam in metu esse hunc, illi est utile.

157 dat

*Ist dat ghylieden de kastydinghe verdraeght, God sal u als kinde-
ren aengaeu, maer ist dat ghylieden sonder kastydinghe zyt,
so zyt ghy dan bastaerden ende niet kinderen.*

Als tyser leyt en gloeyt te midden inde kolen,
Men siet, men hoortet niet, het isser in verholen;
Maer so het yemant lescht, dan schijntet dat het klaeght,
En dat het eenigh leet, oock inde vreughde, draeght.
Als God de sijne straft, sy duycken ende swijghen,
Maer voorspoet in het vleesch die doet hun vreesse krijgen;
Sy houden gantsch verdacht des vverelts loosen schijn,
En laet, ô God, mijn deel niet inde werelt zija!

In lætis gemit.

I*Ngemit, in tepidis ferrum dum mergitur undis,
In flammâ, rapido dum calet igne, silet.
Mens pia drivas, sine murmure, sustinet iras,
Quodque gemat, caeli si cadat æstus, habet.
Ergo dolens, suspecta mihi mea gaudia, dicit;
Quid? mea sancte Parens, portio mundus erit?
Absit; & hinc potius fremat orbis, & orcus, & æther;
Dum mihi des alio gaudia vera loco.*

GAL. 6. 14.

*Iâ ne m'advienne que je me glorifie si non en la croix de nostre Seigneur
Iesus Christ par lequel le monde m'est crucifie, & moy au monde.*

LE genereux acier est coi en la fournaissè,
Mais, s'il est mis en l'eau, lamente de son aissè;
Le noble esprit chrestien gai en adversité
Gemit, comme en suspens, sur sa prosperité.

IN LÆ.

IN LÆTIS, GEMIT.

*S*pecta est fidelibus, nec immerito, huius seculi felicitas: didicerunt enim Deum ita nobiscum plerumque agere, ut cum agris medici; ij, malo jam invento ac incurabili, ad exitium egrotos vergere dum considerant, omnia ijdem, in qua appetitus rapitur, dari permittunt; alijs contra, quibus jam melioris valetudinis spes affulgere capit, succos amaros propinant, anxiam victus ratione coercent, imò & (morbo inter dum id exigente) arunt, ac secant. Deus quos servatos vult, hos strictè habet, reliquis ut lasciviant, permittit.

*P*ueris inter sese depugnantibus, si alterum à superveniente aliquo plagis excipi, alterum impunem dimitti videmus, castigantem vapulantis patrem esse optimam illatione concludimus. Quem Dominus diligit (inquit sapiens) hunc corripit ac castigat, & quasi pater in filio complacet sibi, Proverb. 3. 12.

*T*gheluck en voorspoet deses werelts wert niet sonder redenen verdacht ghehouden by de godtsalighe: want ten is hun niet onbekent dat Godt de Heere met ons ghemeenlijck also plicht te handelen als de medecijnen met te siecken doen, de welke, oordeelende de sieckte ongheneelijck, en siende dat het met den siecken wel haelt mochte gedaen zijn, laten opentlicken toe datmen den selvẽ al te eten en te drincken gheve daer hy eenichsins treck ofte lust toe heeft: aen andere daerenteghens, aen welcker ghesontheit sy nu meynen wat gewonnen te hebben, gheven sy bittere en walghelijcke drancken in, schrijven hun scherpe eetregheis voor, ja vliemense en schroyense somwylen als de sieckte sulcx vereyscht. Godt plachse ronder te houden die hy behouden wil; die andere laet hy int wilde buyten den bocht springen. Soo wanneer der kinderen onderlinghe pluyckhayren, indien wy sien datter yemand vande omstanders eenen jongen uykapt, ende den selven berispt, ofte met slaghen kastijt, sonder sick den anderen aen te trecken, wy oordeelen terstont met seer goet beslyt, dat den ghenen die slaet den vader, die gheslaghen werdt, des selfs tone moet wesen. Wie den Heere lief heeft (seyt Salomon) die straft hy, ende heeft een welbehagen aen hem, als een vader aen sijnen sone. Prov. 3. 12.

GREGOR. IN MORAL.

*S*ancti viri cum sibi suppetere prospera huius mundi conspiciunt, pavidam suspicionem turbantur: timent enim, ne his

laborum suorum fructus recipiant: nec timent quod divina justitia latens in eis vulnus aspiciat, & exterioribus os vulneribus curans, ab intimis repellat.

CHRYSOST. *Definitio amoris hæc est, anime vacantis passio.*

LAERT. **D**iogenes dixit amorem otiosorum esse negotium, quod hic affectus
LIB. 6. **D**positissimum occupet otio deditos: ita fit ut dum otio vacant, in
rem negotiosissimam incidant.

OVID. **Q**uaritur Egistus qua re sit factus adulter,
In promptu causa est, desidiosus erat.

Die

DAer vvas geen vinnigh dier dat oyt de slanghe quelde,
Soo langh sy besigh vvas te midden op den velde;
Maer doen sy lagh en keeck, en socht maer tijt-verdrijf,
Soo quam de lose spin, en viel haer op het lijf.
De prickel vande lust die komt van ledigh vvesen,
Dus vvie sigh besigh hout, die vvorter van ghenesen;
De min ghelijckt de spin: : noyt mensch en is ghevont,
Als daer hy sat en keeck, of doen hy ledigh stont.

Affluit incautis.

D*Vm prædas agit anguis, & ardua saxa pererrat,
Ambulat innocuas, tutus ab hoste, vias:
Hunc improvise perstringit aranea telo,
Cum jacet, in molli gramina, fusus humi.
Lascivas abigunt tractata negotia flammæ,
Quis videt intentos rebus amore trahi?
Cum vacat, & molli colit otia pectus in umbrâ,
Tum patet, occulto tum subit igne Venus.*

Un cœur oisif, d'Amour captif.

L'Araigne ne peut oncq attrapper la couleuvre,
Lors, quant elle est au bois empesché de quelque œuvre,
Le coup mortel, hélas! luy vient en reposant,
Rien, que le cœur oisif, le fol amour surprend.

Die niet ontſiet, is haest te niet.

HOe magh de kleyne spin doch vechten mette slangen?
 Sy is te bijster swack, om oorlogh aen te vanghen,
 Haer vyand is te sterck; en des al niettemin
 Soo vvort de felle slangh vervvonnen vande spin:
 Vraeght ymandt hoe het koomt? de slanghe saght geleghen
 Vermaeckt haer in het groen; de spinne daerenteghen
 Gantsch wacker inde weer bestoockt het vinnigh beest.
 O vrees doch voor eē mensch, die niet eē mensch en vrees.

Periculum venit, cum contemnitur.

I*Mbelli noceat cui mollis araneus ictu?
 Et quis non rigido tactus ab angue cadat?
 Huic tamen incumbens victrix dominatur arachne,
 Et vastum tenui perforat ense caput.
 Unde fit, ut coluber parvo cadat ictus ab hoste?
 Languerat serpens, & vigil hostis erat.
 Quam facile est struere insidias nil tale timenti!
 Est, quod ei metuas, cui metus omnis abest.*

Crains ton ennemy, bien que petit.

LAraigne, bien que soit foible & petite beste,
 Rompt neantmoins par fois au grand serpent la teste,
 Qui ne redoute rien, est aisement atteint,
 Crains pour un tel, amy, qui rien jamais ne craint,

MAjores interdum copia sternuntur à minoribus, potentiores à debilioribus, ait Halicar. nihil est tam firmum, cui periculum non sit, etiam ab invalido: & leo ipse aliquando minimarum avium fit pabulum, inquit Curtius. Vis rationem? securitas, tam in publicis quàm privatis, certissimum calamitatis initium est: solute viventes undique patent, & oportuni injuria multas occasiones præbent insidiantibus, ait philosophus. Sa-pe etenim & contemptus hostis cruentum certamen edidit, & inelyti populi regesq; perlevi momento, victi sunt, ait Livius. Inimicum sanè quamvis humilem, docti est metuere, ex consilio Seneca. Metus quippe prudentiam docet; quig; insidias timet, haud facile in eas impingit. Timor securitatis dux, periculorum præsumptio: metuendo quippe sapiens vitat malum. In ipsa igitur securitate animus ad difficilia sese præparet, ut contra injuriam fortuna inter beneficia firmetur. Timidi matrem nõ flere vetus adagium est.

Menichmael werden groote heyr-krachten van kleyne, machtighe, van swacke gheslaghen, seydt Halicarnas. Niet en isser soo valt, dat gheen ghevaer en lijdt, oock van het swacke.

De leeu wert oock selfs wel tot aes van het kleyinste ghevoghelte, Wildy hier van de reden weten? Sorghelootheyd, soo in ghemeene als eyghen saecken, is een seecker beginfel van onheyl.

Die sònder achterdencken leven, staen als open, en zijn onderhevich om ghehointe werden.

Verachte vyanden hebben menichmael een bloedighen slach veroorsaect, en machtighe vorsten en volkkeren haestelijck onderghobracht, seydt Livius. En hierom is een vyand (hoe gheringhe hy oock zy) altijd te duchten.

Vreesse leert wijsheydt, en die voor lagen beducht is, wert selden betrapt.

Achterdencken leyt tot gerusticheyt, onvoorsichtigen hoochmoet tot ghevaer: al sorgende ontgaet de wijse het quaet: Latet ons daerom houden met ons out spreek woort: Die niet en forcht, en heeft gheen eere: ofte met de byspreucke vande oude Romeynen de moeder van vreesachtighe ofte vervaerde kinderen schreyt selden.

JUVENAL. SAT. 6.

NVnc patimur longæ pacis mala, seviror armis
Luxuria incubuit, victumq; ulciscitur orbem.

SENECA AGAM.

Victor timere quid potest? quod non timet.

BAVD. DISSERT. DE INDVC.

NVlli facilius opprimuntur, quam qui nihil timent,
Et imparati sunt ad resistendum.

*Waecke ende bidt; op dat ghy niet en komt in
verfoeckinghe.*

VV Anneer de leuye slangh is in het gras gheleghen,
En dat de gulde Son komt over haer gheseghen,
Soo is van stonden aen de spinne daer ontrent,
Die flux een boose strael haer inde leden prent.
Wie ledigh sit en gaept, en leuyert gantsche daghen,
Die lijt gheduerigh noot van duysent quade slaghen
Tot ondiensst vande ziel. O vreesst, ghesellen, vreesst
De weelde schiet haer gif tot midden inden gheest.

Quid dormitis? surgite & orate, ne intretis
in temptationem.

F*Ronde super viridi, radijs tepesactus Eois,
Otio dum serpens desidiosus agit,
Ex alto tenui se liberat aranea filo,
Et colubrum parva cuspide fundit humi.
Otia virus habent, & habet fors leta venenum;
Delitiis vitiiis mentis aperta via est.
Sperne voluptatum illecebras, puer, otia sperne,
Hoste sub aërio ni cecidisse velis.*

D'oïsvité, tout peché.

ASfaillir le serpent l'araigne oncques n'ose,
Si non quant il au bois, se laschement repose.
Nul est plus aisement du tentateur surpris,
Qu'un tel, qui a les sens d'oïsvité faillis.

Vlij aut virtutis animus domus est, inquit Philo: vel ut Bernard. cor hominis, sicut molendinum, volvitur velociter, & quidquid imponitur, movet; si autem nihil imponitur, seipsum consumit. Omnia otio deteriora sunt. Lapis non revolutus obducitur musco. Ferrum, nisi utaris, rubigine consumitur; aqua nisi moveatur, vitium capit; vestis seposita tinearum fit habitaculum: otiosa mens, vitiorum domicilium. Transivi, inquit sapiens Proverb. 24. 30. agrum hominis pigri, & ecce! totum repleverant urtica, & maceria lapidum distructa erat. Otiosas viduas notavit apostolus, 1. Tim. 5. ut verbosas, & loquentes qua non oportet. Quid plura? Otium nugarum mater est, nocerca virtutum, ait Bernard. Nihilq; in tota vita adeo bonamenti adversum, quam nihil agere. Semper aliquid honeste rei agamus, ne aut Deus, cum nos invisit, aut diabolus ubi nos tentat, oscitantes & vacuos nos inveniat.

HEt ghemoot des menschen (seydt Philo) is een woonplaets ofte vande deucht, ofte van ontucht: ofte (ghelijck Bernardus seydt) des menschen herte is als een mole, het draeyt gheftadelijck omme, ende maekt al water wert inghebracht, maer indien ment ledicht laet, soo verteert het sick selven. Door stillstant vererghen alle dinghen. Een steen, soo hy nie dickwils omghewentelt en werdt, is feer haest overloopen van mos en ruychte. Als het yser rust, so roest het. Stillstaende wateren werden haest stinckende. Opgesloten cleederen crie len van motten ende schieters. Een ydel ghemoot is een herbeighe van sonden. Een ledicht mensche, des duyvels oorkussen. Ick ginck, seydt de wijfman, voorby den acker der leuyen, en sie! daer waren enckel netelen op, ende hy stont vol distelen, ende de muyr was nedergefallen. Prov. 24. 30. De ledighe wduwen beschuldicht de Apostel als klapachtich, ende sprekende dat niet en betaemt, 1. Tim. 5. Int korte, ledicheyt is een moeder van beuselinghen, een stijfmoeder van deuchden. Laet ons dan sorghe draghen, dat, en God, als hy ons komt besoecken, en de duyvel, als hy ons komt quellen, ons besich moghen vinden, met eerlijcke oeffeninghen.

Een die voor quaet hem mijden wil,
En magh niet ledich zyn of stil;
Want tis gantsch seker ons ghemoot
Doet quaet, wanneer het niet en doet.

MATH. 13.

Cum autem dormirent homines, venit inimicus, & superseminavit zizania in medio tritici.

HIERON. IN SERM.

Aliquid operis facito, ut te diabolus inveniat occupatum, non enim facile capitur à diabolo qui bono vacat exercitio.

1. IEAN. 5. 18.

Nous savons que quiconque est né de Dieu, ne peche point: mais qui est engendré de Dieu, se contre garde ses mesme, & ls malin ne le touche point.

POST

POST TRISTIA DVLCOR.
XXXVIII.

OVID. **E**t tamen est artis tristissima janua nostra,
Et labor est unus tempora prima pati.

Mich. Montagn. des Essais Lib. 3. Cap. 5.

Qui n'a la jouissance qu'en la jouissance, qui ne gaizne que du haut poinet, qui
n'ayme la chasse qu'en la prise, il ne luy appartient se mesler a l'escole d'Amour,
le plaisir n'est plaisir sans amertume.

Lyden

IC sprac eens Rosemont, terwijl datse naeyde,
Ick claegde mijn verdriet, hoort doch hoe sy my paejde;
Comt, spracse, comt een reys en siet my desen naet,
Let op dit maeghde-werck, en watter omme-gaet;
Hier vvort een stale punt als voren uyt gefonden,
De draet comt naderhant die heelt dan eerst de vvonden:
Ey vrient en vvacht geent vreucht, als na geleden pijn,
Die't soet vvil sonder suer, en mach geen vrijer zijn.

Post tristia dulcor.

A *Sfideo tenera nuper dum junctus amice,
Dumque super nostro vulnere multa quero
Risit & , ô duri nimium tener hospes amoris,
Ni patiatur amans, non potietur, ait.
Hoc doctum te reddat opus (sua lintea monstrat)
Ecce! subit filo cuspis acuta prior.
Qui gemit, & primo sub vulnere projicit arma,
Crede mihi, Veneri miles ineptus erit.*

Apres tourment, contentement.

VN jour je me plaignois estant aupres ma belle
De mon penible amour, je la nommois cruelle:
Tay roy (ce me dict-on) le linge ne se joint,
Si preallablement on ne le blesse point.

IC quam eens op een tijt daer Phillis sat en naeyde
 Ic sach een rechten bloet die stonter by en cracyde,
 Die riep vvat maller dingh ! vvat gaet de joffer aen !
 Die moeyte diese neemt is beter ongedaen :
 Hy sach een stale punt, hy sach het lijnvaet breken,
 Maer vvaer dit henen vvou en vvas hem niet gebleken.
 Al heeft u vvijs beleyt een seker oogh-gemerck,
 En toont noyt aen een dvvaes een onvolcomen vverck.

Ex fine iudicium.

Mille foraminibus dum lintea virgo decorat,
 Filaque distinctis inserit ordinibus ;
 Rusticus ista videns, vvaah stulta puellula ! clamat,
 Candida ferratâ lintea perdis acu.
 Vulnus ut infligat tetricâ cum fronte notâris,
 Vulneris auxilium, rustice, nonne vvides ?
 Materiam fatuo risus dedit ille popello,
 Qui, cui summa manus deficit, edit opus.

Ne reprens, ce que n'entens.

LOrs quant Margot piquoit le drap de son esguille,
 Damâtas luy cria ! que tu es sotte fille,
 D'ainsi gaster le drap : car il ne scait que c'est,
 Ne montre pas au fol un œuvre my-par-faict.

IN omni re iudicandi, ac consulendi principium est, nosse id, de quo consilium institutum est, aut totâ viâ aberrare necessum est, ait Plato. Multa enim quotidie incidunt in vitam mortaliū, quæ si obiter tantum inspiciantur, & prout primâ fronte in oculos incurrun, facile quisvis damnaturus est; & contra penitus eadem consideranti, ac scopum agentis intuenti, bona ac iusta videbuntur. Finis omnia discriminat. Ecce! supplicia quantum à sevitiâ abeunt? Sanguis enim ubertim effunditur. Tributa ab avaritiâ? pecunia avidè congeritur. Censura à rigore? frenum & modus in vitis imponitur. Ab omnibus igitur, cum Lactantio, humanitatis jure postulamus, ut non prius damnent, quam universa cognoverint; igitur ut ait ille, in omni re

Iudicium suspende, scopus dum notus agentis.

VAn alle raetslagen, diernē voorneemt, is het beginsel recht te verstaen de saken waer over men gesint is raet te plegē, seyt Plato; of andersins moettmē noodelic gantsch en al mis tasten. Daer vallē dagelijcx in dit leven veel dingē voor, dewelcke van buyten af, en als in het voor-bygaen alleē bemerckt zijnde, verwerpelijck schynen, maer nader onderstaft, ende het oogmerc van dē genen diese beleyt, wel ingenomen wesende, werden goet en loslick bevonden. wat verschilt doch straffe van wreechtheyt? nadienmen in beyde bloet vergiet. VVat schattinge van giericheyt? nadienmen in beyde gelt vergaert. VVat bestraffinge van hardicheyt? nadienmen door beyde de wederspannige een gebit indē muyl werpt. Sckerlijck het eynde ontdeckt het onderscheyt van alle dingen. VVy vereyssen daerom van alle menschen, met Lactantio, na het recht der menschelijckheydt, dat niemandt yet en verwerpe voor hy het selve ten volen heeft leeren kennen.

L. 24. ff. de ll.

Incivile est nisi totâ lege perspectâ, una aliquâ particulâ ejus propositâ, iudicare vel respondere.

C maiores de baptism.

Non debet separari cauda à capite.

Ff 2

2. CQ.

De droefheyt die na God is, werckt vreesse ter salicheyt.

Als yemant fit en naeyt, hy schijnt het doeck te breken,
 Maer schoon de naelde quetst het garen heelt de stekē:
 Al is de stale punt niet eyghen aen den naer,
 Sy maect noch evenvel het open voor den draet.
 Al vvorter door den anxt geen mensche vvederboren,
 Tervvijn de ziele klaeght haer trooft te zijn verloren,
 Tis evenvel de schric die ons den geest bereyt,
 En tot een beter vverck de rechte gronden leyt.

Si non parat, saltem præparat.

L*Intea non conjungit acus, dum lintea pungit,
 Sed via, quæ tandem lintea jungat, erit.
 Nam simulac subjecta chalybs per carbasa transit,
 Mox comitem medicum vulneris auctor habet.
 Anxietas, quæ mente latet, quæ pectora turbat,
 Non est quod nobis corda renata facit:
 Illa tamen sternitque viam, reseratque scatebras,
 Principium timor est, Spiritus implet opus.*

Vous avez esté contristez, selon Dieu.

Lors que la docte main, le drap rompu va poindre,
 Ce n'est pas proprement ce que le drap fait joindre,
 Mais pour la voye ouvrir. Nos tremblements & pœurs
 N'est pas l'Esprit, mais pour nous preparer les cœurs.

SI NON

SI NON PARAT, SALTEM PRÆPARAT.

Tremor ac horror conscientia, in ini-
 tio quidem conversionis, idoneus est
 ad hoc, ut animus verè humilietur, sibi-
 que summoperè displiceat; ut ita homo in
 viâ Domini à timore incipiat, & ad for-
 titudinem perveniat, inquit Greg. At
 verò cum ille, quem ligat servitus timo-
 ris, ignoret gratiam libertatis; non hic
 subsistendum est. Cum audis quod Do-
 minus tuus dulcis sit, ait vir pius, fac
 eum diligas: cum audis, quod rectus
 sit, attende ut timeas; ut amore, & ti-
 more Dei legem ejus custodias. Noveris
 te, ut Deum timeas: noveris Deum, ut
 eum diligas; in altero initiaris
 ad sapientiam, in altero consummaris:
 qui initium salutis timor Domini, &
 plenitudo legis est charitas. Quemadmo-
 dum, ex notitiâ tui, venit in te timor
 Dei: atque ex Dei notitiâ, Dei itidem
 amor: sic è contrario, ex ignorantia tui,
 superbia; ex Dei ignorantia venit despe-
 ratio, Bernard sup. Cant.

Verflaghentheyte des ghemoets is wel dien-
 stich int begin vande bekeeringhe, ten
 eynde de mensche sich recht veredere; en
 sich selven gantsch mishage; op dat hy also des
 Heeren wegh beginnende met vreesse, allencx-
 kens in sterckheyt mach toenemen. Ondertuf-
 schen nochtans, nademael den ghenen, die met
 de slavernije van de vreesse ghebonden is, niet
 en kan smaken de ghenade der vryheyt. Soo en
 en moetet by ons daer by niet ghelaten wer-
 den. Als ghy hoort (seyter een Godsalich man)
 dat Godt goedich en barmhertich is, maect
 dat ghy dien goeden Godt lief hebt; als ghy
 hoort dat Godt rechtveerdich is, siet dat ghy
 sijn gherechticheyt vreesst; op dat ghy also door
 vreesse ende liefde te samen, naer syne insettin-
 ghe meucht wandelen. Kent u selven, op dat
 ghy Godt meucht vreesen; kent Godt, op dat
 ghy hem meucht lief hebben; in het eene is het
 begintfel, in het andere de volkomenheyde
 der wijsheyde. 't begintfel der salicheyde is
 vreesse: de vervulling des wets is liefde. Ghe-
 lijck uyt kennisse uwes selfs, vreesse Godes
 voortkomt: so, in tegendeel van dien, uyt on-
 wetenheyte uwes selfs, komt hoochmoete, ende
 uyt onkennisse van God, wanhope.

*Al is de vrees' int eerste goet,
 Sy is niet daer het bly ven moet,
 'T is nut gheduyrich voort te gaen,
 Tot wy vast inde liefde staen.*

ACT. 2. 37. ET SEQ.

His auditis, compuncti sunt corde &
 dixerunt Petro & reliquis Aposto-
 lis; quid faciemus viri fratres! Petrus

vero ad illos, paenitentiam agite & bap-
 tetur unusquisque in nomine Iesu Christi
 in remissionem peccatorum vestrorum &
 accipietis donum Spiritus sancti.

RES IMMODERATA, CVPIDO EST.
XXXIX.

SEN. 19. **Q**ualem dicimus seriem causarum esse ex quibus necitur fatum; Talem
EPIST. dicimus cupiditatem, altera ex fine alterius necitur.

CLAVD. **A**t sibi cuncta petens nunquam saturanda Cupido,
Quæ, velut immanes referat dum bellua rictus,
Expleri pascique nequit: nunc flagrat amore,
Nunc gaudet, nunc mesta dolet, rursusque resurgens
Exoritur, casaque redit pollemtius hydrâ.

Altijt na meer.

Als ick de liefste fach, doen woud' ic haer genaken;
 Stracx riep ick om de spraec, flux haer te mogen raken,
 Doen badt ick om een-cus, en, schoon ick die bequam,
 Noch vont ick dat mijn hert geen recht vernoegen nam.
 Ick voelde des te meer mijn ziel geduerich hijgen,
 Dus wenscht' ic boven dat een naerder pant te krijgen:
 O lusten sonder end! ô vvispeltuerich spel!
 Al krijgt de hont een stuc noch gaept hy evenvel.

Res immoderata, cupido est.

P*rima quidem fuerat dominam tibi cura videndi,
 Altera, mox lateri jungere posse latus:
 Illud & illud habes, sed & hoc, tibi lenis amica
 Blanditias molles, aptaque verba dedit.
 Oscula nunc poscis, det & oscula: nonne petetur
 Mox illibata virginitatis honos?
 Et vorat, & properans ruit in nova frustra molossus,
 Quodque petat cupidus semper amator habet.*

*Le chien, le Ieu, l'Amour, le feu,
 Ne se contentent oncq de peu.*

QV'on dône au chië du pain, qu'on donne du fourmage;
 Il gloute, sans mascher, & veut ja d'avantage.
 Quel grand' faveur que faiët la dame a son amant,
 Rien ne luy oncq suffit, il va tousiours avant.

Staeck

Staeck na wat nieus.

SMaect eten aen een dogh, hy staet met holle wangen
 Om vveder op een nieu geduerigh yet te vangen;
 Het valt hem inden mont, het vaert hem inde keel,
 En des al niet-te-min het is hem even veel.
 Wat baet u groot gevvin, of veelderhande schatten,
 Indien ghy niet en droomt als op een nieu te vatten?
 U vvinft en is maer vvint, en doet u maer verdriet.
 Want een die maer en floct, en smaect de spijs niet.

Ad nova semper hians.

I*Ejuno dominus cerealia frustra molosso
 Objicit, hic avido devorat ore cibum;
 Et stat hians, alimque oculos intendit in ossam,
 Semper & acceptis uberiora petit.
 Nos molimur idem; nam si cui numine dextro
 Eveniant nummi, praedia, census, agri,
 Omnia conduntur, petitur nova praeda: futuri
 Sic desiderio prodiga vita perit.*

Plusieurs ont trop, nul n'a assez.

QVel bien peut avenir a la chiche avarice?
 Tout, n'est pour assouvir, mais pour nourrir le vice,
 Jette au chien affamè, soit tant friant morceau,
 Il gloute sans mascher, & cherche du nouveau.

Est sapientia magnitudinisque animi,
 ait Cicero, quid amiseris, oblivisci;
 quid recuperaveris, cogitare. In utroque
 contrarium plerumque faciunt homines;
 parva enim sine voluptate ferè demittunt;
 amissa autem veris & spirantibus lachri-
 mis deplorant. Pueri, luforia plurima iis
 licet dederis, si unum atque alterum mo-
 do auferas, reliquis omnibus per iram ac
 indignationem abiectis, plorant. Idè ple-
 risque hominum solet accidere; vel unum
 aliquod dispendium magna commoda in-
 jucunda ac insipida solet reddere. Mobi-
 lis ac inquieta est mens hominis, nunquã
 se tenet, ait Seneca. Optat libertatem ser-
 vus, civitatem libertus, civis divitias,
 dives nobilitatem, nobilis regnum, rex in-
 Deorum numerum referri vult, tonare
 propemodum ac fulminare cupiens: adeo
 ejus, quod semel transierit modum, nul-
 lus est terminus, ait Epictetus. Optimè
 hebraeus sapiens, justus sumit cibum. &
 replet animam suam; venter autem im-
 piurum insatiabilis.

Tis wijfheyd en grootmoedicheyd (seyde
 Cicero) watmen verloren heeft te ver-
 gheten, watmen ghewonnen heeft te ghe-
 dencken.

De gierigaert doet in beyde reghel recht
 het reghendeel; want verliest hy maer een
 kleyn deel van 't ghene hy alreede ghewon-
 nen heeft, hy schreyt tranen met tuyten; niet
 onghelijck in sijn doen met de kinderen, aen
 dewelcke schoon men veel poppe-goedt en
 speel-dinghen heeft ghegheven, indrennen
 maer yet wes haer af en neemt, sy itellen't op
 een krijten, en werpen't al daer henen. In-
 dien daer-en-reghens de gierigaert staegh in
 winste is, noch ist al niet.

Want ghelijck een hondt met een open
 kele ontfanght het broodt datmen hem toe-
 werpt, en 'tselve terstondt, gheheel en son-
 der smaeck, inslickt, en naer het nieuwe loert;
 inghelijck al wat hem 'tgheluck toefendt. sluyt
 hy knap in sijn koffers, wachtende al weer op
 het toekomende.

Ellendighe menschen! de rechtveerdighe
 (seyde Salom. Prover. 13. 25.) eet dat sijn ziele
 sadt werdt, maer der goddloolen buyck heeft
 nimmermeer ghenoech. 'T is konste verfaede
 te werden.

MARTIAL. LIB 12. EPIG.

Habet Africanus millies; & tamen captat,
 Fortuna multis nimis dat, nulli satis.

SEN. LIB. I. EPIST. 2.

Quid refert quantum illi in arca,
 quantum in horreis jaceat? si alieno
 inquiet, si non quasita, sed querenda com-

putet: non enim qui parum habet, sed
 qui plus petit, pauper est.

GREGOR. IN MORAL.

Ars magna est, satiari.

IOHAN. 4. 13. ende 6. 35.
Buyten Godt gheen versadinghe.

EY let op desen hont: het broot hem toegeworpen
 Dat schijnt hy sonder smaeck als in het lijf te sloppen,
 En siet! van stonden aen so staet hy even graegh,
 Het schijnt, hy draeght een wolf verholen inde maegh.
 Schier op gelijcken voet so leven alle menschen,
 Hoe vvel de faken gaen, noch isser yet te vvenschen;
 En soo daer yemant vraeght, vvaerom het soo geschiet,
 Het goet, dat ons vernoeght, en is op aerden niet.

Improbis nulla est fatietas.

D*Um data frustra vorat, nondum bene mansa, molossus;*
In nova, semper hians, & nova frustra ruit.
Cum nunquam presens homini ferat hora quietem,
Nec satis id, quod adest, pectora nostra iurvet.
Cum desiderio semper gemat agra futuri,
Atque aliud nobis mens, aliudque petat;
Hic patrium non esse solum, sedesque beatas,
Discite: sunt alio gaudia vero loco.

PROVERB. 27. 20.

*Le sepulchre & le gouffre sont jamais rassasiés, aussi ne sont
 jamais les yeux des hommes.*

PVis que le cœur humain au chien est tant semblable,
 Que nostre esprit toujours demeure insatiable;
 Faisons conclusion, que ce qu'a l'homme faut,
 N'est en ce monde icy, mais est logé plus haut,

IMPR O

Nemini mortalium, divinâ provi-
dentiâ, tam exacta felicitatis gau-
dia unquam obtigere, ut non aliquid re-
lictum ei esset, quod gerneret. Hic censu-
cum exuberet, obscuro loco natum se que-
ritur; ille, majorum stemmate clarus, do-
mestica rei tenuitatem detestatus, mallet
latere; iste nobilitate opibusque conspi-
cuis, cœlibem se queritur; alius amans &
amatus conjugioque felix, orbitatem de-
flet. Est, cui secundæ uxoris gaudia, aut
filiorum luxus, aut filiarum petulantia
obnubilat. Denique, quocunque te veritas,
ubique, quod cum status tui conditione
rixeris, affatim invenies. Quid externa
loquor? hoc ipsum corpusculum tuum ex-
cute, semper in eo querulum aliquid, &
quod te offendat, obvium erit. Quid mi-
rum? homines qui in alieno habitant,
semper de aliquâ domicilii parte conque-
runtur; idque eâ de causa, quod domum
istam conductitiam, pro arbitrio, instau-
rare non possint. Idem nobiscum est: nam
cum de aliquo identidem membro queru-
lus animus nobiscum expostulat, inqui-
nos esse, & supellectilem, non ei loco, ex
quo brevi sit emigrandum, sed domicilio
isti perpetuo (quod & frugi paterfamilias
hic solet) aptandam esse, sedulo monet.

Geen mensche ter werelt werter, door Go-
des beschickinge, tot so volmaeckten ghe-
luck oyt verheven, of hem en werdt altijd yet
wat ghelaten, 't welck hem quelt. Dese, rijk
zijnde van goederen, beklaecht dat hy van
slechte ouders gheboren is: ghene, wel van
goeden huys, maer arm zijnde, hadde liever
erghens in den doncker van een slecht ghe-
sichte te schuylen: De derde, rijk en edel
zijnde, sucht, om dat hy eenich en onghetrou-
t is: De vierde gheluckelijck ghehoudt wesende,
treurt alleenlijck door gebreck van kinderen:
Men vint welcker blyschap over haer kin-
derfalghe vrouwen wert ingebonden, of door
de slampamperie van hare sonen, of door de
geylcheyt ende veylicheyt van hare dochters:
Int korte, werwaerts datmen sîck went, men
sal aller weghen stoffe vinden, om sich over sy-
ne gheleghentheyt te misnoegen, Ist vreemt?
Luyden die in ghehuerde huysen woenen, cla-
ghen altijd van dit of gint deel haerder woo-
ninghe, om redenen dat sy in de selve niet en
mogen maken en breken, gelijkmen in eygen
doet. 't Is met ons al het selve, 't een of t'an-
der lidt is staech ontstelt, tot een vast teycken
dat wy hier maer huerlingen en z. jn. 't Welck
alfoo wesende, laet ons dan van soodanighen
huysraede ons selven versorghen; niet die nu
in dit huerhuys, maer die hier naermaels in
ons eyghe en eeuwighe wooninghe ons sal te
passe comen, ghelijck sulcx (oock hier in dese
tydelijcke dingen) het werck is van een sorgh-
vuldich vader des huysghesins.

*Noyt heeftet yemant hier soo klaer,
Of 't hapert noch al hier of daer.*

IOHAN. 4. 14.

OMnis qui bibit ex aqua hac iterum
sitiet, qui autem biberit ex aqua quâ
ego dabo ei, non sitiet in æternum.

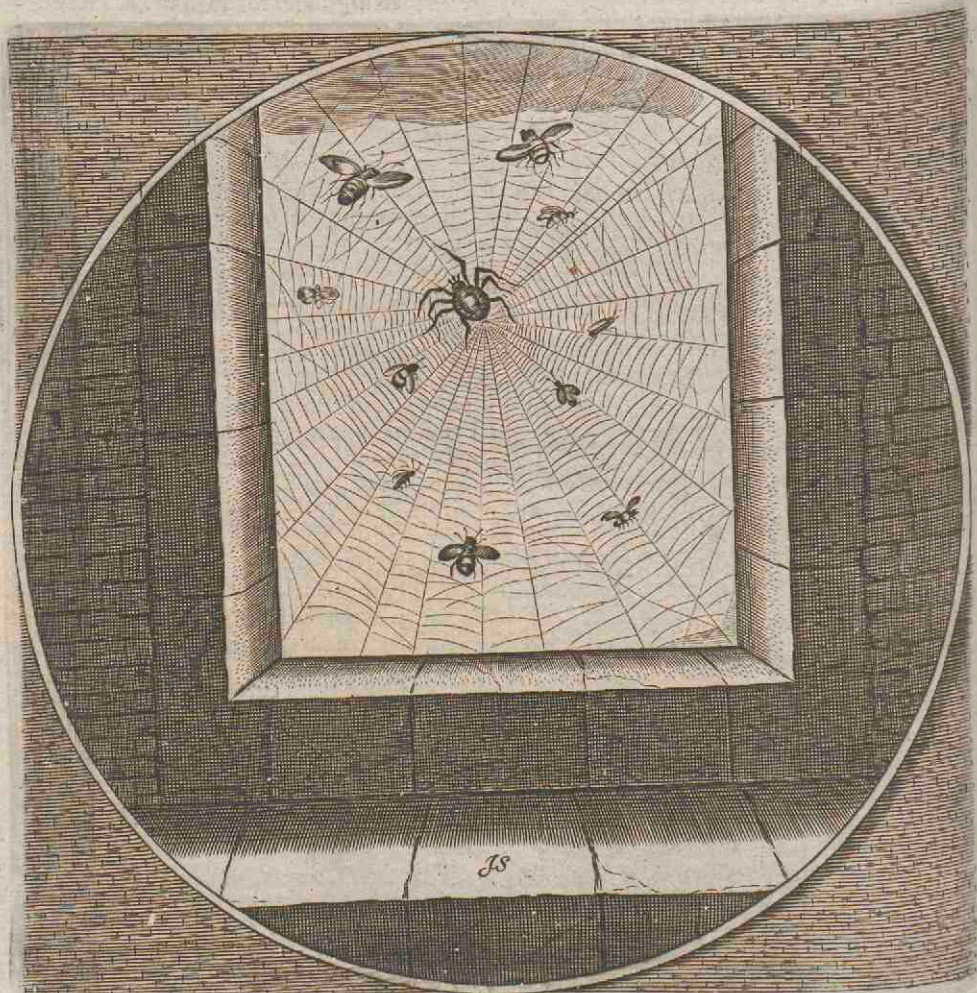
PSALM. 16. 11.

Satietas gaudiorum in conspectu Dei.

Gg 2

NON

NON INTRANDVM, AVT PENETRANDVM.
XL.

OVID. DE **H**OC unum monco, si quid modò creditur arti.
ART. I. **A**ut nunquam tentes, aut perſice.

Mich. Montagn. des Essais, Lib. 3. Cap. 5.
Le vice eſt de n'en pas ſortir ; non pas d'y entrer.

DE vvebben die de spin gevvoon is uyt te setten,
Zijn van gelijcken aert met Venus vvarre-netten,
Al vvat daer omme gaet dat fietmen inde min
De bie die vliegheer deur, de mugghe blijfter in.
Leert, jonge lieden, leert door Venus garen breken;
Daer blijft maer kleyn gespuys in spinne-vvebben steken:
En laet u vrijen geest niet binden als een mugh,
Of breecker deur met kracht, of keert met kunst te rugh.

Non intrandum, aut penetrandum.

Hoc, quod rete videtur teneri sit carcer amoris,
Quae sedet in medio, sit Cytherea tibi:
Aspicis, ut culices, insectaque villa, muscae
Factentur patulis praeda retenta plagis:
Posteritas crabro acris equi per stamina transit,
Et laquei vespa concutiente ruunt.
Rumpit & abrumpit casses cordatus amoris:
Degeneres Veneris molle retardat opus.

Ou passe ou l'Amour chaffe.

Rien que le sot amant, sans force, sans courage,
Demeure garotté en ce debil cordage,
Que Venus a filé: le brave esprit y vaut,
Ou jamais y entrer, ou penetrer y faut.

Te wyden net, is staegh ontset.

VV Anneer eē grage spin ontsluit haer broofse nettē,
 En gaetse voor eē deur of voor eē venster setten,
 Hier vlieght een horsel in, en daer een voghel deur,
 En elders raeght de meyt, en opent grooter scheur;
 Siet daer is dan het tuygh aen alle kant ghereten,
 Soo dat de vlieghen selfs ontkomen door de spleten.
 Ghesellen, so ghy vvenscht van druck te zijn bevrijt,
 Ghebruyckt een matigh net, en spantet niet te vvijt.

In vulnus majora patent.

D*Um laxos gracili pede tendit aranea casses,*
Et nimium lotè futile pandit opus ;
Aut laqueos tecto lapsi rupère lapilli,
Aut citò preteriens retia findit avis :
Et modò crabro plagis, modò turbidus ingruit auster,
Sic aliquà semper parte lacuna patet.
Armenta sua nimium qui pandere sortis
Aggreditur, semper quo feriatur habet.

Qui trop embrasse, peu estraint.

L'Araigne largement va ses fillets estendre,
 Mais voila dechirez ses lacqs, au lieu de prendre.
 Qui, haut en ses desseins, ses rets trop a ouvert,
 En s'ouvrrant au malheur, au lieu de gain il perd.

IN VOL-

Fortunam, velut tunicam, magis concinnam proba, quam longam, ait Apul. Magni quippe animi est magna contemnere, ac mediocra malle, quam nimia, ait Seneca; illa enim utilia vitiaque sunt, hæc, eo quo superfluum, nocent. Segetem nimia sternit ubertas. Rami pomorū onere franguntur, & ad maturitatem non pervenit nimia fecunditas. Idem animis humanis evenit; eos quippe immoderata felicitas rumpit, quæ non tantam in aliorum injuriam, sed etiam in suam vertuntur: sitque iis, quod exiguis statuis solet, quibus imperiti artifices magnas bases subdiderunt, ex quibus magis conspicua redditur earum exiguitas. Pusillo sanè animo munus amplius, aut opes ingentes addite, magis imperitiam, animisque fatuitatē produm Stultus gubernator est, qui totos adde sinus explicuit, ut, si tempestas ingruat, expedite armamenta contrahere non possit.

VAn rijckdommen (seydt Apulejus) moeten oordeelen als van kleederen, ende voor beter houden die ons recht wel passen, als die, te groot zijnde, ons wijt en sloffich om 't lijf hanghen. 't Betacmt een groot ghemoet (seydt Seneca) groote dinghen te versmaden, ende liever te verkiesen dat middelmatig is, als dat te veel is: 't eerste is handtsaem en nut, het andere is onschickelijck door sijn groote. Door te gulsighen veylheydt werde het groen kooren legherich, ende en kan nies rypen. Door ghewichte van vruchten scheuren de boomen, 't Gaet even soo mette ghemoederen der menschen: onmatighe voorspoeds is oorfaecte van haer qualijck varen, sulcx dat sy niet alleenlijck aen haer selven, maer oock aen andere hinderlijck werden, niet onghelijck zijnde de beelden die den eenen ofte den anderen onverstandighen ambachtsman op een al te grooten voet ghefelt heeft, waer door haer kleynte des te meer uytmuylt.

'T is seecker dat kleyne verstanden tot groote ampten ghevordert, dies te meer haer onverstandt aen den dach brenghen. 'T is een slecht schipper die 't zeyl in voorwindt soo seer uyt gheviert heeft, dat hy 'tselve, als her nootd doet, niet een reeffjen en kan inswicheten.

SENECA. AGAMEM.

Corpora morbis
Majora patent,
Et dum in pastus
Armenta vagos
Vila currunt,
Placet in vulnus
Maxima cervix.
Modicis rebus
Longius ævū est.

SENECA DE TRANQ.

Qui multa agit saepe fortuna potestatem sui facit, cogenda in arctum res sunt, ut tela in vanum cadant. Angustandi sunt patrimonía nostra, ut minus ad injurias fortuna simus expositi. Magna armamenta pendentibus multa ingruant necesse est.

*Dat sy vande banden des duyvels ontgaende, ontwaken
tot synen wille.*

DE netten vande spin, die inde vensters hanghen,
En kunnen maer alleen de cleyne muggen vanghen,
De wespe mette bie, en al wat hooger sweeft,
Maect dat het broose raegh op hen geen vatten heeft.
Wat can een moedigh hert sijn goeden vveghe beletten?
Al vvat de vverelt spint en zijn maer broose netten.
En acht, ô vveerde ziel, en acht geen lossen vvaen,
De vvint verstroyt het kaf, maer niet het vvichtigh graen.

Pervia virtuti, sed vilibus invia.

E*st similis nostro, quem texit araneus, orbis ;
Plurimaque humana conditionis habet :
Hic nocturna culex, obscœnaque musca pependit,
Utraque ridendo compede nexa pedes.
Posteritas crabro acris equi, virtutis avitæ
Consciis, incursu debile solvit opus :
Carpite iter celi, quibus est caelestis origo,
Hæc plaga, nil præter vilia monstra tenet.*

PROVERB. 5. 25.

Il sera happé par les cordes de son peché.

LE monde & ses filets nous font icy la guerre,
Il faut monter au ciel sans s'arrester en terre:
Arriere lacqs mondains; jamais divin esprit
Plein d'animosité ta foible rets ne prit.

PERVIA

Vitam hominis Christiani transitum esse, ipsumque perpetuum viatorem videri, divini verbi elogia disertè pronuntiant. Non habemus hic locum permanentem, sed alium expectamus, inquit Apost. Transire igitur virtutis, hanc alibi ignavia est. Gaudet motu animus christianus, & in hoc, calum sibi cognatum imitatur. In partibus scythia homines quosdam umquam domicilium figere, planstro se suaque identidem transferre memoria proditum est. Id vere christianum decet: dolium hoc nostrum, Diogenis more, identidem volutandum est, sistendum raro, figendum nunquam, & nusquam. Finge mihi aliquem è regione longinquà ad patriam properantem, in cauponam aliquam lepidam ac facetam incidisse, que benigne eum habeat, ac laudè excipiat; hunc eò loci si, tanquam ad firerum scopulos, harentem cernamus, non quid excordem ac insipidum jure dicemus? ita sanè: vir fugiens quippe, ut est in proverbio, non moratur strepitum lyrae. Idè de nobis censeamus. Nec illecebris ac lenociniis suis mundus hospes, aut caro caupona nos impediunt, quo minus in veram illam ac caelestem patriam, velis equisq; properemus. Annus, summe Deus.

DAt het leven van een Christen mensche is als een deurganck, de mensche selfs als een reyfende man, werdt ons in Godes woordt duydelijck gheleert. Wy en hebben hier gheen blyvende stede, maer wy verwachten een andere, seydt de Apostel. 'tIs dan dappetheyde op dese wegh staegh aen te treden; 't is onachsamenheydt erghens te blyven leuteren. Het Christelijck gemoet heeft lust in beweginghe, oock selfs in dat eenige over-eenen-komste met den hemel hebbende. Men hout, dat in scythia menschen zijn, die nergens een vaste woonplacse stellende, gheslaech huys en huysraede op een wagen herwaerts en derrewaerts omme-voeren. Yet sulcx betaemt voor al een Christelijck gemoet, yeder dient sijn vat (op de wijse van Diogenes) ghesladelijck om en t'om te tobelen, selden te setten, nimmermeer te vesten. Neemt datter yemandt, uyt verre landen, naer sijn vaderlandt reyfende t'eenigher tijdt onder weghe quame ter herberghe, daer hy by den weert wel en vriendelijck ghetooft werde, in ghevalle hy door sodanich onthael verlockt wesende, sijn reyse ginck staken, ende bleef ter selver placse lunderende, sonde een yeghelijck daer uyt niet oordeelen, datter den sulcken lieght ter plaetsen (soomen seydt) daer men de offen bolt ontwyffelijcken ja. Laet ons vry dencken dat wy zijn in dusdanige gheslaltenisse. De werelt is ons (so het schijnt) een gheneuchelijcken weerd, ons vleessche een vriendelijcke weerdinne: laet ons forghedragen, dat wy, zijnde op de reyse naer ons ware vaderlandt, door de aenlockinghe van d'een en d'andere, in onsen goeden wegh niet vertraegt en werden.

AVGVST. HV M. 3.
Dabolus non invalesceret contra nos, nisi vires ex vitiis nostris prabere-

mus, & locum ei dominando nobis peccato faceremus, unde nolite locum dare diabolo.

AMICA AMANTI ANIMA.
XLI.

PHILIP. BERGAL.

Quod in navigio gubernator, quod in civitate magistratus, quod in mundo sol, hoc inter mortales amor est: navigium sine gubernatore labascit, civitas sine magistratu periclitatur, mundus sine sole tenebrosus efficitur: & mortalium vita sine amore vitalis non est. Tolle ex hominibus amorem, solem è mundo sustulisse videberis.

V gust.

V gunst, mijn leven.

GHy broet een hinnē ey, en krijght een geestig kiecken,
 En siet eē doode romp bevveegt haer vlugge vvieckē,
 Ghy noemt dit vvonder, lief, maer, mochtet mijn geschien,
 Ghy sout in mijn gelaet al meerder vvonder sien.
 Ick vvas eens op een tijt tot aen het graf gedreven,
 Maer siet ick kreegh terstont meer als mijn vorigh leven,
 So haest u gunstigh oogh maer eens op my en viel:
 Ghy zijt mijn ander ick, de ziele mijner ziel.

Amica, amanti anima.

O*Va foves gremio, tener hinc tibi prodit alumnus,
 Quid! teneros, inquis, id potuisse sinus?*

Idne stupes, mea lux? res hac tibi, mira videtur

Phylli? videbis idem, me quoque conde sinu.

Mens sine mente jacet, gremio latus abde, resurget:

Si foveas, moveor: ni foveas, morior;

Ut foveas foveasque precor: pulloque mibique

Vita fovendo venit, vita favendo manet.

Rationes physicas vide apud Card. lib. 2. de subtil. ubi & Liviam Augustam ova suo calore fovisse & pullos exclusisse memorat.

Ta faveur, ma vigueur.

NE pense pas ce traict tant merveilleux, m'amyce,
 Que ta faveur a mis un rude amas en vie;
 Et que tu vois produit, d'un œuf, un beau poulet,
 Car me traictant ainsi, tu verras mesme effect.

Uyt de reden, kent de zeden.

VDochter heeft een ey in haren schoot genomen;
 En daer is naderhant een kiecken uyt gecomen;
 Des feytse menigmael; hier ben ic moeder van:
 Ghy vraegt wat dit beduyt, mijn dunct zy vvil een man:
 Siet als een grage cat het spit begint te lecken,
 So dientmen het gebraet vveldichte toe te decken:
 Ghy daerom letter op, en hout de vrijster uyt;
 Of Els sal vrouvve zijn, ooc eerse vvort de bruyt.

Ex signis, futura.

O*Va fovet volucrum, tenerisque inserta papillis
 Lydia bombycum semina parva gerit:
 Hinc veniunt foetus, hinc se vocat illa parentem,
 Hei mihi! ludendo nomina vera petit:
 Re cupit esse parens, qua matris imagine gaudet.
 Si sapis, ô pater, hæc signa reconde sinu:
 Quin age, quemque voles habeat tua nata maritum,
 Quem noles, generum vel dabit illa tibi.*

Par les meurs, cognoit-on les humeurs.

MArgot ayant au sein couvé un œuf, fretille;
 En mere se nommant. Jean marie ta fille,
 Vn gendre, qui te plaist, bien tost te faut choisir;
 Ou ta Margot prendra mary a son plaisir.

EX SIG.

Patri, anne nupturiat filia, secum deli-
beranti, testimoniis longè petitis neu-
tquam opus est; oculi, supercilia, vultus
denique totus, sermo quidam tactus men-
tis est, ait Cicero, & ut poeta,

Ex tacito vultu scire futura licet.

Posthumia, virgo vestalis, de incestu cau-
sam dixit, ob suspicionem elegantioris cul-
tus, ingeniumque liberius, quam virgi-
nem deceret. Vt Liv. & Plutarch, testan-
tur. Ex vultu, ex cultu, ex incestu, imò &
sermone, qui saepe incautus excidit, præju-
dicialem de moribus totaque vitâ qua-
sitionem veteres instituisse, satis patet: Lo-
quere, inquiebat Socrates ad puerum, ut
te videam; speculum enim animi, sermo
est. Concludam, cum Hieronimo: pro sig-
no, inquit, interioris hominis sunt verba
erumpentia; libidinosum, qui sua vitia
callidè celat, interdum turpis sermo de-
monstrat. Vultu & oculis dissimulari non
potest conscientia, dū luxuriosa ac lasciva
mens elucet in facie, & secreta cordis, mo-
tu corporis ac gestibus indicat. Plura de
iudiciis filia ad nuptias properantis, vide
in quinto ac sexto emblemate libelli no-
stri de officio virginis in cast. amor.

Een vader willende onderfoecken
of sijn dochter het hoof t nae't
houwen begint te hanghen, en be-
hoeft de bewijsredenen van sulcx by
stoelen en bancken (soomen seydt)
niet te gaen soeckē, hy en hoeft maer
acht te nemen op haer manieren van
doen. De oogen, woorden, ende her-
wesen selfs zijn als geduerige boden,
en stil-swygende ghemuygen des her-
ten, seyt Cicero.

Vyt het trecken van de mont

Kent men dickwils 's herten gront.

Ovidi. Posthumia, een van de non-
nen vande Goddinne Vesta, is van
oreere verdacht en beticht ghewer-
den, alleenlijck om haer gheestighe
kleedinge wille, en overmits'sy wat
vrymoediger van gelaet was, als so-
danige maegt wel betaemde. Eenige
van de oude hebben uyt yemandis
uyterlijc gelaet, en insonderheyt uyt
sijn woorden, over des selfs ghechele
leven wel derven vonnis strijcken.
Spreeckt seyde Socrates tot den jonghelingh,
op datmen sien mach wat ghy voor een zijt.
Des menschen reden is een spiegelh sijns her-
ten.

LYCRET. **V**T bibere in somnis sitiens cum querit, & humor

Non datur ardorem in membris qui stingere possit,

Tum laticum simulacra petit, frustra que laborat.

Apuđ Senecam virgo vestalis, quia hunc versiculum scripsisset, Fœlices nuptæ!
amoriar, nisi nubere dulce est: incesti postulat: & in eam sic dicitur. Fœ-
lices nuptæ, cupientis est. Moriari nisi, affirmantis. Dulce est quam expressa vox &
quam eximis visceribus emissa! Incesta est, etiam sine stupro, qua stuprum cupit.

Hk 3

1. CORIN.

Beter ghemant, als ghebrant.

GHy hebt (gelijck het blijct) een hinnen ey genomen
 En daer is metter tijt een kiecken uyt gecomen;
 Nu hebje so veel op met datter is ghebroet,
 Dat ghy u van het jonck de moeder noemen doet:
 Wel smaect u dese naem, en dat maer om te mallen?
 So dunct my dat de daet u beter sou bevallen.
 Vriendinne kent u selfs; het is u minder schant
 Voor alle man getrouwt, als heymelijck gebrant.

Præstat nubere, quam uri.

E*T fovet, & calidis pullos educit ab ovis*
Phyllis, & en! matris jam mihi nomen, ait.
Phylli quid hoc sibi vult, animum tibi prurit imago?
Ab! cui ficta placent nomina, vera juvant.
Ova fovet gremio, veros imitantia partus,
Æstuat in tacito dum tibi flamma sinu.
Improba nube viro: faciat pejora necesse est,
Si qua sub invisâ virginitate gemit.

PROVERB. 5. 18.

Ta source soit benite & te resjouy de la femme de ta jeunesse.

IL vaut bien mieux le corps lier par mariage;
 Que se brusler le cœur d'une impudique rage.
 Que souïlles tu te doncq par plaisirs contrefaits?
 Veü que peus sans peché avoir les vrayes effects.

MELIVS

Non tantum melius esse pronuntiat
 Apostolus nubere, quam scorti socie-
 tate se polluere; verum etiam melius esse
 asserit nubere, quam uri. Ne ergo blan-
 diatur sibi qua femineâ venere non uti-
 tur, quum intrinsecus libidine ardeat.
 Pudicitiam enim esse, conjunctam cum
 castitate corporis, animi puritatem. rectè
 notatur ex Paul. 1. Cor. 7. 34. Idque respi-
 ciens, virginem carne, sed non mente,
 premium nullum manere, dixit Isidorus.
 Hinc cum donum continentie plerum-
 que non nisi ad tempus à Deo homini
 conferatur, tamdiu à nuptiis abstinere
 aliquis se poterit, quamdiu ad servan-
 dum cœlibatum idoneum sese senserit: at
 simulatque domandæ libidini vires desi-
 cere sibi comperiet, conjugii necessitatè à
 Deo sibi impositam planè intelligat. Et,
 ne tanquam castitati adversum, id genus
 vitæ quis damnare audeat, audiat D.
 Chrysostomum. Primus, inquit ille, casti-
 tatis gradus, virginitas immaculata;
 secundus, conjugii fides fideliter servata.
 Est ergo, vel teste Chrysostomo qui alio-
 qui nuptiis favere vix solet) conjugum
 castus amor species quadam virginitatis.

DE Apostel en verklaert niet alleenlijck
 dattet beter is te trouwen, als in hoererie
 sich te verloopen; maer selfs dattet beter is
 sich ten houwelijcke te begheven, als te bran-
 den. Nicmant dan en ketele hem selven, als of
 hy wat goets dede, die sich van het gheselschap
 der vrouwen onthout, indien hy middeler tijt
 inwendichlijck van vuyle lusten brant. Maech-
 delijcke reynicheydt is een tsamenvoeginghe
 vande suyverheyt des gemoets mer een onbe-
 vleekt lichaem, gelijk klaerlijck af te meten is
 uyt de plaetse Pauli 1. Cor. 7. 34. Ten welcken
 insiene seyt Isidorus seer wel, dat een maeght
 inden vleesche, ende niet inden gemoede, geen
 belooninge te verwachten en heeft. Maer al-
 so kennelijck is dat de gave van onthondinghe
 veeltijts alleenlijck voor een tijdt den mensche
 by Gode wert toegelaten; So isst gheoorloff,
 sich so lange vanden huwelijcken staet te ont-
 houden, ter tijt toe, datmen ghewaer wert dat
 ons de krachten ontbreken om het vleesch te
 connen betoomen, doch tot sulcx ons onmach-
 tich gevoelende, moghen wy vryelijcken wel
 dencken, dat ons duydlijck van Godes wege
 wert gelast, dat wy ons souden ten houwelijcke
 begheven. Doch op dat niemant dese maniere
 van leven, als teghens de suyverheyt stryden-
 de, en verwerpe, dat hy lese ende hoore den
 oudrvader Chrysostomum. De hoogste trap
 (seyt hy) van suyverheydt, is reyne ende onbe-
 simette maeghdom; de tweede, de staet des
 houwelijcx, als de selve tusschen man en vrou-
 we eerlijck beleeft wert. So is dan het huwe-
 lijck (selfs na het segghen van Chrysostomus,
 die nochtans over al ten besten van het huwe-
 lijck niet en ghevoelt) als een tweede soorte
 van maeghdelijcke reynicheyt.

GREG. LIB. 26. MORAL.

Quæ tentationum procellas cum diffi-
 cultate tolerat, conjugii portum pe-
 tat: melius enim est nubere quam uri.

PROVERB. 5. 2.

Pour quoi mon fils, serois tu transporté
 de l'amour de l'estrangere, & embras-
 serois tu le sein de la foraine?

FVREN.

EVRENTEM QUID DELVBRA IUVANT.
XLII.

SEN. *Amor per cælum volat*
 HIPPOL. *Regnumque tantum minimus in superos habet.*
 OVID. DE **F** *Orte aderam juveni, dominam læticia tenebat,*
 REM LIB. 2. *Horrebant sævis omnia verba minis ;*
Iamque vadaturus, læticia prodeat, inquit,
Prodierat ; visâ conjuge mutus erat ;
Et manus, & manibus duplices cecidere tabellæ
Fertur in amplexus, atque ita, vincis, ait.

*Jst wijs, ist mal,
't Lief boven al.*

EEn vrijer gingh te kerc, om God te mogen dancken,
Van dat hy was geraect uyt alle minne-rancken;
Maer fiet! hem comt te moet sijn lieve viandin,
Die blies hem, even daer sijn eerste wesen in:
Sy gaf hem maer een lonc, daer gingh de Godsdienst henen,
Sy gaf hem maer een lach, sijn yver is verduvenen:
„De sim vergeet de maet, en pleeght haer oudt ghebaer,
„Als sy haer eersten vvensch, de noten vvort gevvaer.

..... Furentem
Quid delubra juvant?

I*Anc, Deo grates actum cum nuper abires,
Laxa forent paphio quod tua colla jugo,
Forte Tryphæna tibi medio venit obvia templo,
Dumque venit, dulci risus ab ore fluit.
Da veniam pietas, Domina succumbimus, inquis,
Relligionis amor, victus amore, jacer.
Non aliter gestu saltare parata decoro,
Fertur in objectas simia stulta nuces.*

Voila de mes devotions.

RObin guari d'amour a Dieu va rendre grace,
La veüe de son feu ce bon dessein efface,
Le singe va quitter le bal, pour peu de nois.
L'Amour montant au cœur, devotion n'a poix.

*Al setm' een puyt hoogh op een stoel,
Sy springt al weder na de poel.*

AL gaet de baviaen met opgerechte leden.
Iuyft op de rechte maet, en als een mensche treden,
Hy des al niet-te-min tijt haestigh opte loop,
Al worter maer een noot gelsingert inden hoop:
T'is al om niet gepooght een seugh te willen eeren,
Sy wil doch vvederom tot haren modder keeren;
Al vvort een lichtekoy oock tot een echte vrou,
Noch kijckt het oude mal by vvijlen uyte mou.

Semper in antiquum fordida corda ruunt.

S*fmius è silvis mediam perductus in urbem,
Ad cytharam choreas ducere doctus erat:
Iamque salit, comitesque simul, spectante popello,
In medios sparsæ cum cecidère nuces:
Ille videns quod amat, frustra indignante magistro,
In sua vota ruit, deseruitque chorum.
Nequidquam viles animæ tolluntur in altum.
Simia, quidquid agas, simia semper erit.*

Au vilain, honneur en vain.

LE singe au lieu d'aller au bal, & la cadence,
Courir apres des noix se vilement avance.
Fay grand, tant que voudras, un gueux ou vil cocquin.
Il panchera tousiours a son vieil chemin.

VSQVE

Ii, quibus de administris principi eligendis diligens tractatus est, inter cetera, bonos bonis prognatos, honestaque familiâ oriundos præcipuè assumendos inculcant. Fortes quippe fortibus creari, melioresque melioribus propagari, secundum naturam putant; Animi vilis in viro principe indicium esse, viles sibi adhibere, inclamant.

Magnos libertos certissimum non magni principis argumentum esse, confidenter pronuntiat Plinius.

Quid ita? quia fortuna, ut inquit ille, non mutat genus, & difficile omnino insitam homini naturam honoribus superare. Erepent, imò erumpent haud dubiè etiam in mediis sæpe splendoribus agnata aut innata sordes, & identidem aliquâ parte sese exeret plebeja humilias.

Asellum, licet exuviis leonis bestiam hinc inde diligenter obducas, nunquam tam exactè velabis, quin alibi identidem emergent infames auriculæ.
Bene ergo poëta.

Die haer werck makē vande princen voor te schrijven, wat voor dienaers de selve ontrent haer behooren te gebruycken, meynen dat men niet dan goede, en vande goede ghecomen, daer toe behoort te vorderen: oordeelende dattet natuerlijk is, datter vrome van vrome herkomen; en dattet een teycken is van een laegh ende onvorstelijck ghe moet, slecht en gheringh volcxken ontrent sich te lydē. Ten moet geen grootmoedich prince wesen, die een hoop vry gelatē slaven groot maect (seyt Plinius.) En waerom dat? groote staten en veranderen niemands gheslachte; een ingeboren aert en wert nimmermeer door eer-ampten wech ghenomen, de vilsicheydt sal altijd hier of daer, selfs dickwils alster meest eer te kavelen sal zijn, erghens uytpuylen, ende haer latē sien: want schoon ghy een esel met een leuwen huyt wel ter keure om end' om pooght te bedecken, hoe behendelijck ghy dat oock sult meynen te doen, soo salder noch evenwel hier of daer een efels oore uyt kijcken.

HORAT.

Naturam expellas furcâ, tamen usque recurret,
Et mala perrumpet furtim vestigia victrix.

MENAND.

Natura omnibus doctrinis imperat.

li 2.

2. CORIN.

*Demijle de satan verandert wort in een engel des lichts, so en ist
dan geen wonder dat syne dienaers verandert worden, als die-
naers der gherechticheydt, der welcker eynde
sal wesen na haer wercken.*

DE sim gingh opte maet, zy hadde leeren springen,
Sy trat gelijk een mensch, het s'chenen moye dingen,
Maer alffe noten sach gessingert inden griel,
Soo vvaft dat flux het beest ter aerden neder viel.
Dus gaettet met het volck, dat niet op vware gronden,
Maer uyt gevvoont alleen is aen de deught gebonden;
Want komter maer een schijn van eenigh kleyn ghevvin,
De tucht en haer gevolgh is flux haer uyt den sin.

O curvæ in terras animæ!

DUm salit ad numeros, erectaque corpora tollit
Simius, hunc aliquis jam negat esse feram.
Forte nuces alius medium projecit in agmen,
Vidit, & in predam bestia stulta ruit,
Nil hominis retinens. Quibus, assuetudine tantum,
Futilis in vano perstrepit ore fides,
His, modici dum spes affulgeat ulla lucelli,
Excidit, heu! fluxæ religionis amor.

HEBR. II. 16.

*Que nul ne soit paillard ou profane comme Esau, qui pour une
viande vendit son droict d'ainesse.*

LE singe va au bal, portant en haut la teste,
Mais, pour cueillir des nois, se va courber en beste.
Qui leur devotions ne font que pour le train,
Les quitent, aussi tost qu'il ont espoir de gain.

O CVR-

Atalantam, magna pernicitatis vir-
ginem, in medio cursus certamine,
magno conatu ad metam properantem,
aurei mali jactu remorata fuisse ab Hip-
pomene, tradunt poëta: Eodem ferè cal-
liditatis genere miseros non raro morta-
les supplantat vaser ac versipellis humani
generis adversarius, quoties aliquem ac-
cinctum jam, ac ad vite melioris metam
properantem alibi conspicit; Protinus
enim, objecto aliquo malo aureo, id est, ob-
lato sive divitiarum splendore, sive ho-
norum gloriâ, sive alio illecebrarum ge-
nere, curvas in terram animas de felici
statu deturbat, & ad vetera ac absoleta
retrahit. Tigridis impetum, uno fœtuum
objecto, frangit venator, & belluam ad
antrum, unde prodierat, remittit: idem
nobis non raro usu venit. Sape rerum
fluxarum abdicationem, cœlestium amo-
rem, ac desiderium animo concipimus; at
vix sacer iste furor in cursu est, cum ilico,
nescio quid, quod animo nostro blandia-
tur, nobis objicit diabolus, quo veluti no-
bis ipsis erepti, in antiquum relabimur.
Carveamus, & meminimus, bene inci-
pere egregium, bene desinere regium esse.

DE poëten verhalen ons dat Hippomenes
de snelle Atalanta, hem nu bynaest voor-
by gheloopen zijnde, met het uytwerpen van
eenen gulden appel, soo heeft weten te verloc-
ken, dat sy haren loop stremmende, om dien
op te grypen, eyntelijck in de loopbane is ver-
wonnen ghebleven. Dierghelijcken treck wert
ons menichmael gespeekt van onsen erf-vyant
den duyvel; want so wanneer hy gewaer wert
datter yemandt sich heeft opghelichort, ofte
syne voeten opgheheven, om te trachten na de
mate van een beter leven: soo weet hy ter-
stont ons eenigen gulden appel van eere, rijck-
dom, of dierghelijcke lock-aes voor te stellen,
om ons daer mede uyt den rechten wegh te
trecken, en alsoo in ons goedt voornemen te
vertraghden. De jagers hebben een gewoonte
(alste jonghe tyghers uyt haer hollen gherooft
hebben, ende vande oude in groote snelheydt
werden naergevolcht, ontsiende den rasenden
yver van't vinnige ghedierte) dat sy een vande
selve jongen laten vallen; het weicke het beest
vindende, neemt het op, laet af van haer na te
jagen, en draechter weder inden nest; en mid-
deler tijdt ontkomen de jaghers met de reste.
Even soo gaettet met ons toe: 't schijnt som-
wylen dat wy zijn uytghegaen om met vier-
gher herten te loopen den wegh onser salig-
heydt, maer so ons middeler tijdt yet, den vlee-
sche aenghenaem, by onsen vyandt wert voor-
gheworpen, wy nement op: ende en jaghden
niet vorder, maer kruypen wederom als in on-
se oude hollen. Hier voor staet te wachten, ende
staech in ghedachtenisse te houden, dattet eer-
lijck is wel te beginnen, maer heerlijck wel te
eyndighen.

I O B. 8. 20.

Gaudium hypocrite ad instar puncti:
si ascenderit usque ad calum quasi
sterquilinum, in fine perditur, & qui
eum viderant, dicent, ubi est?

M A T H. 6. 33.

CErche premicremēt le regne de Dieu
& sa justice, & toutes ces choses
vous seront baillées par dessus.

QVID NON SENTIT AMOR.
XLIII.

Plat. lib. 6. de leg. *Vetus verbum est, similitudinem amoris auctorem esse.*

CYPR. TRACT. DE SPONS. CAP. 7. **E**xperientiâ notum est arcanam quandam & occultam naturæ quædam occultâ vi, vel astrorum influentiâ, vel, &c. Vnde fit ut aliquis ab altero toto pectore abhorreat, in alterum vero propensus sit, nec rogatus causam dicere posset cur hunc amet, illum oderit, juxta illud Catulli, *Non amo te Volusi, nec possum dicere quare, hoc tantum possum dicere, non amo te.*

BEROALD. *Quid non cernit amor! quid non vestigat amator!*

Alwat

Ens was ick op een tijt by Rosemont gecomen,
Ic hadde met beleyt twee luyten met genomen;
Op d'eene lagh een stroo (siet! vvat een vreemde streeck)
Dat sprongh in haesten op, met dat de toon geleeck †.
Ghy roert my, Rosemont, ghy roert my sonder raecken,
En, schoon ick elders ben, noch condy my ghenaecken:
Siet; daer twee herten zijn op eenen toon gepast,
Daer voeltmen menichmael ooc datmen niet en tast.

* Waer door dese beweginghe veroorsaect wert, leeft by Cardanum int 8. boeck de subtil.

Quid non sentit amor!

D*Um jacet in mutâ positum testudine stramen
Saltat, ut equalem dat lyra pulsa sonum †;
Chorda manu non tacta tremit, non mota movetur:
Quid mirum? quod amat, sentit adesse sibi.
Te video, mea lux, nec te mea lumina cernunt:
Audio te, loquitur cum tua lingua nihil:
Sentio te, nec me tua dextera contigit: i nunc
Et cordi, quod amat, numen inesse nega.*

* Hujus rei rationem acutè declarat Cardan lib. 8. de subtil.

Ceux qui s'entre aiment, s'entre entendent.

Remarque en ton esprit l'estrange simpathie
Des chordes de ces luths, & puis va t'en m'amie,
Pour contempler par là des deux amants le cœur
Simbolifants tousiours en un esgal humeur.

VV Anneer de soete luyt heeft vvel gestelde snaren,
 En voelt en ander luyt op haer gestalte paren,
 Soo toontse bly gelaet, als offe vreugde schiep,
 Dat yemant haers gelijc tot eer en vreugde riep,
 Leert hier uyt svvarte nijt uyt uvven boesem vveren,
 Leert voordeel, leert geluck, voor uvven vrient begeeren;
 Het is een vvreede vreught, een vinnigh onbescheyt,
 Dat yemant lacchen derf, om dat een ander schreyt.

Gaudendum cum gaudentibus.

A *Pta chelys tremulo testatur gaudia motu,
 Ut socie similem sentit inesse sonum.
 Barbarus est, si quis mortalia corda flagellat,
 Alterius lata conditione, dolor.
 Disce tuas lachrimas lachrimis miscere sodalis,
 Quisquis es, alterius gaudia disce sequi;
 Nec satis hoc, sed sponte iurva, sed provehe cœpta,
 Et facilem placidix vultibus adde manum.*

Au jour de feste, ne fay la beste.

TV verras resiouir du luth la chanterelle,
 Lors quant un autre luth en son s'accorde a elle.
 Soyez joyeux au cœur, prestez la bonne main
 A la commodité & joye du prochain.

CVM GAUDENTIBVS | GAU DENDVM.

Nihil magis inhumanum est, quàm ex malo alterius boni aliquid sibi augurari, & nunquam, nisi ex luctu alieno, gaudium sentire.

Nihil magis aequum, quàm hominem gaudere si benè agi cum homine videat: nihil magis humanum, quàm iniquis hominum casibus homines ingemiscere.

Vique sinistrarum partium ictus redundant in dexteram, ita nos civium nostrorum commodis & incommodis oportet affici.

Congratulandum est, inquit Libavius, amicis, cum praeclare cum ipsis agitur; contra condolendum est, si dolore afficiantur: nam quibus infortunia civium voluptati sunt, non intellegunt fortuna casus omnibus communes esse.

O miseros! quorum dolor est, aliena voluptas:

O miseros! inquam, quibus Ritus abest, nisi quem visum movere dolores.

Daer en is niet min menschelijk, als uyt eens anders quaedt, yet goedts te verhoopen, en uyt eens anders droefheyt, blydschap te scheppen.

Daer en is niet heusscher, als verblijdt te zijn in eens anders blydschap, niet beleefder, als dat een mensche sich verheughe, wanneer het een ander mensche wel gaet; niet menschelijcker, als het suchten van den mensche, als het een ander mensche teghenloopt.

Want ghelijck een slach inde sincker zyde ontfanghen, oock de rechter zyde des lichaems ontset. Soo behooren wy beweecht te zijn, met den voorspoedt of teghenspoedt van ons even mensche. En dat soo verre (ghelijck Bernard. seydt, super Cant.) dat wy ons meer behooren te verblyden, als onsen naesten een groot, dan als ons selfs een kleyn voordeel aenkomt.

Het welck naedemael betracht moet werden, hoe verre een redelijck ghemoedt van haet ende nijdt moet af-wijcken, kan yeder een, uyt 't guet voorschreven is, lichtelijcken afnemen.

*Ach! hoe ellendigh is de man,
Die nimmer vrolyck wesen kan,
Dan als een ander is beducht,
Of in benaetheyt leydt en sucht,
Ach! hoe ellendich is de mensche,
Die als een ander krijght zijn wensch,
Van spijt zijns herten bloet versteert.
O vrient, die plaghe van u weert.*

BERNARD. IN CANT. SERM. 49.

Gaudendum in bono alieno magno, magis quam in proprio parvo. Id cum agendum sit, quàm procul à livore debeat recedere aequus animus, facile quisvis colliget.

Ghy doet my condte den wegh ten leven, Voor u is vreughde de
volheyt, ende lieffelyck wesen tot uwer rechter-hant eeuwichlyck.

DE luyt, de soete luyt, by niemant aenghedreven,
Die salmen hel geklanck by wijlen hooren geven;
Daer is geen meesters hant, geen vinger aende inaer,
Maer slechts een stille lucht komt sijgen over haer.
Daer is een soete vreugt, een heymelijcke zegen,
Die op de zielen daelt, door onbekende vvegen,
Mijn herte luyftert toe, het is het hoochste soet
Dat sonder menschen hulp beveegt een stil gemoet.

Intacta movetur.

C*horda manu non tacta salit, non mota susurrat.
Ut chebys aequalem sentit adesse sonum.
Quanta piis tacitam pertentant gaudia mentem,
Cum Deus, occulto numine pectus agit!
Non videt assessor, non hoc notat affecla motus,
At pia mens intus sentit adesse Deum.
Mortales oculi mortalia gaudia cernunt,
Qua Deus instillat gaudia, nemo videt.*

2. CORINT. 4. 18.

*Nous avons un poids eternal d'une glorie excellement excellente, quand
nous ne regardons pas aux choses visibles ains aux invisibles.*

HEureux esprit fidel! qui mesme en ceste vie,
Avec Dieu tout mouvant a grande sympathie.
On oit un luth sonner qui toutefois est coy,
Le juste sent plaisir, & nul ne scait pourquoy.

VERA

VERA GAUDIA NON CAPIUNT OCULI.

Vera gaudia ut ex rebus corporeis non proveniunt, ita nec oculis corporeis conspici possunt. *Animus incorporeus non nisi cognato sibi gaudio, id est, incorporali, afficitur; reliqua, cujuscunque generis oblectamenta, corticem tantum, id est corpus, contingunt, ad interioriores vero animi sensus nunquam penetrant. At pax illa conscientiae, vita aeterna praenuntiata, occulto nomine mentibus infusa, ineffabili atque incredibili dulcedine tacitum pectus perfundit. Nihil Deo clausum, interest animis nostris, ac mediis cogitationibus intervenit. Amen, amen, dico vobis (inquit Servator Iohan. 5. 24.) qui audit verbum meum, & credit ei qui misit me, habet vitam aeternam, id est, ut Paulus interpretatur, pacem conscientiae, ac gaudium in spiritu sancto, vera futura beatitudinis praeludia. Tanta enim alacritas animi (inquit Cass.) quanta fuerit consideratio rei, est enim mensura latitiae secundum magnitudinem nuntii.*

Gelijck de ware vreucht niet en spruyt uyt lichamelijcke oorsaecken, soo en kan oock de selve niet en ghevoelen. Het onlichamelijck ghemoedt en werdt door gheen ander blydichschap vervrolijck, als door de sulcke, die ghelijckmatichейt heeft met haren aer, dat is, die in gheen lichamelijcke dinghen en betaer. Alle de vermakelijckheden deses levens en gaen niet dieper als in de schorsse, dat is, en raecten maer het lichaem, ende en dringhen noyt in het binnenste onser zielen; Maer die liefelijcke vrede des ghemoets, een voorbode der eeuwiger gelucksalichейt, heymelijcken door Godes gheeft in onse herten uytghestort zijnde, vervult ons den gantschen boesem onser zielen met onuytspreeckelijcke soeticheyt. Voor Gode en is niet ghesloten, hy woont in onse herten, en sweeft midden onder onse innerste gedachten. Voorwaer (seyt de Heere Christus Iohan. 5. 24.) die mijn woort hoort, en geloof den ghenen die my ghesonden heeft, die heeft het eeuwighe leven, dat is, (ghelijck de apostel Paulus selve uytleght) vrede des ghemoets, en blydichschap in den heylighen Geest, ghewisse voorteyckenen vande toekomende gelucksalichейt. De Godsalighe ghevoelen midts dien oock in dit leven onbegrypelijcke vermakelijckheydt, want de blydichschap die in de ghedachten is, heeft haer groote, na de ghelijckmatichейt van de sake diemen bedenckt.

BERNARD. SUPER CANT.

Iesus, mel in ore, melos in aure, jubitius in corde.

GREGOR. IN MORAL.

Iubilatio dicitur, quando ineffabile gaudium mente concipitur, quod nec abs-

condi potest, nec sermonibus aperiri, & tamen quibusdam modis proditur. Illud est verum ac summum gaudium quod non de creatura, sed de creatore concipitur, quod cum acceperis nemo tollet à te.

AMOR, TELA PENELOPES.
XLIV.

DAN. HEYNS. **B**Asia poscebam paucissima, Rossa negavit;
LIB. 4. ELEG. 11. Nil petii, vultus junxit amica suos.
Scilicet hac voto gens est contraria nostro,
Sit pacata magis, protenus ibit amor.

TERENT. EUN. Vbi velis nolunt, ubi nolis, volunt ultre.

Maken en breken, zyn liefdes treken.

Comt siet hier, soete jeugt, de krachten deser beken,
 Haer nat plach uytter aert een fackel aen te steken,
 En so daer eenich licht ontrent het vvater quam,
 Dat gingh in haesten uyt en treurde sonder vlam.
 Dus gaet mijn lief te vverck, mijn droefheyt doetsc spelen,
 Mijn vvater maectsc vyer, mijn vreugde doetsc quelen;
 Siet dus staen sy en ick geduerigh in geschil,
 Om dat sy niet en doet, als dat ick niet en vvil.

Amor, tela Penelopes.

Flumine cum Dodona tuo fax viva rigatur,
 Stridet, & à gelido victa liquore, perit:
 Fer, puer, huc sine luce facem, mirabitur hospes
 E medio flammæ profiliisse lacu.
 Mira cano, sed amica modo me tractat eodem;
 Hanc ego vim graji fontis habere putem:
 Illa movens calidoque gelu, gelidoque calorem,
 Me cupiente fugit, me fugiente cupit.

Alterner fait aymer.

Quant je suis eschauffé, tu refroidis mon ame,
 Quant je suis refroidi, renaitre fais ma flame,
 Donnant un contre-poix a l'un & l'autre humeur:
 D'une immortelle mort ainsi, hélas! je meurs.

*In 's princen hof, wort gout tot stof,
En stof tot gout, wee ! die'r op bout.*

DOona 't vvonder nat, een prince van de beken,
Can blussen vvatter brant, dat niet en brant, ontfteken.
Vraecht yemant vvat dit beelt den lefer seggen vvilt ?
Weet dat het feltfaem vocht niet van het hof verschilt :
De groote lieden cleyne, de cleyne groot te maken,
Zijn veel-tijts in het hof niet als gemeene faken :
De knecht wort daer eē heer, maer strax verloopt de cans,
Want die het al vermocht is weder sonder glans.

Fons Dodonæ, aula.

M*fra tuis (ita fama canit) Dodona scatebris
Profiliit grajo lympha sacrata Iovi.
Hæc solet accensos extinguere fontibus ignes,
Nec minus extinctas igne ciere faces.
Regis habet genium, regi sacra lympha deorum,
Dodonæ procerum limina fonte madent.
Clara tenebrosis, illustribus aula tenebras
Mutat, & alternas gaudet habere vices.*

A la court du roy, grand desarroy.

VEus tu sçavoir, amy, que c'est l'eau de Dodone ?
C'est ce que font couler les princes de leur throne.
Le roturier vilain splendide tost devient,
L'illustre cependant son lustre ne retient.

Polybius aulicos assimiles dixit calculis
 abacorum, qui & secundum volun-
 tatem calculatoris modo obolum aeneum,
 modo talentum valent: cum plerumque,
 ut videmus, superiores calculi, si latius
 sese extendant, ilico in inferiorem locum
 redacti, nullo ferè sint numero. Gau-
 dent plerique principum summos imos,
 imos summos reddere, & solo nutu quos-
 libet aut miseros, aut beatos efficere. To-
 ta sanè aulica hac comitia affectus diri-
 git, & fato quodam, ait Tacitus, ac sorte
 nascendi, ut cetera, ita principum incli-
 natio in hos, offensio in illos est, & saepe
 unius causa diversis, imò contrariis even-
 tus. Alexander pyratam, quod liberius
 in eum dixisset, à consiliis sibi esse voluit.
 Ramirus Hispaniarum rex undecim vi-
 ros nobiles, eadem ferè de causa, gladio
 percuti iussit, addito elogio; Non sabel
 volpeja, con quien trobeja Passus er-
 go hic lubricus, & ad lapsum pronus. quid
 remedii? nullū aliud nisi veterani istius,
 injurias facere, gratias agere.

DE hovelinghen werden van Polybio ver-
 gheleken met reken-penningen, die naet
 de wille vanden rekenaer, somtijds ponden,
 somtijts penninghen, somtijds maer myten en
 doen, en veeltijts als de hoochste leg-pennin-
 ghen by hem wat te breed uytgestreckt zijn, so
 kort hy die weder op, en leydtse in een leegher
 plaetse neder. Voorwaer gheheel dese hoof-
 sche verheffinge hanght gantsch en al aen den
 inval vande princen: Want door seker heyme-
 lijck gheluck, ofte ongheluck valt der selver
 gheneghentheydt op dese, en haer onwille op
 de ghene, en menichmael uyt een en de selve
 oorsaecke ryfen verscheyden, ja strydige wer-
 kinghen. Alexander maeckte een zeeroover tot
 sijn raetdsheer, om dat hy vry uyt, en leppich
 ghenoech op hem gesproken hadde. Ramirus
 daer-en-teghen dede, om ghelijcke oorsake,
 elf edelluyden vande beste des landts, de kop
 af-houwen, een quinck-flach daer by voe-
 ghende,

’t Vosje en weet niet met wie het speelt,
 seyde hy. ’t Is dan op dese padt gantsch slij-
 berich om gaen, gantsch forghelijck om te
 vallen. Wat raedt hier teghens? Gheen ande-
 re, als die vanden ouden hovelinck, dewelcke
 ghevraecht zijnde, by wat middel hy tot een
 seltsaem dingh (te weten tot ouderdom) te
 hove ghekomen was, gaf voor antwoorde:
*met onghelijck te lyden, en danck hebt
 soe te segghen.*

SENEC.

Ivra pudorque
 Fugiunt aulas,
 Sequitur tristis
 Sanguinolentâ
 Bellona manu;
 Quaeque semper

AGAMEM.

Vrit Erinnis,
 Tumidas semper
 Comitata domos,
 Quas in plano
 Qualibet hora
 Tulit ex alto.

SALVST. INGVRT.

Regum voluptates ut vehementes, sic
 mobiles sunt, saepe sibi ipsi adversa.

Pierr. Math. lib. 2. Nart.

IL faut a la court, comme en pais d'en-
 nemy avoir l'œil par tout, tourner la
 teste a tout ce qui se remue, jamais on y
 est sans batement de cœur.

3. CORINT.

Den duyvel quelt de gheloorighe, helpt de goddeloose.

MEn vont vvel eer eē beec ontrent de griecsche strandē
 Die bluschte fackels uyt hoe krachrig datse branden;
 Die gaf in tegendeel een vyer, een helle vlam,
 Die gaf een fackel licht, die sonder luyfter quam.
Wat leert dit seltsaem nat? de vyant vander hellen
 Die pooght de strenge vvet den vromen voor te stellen;
 Dies staet haer svack gheloof om uyt te zijn gebluft,
 Tervvyl een vverelts kint in Christi lijden rust.

Sic rerum invertitur ordo.

F*Ax lymphis Dodona tuis immersa necatur
 Quæ micat igne; nitet, quæ sine luce fuit:
 Fons sacer iste Deo, sic pristina credidit atas,
 At Deus hic stygii rex Acherontis erat.
 Patrat idem cum fonte suo regnator averni,
 Ordinis inversi gaudet & ille dolis:
 Nempe pios rigida percillit acumine legis,
 Blanditurque malis sanguine, Christe, tuo.*

2. CORINTH. 2. 11.

*Que satan ne gagne le dessus, car nous n'ignorons
 point ses machinations.*

DOdone, par ton eau, la mesche toft s'enflame,
 Et le flambeau bruslant pert aussi toft son ame.
 Le satan met les bons en doute, par la loi,
 Blandissant les meschans par une vaine foi.

Inter plurimas diaboli fraudes ac astutias, non infimum locum ea obtinere mihi videtur, quâ verum lumen, id est, fiduciam piorum in Deum rigori legis, tanquam aqua immersam, extinguere satagit; & contra facem emortuam, id est, impiorum conscientiam igne, ex aquis petito, id est, preposterâ ac perversa fide, studet accendere. Sed de his emblemata. In multis alijs adeo magna est vicinitas, ac similitudo veri ac falsi, ut facillimè, vel naturali hominum corruptione, vel inobinatione diaboli, alterum loco alterius obrudi nobis possit. Ex multis exemplis unum habe, sed quotidianum. Tametsi malum nihil aliud sit, quam defectus boni, persuadet tamen sibi unusquisque se viri boni nomen implevisse, si malum forte vitaverit, id est, si nec sicarius, nec fur, nec scenerator, dici possit; cum sanè multo altius, ut bonus quis dici possit, enitendum sit: amandū quippe est, dandum est, adiuvandum est. Virtutem enim non defectum, sed opus esse; non in otio aut quiete, sed in ipsa actione consistere, nec satis esse malo abstinuisse, at bonū in super faciendum esse, in Christi scholâ indies docemur. Securis, clamat baptista, arbori apposita est, quæ fructus bonos, &c.

Onder andere listighe aenflagen des duyvels, en is gheenins de minste, dat hy het ware licht der gheloovighe. (twelck is haer vast vertrouwen op Gode, in Christo Iesu) in de strengicheyt des wets, als in een doodelijck water, soeckt te verfmoren: ghelijck hy daeren-reghen den dooden en uytgheblesten fackel, (dat is de afghebrande ghewisse der goddeloosen) met een vyer uyt het water ghenomen, dat is, met een verkeert en averechts gheloove, poocht te ontfleken. Doch hier van werdt int sinne-beeldt ghesproken. In veel andere saken is soodanighen grooten nabuericheyt des goeds ende quaets, des waerheyds ende der leughen, dat lichtelijck, ofte door den bedorven-aert der menschen, ofte door de listicheyt des duyvels het eene voor het andere ons inde hant kan ghesteken werden. Van veel exempelen isser dit eene. Hoe wel het quaedt niet anders en is, als ghebreck of dervinghe van goet, nochtans laet een yghelijck sich voorstaen, den naem van een goet man verdient te hebben, soo hy sich maer van het quaet en onthoudt: dat is, soo hy misfchien gheen moordenaer, geen dief, gheen woekenaer bevonden en wert, daer nochtans, om een goet man te wesen, al vry vorder ghegaen moet zijn. Men moet niet alleenlijck nalaten de ghebreken voren vermelt, maer in plaetse van de selve lief hebben, geven, en helpen. Want de deucht gheen gebreck, maer een werck te zijn, niet in ledicheyt, maer in arbeeyt ende werckinghe te bestaen, werdt ons inde schole Christi daghelijcx gheleert. De byle, roept Iohannes de dooper, is aen den boom gestelt, en die geen goede vruchten en draecht sal uytgheroeyt werden.

GREGOR. 14. MORAL.
Hostis noster quanto magis nos sibi rebellare conspiciat, tanto amplius

expugnare contendit: Eos autem pulsare negligit, quos quieto inter se possidere sentit.

IAM PLENIS NVBILIS ANNIS.
XLV.

HORAT. I. FELICES TER, & amplius,
CAR. 13. Quos irrupta tenet copula, nec malis
Divulsa querimoniis
Supremâ citius solvit amor die.

EY laet doch, oude stam, u spruytjen met my paren,
Het sal van nu voort-aen ontrent my beter varen
Als aen u dorren tronck: het buyght na mijnen schoot,
En 't heeft van uvve schors geen pap of sap van noot:
Ick bidde, scheyter af; en schroomtet niet te vvaghen,
Het sal in corter stont bequame vruchten dragen.
Mijn dunct, ghy staet het toe; vvel, hebt dan grootē danck,
Wy tvvee zijn nu maer een, en dat ons leven lanck.

Iam plenis nubilis annis.

H*unc precor, ô longo, venerabilis arbor ab avo,
Corpore da raram tollere posse tuo:
Cernis, ut inclinans caput in mea vota feratur,
Utque meo jaceat sarcina grata sinu.
Me duce, mox peterit teneros producere fetus,
Me duce, nil succis indiget illa tuis.
Vicinus, o mea lux, fuimus duo, jam sumus unum;
Quodque unum nunc est, mox duo rursus erit.*

Mariez moy bien tost, mariez.

Vieil troncq ô laisse a moi ta jeune branche suivre,
Elle aimera plustost dorefnauant a vivre
Sejoincte de ton corps; n'en aye plus de soing,
Il lui faut un mari, d'un pere n'a besoing.

Heests' een man, soo scheyter van.

IC heb een teere spruyt tot mijnen schoot getogen,
 Ick ben tot haer geneyght, en sy tot mijn gebogen;
 Des zijn vvy t'samen een, en niet en schorter meer,
 Als vanden ouden boom te scheyden metter eer:
 Ick spreke met verlos, ô stam van hooge jaren,
 Laet doch tot mijn gebruyc dit jeughdig tackjen varen,
 Het vveet van nu voortraen, het kent een naerder vrient,
 Dus vveet dan jonc en oudt niet langh te samen dient.

Vxor in mariti domicilium transeat.

C*ingat jò myrtus, zegat ô! mea tempora laurus,*
En! cubat in nostro dulcis amica sinu:
Illà meo tandem cum pectore pectora junxit,
Eque meo gremio pignus amoris habet.
Aspice! quæ caris comes usque parentibus hæsit,
Jam patriâ mecum vellet abire domo:
Da veniam genitrix; alii placuere penates,
Non bene cum senibus leta juventa manet.

Jeunes gens, a leur despens.

VOici! ces deux font un; dont ceste jeune branche,
 Desjà du troncq vieil voudroit bien estre franche,
 Gens d'aage sont chagrins, le ieune cœur gaillard,
 Il faut a chacun d'eux laisser leur cas apart.

SIT NUPTA MARITI.

TAmetsi & nuptialis festivitas inter-
 venerit, & factum sit, quod nova
 nupta fieri solet, aliquid nihilominus de-
 esse sibi novi conjuges putant, quamdiu è
 laribus paternis in domum sponsi nova
 nupta deducta non sit, ibique, quod vete-
 res dicebant, dominium inceperit. Mu-
 lierem enim, nisi domo patris exierit,
 in mariti potestatem non venire nullis
 creditum est; idque apud plurimas natio-
 nes ita observari, testatur Cypræus tract.
 de spons. cap. 5. Cum verò plerumque ju-
 veniles blanditias recens conjugatorum
 agrè ferant morosi senes, non mirum est,
 si ad plenam matrimonii quasi possessio-
 nem maritus novus aspiret, & uxorem
 (ipsa minimè repugnante) à parentibus
 vindicet, inque domicilium suum trans-
 ferat. Cui si fortè repugnent, ut fieri so-
 let, nova nupta parentes, lepide pro sese
 hanc juris textum inducet: Arbor eru-
 ta, & in alio fundo posita, ubi coaluit,
 agro cedit: nam credibile est, alio
 terræ alimento, aliam factam. l. sed si
 meis tabulis. vers. arbor. ff. de acquir.
 rer. domin.

Of al schoon de bruyloft-seeft ghehouden
 is, en dat de bruyt haer morggen-gave
 ontfangen heeft, evenwel nochtans soo schijnt
 het, als of de nieuw-ghehoude yet wes noch
 ontbrake, soo langhe de bruyt van haer ou-
 ders niet ghescheyden, en in des bruydegoms
 huysshouinghe niet over ghegaen en is.
 Want, ghelijck de quellijcke ouderdom der
 jonghe luyden soeticheden en sotticheden niet
 wel en kan verdragen, soo en ist niet vreemt
 dat de ghelieveren haer hof liever op haer ey-
 ghen handt soecken te houden. Veel wyse luy-
 den oordeelden sulcx, uyt goede huyselijcke
 bedenckingen, oock verre het beste te zijn, op
 dat de selve in het huwelijk gittreden zijnde,
 van den begionne aen, de handt aenden ploegh
 fouden leeren slaen, en poot aen (soomen seyt)
 fouden leeren spelen. Siet van dit Macrobius
 Satur. cap. 15.

Soo u dochter dese daghen,

Is gheworden yemants vrou,

Wilt u niet te seer beklaghen,

Soo u swagher komt ghewaghen,

Dat hy wel verhuysen wou.

Laet de nieu-ghehoude teeren,

Op haer eyghen kost, en dis;

Dat is doch al haer begeeren;

En sy sullen rasscher leeren

Wat den aert van't huw lijck is.

MACROB. I. SATVR. CAP. 15.

Primus dies, inquit, nuptiarum, reve-
 rentia datur, postridie autem nup-
 tam in domo viri dominium incipere
 oportet.

Beust. de Matr. cap. 66.

Maritus potest de jure uxorem suam,

qua sit alibi quàm in domo sua, vindica-
 re, & ad hoc officium judicis implorare.

Le proverbe françois dit.

NId tissu & achevé,
 Noiseau perdu & avolé.

*Hierom sal de mensche vader ende moeder verlaten ende den
wyve aenhanghen ende die twee sullen een vleesch wesen.*

TEer spruytje, jeugdich hout, ick bidde weest te vreden
Van desen ouden tronck te worden afgesneden;
Siet hier een groene stam daer uwe gulle jeught
Sal hebben meerder vrucht, en even grooter vreught.
Ghy, die nu zyt gevrijt, begint een ander leven,
Ghy sult nu door de lucht met eygen tacken sweven;
Geheel uws vaders huys, dat is u man alleen,
Ghy maect een gantschen staet, oock met u lieve twee.

Natam rapis, ò hymenæe, parenti.

R*Amulus adjuncta dum ducit ab arbore succos,
Jam procul à trunco vellet abesse suo.
Ex animo caros deponere disce parentes,
Quæ socio recubas juncta puella viro:
Non oculis genitor, non matris oberret imago,
Solaque legitimi sit tibi cura thori:
Nomina tot tibi cara dabit cumulata maritus,
Hic pater, hic genitrix, hic tibi frater erit.*

PSEAVM. 45. 11.

*Escoute fille & considere: encline ton oreille & oublie
ton peuple & la maison de ton pere.*

VA t'en gentil rameau, prens congé de ta mere;
Pour suivre ton mari; va fai lui bonne chere
Tant du corps que du cœur. Quant on est marié.
Laisser la ses parents n'est pas impieté.

NATAM

Nec insulsa, nec prorsus inutilis est ob-
servatio, quam quidam desumunt
ex modo excusandi quo (Luc. 14. 16.) u-
tuntur ij, qui ad cœnam vocati, ad diem
dictū venire detrectant. Primus eorum,
rationes absentia allegans, villam, inquit,
emi, in istius ego possessionem mitendus
jam nunc abeo, utque apud herum tuum
en nomine me excuses precor. Alter, ju-
ga boum quinque (inquit) empta sunt
mihi, periculum de ijs facturum decedo, id
ne Dominus tuus agrè ferat, meis verbis
rogabis. Tertius confidentiur perorans,
& non excusatione (ut videtur) sed ju-
stâ defensione nisus, uxorem, inquit, du-
xi, eaque de causa non possum veni-
re. Actum matrimonij tantum privi-
legij habet innuens, ut vel solâ facti alle-
gatione satis superque purgatum se exi-
stimet. Magna sanè matrimonij effica-
cia est, in quo conjugis, vel Deo auctore,
parentibus sese mutuo præponunt. Gra-
phicè apud Homerum Hector.

Haud equidem dubito quin concider Ilium
ingens,
Et Priamus, Priamiq; ruet gens armipotentis;
Sed mihi nec popul, nec caræ cura parentis,
Nec Priami regis tantum præcordia rodit,
Quam me cura tui, conjux carissima, vexat.
Est sanè intimum amicitia genus, castus
thorus.

TIs een leerfame, en gheen onvermakelij-
ke bedenckinge, die eenige nemen uyt de
ghelijckenisse van't ayondtmael, van Christo
vermelt Luc. 14. 16. al waer, soo wanneer de
knechten uytginghen om de genoodte te roe-
pen, de eersten brenghende reden by van niet
te kunnen komen, seydt een acker ghekocht
te hebben, ende dien te moeten gaen besichti-
gen: de tweeden verklaert kooper bedegen te
zijn van vijf jock offen, en de selve te moeten
gaen beproeven: voegende beyde een bede by
hare redenen, seggende, ick bidde u doet mijn
onschult. De derden, sprekende met een gro-
ve stemme, en vry wat stouter, seydt ront uyt,
Ick hebbe een wijf getrouwt, en daerom en kan
ick niet komen. Als vast houdende dat een wijf
te trouwen een sake is van foodanighen voor-
recht, datmen om der selve wille, sonder te-
genseggen, seer wel vermach alle andere saken
aen d'een zyde te stellen. Voorwaer als wy sien
dat God beveelt een teere maeghet beyde va-
der en moeder te verlarren, ende eenē vreemden
man aen te hanghen, moctmen niet bekennen
dat hy 't selve voor alderley vrientschappen
stelt: Ic sal, met verlof vande leser, hier by voe-
gen 't gene Hector, hier vā by Homerū spreect:

Ick weet dat Troyen haest en ras
Niet zijn en sal als gruys en as;
Ick weet oock dat myn vader sal
Haest comen tot een droeven val;
En dat mijn broeders lief en weert
Verlinden sal des vyants sweert.
Maer noch mijn vader, noch sijn schas
Noch ghy, ô Troyen! schoone stad,
Perst my so hart aen mijn ghemoet,
Als ghy, mijn weerde huysvrou doet.

EPHES. 5. 28. ET SEQU.

Viri debent diligere uxores suas, ut
corpora sua, propter hoc relinquet
unâ.

homo patrem & matrem suam, & ad-
harebit uxori sua, & erunt duo in carne
unâ.

NE SCIT

NE SCIT HABERE MODVM.
XLVI.

OVID. IO. *Nec modus aut requies, nisi mors, reperitur amoris,*
METAM.

SEN. OCT. *Amor perennis conjugis casta manet.*

ACT. I.

AYSON. *V*xor vivamus, quod viximus, & teneamus
Nomina quæ primo sumpsimus in thalamo;
Nave sit ulla dies ut commutemur in ævo.
Quin tibi sim juvenis, tuque puella mihi, &c.

D En groenen crocodil ontrent den nijl geschapen
 Dien noem ic met bescheyt het rechte minne-vvapē;
 Dit beeft vvaft alle tijt, en vvort geduerigh groot
 Tot aenden ouden dach, ja midden inden doot.
 Ick dacht al over langh, hoe kan ick hooger minnen?
 En noch so gingh het vier mijn dieper inde sinnen;
 En hoe het langher duert, hoe dattet heeter gloeyt;
 Siet dat is rechte min die sonder eynde groeyt.

Van het ghestadich waffen des crocodils ende des selfs groote. Siet Plin, lib. 8. cap. 25.

Nescit habere modum.

C Rescit in immensum phariis crocodilus in arvis,
 Inque dies nili major ab amne redit;
 Augendi metas non huic dedit ægra senectus,
 Morsque vel ipsa paret vulnera, crescit adhuc.

Tu genuina mei, crocodile, furoris imago,
 Augetur nostro pectore semper amor.
 Frigida mors calidos olim mirabitur ignes,
 Cum gelida tanget fervida corda manu.

Crocodilum crescere quamdiu vivat, & exrescere ad longitudinem duodeviginti cubito-
 rum, & alia vide apud Plin, lib. 8. cap. 25.

Bien que grand, toujours croissant.

L E crocedil si long temps que sa vie dure,
 Sent de l'accroissement toujours en sa stature,
 Il n'est touchè au vif des traicts du vrai amour
 A qui l'affection ne croist de jour en jour.

M m

Noyé

AL is de crocodil maer uyt een ey gekomen,
 Hy wort eē groufaē beest waer van de mensche schromē
 Hy sloct gelijck een vraet en vvaft noch alle tijt,
 Tot dat de bleecke doot hem opte leden rijt.
 Wie sucht van hooger staet, of gelt-begeerte quellen,
 Die vvillen even staegh tot meerder hooghte svvellen:
 Al vvat een mensch gelijckt dat heeft een kantigh hert,
 En siet! daer is een hoeck die nimmer vol en vvert.

Non modus augendi.

C*Um, crocodile, tibi precordia vasta replevit
 Præda petita solo, præda petita salo,
 Crescis, & exiguo quam vis progressus ab ovo.
 Exsuperat cubitos bis tua forma novem:
 Incrementa tibi non sistit anhela senectus,
 Finis & augendi vix tibi funus erit.
 Ambitiose tibi, tibi convenit istud arare;
 Scilicet augendi nescit uterque modum.*

Chiche jamais riche.

LE corps du crocodil, bien que la mort le presse,
 De devenir plus grand, de jour, en jour, ne cesse.
 Qui ont l'ambition ou l'avarice au cœur,
 Ne trouveront jamais un accompli bonheur.

AVGEN.

Qui natura arcana scrutati sunt, asserunt, nec unquam provec̄ta adeo aetatis fieri, quin partui partum identidem accumulēt. de homine ambizioso simile quid dici posse, nemini, cui id vitii innotuit, obscurum est. Adepti aliquid inexpectati boni (ait Thucyd.) semper, propter presentem ex inopinato prosperitatē, plurā sperantes, majora concupiscunt. Notatur hanc ob causam plerique principum, quod nimis effusē, & celerius quam par est, honores, in eos quibus favent, conferant, quos non nisi carptim ac paulatim depromere, magis consultum est: idque duplici ratione: primo, ne merces totius diei summo manē, vel circa meridiem exsoluta, reliquum lucis non iusto labore, sed igravia, consumendi occasionem praebeat. Secūdo, ne quis exquisitis honoribus temporivius decoratus, identidem ad altiora evitens (prout mores sunt ambitionis) tandem majora, quam par est, audeat, & res novas moliat. Corruptuntur enim homines magnitudine bonorum, nec cuiuslibet est, in rebus tam prolixis, magnam fortunam conquire, inquit Dio.

DE ghene die de gheheymenissen der naturen ondersocht hebben, schryven dat d'afelinnen (hoe oudt sy oock zijn moghen) altijd noch jonghen voort-brenghen, Van eergienghe menschen yet sulcx gheseydt te kunnen werden, weten alle de ghene, die den aert van dit ghebreck bekennt is. Elck (seydt Thucyd.) die eenich onverwacht ghesluck aenkomt, is gheneghen altijd nae meer te trachten.

Hierom verloopen haer veel princen, midts de selve ghemeenlijck te grooten weerdicheden al te schielijck, en veel te vroeck, aen haer troetel-kinderen toevoeghen; dewelcke veel beter allenxkens en met tusschen-val van tyde dienden uytghegheven.

Om verscheyden redenen; eerstelijck; op dat de loon des gheheelen daechs des morghens vroeck betaelt zijnde, het overighe vanden dach in luyernie niet deurghebracht en soude worden.

Ten tweeden, op dat niemant te vroeck al te hooghe gheset zijnde, en altijd (naer de wyse vande eergierighe) verder willende gaen, eyndelijck niet hoogher dan het betamelijck is, en soude opstygghen, en nieuwicheden ter hant trecken.

De menschen (seydt Dion) werden veeltijds door te grooten cere diemen hun aendoet, buyten de palen van hun schuldighen pliche wech gheruckt, want voorwaer t'en is alle mans werck niet, grooten voorspoedt en uytmuntende eer-ampten te kunnen verdouwen.

BOËT. DE CONS. LIB. 2.

Quis tam composita felicitatis ut non aliquā ex parte cum status sui qualitate rixetur? *Anxia enim res est humanorum conditio bonorum, ut qua vel nunquam perpetua subsistat.*

SENEC. TRAG. 4.

Quod non potest vult esse, qui nimium potest.

HORAT. OD. 24. LIB. 3.

... Scilicet improba.

Crescunt divitiae, tamen

Curta, nescio quid, semper abest rei.

M m 2

GALAT.

Laet ons wel-doende niet vertragen.

DE groote crocodil die noyt en laet te vvasfen,
 Die is met alle vlijt ons ziele toe te passen;
 Ghy, die oyt zijt een stap ghenaedert totte deught,
 Weet dat ghy naderhant noyt stille vvesen meugt.
 Laet daer Hiskias son, die vvert te rugh ghetogen,
 Laet Josua de sijn' die niet en vvert bevvoghen,
 Maer let op Davids son die staegh en veerdigh rijt,
 Want vvie hier stille staet die is sijn voordeel quijt.

Nullum virtuti solstitium.

C*Rescis, & extremis vel jam, crocodile, sub annis,
 Majus adhuc nili tollis ab amne caput.
 Incrementa decent Christum, tam longa, professos,
 Nescius augmenti vir bonus esse nequit.
 Nuniades sistat, retrotrahat Hiskia phæbum,
 Dux solymi vatis sol tibi solus eat:
 Ille, velut sponsus thalamo redit, altaque lustrat
 Sidera. Virtutem non decet ulla quies.*

PHILIP. 1. 13.

*En oubliant les choses qui sont en derriere, & m'avancant aux
 choses qui sont en devant, ie tire vers le but.*

NOn Iosue ton soleil, non ton soleil Hiskie,
 Mais David ton soleil, soit guide de ma vie.
 Le corps du crocodil, & du Chrestien l'esprit,
 S'augmente, si long temps, que l'un & l'autre vit.

VIR.

Nec oscitania, nec torpor, sed cura diligens, atque actio continua hominum christianum decent. Cali proprium est, animique ad caelestia properantis, moveri semper, ac progredi. Inque id nisi summa nitatur opum vi mens pia, facile impetuoso decursu humane corruptionis abripietur:

Ac veluti si quis adverso flumine lembum
Qui subigit remis, si brachia forte remisit,
Ecce illi in praecipit pronus rapit alveus amne.
Nec utique verè bonus est, qui indies, ut
melior fiat, operam non dat. Sape nos nobis
examini sumus, saepe conscientia
velut interroganda est, ecquid profecerimus,
ecquid iracundia, avaritia, ac reliquis
vitiis decesserit, ecquid virtutibus
accesserit, nisi enim in illis decrementum;
in hisce accrementum percipimus, vero
divini Spiritus astro percitos nos esse certi
esse non possumus. Sane apud viros pios
magnum fluxa fidei indicium esse solet,
non proficere. Quid de externis hisce,
deque status nostri conditione futurum sit,
haud quidem scimus; nec id quidem
multum curandum est: anima sanè ut
indies adjiciam aliquid, in animo nobis,
& in votis est. Lumen ad hoc nobis infunde,
ò Numen.

Geen ledicheyt, maer een gheftadige befigheydt, is het ghene dat eyghendlick een christen mensche betaemt. 't Is den hemel, en alle die ten hemel-waerts hun spoeden, gantsch eyghen, haer gheduerichlijck te bewegen: want indien sulcx niet met alle ernst en werdt betracht (nadien wy inde verdorventheydt der werelt woenen) soo sullen wy lichtelijck, door de kracht der selve, als door het aendingen van een nederlopende riviere, werden wech gheruckt.

*Die tegens stroom zyn schuytjen roeyt,
Dient nimmermeer te zyn vermoeyt;
Want, rust by maer een cleyne tijdt,
Hy is terstont zyn voordeel quijt:
Midts, 't wyl zyn riemen liggen stil,
Hy swiert, al waer het water wil;
En wert soo, door den snellen val,
Ghedreven teghens leegher wal.*

Hy en is niet recht goet, die van dage tot dage niet en tracht om beter te werden. Wy dienen onse eygen ziele menichmael te vragè, war sy, sedert eenigen tijt herwaerts, ghevoelt heeft in Godtsalicheydt ghevoordert te hebben, warfe op de giericheydt, korselheyt, en andere onse gebreken verneemt gewonnen te hebbè. Want ten zy sake wy int quade eenige afbreucke, int goede eenigen aenwas, van tijde tot tijde, ghe waer werden, laet ons vryelijck dencken, dat wy de ware kracht des geestes noch niet recht en hebben. Wat ons in het uytwendighe sal ghewerden, is ons onbekent: Maer wat het inwendighe belangt, wy hebben, door Gods genade, valte hope om tot het selve van tyde tot tijde wat goets te fullè toebrengen. De Heere, die den wille geeft, geve oock het volbrengen.

HIERONIM. AD DEMETR.

Sancta vita ratio processu gaudet, & crescit: cessatione torpescit & deficit: Quotidianis & recentibus incrementis

instauranda mens est, & vivendi hoc iter non de transacto, sed de reliquo metendum.

EX MORTE LEVAMEN.
XLVII.

Cypræ. de **N**uptias impares (ita nuncupantur iurista matrimonium senis decre-
tur. Connu- **piti** & florida virginis L. si major C de Legit. Hæred.) præter alia
bior. cap. 9. multa incommoda inducere votum captanda mortis, tragicus exitus
non raro docuit, hinc nuptia Sophoclis & Alcippes huiusmodi diſtertiis
exagitata leguntur;

Noctua ut in tumulis, super utque cadavera bubo,
Talis apud Sophoclem noſtra puella ſedet,

*Een out man in't jonck meyskens schoot,
Ey waer hy doot!*

EEn groen en vveligh dier stont lestmael om te paren
Met yemant rijk genoech, maer in siin leste jaren;
Het dacht mijn vvonder vrent, dies vraegd ic hoe het quã,
Dat sy een dorren bloc tot haer geselschap nam:
Sy sprac van stonden aen: veel heester vvaer genomen
Dat van eens esels been de beste steuyten comen
So rasch hy maer en sterft. 'tFy (dacht ick) loosfen schijn!
Ghy trout, en vvenscht terstont om ongetrout te zijn.

Ex morte levamen.

N*uper, ubi pelago muris Flissinga resistit,
Decrepito fuerat nupta puella seni:
Cur vetulo sociaris hero, lepidissima? dixi;
Hec, ut erat promptâ garrulitate loquax,
Hoc mihi responsum dedit: ossibus, inquit, aselli
Cum jacet exanguis corpore pressus humo,
Tibia jucundo componitur optima cantu.
Desierat; nec me querere plura iuvat.*

Joye & support, apres la mort.

VN iour ie demandois a une allegre dame,
Pourquoi un gros vieillart avoit gagné son ame,
Ne scais tu, me dit-on, que quant un asne est mort
De ses os decharnez fort bonne fluste sort?

Spaert,

*Spaert, manneken, spaert,
Datter een ander wel af vaert.*

SOo langh een esel leeft, soo draeght hy sware packen,
En eet noch evenvel allcen maer distel-tacken :
Maer steect hy eens de moort, daer fleuytmen op het beē,
Daer raest de malle jeught, en hippelt onder een.
Spaert, vrecke vader, spaert; u soontje komt ten lesten
Dat schinct, en drinct, en klinct, dat geeftet al ten besten,
Dat singht, en springht, en vinct, dat vogelt, jaegt, en vilt;
Ontydlick gespaert, onnuttelick ghequift.

Avarum excipit prodigus.

D*Um tibi vita manet, miseranda sortis aselle,
Non intermisso membra labore gemunt:
Interea tribulis & amara vesceris herba,
Vixque datur gelido fonte levare sitim:
Sed morere, infelix, mox tibia festa sonabit,
Et tua pastor ovans ducet ad ossa choros.
Querat avarus opes, jam prodigus imminet haeres,
Qui male congestas dilapidabit opes.*

De pere gardien, fils garde-rien.

TEs jambes, par travail, te craquent, pauvre beste,
Et peu apres ta mort serviront a la feste,
Des flustes & haut bois. D'un pere espargneur,
Sort ordinairement un fils trop gaspilleur.

AVARVM EXCIPIT PRODIGVS.

Alutarium piscem cœnum fodere me
morant, fargum autem piscem, qui
eum sequitur, excitatum pabulum devo-
rare. vix aliter in vita humana sese res
habere notatum est: homines nimirum
attentos ad rem, qui cœnum fodiendo id
est, vilissimis quibusque ac laboriosissi-
mis ministeriis indies operam dare solent,
fargos sequi, id est, liberos vel heredes
plerumque habere ignavos ac prodigos,
qui opes, multo cum sudore vix unciatim
collectas, celerrimè diglutiant, nec raro in
unius scorti marisupium effundant, atque
ita (ut Sen. verbis utar) quidquid longa
series multis laboribus, multa Dei indul-
gentia struxit, id unus dies spargit, ac dis-
sipat,

Longique perit labor irritus anni.
Bene igitur sapiens Eccl. 2. 18. *Detesta-
tus sum, inquit, omnè industriam meam,
qua sub sole studiosissimè laboravi, habi-
turus heredem post me, quem ignoro u-
trum sapiens an stultus futurus sit. Et-
ne quidquam tam vanum? & tandem
concludens, Nonne melius est, ait, come-
dere & bibere, & ostendere animæ suæ
bona de laboribus suis? hoc etenim de ma-
nu Dei est.*

DEn seem-visch is ghewoôn het
slick om te wroeten, maer de
visch fargus (die hem veeltijts volgt)
isser knap by, en slockt het aes, dat
een ander opghejaecht en bearbeyt
heeft, gierichlijck int lijf. Het gevalt
veeltijts so onder den menschen, dat
nae een slick-wroetende seemvisch,
dat is, nae een deunen en wreckigen
spaerder, die uyt vuylheyt zyn goet te
famen heeft geraept, volcht een ver-
terende fargus, dat is, een quistighe
opsnapper, die het verspaerde goedt,
onnuttelijck door de billen slaet, en
dickwilst'eender reyse inden schoot
van een hoere of haer dochter uyt-
stort, al wat niet moeyte en commer
in veel jaren by den anderen is ver-
samelt. Den wijfseman heeft dan wel
gheseyt, Eccl. 2. 18. *My verdroot alle
mijns arbejts, die ick onder de sonne had-
de, dat ick dien eenen mensche laten moe-
ste, die na my zyn soude, en wie weet of hy
wijs of dul zyn sal? Eyndelijck besluyt
hy, seggende: isset den een mensche niet
beter dat hy ete en drincke, en dat hy zyn
Ziele wel doe van synen arbejdt? Ia sulcx
sach ick dat van Godes handt comt.*

Horat. **A**bsumet heres cacumba dignior,
Lib. 2. *Servata centum clavibus, & meo*
Od. 14. *Tinget pavimentum superbo,*
Pontificum potiore cœnis.

Idem. **S**ed quis perpetuus nulli datur usus & heres
Heredem aliterius, velut unda supervenit undam,
Quid vici profuns, quidve horrea, quidve calabris
salibus adiecti lucani?

Nn

PRO:

Eenen goeden moet is een daghelijcx wel-leven.

AL is een esel plomp, al vveet hy niet te springen,
 Noch leertmen na de doot sijn dorre schenckels singē;
 Een herder neemt het been, en maecter fleuyten van,
 Waer door hy gantsch het vvout tot vreugde treckē kan.
 Wat is van kost en konst? van veel of luyt te stellen?
 Stelt maer en stilt u hert, geen druck en sal u quellen.
 Waer recht vernoeghen vvoont daer is gheftage lust,
 'k En vveet geen beter vreught, dan als de ziele rust.

Æquus animus, commendat omnia.

O*sibus ex asini fit tibia; silva remugit;
 Exultat saturas dux gregis inter oves.
 Ecquid opus lituis? sibi mens est aqua levamen,
 Gaudia de placido pectore sponte fluunt:
 Sit casa parva domus, sit fœtilis olla supellex,
 Hic etiam sapiens, quo sibi plaudat, habet.
 Aula gemit, cytharâ licet aureus instet Iophas,
 Caula fremit plausu, dum, Melibæe, canis.*

1. TIM. 6. 6.

La piété, avec contentement d'esprit est un grand gain.

TA flute, gai berger, n'est que des os des bestes,
 Si resiouit pourtant vos gens aux jours de festes,
 O grand don du Seigneur tranquillité d'esprit!
 Le cœur estant en paix un peu nous resiouit.

ÆQVVS

ÆQVVS ANIMVS COMMENDAT OMNIA.

TRia ferè hominum genera nundinas frequentare compertum est, emptores, venditores, spectatores: Duo priores emendis vendendisq; mercibus toto nundinarum tempore occupatissimi, anxie discrutiantur. Tertium demum genus bene ac iucunde agit, & non nisi oculis, cuncta delibans, voluptatem ex omnibus, ex nullo molestias domum refert. Nundinarum id est, mundi, siue rerum externarum tantum spectatores philosophos esse, vult Pythagoras; Christianos, viri boni. Habere opes ac possidere, at non ab eisdem haberi aut possideri, verè sapientis est: id verò unicuique nostrum continuè eveniet, si non ad ambitionem, sed ad necessitatem omnia habeamus. Arridet, etiam hic, Democriti dictum, ille felicem dicebat eum, qui cum exiguis pecunijs hilaris esset, infelicem, eum qui inter magnas opes tristaretur. Quid si totum orbè terrarum possideamus, ecquid commoditatis ex tantà rerum congerie habituri sumus, præterquam ex ijs, qua utendo nostra facimus? de reliquis nihil habituri præter solum aspectum. Atqui voluptatem, quæ ex visu est, equè de alienis, atque de iuis capere nihil vetat. Qui ad vota, nunquam dives est.

PROVERB. 15.

Secura mens quasi iuge convivium.

PLATO TIM. CAP. 13.

Letitia pura in solis anima bonis invenitur, ideo sapiens in se gaudet non

DAer zijn veeltijds drie soorten van menschen die de jaer-marckten besoecken, te weten, koopers, verkoopers, en gapers.

De twee eerste zijn den gantschen tijdt des jaer-marts door, elcx int syne forchvuudelijcken besich:

De derde soorte isser best aen, want, niet als metter ooghe alles overlopende, draecht van gheen eenighe quellinghe ofte storenisse naer huys.

Pythagoras treckt dit tot de wijs-gierighe van synen tijdt, en noemt die, begapers vande jaer-marckten, dat is, bloote beschouwers van de wereltsche dinghen. Andere Godtsalighe mannen eyghenen sulcx met beter recht, nu de rechte gheloovighen toe.

Goederen te besitten, ende vande selve niet beseten te werden, is een werck van Godsalighe wijsheyt.

En tot sulcx ware wel te komen, indien wy, niet op giericheydt ende eergiericheydt, maer op noodtdrust alleene het ooghe sloeghen. Cost en kleederen hebbende, vernoecht u daer mede, seydt de apostel.

Neemt dat gantsch de werelt ons eyghen ware, wat ghemack of ghenut sal ons uyt sulcken onghemeten hoop goederen ghewerden, anders als 'ghene dat wy door het ghebruyck eyghentlijck het onse maken? van al de reeste en hebben wy niet meer als alleenlijck hee ghesichte, ende 'tselve is gheoorloft, so wel vaneens anders goedt te nemen, als van u eyghen. Wat valter te segghen? die na de nature leeft is noyt arm, die na de begheerlijckheyt, nimmermeer rijcke.

in ijs, qua circa se sunt.

HEBR. 13. 5.

Que vos mœurs soient sans avarice, estans contents de ce que vous avez presentement,

Nn 2

DISSI-

DISSIDET, QVOD IMPAR EST.
XLVIII.

Extat apud SAX. GRAMMAT. Lib. 1. Insignis VLVILDÆ Danorum regis
 filia de impari matrimonio querela, quam merito hic adscribo. O miseram me!
 cujus nobilitatem dispar nexus obtenebrat! O infelicem, cujus stemmati rustica ju-
 gatur humilitas! O infausam matris sobolem, cujus munditiem immunditia rura-
 lis attrectat, dignitatem indignitas vulgaris inclinat, ingenuitatem conditio marita-
 lis extenuat, &c. QVAM quidem querelam exitus tragicus subsequutus est, prout
 latius idem auctor prosequitur.

DE sim, het koddig dier, is yeder eens vermaken,
De schilt-pad, niemants vreugt, als doot ter aerdē leyt;
Hierom ist dat den aep de padde schroomt te raken;
T is teghenheyt van aert dat dese dieren scheyt,
Lief (vvat ick bidden mach) en laet u nimmer paren
Met Fop, dien tammen gaff, die men u geven vvilt:
Mach ick u lief niet zijn, soo vvilt u immers sparen
Voor yemant, die van u min als ick doe verschilt.

Dissidet, quod impar est.

C*Um tardā nequeat testudine simia jungi,
Simia jucundā mobilitate potens;
Simia delitiae silvarum, hominumque voluptas,
Cernit ut invisum reptile, tota tremir.
Tu peponem, mea vita, tui faciasne potentem
Nulla cui toto pectore mica salis?
Corpora, quis furor est, conjungere mortua vivis?
Anne tyrannorum vis scelerata redit?*

Le sombre & tard, ne duit au gaillard.

LA finge dans les bois, incessamment gaillarde,
Ne se joindra jamais a la tortue tarde,
Par tout ou la nature a desnié son lien,
Fai tout ce que pourras, aussi n'y feras rien.

Licht en swaer, en dient gheen paer.

DE sim die niet en dient als om den geck te scheren,
 Soect uyt een tegen-aert de schilt-pad af te weren,
 Sy haet het sedich dier, dat staegh bewaert sijn huys,
 Om dattet niet en loopt als ander vvilt ghespuys.
 Een maeght van stillen aert sal nimmer vvel bevallen
 Aen yemant, die van oudts genegen is te mallen:
 Maer hoort eens vrijers hoort, en vry de les onthout;
 Die soetst om vrijen zijn, en dienen niet getrouit.

Apud leues, gravitas vitium est.

S*fmia saltatrix, & quae solet usque vagari,
 Non secus ac pestem te, domi porta fugit.
 Lascivi juvenes mores odere modestos,
 Castaque vesanus respuit ora puer:
 Si qua puella loquax minus est, ea torva vocatur;
 Et pudor, heu! nomen rusticitatis habet.
 Stulte puer; petulans, audax, vaga, garrula virgo,
 Sit licet apta foro, non erit apta thoro.*

*Grave & leger ne loge ensemble,
 Chacun requiert, que luy ressemble.*

TV as en grand' horreur les mœurs de la tortue,
 Le singe est a ton gré, qui joue par la rue;
 Mais dames, mon amy, trop douces en amour,
 En cas de marier ne trouvent pas leur tour.

APVD

Adolescentes, ut hodie sunt mores, animum ad nuptias applicare occipientes, nihil ferè minus in puellis, quas ejus rei causa adewnt, requirere solent, quàm ea quæ in convictu usui futura sunt. Plerumque enim præ cateris placere solet, si qua aut sciè cavere, aut festivo garrire, aut denique belle se comere noverit. Nec mirum; cum enim fervore atatis lasciviant & ipsi juvenes, in habitibus symbolum, ut ait ille, facilius sit transitivo: Et tamen juvenilia ista omnia, post annum unum atque alterum, cum liberi alendi, aliaque onera matrimonii sustinenda sunt, statim evanescere, ac prorsus diversa, imò & contraria, non sine molestia ac dispendio rei familiaris, addiscenda esse, docet usus. Quanto melius, mihi adolescens, oculos animumque dirigeres in virginem modestam, ac rei domesticæ, melius quàm saltandi peritiam? quæ licet hoc tempore fortassis juvenilibus affectibus non tam arrideat, atque una aliqua alterius istius generis, sane tu brevi aliter censeas. Eos, qui in alias terras iter instituunt, vestem non pro more regionis, in qua sunt, sed in quam abeunt, conficere nunquid vides? fac idè, & vale.

DE domme jonckheydt, haer ten houwelijck stellende (na dat nu de loop des wereldts is) en vereyscht schier niet min in de dochters, die sylieden ten dien eynde bewaandelen, als het ghene dat hun inde huyshoudinghe meest van noode is; alsoo dat veeltijts die best singhen en springhen, spelen en quelen, toyen en ployen kan, meest van allen wert aengehaelt, sonder op het vorder eenichsins te letten. Vlen vliegen met uylen, seyt ons spreekwoordt: sy selfs door hitte vande jeucht ydel en licht zijnde, vergapen haer lichtelijck aen de ghene die hun hier in aldernaest by komen. En even wel nochtans so haest de opvoedinge der kinderen, ende andere lasten des honwelijcx hun op den hals vallen, raectt ghemeenlijck de clavecimbel, en al dat beslach aen d'een zyde: en al watmen meest gheacht heeft, komt minst te passè.

Waret niet beter, o soete jeucht, dese dinghen in wat naerder bedencken te nemen? en hier in te doen, ghelijck een voorfichtich man die een reyse naer vreemde landen aenvanght, die syne kleedinghe niet en maectt na de maniere van't landt daer hy nu is, maer van 't ghene daer hy haest meyn't te komen? Letter op.

*Die een meysjen, om haer singhen,
Om haer springhen, heeft getrouwt;
Zijn voor eerst wel moye dinghen,
Maer als noot begint te dringhen,
Is de liefde strax verkout.*

HORAT.

Oderunt hilarem tristes, tristemque jocosum;
Sedatum celeres, agilem gnarumque remissum.

PRO.

Den goddeloosen vliet, en niemant en jaeght hem.

DE schilt-pad jaegt den aep; besiet wat vreemde dingē!
 Hy weet niet wat te doen, of waer te sullen springen;
 De schilt-pad evenwel en kruypt maer in her fant,
 En, dat noch vreemder is, s'en heeft niet eenen tant.
 Wie boose rancken broet die leyt een droevig leven;
 Hy sucht, hy ducht, hy vlucht, al wort hy niet gedreven,
 Al drilter maer een riet hy is terstont bevreest,
 Daer is geen felder beul als binnen inden geest.

Qui vanos pavet metus, veros fatetur.

P*ressa sua sub mole domus testudo laborat,
 Pulvereamque gravi corpore verrit humum:
 Ut videt hanc, fugit, osque tremens post terga reflectit
 Simia, nec tutam se putat esse fugā.
 Ad sositum culicis, motaque ad arundinis umbram,
 Impius, & nullo terga premente, fugit:
 Conscia mens sceleris formidine tota liquescit,
 Tunc quoque, cum pavidi causa timoris abest.*

Le pecheur, a tousiours peur.

COmbien que ta maison tortue fort te presse,
 Le singe neantmoins te fuit, en grand vistesse,
 Craingant d'estre attrappé. tousiours le blistre fuit,
 Et nul lui veut du mal, & nul ne le poursuit.

QVI VANOS PAVET METVS, VERA FATETVR.

Verè malam conscientiam matrem
formidinis esse, dixit Chrysoſt. Hor-
rorem enim individuum impietatis comi-
tem eſſe, teſtantur ii, qui indies conscien-
tia latbras quarunt, nec inveniunt. Pæ-
nam ſemper ante oculos ſibi verſari pu-
tant, qui peccaverūt, inquit ille: Hinc fit,
ut omnia horreat improbus, etiam mini-
me timenda, imo & amplectenda; Deum,
quod inimicum ſibi; diabolū, quod lieto-
rem; ſemetipſum, quod accuſatorem ſciat,
ac ſentiat. Viro bono contra nihil terribi-
le eſt; non Deus, nemo qui magis iurare
velit; non diabolus, nemo qui minus no-
cere poſſit; non conscientia, omnia ibi
tranquilla: Horrificum tonitru parentis
ſui vocem benevolam, metuendū fulmen
divinæ majestatis radios, mortem, in vi-
tam meliorem tranſitum, Dei iudicium,
ſinem pugnae ac arumnarum appellat:
Denique

Si fractus illabatur orbis,

Impavidum ferient ruinæ.

Quicumque verè animoſus eſſe deſiderat,
mentem ut habeat flagitiis purgatā, etiam
atque etiam curet.

En quade conscientie (ſeyter een oudva-
der) is een moeder van vreeſe. 'tIs gewif-
ſelijck alſoo; want waer een ſondich ghemoot
is, daer is r'elcken, in alle voorvallende ſaken,
een bevende hert, ende een verſmachte ziel.
De goddelooſe ſchrickt voor alle dinghen, ſelfs
oock voor de gene die niet te vreeſen en zijn.

Hy outlet hem van Godt, want hy is hem
vyandt; van den duyvel, want 'tis ſijn pyni-
gher; van ſijn eyghen herte, want 'tis ſijn be-
ſchuldigher.

De rechtveerdighe daerenteghen (ghelijck
de wiſe-man ſeydt) is vymoedich als een
jonck leeu, ſittert ofte beeft voor niemant; niet
voor Godt, wanter niemant en is die hem
meer wilt helpen: niet voor den den duyvel,
wanter niemant en is die hem mia kan be-
ſchadighen: niet voor ſijn eyghen ghewiſe,
want daer is ruſte.

Den vervaerlijcken donder, noemt hy de
ſterame ſijnes hemelſchen vaders: den ſchric
kelijcken blixem, de ſtralen van des ſelfs
grootachtſaembeydt; de doot, een doorganck
tot een beter leven: Godts oordeel, een eynde
van ſtrijdt en ellendicheydt; en, om kort te
ſegghen,

Al viel de werelt gantsch en gaer,

De vrome ſchrickt voor geen gevaer.

Wilder dan yemant onvertſaeght, ende goets
moets wesen, die reynighe ſijn herte van doo-
delijcke wercken.

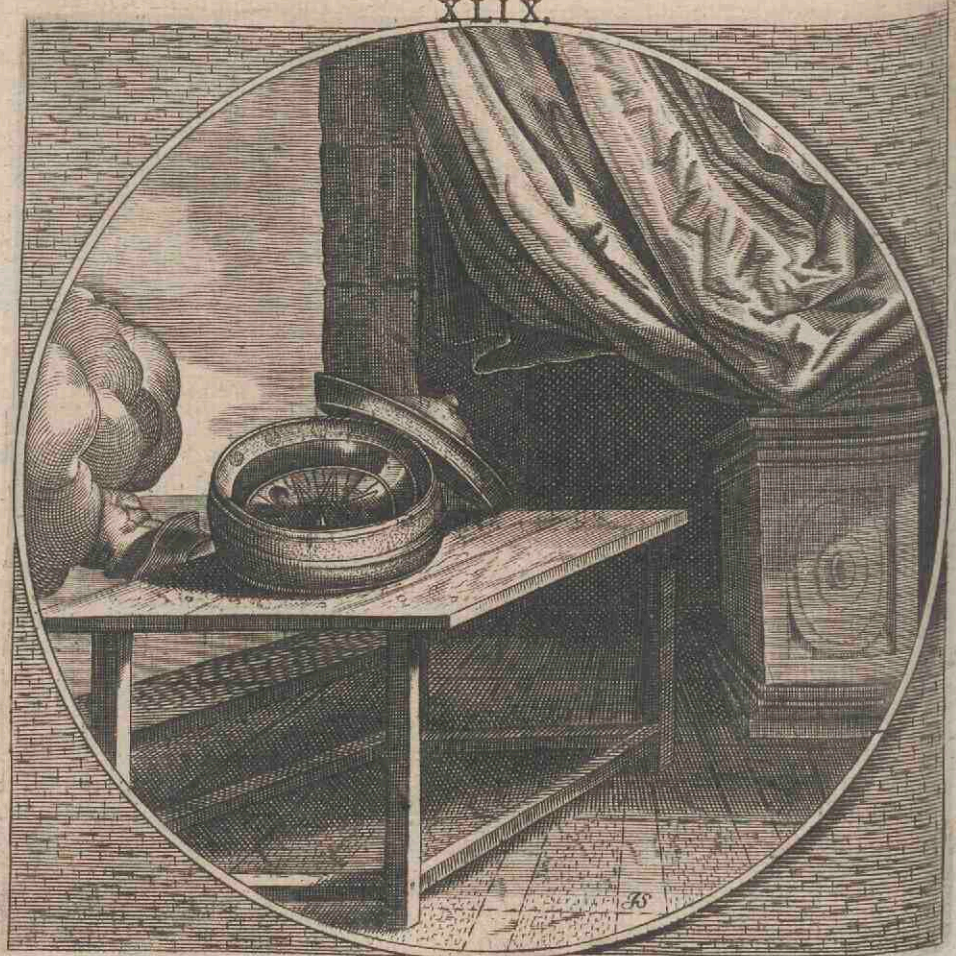
IOB 15. 21.

Sonitus terroris ſemper in auribus im-
pii; & cum pax ſit, ille ſemper inſidias
ſuſpicatur, circumſpectans undique gla-
dium.

IOB 18. 11.

Circumquaque perturbant impiū ter-
rores, & diſjiciunt eū ad pedes ejus.
PROVERB. 28. 17.

L'Homme faiſant tort au ſang d'une
perſonne fuira juſques en la foſſe ſans
que aucun le retienne.

ANIMOS NIL DIRIMIT.
XLIX.

LVCRET. **N**am si absit, quod ames, praesto simulacra tamen sunt
LIB. 4. Illius, & nomen dulce obversatur ad aures.

VIRG. 4. AENEID, DE DIDONE ET AENEAE LOQVENS.
. illum absens absentem auditque videtque.

ERAS. APOPH. LIB. 5.

Cato amantis animum dicebat in alieno corpore vivere, id quod hodie quoque ce-
lebratur: Animam illic potiore esse ubi amat, quam ubi animat.

Biesde

Liefde schiet pylen, over hondert mylen.

ALscheyt ons menichmael zee, rotsen, ende dalen,
 Dat al noch evenwel en snijt ons niet van een;
 Mijn geest komt even staegh ontrent de liefste dwalen,
 De seylsteen en de min die hebben dat gemeen:
 Want schoon de noortsche key is van het stael verscheyden,
 En of een tusschen-schot verdeylt het lieve paer,
 De steen en laet niet af, het yser om te leyden:
 Hoe ver mijn lief verreyft, mijn hert is even daer.

Animos nil dirimit.

T*Actus ut est magnete chalybs (licet assis utrumque
 Separet) ad lapidis vertitur ora sui.
 Ut semel affricuit mihi blanda venena Cupido,
 Totus ab occulto glutine, Phylli, trahor:
 Non mare, non montes, non intervalla locorum,
 Corpore se jungunt pectora nostra tuo:
 Semper amans peregre est. Mea corda per omnia tecum,
 Teque abeunte, abeunt: teque manente, manent.*

Amye, ame a l'amant.

QVant de l'aymant l'acier a pris la vive force,
 Il est tousiours tiré par ceste douce amorçe.
 Depuis que c'est frotté mon cœur a ton amour,
 Par tout que vais, Margot, me guides alentour.

Hoe datmen't deekt, het wert vorweckt.

VAnneer des seylsteens cracht is in het stael ghetogen,
 Soo vvortet metten steen aen alle kant bevogen,
 En schoon al tusschen bey een schutsel is geset,
 Noch baert de steen haer kracht, en treect het yser met:
 Wat batet ydel mensch, een quaet gemoet te decken?
 God can u schuldig hert oock uyt het duyfter trecken,
 Wie voelt niet metter daet dat hem de ziele drilt,
 Oock daer hy is alleen, en daer hy niet en vvilt?

Amota movetur.

V*T tactus magnete fuit (licet assis utrumque
 Separet) in gyrum flectitur usque chalybs.
 Nec Deus est, fateor, nec habet mens conscia numen,
 Huic tamen aetherea portio mentis inest.
 Hanc aliquis cecus pro tempore condat in umbras,
 Qui penitus possit tollere, nullus erit.
 Pectora nostra chalybs, divina potentia magnes;
 Stare loco nescit mens, agitante Deo.*

Cacher ne sert.

L'Aimant est Dieu, l'acier de nous la conscience
 Laquelle n'est pas Dieu, mais du ciel la semence:
 Empesche qui voudra son cours pour quelque temps,
 Dieu la tire au travers de tous empeschemens.

AMOTA

Quid hoc monstri est? scit nocens facinus in solitudine, semotis arbitris, in solum aliquem à se commissum: scit cadauer hominis à se occisi alta terra obrutum: scit animum multis simulationum involucris ab oculis humanis remotum; & eccel tremit tamen, angitur, pallescit; & conscientia mentē anxiam vastat. Vnde hoc? à Deo, inquam, à Deo est, cui peculiare, obstacula removere, mentem movere. Egregiè imperator in l. ult. C. ad l. Iul. Majest. ex quo sceleratissimum quis consilium cepit, exinde quodammodo sua mente punitus est.

*Continuò templum, ac violati numinis æras,
Et quod præcipuis mentem sudoribus urget,
Te videt in somnis*

Mala conscientia tuta est aliquando, securam nunquam, ait Seneca. Interest, imò interest, non actionibus modò hominum, sed & animis Deus; & ut numisima impressam habet principis imaginem; ita homo Dei. eaque, si inspiam, certè in conscientiis hominum quàm maximè elucet.

En animum ac mentem! cum quâ Dii nocte loquuntur.

Ist niet gantsch vreemt ende seltsaem dat een misdadighe, wetende dat sijn rabauwerie erghens in een bosch ofte op een heye, ende misdien buyten de ooghen van alle menschen, by hem is begaen gheweest; wetende dat het lichaem by hem vermoort, wel diepe onder de aerde is ghefet; wetende dat hy sijn ghedachten in een besloten boesem draecht. Dat hy (seg' ick) evenwel t'eicken op alle voorvallen sittert en beest, en byna op het ruyschen van elck blad het innerste van sijn ghemoet voelt ommeroeren, en grondelijck beweghen? Van waer comt dit? ontwyfelijck van niemant, als vande hant Godes selfs, aen de welcke eygen is door allerley beletselen henen te dringen, ende het binnenste des menschelijcken ghemoeds ontomme te keeren, en krachtelijck te beroeren, Soo haest (seyt de keyser Iustinianus) yemant voorgenomen heeft een schelmstück aen te rechten, so haest heeft hy alreede, in sijn eyghen ghemoet, sijn straffe beginnen te dragen.

*Wie daer heeft een quaet ghemoet,
Slaept hy, waect hy, wat hy doet;
't Quade seyt, by hem begaen,
Comt ghestadich voor hem staen.*

Een quaerdoender (seyt Seneca) kan somwilen wel vry zijn, maer nimmermeer vrymoedich. God is by ende aen den handel ende herten der menschen, en gelijk der princen ghedaente ghedruckt is op het ghelt, soo Godes beelt in 's menschen ghemoet.

*Wanneer een mensch alleen vertreckt,
Of op zyn bedd' leyt uytgestreckt,
Dàn wort hy dickwils seer beweest,
Want God die spreect met synen geest.*

TERTVLLIANVS.

Conscientia potest adumbrari, quia non est Deus, extingui non potest, quia à Deo est.

SENEC. EPIST. 96.

Quid prodest recondere se, & oculos hominum auresque vitare? bona conscientia turbam advocat, mala autem & in solitudine anxia est.

*Die wyt Godt gheboren is en doet gheen sonde,
want zijn zaet blijft in hem.*

DE seylsteen en het stael zijn op bedeckte gronden
Zijn onder een verplicht en over hant gebonden,
Al scheyt hen eenig dingh, de gheest die trecter in,
Gheen scheytsel ruffchen bey, en scheyt haer soete min.
Wat kan de vverelt doen? daer zijn bedeckte vveghen
Waer door den hemel selfs komt over ons gheseghen:
Weest vrolijck, vroom gemoet, noyt scheyster eenich slot
Den gheest van sijn begin, de ziel van haren Godt.

Omnia spiritui pervia.

V*T semel imperit chalybi sua munera magnes,
Cum magnete suo, se movet usque chalybs:
Haud objecta moram faciunt huic ligna metallo,
Ne sese lapidis vertat ad ora sui.
Cum semel est imbuta Deo gens caelitus acta,
Inque sua Christi symbola mente gerit,
Se licet opponat vasto cacodæmon hiatu,
Se sacrata, Deo corda movente, movent.*

ROM. 8. 34.

Qui nous separera de la dilection de Christ?

LE fer touché d'aymant se tourne avec sa pierre
Bien que soit loing de lá, bien que prison l'enferre.
Qui est marqué de Dieu, & porte au cœur la foi,
Ne quite la vertu, par peine ni esmoi.

OMNIA

A Nima (licet corporis ergastulis inclusa, licet vario tempestatum astu, in hoc mundi euripo, indies circumacta) nunquam tanto mortalitatis corpore obruitur, quin in eam irrepit nonnunquam, imò irrumpat aeternae felicitatis aliquis radius. Anima sanè Dei imagine insignita, similitudo quadam est, & imago aeternitatis, sempiterna quippe illa, & nunquam destituta calidiora gaudia, etiam in fragili hoc corpusculo praelibare nos posse, imò & debere, clara divini verbi elogio evincunt. Quicumque enim aeternae felicitatis praemia desiderat, huic primus ejus gradus etiam hic calcandus est; eque peccati sordibus ad animi puritatem, vitae renovationem, reconciliationem cum Deo, ac conscientiae pacem etiam in hac vita transeundum est. Quicumque enim habet partem (ut Iohan. Apoc. 20. 4.) in resurrectione primâ, in hoc secunda mors non habet potestatem. Hoc ipso die, inquit Christus ad Sachæum, salus huic domui contigit. Felicem te Sachæe! cui Salvator praesens praesenti veridico ore salutem asseruit. Felices omnes! quorum spiritibus Spiritus Christi idem dicitur.

DE ziele, al-hoe-wel inden kercker deses lichaems besloten, alhoewel door menichvuldige bekommeringe, inden draystroom deses werelts, daghelijcx herwaerts en derwaerts ghedreven, wert evenwel niet belet, nu en dan, in sich te gevoelen als een staelken vande eeuwighe ghelucksalicheydt. Een ghemoedt verheerlijckt mer den beelde Godes, is als een af-beeldt ende ghelijckenisse van der eeuwigheyd.

De begintfelen vande eeuwighe welstant, oock in desen broosen lichame, ghevoelt te moghen, ja te moeten werden, werdt ons in den woorde Godes ghenoechsaem aenghewesen; een yghelijck die de selve hier namaels wenscht te moghen smaecten, moer van den eersten trap betreden, sels hier in desen leven, ryfende uyt de verdorventheydt der sonde, tot de vernieuwinghe des levens in ware heylicheydt ende gherechticheydt, verfoeninghe mer God, door iesum Christum, en vrede met syne ghewisse.

Die deel heeft (seydt Iohannes Apoc. 20. 6.) in de eerste opstandinghe, in desen heeft de tweede doot gheen macht.

Heden (seydt Christus tot Sachæum) is saligheyd gheworden desen huysse. Gheluckighe Sachæe! aen wien de mondt der waerheydt, sels met den monde, salicheydt heeft verkon-dicht: gheluckich zijse, die nu door Christi Gheest dese ghetuyghenisse aen haren gheest zijn ghevoelende.

TERTULIAN. AD MARTYR.

ET si corpus includitur, etsi caro detinetur in carcere, omnia spiritui patet. Vagare spiritu, spaciare spiritu, non stadia opaca, non porticus longas proponas tibi, sed illam viam que ad Deum ducit.

Quoties eam deambulaveris toties in carcere non eris. Nihil crux sentit in nervo, quum animus in caelo est. Totum hominem animus circumfert, & quo vult, transfert.

IN RE.

LVCRET. **N**am divinitus interdum, venerisque sagittis,
 Deteriore fit ut formâ muliercula ametur;
 Nam facit ipsa suis interdum sæmina factis,
 Morigerisque modis, & mundo corpore culta,
 Ut facile insuescat vir secum ducere vitam.

DAN. **P**lus aliquid formâ est, plus est oculisque genisque;
 HEYNS. Plus aliquid toto corpore, quidquid amo.

OVID. **S**it procul omne nefas, ut ameris amabilis esto;
 Quod tibi non facies, solaque forma dabit.

GHy segt; mijn lief is schoon, maer t'is te veel gepresen;
Haer lijf is vvel gemaect, maer 'tfeylt haer aendē geest:
De schoonheyt vordert meer, als maer het enckel vvesen,
't Wel-leven dienter by, en daer op sie ick meest.
V lief, mijn goede Floor, gelijct de piramiden,
Van buyten moy genoeg, doch al maer enckel schijn:
Int kiesen van een lief soo stell' ick dit besijden;
Die maer is schoon van huylt en kan mijn lief niet zija.

In ostio formosa, in recessu nihil.

I*n sulca est, quia tota patet, rodopeia moles;
Atriaque interior nulla recessus habet,
Hanc ego formosa nego nomina vera mereri,
Purpureis tantum si qua sit apta genis;
Plura peto: deposco salem genijque lepores,
Hac mihi praecipue dote puella placet.
Unica quicquid habet frons perspicit hora, recentes
Ingeniosa dabit semper amica jocos.*

Belle cage, sans oiseau.

LE corps de Jaquelin n'est qu'une pyramide,
A l'œil galant assez, mais de scavoir tout vuide:
Statue bien que d'or, jamais mon cœur ne prit,
Rien ie n'estime beau, ou n'est un bel esprit.

Soo't quam, soo't voer.

E En grieksche lichte-koy, Æsopi met-slavinne,
 Vercreegh een grooten schat, en al uyt geile minne;
 Wat raet met al het goet? sy timmert wonder hooch,
 Sy maect een spits gebou, doch niet als voor het ooch.
 Siet! van het ydel oogh was al het goet gecomen,
 En siet! het ydel oogh dat heeftet al genomen:
 Al watmen qualijck vvon of tegen reden nam,
 En is maer ebb' en vloet, het gaet gelijk het quam.

Malè partum, malè dilabitur.

C *Corpore cum Rodope, grajis invisâ puellis,
 Turpiter immensas accumulasset opes;
 Quid tandem? è questu fit pyramis, ardua moles,
 Alta cui vastus sidera lambit apex.
 Sola viatori sed quæ modo lumina pascat,
 Nec recreat positis corpora lassa thoris.
 Per scelus immensas quid opes cumulasse iurabit?
 Turpiter e manibus res malè parta fluit.*

De meschant gain, thresor est vain.

L 'Insensé bastiment d'un haute piramide
 LA Rodope en fin rendoit la bourse vuide,
 Laquelle avoit rempli un dishoneste gain;
 Le bien en vanité conquis, se pert en vain.

MALE

VT aër, qui summo manè præcociter
 absorbet nebulam, ferè ingentem
 pluviam à prandio solet emittere; ita is
 qui celeriter rem fecit, ac levi brachio lu-
 crum, præsertim injustum, corrasit,

Nunquam divitias nigrantibus in-
 feret antris,
 Nec tenebris damnabit opes. . .

At contra:

Præcepta illa manus fluvios super-
 bit iberos
 Aurea dona vomens. . .

*Cerissima enim videtur illa juris regu-
 la, unumquodque ut colligatum est, ita
 dissolvi. Idque vel in publicis, & rebus
 principum locum sibi vindicare, tradunt
 pragmatici.*

*Nulla quasita scelere potentia diutur-
 na est, inquit Curtius. Nec quisquam im-
 perium flagitio quasitum bonis artibus
 exercuit, addit Tantus. nec abluat Ma-
 chiavelli illud. Le cose, che si acquista-
 no con l'oro, non si fanno diffendere
 col ferro.*

GElijck de lucht wanneer se smor-
 gens vroeck de mist in haest in-
 treckt, veeltijds op den dach groo-
 ten reghen placht uyt te gheven: al-
 soo mede yemandt, die eenich on-
 rechtveerdich ghewin als in haest
 heeft inghesloekt, plach het selve
 veeltijds onnuttelijck door de vin-
 gheren te druypen, en tot geen deech
 te ghedyen.

'T is een tekeren reghel inde rech-
 ten, dat alle dingen ontbonden wer-
 den op de wyse ghelijckse t samen-
 gheraect zijn. En dese opmerckin-
 ghe soo in 's landts als in 's huys sa-
 ken veeltijds plaetse te hebben, leert
 d'ervarentheydt.

Gheen macht door schelmerije
 verkregghen kan langhe duyren, seyt
 Curtius.

Een rijck by yemandt door on-
 eerlijke rancken bekomen, en wert
 novt by den selven eerlijck bedient,
 seydt Tacitus.
 Her slaet hier op dat Machiavel seydt;
 Het ghiene yemandt met gout ver-
 krijght, en is met yter niet wel te
 beschermen.

PLAUT. PŒNVL.
Quod male partum, male disperit.

Le proverbe francois dict.

Bien acquis par mauvais mestier,
 Ne va point au tiers heritier.

IOHAN. 7. 24.
Oordeelt niet naer het aensien.

Als yemant comt gereyft en fiet de piramiden
Gerefen inde lucht, als met den hemel strijden,
Hy denct in sijn gemoet, fiet daer een conincx hof!
En als hy naerder comt, dan isfet enckel stof †.
En vest u sinnen niet ontrent de buyte-leden,
Maer weeght in u gemoet de gronden vande reden,
Wie sich op vyaen verlaet en oordeelt na den schijn,
Die timmert inde lucht en vvil bedroghen zijn.

* Stof, vermits de piramiden van ouderen graven waren ende mits dien vaten van stof ende
afschen.

Fronti nulla fides.

Piramis, excelsa dum vertice sidera pulsat,
Spectanti saxo versicolore placet;
Quam, procul attonito dum conspicit ore viator,
Exteriora videns, interiora probat;
Ut tamen accessit, queritque ubi nocte quiescat,
Nil praeter cineres hic habitare videt.
Ab quoties homines extrinseca fallit imago!
Dignus eras regno, rex nisi Galba fores.

Tel semble sage en apparence, qui fol est en quinte essence.

Qui voit la piramid' en l'air bien haut s'estendre.
Pour un chasteau tout plein des chábres la va prédre,
Mais crie tost apres, ô bastiment trompeur!
Nul ne se fie au front, pour bien juger du cœur.

FRON-

Lege Moisaicâ prohibitum fuisse legimus vestem, promiscuè ex lana linoque contextam, induere: per lanam simplicitatem; per linum malitiam ei, qui allegoricè ista huiusmodi interpretantur, intelligi volant: vestis quippè quæ ex lana linoque contextitur, linum interius celat, lanam exterius demonstrat. Vestem ergo ex lino & lana gestare, dicitur is, qui intrinsecus cautelas malitia operit, foris simplicitatem, veluti ovinam, ostendit. *Apagè mihi cum istuc hominum face. Quisquis inquit Augustinus, videri appetit, quod non est, hypocrita est: Simulat enim iustum, nec exhibet ostenditque in imagine, quod non habet in veritate. Quid agis miser? odit te mundus, quod pium credat; odit te Deus quod impium sciat, atque ita utrique odiosus, in neutro tibi presidium est. Vna nihilominus animi ac oris discrepantia Deo grata est, si vultus nimirum sit humilis; si animus in calum ac meditationes divinus sit elatus.*

I. SAM. 16. 8.

Homo spectat quod est ab oculis, Iehova spectat quod est in animo.

AVGVST. DE PAST.

TEmerarius iudicijs plena sunt omnia, de quo desperamus subito convertitur, & fit optimus; de qua multum præ-

VVY lesen, na de wet Moyses, verboden gheweest te zijn een kleet te draghen, & samen vermenghelt met lijnen en wolle. De ghene die dusdanighe saken tot ghelijckenissen ende leerstukken ghewoon zijn te trecken, meynen dat door de wolle, eenvoudicheydt, door het lijnen, arghelifticheydt moet verstaen werden. Want (segghen se) een laken, geweven van lijnen en wolle, heeft het lijnen van binnen, ende verthoont de wolle van buyten; In voeghen dat de sulcke mach gheseydt werden een kleet te draghen van lynen en wolle, die uytwendich schijnt onnoefel als een schaep, zijnde middeler tijt inwendich vol bedrieghelijcke rancken. Wech met dien aert van menschen, Elck die wil schynen dat hy niet en is, (seydt Augustinus) is een beveynsde. want hy ghelaet hem rechtvaerdich, als hy verre van daer is, verthoonende een ghedaente, niet gemeens hebbende met de daedt. Wat maect sulcken mensche? De werelt die haet hem, om datse meynt dat hy Godsalich is. Godt haet hem, om dat hy weet, dat hy't niet en is: zijnde dan hatich voor beyde, en vindt hy hulpe noch troost, by d'een noch d'ander: daer is evenwel noch eene soorte van verscheydenheys tusschen ghelaet en gemoet Gode aengenæm, te weten, als het ghelaet nederich is, het gemoet verheven en opgetogen in Goddelijcke beschouwinghe.

sumpseramus, deficit & fit pessimus, nec timor noster certus est, nec amor.

PROVERB. 31. 39.

LA grace trompe, & la beauté s'esva. L'ouit, mais la femme qui craint l'eternel sera celle qui sera lonée.

NEMO DOLENS PATET LIBIDINI.
LI.

OVID. *Non habet unde suum paupertas pascat amorem.*

SEN. *V*is magna mentis, blandus atque animi calor
 OCT. *A*mor est, juveniâ gignitur, luxu, otio,
*N*utritur inter leta fortuna bona,
*Q*uem si fovere atque alere desistas, cadit ;
*B*reviqu. vires perdit extinctus suas,

Wanneer het huys vervalt dan ruymen al de muysen,
Wanneer het lichaem sterft dan vluchten al de luyfen,
Wanneer de swacke muer daer heen begint te slaen,
De spinne scheyter af en kiest de ruyme baen.
Siet waerder yemant treurt, en dat sijn krachten vallen,
Strax heeft de de banghe ziel geen lusten om te mallen,
Het minnen heeft gedaen. Het dertel Venus kint
En vlieght maer daer het vet voor sijnen fackel vint.

Cedit amor miseris.

Non perit exanimi de carne pediculus escam,
Morsibus haud vexat corpus inane pulex.
*Et fugiunt mures, & aranea contrahit orbem,
Si qua ruinoso culmine tecta labant.*
Elebilibus lasciva castis Cytherea recedit,
Effugit è mæsto lubrica flamma thoro.
Stulte Cupido jaces, ubi cor dolor anxius urit:
Ni valeant homines, stulte Cupido jaces.

Ou n'est lieffe, amour n'y presse.

L'Aragne va fuiant de maison ruineuse,
Les pous de l'homme mort. Lors quant l'ame est piteuse,
Venus n'a nul pouvoir: au corps desfaiçt & las
Le feu & jeu d'amour ne s'y adressent pas.

Meughje

Meughe niet gheven, wech zijn de neven,

Als ons van enckel vet de bolle leden swellen,
 Dan voelen vvy de vloot met hare met-gesellen:
 Maer alffer yemant sterft, of in benautheyt fucht,
 Soo tijdt van stonden aen het onkruid opte vlucht.
 Geluck en groot gevolg die hangen aen malcander,
 Doch vvaer geen cooren is, daer vintmen geen calander:
 Hy, wien in sijn bedrijf de kanse niet en dient,
 Js dickmael sonder gelt, en dickmael sonder vrient.

Viri infortunati procul amici.

D*um distenta cutis pinguedine, sanguine vena,
 Sunt comites homini vermis, & atra pulex:
 At simulac lentum mors congelat agra cruorem,
 Neuter adest; nec enim, quo foveatur, habet.
 Blandus adulator nitido comes haeret amico.
 Lenis honoratam dum vehit aura ratem:
 Hunc videas, piceis cum fors tonat atra procellis,
 In medio socium deseruisse mari.*

Aux pauvres gens, amys ny parents.

Les pous s'en vont de nous, prevoyants la ruine
 De nostre corps; hélas! noz gens font pauvre mine,
 Quant le malheur nous prend, & laissent nostre huys:
 Les malheureux par tout ont guere des amys.

VIRI

MVres ruinam domus naturali quodam instinctu praeoscere, moxque solum vertere re ipsa Melampum comperisse, & ipsorum beneficio, saluum abuisse, memoria proditum est. Cujus rei fides sit penes auctores.

Nobis satis est, similitudine à muribus desumpta, vulgarium amicitias lectori hic depictas exhibuisse, quas haud dubiè, cum spe quaestus ac emolumentum facta sint, utilitas commutata dissolvit, ut ait Arist.

Facile, ait idem, amicitia ob utilitatem comparata dirimitur, nam utile non idem permanet, sed aliud alias efficitur:

At ea ne nomine amicitia quidem digna est, detrahit enim amicitia majestatem suam, qui illam parat ad bonos casus, ait Seneca: nam sincerae fidei amici praecipue in adversis rebus dignoscuntur, in quibus quidquid praestatur, totum à constanti benevolentia proficiscitur, ait Val. Max.

Divitia, inquit Salomon proverb. cap. 19. 4. addunt amicos plurimos, à paupere autem & hi, quos habet, separantur.

DAt de muysen, door seker heymelijck ingheven vande nature, den val vande huysen, daer sy in zijn, konnen gewaer werdē, verhalen de schryvers eenen Melampum metter daect bevonden te hebbē: want sieck te bedde liggende, en siende de muysen met groote hoopen verhuysen, wiert daer door beweegt mede pack en sack te maken, ende van daer te vertrecken, ontgaende also den val, die hem andersins, so 'tscheen, soude ghetroffen hebben. VVatter van zy, des gedragen wy ons totte waerheyt, genoegh zijnde dat wy by de gelijkenisse vande muysen, die wanckelbare en vervallige huysen myden, afbeelden de vrientschappen van den gemeenen hoop des werelts, dewelcke op hope van voordeel begonnen wesende, terstondt alst anders gaet, ghewoon zijn op te houwen.

Goedt maeckt veel vrienden, seydt Salomon, Proverb. 19. vers. 4. Maer den armen wordt van sijne vrienden verlaten. Doch de sulcke en zijn den naem van vrienden niet weerdich: want (ghelijck Seneca seghij hy doet de weerdicheyt van de vrientschap te kort, die de seker maer in voorspoet en ghebruyck.

LVCAN.

Nulla fides unquam miseros elegit amicos.

PLVTARCH.

Misera in popinis non manent si desit midor: Et vulgares divitum amici non perseverant si non sit utilitas.

I. TIMOTH. 6. 7.

Uoy en hebben niet inde werelt ghebracht, 'tis openbaer dat wy daer niet en konnen wyt draghen.

DE spin tijdt opten loop vvanneer de mueren vallen,
 Geen muys en houter huys ontrent de svyacke wallé,
 Soo haest als yemant sterft, of naerdert totte baer,
 De luys soect ander vleysch, en laet den siecken daer.
 Wanneer ons huerhuys valt, of dat de gronden beven,
 Al vvat ons liefde boot dat gaet ons dan begeven;
 Ach! 'tyleesch is sonder troost en laet den geest bedroeft,
 Wanneer de banghe ziel den meesten troost behoeft.

Mortalibus morientes destituimur.

F*ila ruinosis abrumpit aranea tignis,
 Omnis ab exanimi corpore Vermis abit.
 Nos miseros! homini quidquid, dum vivit, adheret,
 Hoc hominem, simulac mors venit atra, fugit.
 Cessat honos, abeunt, qui te coluere, sodales;
 Cumque tuo finem funere munus habet:
 Omnia morte ruunt: cum res opis indiga nostra est,
 Hei mihi! tum vastus nil opis orbis habet.*

ECCLESI. 5. 15.

Comme il est fortý du ventre de sa mere il s'en retournera nud, s'en allant comme il est venu, & n'emportera rien de son travail, auquel il a employé ses mains.

Tous les fouris s'en vont, quand l'edifice tombe,
 Les pous nous vont quitter, quãd on nous met en tõe,
 He! monde ton soulas s'envole, & n'est que vent;
 Quant nous, plus que jamais, faut du soulagement.

MOR.

Distinguit amicos extremitas. Saeculi gaudia, ac terrena felicitas, eodem quo medici modo, agrum quum extrema patitur, ac mediâ morte iam natus, deserunt; quum tamen majori, quam unquam, solatii subsidio, in isto temporis articulo, miserosit opus.

Ecquid igitur futilibus istis adheremus, aut inhaeremus? ad Christum nobis perfugium sit, ille & cum dolor uret in lectulo, & cum mors seruet in agone, & cum putredo ingruet in sepulchro, & cum iustitia Dei exercebitur in iudicio, suis haud dubie affuturus est.

Exclamemus igitur confidenter cum regis Vate, Psalm. 73. 25. Te cum habeam nil equidem moror caelum, & terram; tamen si enim corpus ac animus deficiat mihi, ac liquefeat; tu nihilominus semper solatium ac portio mea, mi Deus.

DEs menschens uysterste, onderscheydt des selfs vrienden: Tydelijcke vrechden ende gheluck deses wereltds handelen met ons; die de selve, alffe beginnen te ziel-braecken, daer laten, ende gaen haers weechs: daer nochtans de arme mensche, in die ghestaltenisse, de meeste hulpe ende troost van noode heeft.

Het welcke alsoo zijnde, wat gaet ons daer aen, om in dese nietighe dinghen soo gantsche besichlijcken te woelen? Laet ons tot den Heere Christus ons toevlucht nemen, en aen hem onsen tijdt besteden; hy, en als de pyne ons treffen sal op ons bedde, en als de doot over ons woeden sal in onse verscheydinghe, en als de verrottinghe ons overvallea sal in het graf, en als Godes gramschap opbranden sal in het oordeel, hy (seggh' ick) sal de syne over al, en t'aller stont, by wesen, ende de ghewisse hande bieden.

Laet ons dan vrymoedelijck uytroepen, met David inden Psalm. 73. 25. Wanneer ick slechts u hebbe, so en vraghe ick niet naer hemel en aerde: wanneer my oock lijf en ziele verfmachtete, so zijt ghy doch, God, alle tijdt mijns herten troost, ende mijn deel.

August. de natur. & grat.

Vbi sunt qui ambiebant currum potestatis? Vbi insuperabiles imperatores? Vbi sunt qui conventus disponebant & festa? Vbi equorum splendidi nutrices? Vbi nunc vestes & ornamenta pe-

regrina? Vbi iocus & letitia? Vbi exercituum duces? Vbi sarrapa & tyranni? Nonne omnes pulvis & favilla? Nonne in paucis versibus eorum vita patet memoria? Memento itaque natura ne extollaris.

AMOR ELEGANTIÆ PATER.
LII.

PHOEDRVS APVD PLATON.

Nec ullus adèd ignavus est quem amor non inflammit ad virtutem divinamque reddat, ut par viro fortissimo evadas; nam quod Homerus vim furoremque à Deo quibusdam heroicis inspiratum, ait, hoc amor amantibus efficit.

PHILIP. BEROAL.

Venit Plautinus senex amorem Deum mundiciam appellat; cumque nitidis coloribus ait antecellere: Da mihi hominem incultum, ab amore cultissimus efficitur; da rusticum, ab amore fiet ingeniosus: denique segnitie omnis somnus lethargicus, marcor, squallor, incuria, ex amoris contubernio eliminatur.

Memini me legere lepidam descriptionem amantis Domine suæ propinquantis, quam ex Gallico quodam auctore hic adscribere visum.

Celui, dit il qui voit de loing venir celle qu'il aime, il redresse le col de sa chemise, agence le bonnet sur la teste, redresse ses moustaches, redresse son manteau sur les espaules, se leve sur la pointe de ses pieds, montre un visage joyeux, & semble qu'il se renouvelle de tout, pour se rendre agreable aux yeux de sa dame. *Liquet*

IC lach als in het graf, ick vvas als doot geschreven,
 Eer my u soon en son, ô Venus, had genaect;
 Sijn vleugels gaf u soon, u son gaf my het leven,
 Dies ben ick van een romp een levend dier gemaect:
 Ick, die verholen vvas, ben dapper opgesteken,
 Ick, die int duyfter lagh, vliegh om het helder licht;
 Ick, die geen dier geleeck, ben geestig opgestreken;
 Siet! vvat al vvonders doet een lodderlijck gesicht.

Amor elegantiaë, pater.

T*Runcus iners aruca jacet, virumque cadaver:*
Ut tamen hanc phœbi calfacit igne iubar,
Apparet niveæ mox papilionis imago,
Et cœle, volucris jam nova, carpit iter.
Barbarus excolitur, facies nitet altera rerum,
Ut gelidum flammis cor tepescit amor.
Ergo dionææ pestus rude trade magistra,
Et fieri si vis ingeniosus, ama.

Cœur sans flame, corps sans ame.

IEstois un troncq n'ayant ni mouvement, ni vie,
 Me voila ! tout gaillard, par les yeus de m'amie.
 Petit fils de Venus, ton feu m'a fait joli,
 Jamais au vrai amant le cœur est endormi.

Komt niet tot yet, 't is elcx verdriet.

SO haest de vuyle rups verlaet haer oude vellen,
 Soo vliegtse door het huys, en gaet de menschē quellen,
 Sy vvint haer in het bont, of in een sijden cleet,
 En doet tot aller tijt aen alle menschen leet.
 Als yemant uyt den dreck ter eeren vvert verheven,
 Die vveyt dan al te breed; een yeder dient te beven,
 Hy pocht, hy graut, hy straft, hy spreect met groot gebiet,
 Van klein tot groot gemaect, is alle mans verdriet.

Stultitiam patiuntur opes.

Q*Uae nigris aruca diu fuit obsita pannis,
 Ecce! novae formam papilionis habet:
 Qui prandebat olus vili modò vermis in horto,
 Atria nunc regum per laqueata volat;
 Infestaque dapes, funaliaque ipsa laceffit,
 Inque togis procerum sordida blatta cubat.
 Ex humili fortuna jocans quem tollit in altum,
 Omnibus elata fronte molestus abit.*

Il n'est orgueil, que de pauvre enrichy.

CE papillon estant n'a guere un ver de terre
 Aux vestemens royaux se maintenant enferre.
 Jamais ne trouverez un si facheuxumeur,
 Que d'un petit galant monté en grand honneur.

STVL.

DE Bucephalo Alexandri magni equo memoria proditum est, eum, cum nudus esset, equisonem, nihil relutando, admittere solitum; regis vero phalaris ornatum, neminem, nisi regem ipsum, ferre voluisse: in reliquos savissime, eodem modo plurimos hominum affici, prudentiores notant. Plerumque videas felicitatis as moderationis dividuum contubernium esse, ait Valer. Difficilius est reperire virum, qui bona pulchrè ferat, quàm qui mala: illa enim luxuriam & impotentiam multis, hac verò moderationem adferant, ait Xenophon. pauci, qui multum vini ferant: pauciores qui, dulci fortuna ebrii, non labantur. Magna felicitatis est, inquit Curtius, à felicitate non vinci. Da mihi circumspectum virum, tamen inter multa obsequia fortune, non satis cauta mortalitas. Novi ego duos, quorum alter mendicum in famulum, alter ancillam in uxorem sibi assumpserat, ut memoria scilicet beneficii magis obsequentes experiretur: falsus est. Ille, quod proprium mendicorum est, ventro curato, nihil curabat: illa, protinus fit foetâ truculentior ursâ, at miser ille dum

Ancillam voluit ducere, duxit heram.

EEn landt (seydt Salomon Prover. 30. 21.) wert door drierdele y faken onrustich; ende het vierde en kan't niet verdragen; een knecht wanneer hy coninck werdt, een sot wanneer hy broodts te sat werdt, &c. Een boose vrouwe wanneer die ten echte ghenomen werdt, een dienstmaecht wanneer die haer vrouwen erfghenaem werdt.

Men schrijft van Bucephalo, het peert van Alexander de groote, dat het, alst slecht en ongheciert uyt den stal quam, de stal-knechten toeliet op hem te klimmen; maer als het selve met het conincklijck cicraedt kostelijck omhanghen was, en mochter niemaudt ontrent komen, als de coninck selfs,

Dusdanighe is den aert by-naest van alle menschen: arm zijnde, zijn sy kleyn in haer ooghen, maer soo haest sy wat beter vermoghen, werden sy als onverdraechelijck, ende en willen haer slechte vrienden niet kennen.

Ick hebbe wel eer twee luyden ghekent, den eenen nam eenen bedelaer van de strate, ende stelde hem over sijn faken: den anderen troude sijn meysen, beyde om ghewillighe ende nederighen dienst van hun te trecken.

Wat wasset de bedelaer synen buyck besochte hebbende, liet voorts sielenorghen, ende soo haest hem de kruymen begosten te stecken, speelde dapperlijck de beest. Het meysen des nachts de vrouwe zijnde, en wilde voor al des daeghs het jonghwijs niet wesen: en stelde soo aen dat de goeden man sijn hoofd kloude.

Soo yemant brengt een sloir ter eer.

Sy speelt de juffvrou al te seer.

Soo qualijck können ghesuck en maticheydt te samen woenen.

CLAVD.

Asperius nihil est humili, cum surgit in altum.

SENECA.

Fortuna nimis quem fovet, stultum facit:

OPENB.

Siet ! ick maket al nieuw.

E En romp, geen dier gelijk, een maecfel sonder wesen
 Js tot het schoon vervvelf des hemels opgeresen ;
 En dat maer in het stof, maer in het duyfter lach,
 Heeft nu geen ander vreugt als inden hellen dagh.
 Op, mijn gedachten, op : die na den hemel stijgen,
 Die moeten over-al een ander vvesen krijgen :
 Wel aen dan, vveerde ziel, verlaet den ouden mensch,
 Dat is mijn eenigh vvit, dat is mijn hertsen vvensch.

Ecce ! nova omnia.

T *Runcus iners Æruca fuit, nunc alba volucris
 Ambrosium cœli carpere gaudet iter :
 Antea vermis erat, mutatio quanta, videtis ;
 Corporis antiqui portio nulla manet.
 Vectis, opes, habitus, convivia, fœdera, mores,
 Lingua, sodalitiū, gaudia, luctus, amor,
 Omnia sunt mutanda viris, quibus entheus ardor,
 Terreneꝝ decet hos facis habere nihil.*

2. CORINT. 5.

Soyez nouvelle creature.

C E papillon n'avoit jadis façon de beste,
 Mais monstre maintenant des aïsses, pieds, & teste,
 Comme animal formé, dressant son vol en haut.
 Changer toi, ô Chrestien, de tout en tout il faut.

ECCE !

Viri pii, dum hominis Christiani excellentiam describunt, non hominem à bestia differre asserunt, quantum homo spiritualis à carnali. Id si verum est, quid mirum si scriptura, & eiusdem administri indices tantopere nos admoneant, ut hominem istum veterem, totum & integrum, cum omnibus attributis, ac qualitatibus exuamus? Projicite à vobis omnes praevaricationes vestras (inquit Ezech. cap. 18. 33.) & facite vobis cor novum & spiritum novum. Serpentes, cum senectutem exuunt, cutem integram deglubere, memoria proditum est; addo ut exuvias viator conspiciens, integrum sese serpentem videre existimet; idem sanè in nostri renovatione exigit Deus. Difficile ac durum id esse, quis non fateatur? At sanè regnum calorū vim patitur (ait Salvator) & violenti rapiunt istud. Tria tantummodo vestimentorū genera sunt piis, aut in veste nigra iis legendum, aut in rubra persecutio toleranda, aut in nivea triumphus agendus. Nihil referre putemus, cuius coloris sint vestes, quas hic gerimus, dummodo tandem veste nivea conspicui, in aeternum cum Christo gaudeamus. Annue summe Deus.

Enighe Godsalighe mannen, beschryvende de sonderlinghe uytneementheydt van een recht Christen, verklaren datter niet soo grootten onderscheydt en is tusschen een beest, ende een mensche; alser is tusschen onsen verdorven aert, en een recht christelijck ende vernieuwghemoedt. Het welcke alsoo zijde, soo en isser niet te verwonderen dat wy dagelijcx soo ernstelijck werden aenghemaent, door de ghe- ne die ons Godes woordt uytdelen, om dien ouden mensche, met synen gheheelen aert en eyghenschappen, gantsch en al te verlegghen. Doet van u alle overtredinghe (seydt de propheet Ezechiel, cap. 18. 33.) daer ghy mede overtreden hebt, maect u een nieuwer- te, ende eenen nieuwen gheelt. Men houdt dat de slanghen, nu veroudt zijnde, haer huyl gheheel ende al uyt trecken, in voeghen dat een reysfende man het verworpen vel in sijnen wegh siende ligghen, niet beter en weet, of hy en siet een gheheele slanghe. In ghelijcker voeghen diende onse oude huyl gantsch ende al afghestroopt, ende de vernieuwinghe in al ons doen en laten inghevoert te zijn. Dat het selve gantsch beswaerlijck is, weten wy alle; maer het rijcke der hemelen wert ingenomen by de gheweldighe, 'tis met de ware Christ- geloovige also ghestelt, datse ofse rouwe moeten dragen, in een swart kleet; ofte vervolginghe lijden in een root kleet: ofte verheerlijckte staen in een wit kleet. Wat leytter aen hoed- nich ons kleet hier zy, als ons maer hier naer- maels mach ghewerden die witte kleedinghe, duerende inder eeuwicheyt? Daer toe ons hel- pe de eeuwighe ende eenighe Godt, door sy- nen lieven sone Iesum Christum in eeuwicheyt ghepresen. Amen.

2. CORINTH. 5. 17.

Si quis sit in Christo, nova sit creatura, vetera transierunt, ecce! nova facta sunt omnia.

EPHES. 4. 21.

Despouillez le viel homme, quant a la conversation precedente, & soyez renouvelles en l'esprit, revestus du nouvel homme.

Rr

OP

OP 'TSELVE BEELT, EEN ANDEREN SIN.
DANIEL. 12. 2.

Die onder der aerden ligghen en slapen, sullen opwaken.

ALs ons beschijnen sal die grooten dach des Heeren,
Den boosen tot verdriet, de vromen t'sijner eeren,
Dan sal het vanden slaep al worden opgeweet,
Dat in het duyfter graf te voren lagh gestreect;
Dat maer een worrem scheen in dit ellendich leven.
Sal stijgen inde lucht, en inder hoochte sweven;
God Vader, God de Soon, en God de reyne Geest,
Maeet tegen desen dagh ons herten onbevreesst.

Æternitas!

C*Um suprema dies rutilo grassabitur igni,
Perque solum sparget fulmina, perque salum;
Protinus erumpet gelido pia turba sepulchro,
Et tolletur humo, quod modò vermis erat:
Hic, cui squallor iners, cui pallor in ore sedebat,
Veste micans niveâ conspiciendus erit.
Alma dies optanda bonis, metuenda profanis,
O ades, & parvum suscipe Christe gregem.*

IOB 19. 25.

Dans ma chair je verray mon Dieu.

BIen que je sois enclos en ceste sepulture,
Un jour m'esveillera; car ceste mort ne dure:
Un jour m'ellevérá en haut de ces bas lieux,
Des ailles me donnant pour m'en voler aux cieux,

ÆTER.

IOHAN. 5. 28.

Nolite mirari hoc quia venit hora, in quâ omnes qui in monumentis sunt audiens
vocem filii Dei, & procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: quæ
autem mala, in resurrectionem iudicii.

AVGVST. IN SACH.

Resurgent sanctorum corpora sine ullo vitio, sine ullâ deformitate, sine ulla cor-
ruptione, in quibus quanta facilitas, quanta felicitas erit!

SCHONÆVS EX D. HYERONIMO.

Seu vigilo intentus studiis, seu dormio; semper
Iudicis æterni nostras tuba personat aures.

FINIS.

